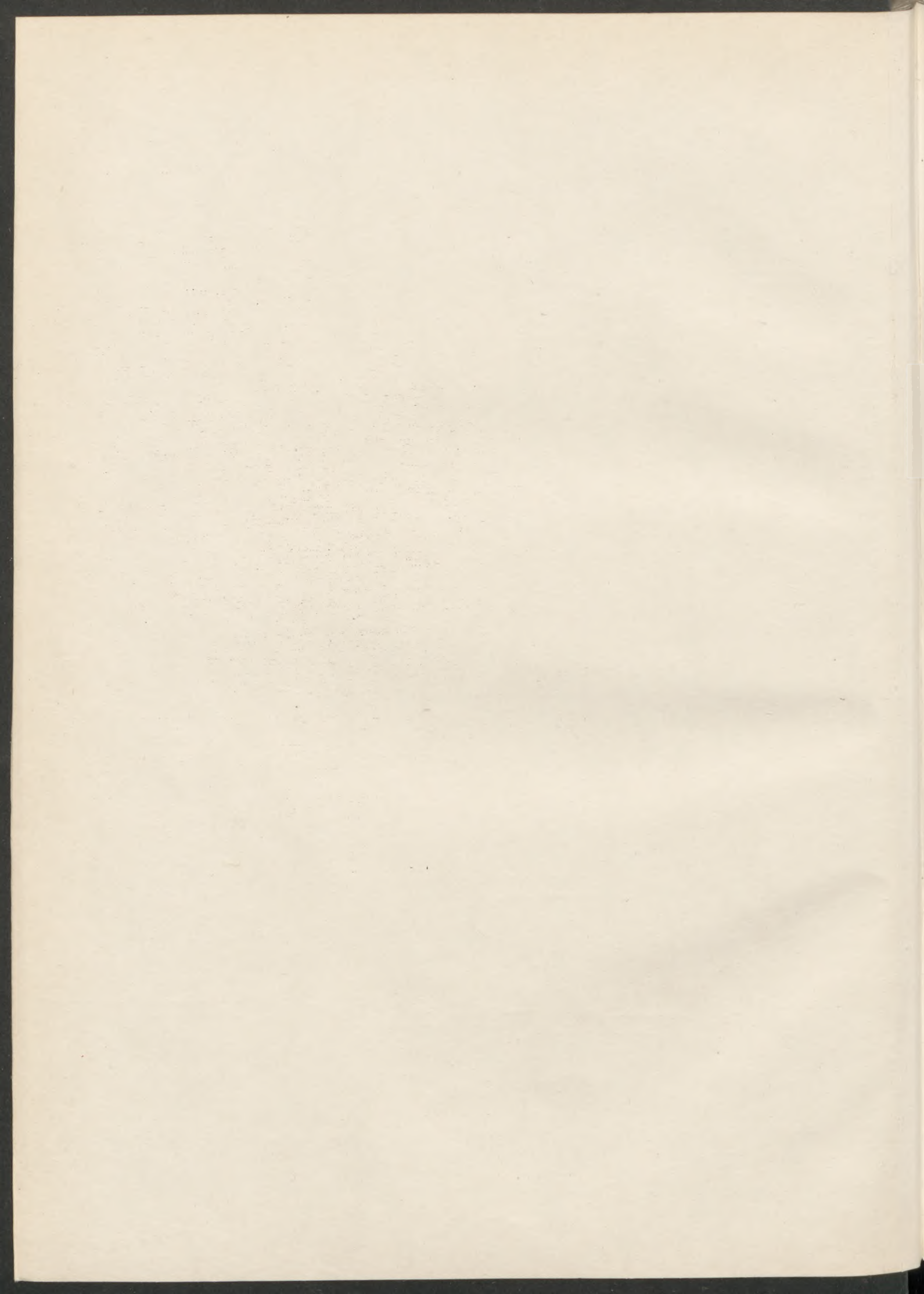

MUZEAL
NICTWO

POZNAŃ 1968

MUZEALNICTWO

NR 17

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

OŚRODEK DOKUMENTACJI ZABYTKÓW

MUZEALNICTWO

NR 17

WARSZAWA - POZNAŃ 1968
MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI
ZARZĄD MUZEÓW I OCHRONY ZABYTKÓW

KOLEGIUM REDAKCYJNE

PROF. DR JANUSZ DURKO

PROF. BOHDAN MARCONI

DOC. DR KAZIMIERZ MALINOWSKI

PROF. DR KSAWERY PIWOCKI

PROF. DR ZDZISŁAW RAJEWSKI

REDAKTOR NACZELNY: DOC. DR KAZIMIERZ MALINOWSKI

SEKRETARZ REDAKCJI: DR ANNA DOBRZYCKA

REDAKCJA TECHNICZNA: KAZIMIERZ LIPIŃSKI

FOTOGRAFIE WYKONALI:

1-6 NÁRODNI GALERIE, PRAHA; 7-15 L. SUDNIK, WROCLAW; 16-22 MUZEUM NARODOWE W POZNANIU; 23-26 MUZEUM POMORZA ŚRODKOWEGO, SŁUPSK

SPIS TREŚCI

MATERIAŁY

- Maria Wojciechowska* Zapomniani kolekcjonerzy i zapomniana wystawa 7

MUZEA

- Aleksander Śnieżko* Historia polskiego Muzeum Poczтового 14
Pavel Preiss Dwie ekspozycje filialne Narodowej Galerii w Pradze 27

WYSTAWY

- Ewa Kamińska* Wystawa polskiej grafiki w Le Locle 36
Ligia Wilkowa Pokaz tkanin i rzeźb w Muzeum Narodowym w Poznaniu 40

MISCELLANEA

- Kazimierz Malinowski* Zamknięcie II Międzynarodowej Kampanii Muzealnej w Polsce 46

PRZEGLĄD CZASOPISM MUZEALNYCH

- Museum (*Ź. Paszkiewicz*). Museumskunde. Neue Museumskunde (*U. Popłonyk*). Muzejní a vlastivědná práce (*H. Brandys*) 50

KRONIKA 1965—1967

- Muzea Artystyczne (*D. Cicha*). Muzea Historyczne (*Ź. Kosim*). Muzea Etnograficzne (*K. Pietkiewicz*). Muzea Archeologiczne (*M. Konopka*) 57

BIBLIOGRAFIA

- Beata Pawłowska-Wilde* Bibliografia Wydawnictw Muzeów Polskich 1945—
Maria Laskowska —1964 103

RESUMES

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

2. The second part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It highlights the importance of using reliable sources and ensuring the integrity of the data collection process.

3. The third part of the document describes the different types of data that are collected and how they are used to inform decision-making. It discusses the challenges of data analysis and the importance of using appropriate statistical methods.

4. The fourth part of the document discusses the importance of data security and privacy. It outlines the various measures that can be taken to protect sensitive information and ensure compliance with relevant regulations.

5. The fifth part of the document discusses the importance of data visualization and reporting. It highlights the need for clear and concise communication of findings and the use of appropriate visual aids to enhance understanding.

6. The sixth part of the document discusses the importance of data governance and the role of various stakeholders in ensuring the effective use of data. It outlines the various policies and procedures that can be implemented to manage data effectively.

7. The seventh part of the document discusses the importance of data ethics and the need to ensure that data is used in a responsible and ethical manner. It outlines the various principles and guidelines that can be used to guide data use.

8. The eighth part of the document discusses the importance of data innovation and the need to explore new ways of using data to solve complex problems. It highlights the various opportunities and challenges associated with data innovation.

9. The ninth part of the document discusses the importance of data literacy and the need to ensure that all individuals have the skills and knowledge to use data effectively. It outlines the various ways in which data literacy can be promoted and developed.

10. The tenth part of the document discusses the importance of data collaboration and the need to share data and insights across different organizations and sectors. It highlights the various benefits and challenges associated with data collaboration.

MATERIAŁY

Maria Wojciechowska

ZAPOMNIANI KOLEKCJONERZY I ZAPOMNIANA WYSTAWA

Zbierając materiał do życiorysu ks. Teodora Kilińskiego, bratanka słynnego szewca-pułkownika dla Polskiego Słownika Biograficznego, przypadkiem trafiłam na dość liczne wzmianki o dwóch nieprzeciętnych poznańskich kolekcjonerach i o imponującej „prowincjonalnej wystawie obrazów” w Poznaniu, w r. 1862. Wszystko to zostało zupełnie zapomniane; głucho o tym tak w nowszej jak w starszej literaturze, sądzę więc, że warto podać choćby nie całkiem wyczerpującą informację, któraby mogła być impulsem do systematycznego zbadania tej sprawy.

Ksiądz Wincenty Kiliński, to postać w swoim czasie wybitna i znana. Urodził się 27 marca 1795 r., jako syn szewca poznańskiego, Baltazara Kilińskiego, starszego o 10 lat brata sławnego Jana. Uczęszczał do gimnazjum Marii Magdaleny, poczym wstąpił do poznańskiego seminarium duchownego, gdzie zwrócił na siebie uwagę zdolnościami organizacyjnymi, tak, że już na ostatnim roku studiów zlecono mu pracę w konsystorzu poznańskim. Wyświęcony w r. 1818 został mansonarzem, a wkrótce kustoszem przy kolegiacie św. Marii Madgaleny, nie porzucając pracy w konsystorzu. Był tam bardzo potrzebny, więc już 15 października 1831 zostaje kanonikiem katedralnym, z warunkiem pomagania arcybiskupowi w zarządzaniu archidiecezją i od 27 grudnia 1831 obejmuje urzędy oficjała i wikariusza generalnego. Po czternastu latach, wyczerpany trudami zarządzania archidiecezją w okresie konfliktu z rządem pruskim i aresztowania arcybiskupa Dunina, złożył te wysokie funkcje, aby zresztą za dziesięć lat do nich powrócić. Zwolniwszy się z absorbujących wszystkich czas i siły obowiązków — jak czytamy w jednym z nekrologów — „oddał

się w zaciszu domowej literaturze i sztukom pięknym, czego najlepszym dowodem jest pozostała śliczna galerya obrazów olejnych i rzadkich miedziorytów.”¹⁾ Można więc przyjąć, że od roku 1846, ks. Kiliński zaczął intensywniej powiększać swój zbiór dzieł sztuki, którego trzon stanowiła galeria obrazów. Po śmierci księdza oficjała (od r. 1856 również proboszcza kapituły katedralnej), która nastąpiła 1 czerwca 1860 r. — wyłączono z całości spadku galerię obrazów, wydrukowano katalog i rozesłano po znaczniejszych miastach, w celu znalezienia nabywców.²⁾ Zdaje się niestety, że nie zachował się ani jeden egzemplarz tego katalogu; jak dotąd jego śladem — oprócz wzmianki w „Posener Zeitung” z 1 sierpnia 1860 i w wykazie druków z r. 1862 w aktach Polizei — jest tylko kartka katalogowa po zaginionym druku w Bibliotece Pozn. T-wa Przyjaciół Nauk: „Verzeichniss der Oelgemälde des verstorbenen Domprobst und Generalvikar Vinzenz Kiliński.” Wielkość tej galerii ujawnia obwieszczenie o mającej nastąpić licytacji (w dwa lata po śmierci Kilińskiego), które głosi, że sprzedawać się będzie od 12 czerwca 1862, w lokalu aukcyjnym przy ulicy Magazynowej „die zu dem Nachlasse des Domprobstes Vinzenz Kiliński gehörige Gemälde Sammlung, bestehend aus über 200 Oelgemälden und andere Gemälden, in eleganten Goldrahmen, unter welchen sich nach Angabe von Sachverständigen auch mehrere Originale, von Raphael und Rubens und anderen berühmten Meister befinden...³⁾ Z różnych wzmianek można się dowiedzieć jakie dzieła obejmował ten zbiór. Ogólnie informuje pośmiertna notatka o pogrzebie ks. Kilińskiego w Dzienniku Poznańskim z 7 czerwca 1860 ...pozostawił on najdoskonalszy może i naj-

kosztowniejszy w całem W. Księstwie Poznańskiem zbiór obrazów olejnych, mianowicie z dawniejszych szkół włoskich. Szczegółowiej nieco charakteryzuje obydwie zbiory, Kilińskiego i Rejewskiego łącznie, publicysta „Posener Zeitung” pisząc, że reprezentowane są w nich „alle Schulen, die florentinische und sienesische, die römische, venetianische und lombardisch-bolognesische, die altfranzösische, die drei spanische, die ältere und spätere niederländische, die holländische, die nieder, ober — deutsche und englische Schule, in besonderer Reichhaltigkeit aber die Schulen (oder sollen wir Ausläufer sagen?) der Neuzeit...”⁴); w tej samej notatce informuje też, że obydwie zbiory zostały w Lipsku oszacowane „nach sehr strengen Prinzipien” łącznie na 23.149 talarów, w tym zbiór Kilińskiego na 11.409, a zbiór Rejewskiego na 11.740 i że całą wystawę ubezpieczono na 30.000 talarów. Zbiór Kilińskiego przed aukcją był jeszcze raz oszacowany przez malarza portretów i obrazów historycznych Stanisława Czarnikowa na 11.500 talarów.⁵) Publicysta „Posener Zeitung”, ubolewając nad koniecznością licytowania wspomnianego zbioru, wymienia nazwiska malarzy licytowanych obrazów z galerii ks. Kilińskiego; nazwiska te, to: „Rafael, Carracci, Domenichino, Carlo Dolce, Titian, Bronzino, Guido Reni, Albani, Wohlgemuth, Holbein, Dürer, Cranach, Rubens, van Dyck”... Częściowe potwierdzenie i pewne rozszerzenie tej informacji znajdujemy w Tygodniku Ilustrowanym, w korespondencji z Poznania, poświęconej zbiorom ks. Kilińskiego i wystawie z r. 1862. Autor korespondencji określa dokładnie 17 obrazów z kolekcji Kilińskiego. Są to wyliczając alfabetycznie: Jana Breughela „Chrzest Łazarza”(?) malowany na drzewie, z *przecudnym wiejskim kraj-obrazem*, Annibale Carracci trzy dzieła: „Święta Rodzina”, obrazek na miedzi, „Chrystus otoczony aniołami”, obraz na drzewie i „Ucieczka do Egiptu”, mały obraz na drzewie; Augustina Carracci również trzy: „Panna Maria z Dzieciątkiem”, mały obrazek na płótnie, „Święty Franciszek, obraz na drzewie i „Pokutująca Magdalena”; dwa obrazy Correggia „Judyta” oraz „Stworzenie świata”; dalej wielki olejny obraz na płótnie, „Wieczera Pańska według wzoru” Giordana Neapolitańczyka (Luca Giordano) ucznia Giuseppe Ribery; dwa obrazy Holbeina młodszego „Madonna” i „Stworzenie”; również dwa G. Pencza „Święta Rodzina” i naśladownictwo bliżej nieokreślonego dzieła Rafaela; Rafaela „długi, a na 2 i 1/2 stopy wysoki obraz” na drzewie, przedstawiający „Zaślubiny Józefa z Marią”; Rembrandta „Pojmanie Chrystusa” na drzewie i wreszcie Terwestena „Zdjęcie z Krzyża”⁶).

Poza tymi obrazami, korespondencja z Poznania w „Tygodniku Ilustrowanym” wymienia jeszcze

cztery nazwiska mistrzów tj. Rubensa, Van Dycka, Dürera i Carlo Dolce, reprezentowanych w galerii księdza oficjała, a wspomnianych również przez wyżej wymienionego publicystę „Posener Zeitung”, ubolewającego nad koniecznością licytowania galerii. Zestawiając te nazwiska z szczegółowymi opisami obrazów w felietonach o wystawie w „Posener Zeitung”, można jeszcze wydzielić jako należące do Kilińskiego: mały obraz na marmurze Carla Dolce, „Madonna w chmurach”, van Dycka małe „Zdjęcie z Krzyża”; Guido Reni „Madonna z śpiącym Dzieciątkiem”⁷), wreszcie Dawida Teniersa świetną „Scenę w gospodzie” przedstawiającą popitych, tańczących chłopów i chłopki; pochodzenia tego ostatniego obrazu z galerii Kilińskiego dowodzi fakt, że obraz ten był licytowany, o czym świadczy jego cena sprzedażna, 500 talarów, wymieniona w felietonie.

Tak więc, z potwierdzonej przez obwieszczenie o licytacji i przez korespondencję z Poznania w „Tygodniku Ilustrowanym” liczby przeszło dwustu obrazów składających się na galerię ks. Kilińskiego udało się ustalić dwadzieścia nazwisk malarzy i zidentyfikować dwadzieścia jeden obrazów; oprócz tego wiadomo jeszcze, że ze „zidentyfikowanych” dziesięciu dzieł „Albaniego, Domenichina, Dürera i Kranacha” najmniej cztery a maximum dziesięć należało do Kilińskiego. To wszystko razem stanowi nikły procent olbrzymiej galerii; można śmiało przyjąć, że wiele jeszcze z opisywanych przez felietonistę eksponatów wystawy była własnością Kilińskiego.

Oprócz galerii, kolekcja ks. Kilińskiego obejmowała cenny zbiór rysunków i rzadkich miedziorytów, który wcześniej sprzedano od ręki za 4000 talarów⁸) a także i inne dzieła sztuki. Po wyłączeniu galerii, na pośmiertnej licytacji 13 i 14 sierpnia 1860 sprzedawano: meble antyczne, „zegary stołowe brązowe, angielskie i antyki, zegarki kieszonkowe złote i srebrne, figury marmurowe, alabastrowe, brązowe i kościane.”¹⁰) Posiadał też ks. oficjał dużą bibliotekę, którą ryczałtem zakupił antykwarz Lissner, ale przedtem księgarz z Lipska Weigel nabył za 1295 talarów część książek i rękopisów.¹¹)

Nawet w tak stosunkowo obszernym domu, jak kanonia nr 4, którą zajmował Kiliński, trudno było zmieścić tyle dzieł sztuki. Nic dziwnego więc, że jak pisze korespondent Tygodnika Ilustrowanego „zbiór jego ... za życia ks. kanonika dla nikogo nie był przystępnym a sam nawet właściciel mało się zapewne nim cieszył, gdyż obrazy ciągle prawie były zapakowane i w skrzyniach zamknięte.” Jednak nie zawsze tak było, skoro publicysta Gazety W. Księstwa Poznańskiego wspomina, że obrazy ks. Kilińskiego, „podobno przez nieboszczyka były

pozawieszane podług szkół malarskich.”¹²⁾ Niemniej, kanonik niechętnie udostępniał swoje zbiory, szczególnie obcym. Gdy specjalnie przybył raz wysłannik Królewskiego Muzeum w Berlinie, aby za „znakomitą cenę” zakupić jakiś obraz posiadany przez ks. Kilińskiego, „czekał od dnia do dnia, pomimo że się do pośrednictwa najzaufańszych przyjaciół ks. Kilińskiego udawał i odjechać musiał z niczem, gdyż właściciel bez ogródki oświadczył że nie na to ma obraz, aby go, osobiście cudzoziemcom, pokazywał.”¹³⁾

Trudno przypuścić, aby gromadzenie olbrzymiego zbioru, na co „wszelkie dochody poświęcał”, nie miało, u człowieka tej miary co ksiądz Kiliński, jakiegoś dalszego celu, oprócz samego zaspokajania pasji kolekcjonerskiej. Nasuwa się przypuszczenie, że być może chciał zrealizować myśl podjętą w trzydziestych latach XIX w. przez Atanazego Raczyńskiego i niestety zarzuconą, a mianowicie myśl ufundowania w Poznaniu stałego muzeum (może imienia Kilińskich?). Niestety Wincenty Kiliński zmarł bez testamentu; ponieważ jednym ze spadkobierców była małoletnia sierota po bracie, sąd zarządził licytację zbiorów, w celu upłynnienia gotówki. I tak licytacja galerii odbyła się w dwa lata po śmierci ks. oficjała, kto wie, czy nie za przyczynieniem się ludzi, którzy pragnęli zatrzymać ten zbiór dla Poznania. Licytacja galerii odbyła się w dwóch terminach: pierwsza 12 czerwca 1862 i w dniach następnych, a druga natychmiast po zamknięciu wystawy, 28 lipca tego roku.¹⁴⁾

Pasja kolekcjonerska, niewątpliwie blisko związała ks. Kilińskiego ze szwagrem, mężem przyrodniej siostry, równie zapalonym miłośnikiem sztuki. Niestety, oprócz ogólnej charakterystyki (z galerii ks. Kilińskiego), nie mamy żadnej szczegółowszej informacji co zawierała kolekcja Jana Rejewskiego; oszacowanie jej na 11.740 talarów wskazuje na równorzędną wartość obydwu kolekcji. Niewątpliwie do Rejewskiego należała duża część obrazów z blisko stu opisanych przez felietonistę „Posener Zeitung”, który, stwierdziwszy, że te dwie kolekcje są głównie podstawą wystawy, tylko w kilkunastu przypadkach wymienia nazwiska innych właścicieli.

Jan Rejewski, urodzony w Ujściu w r. 1787 lub 1789 był kancelistą i tłumaczem w Wyższym Sądzie Krajowym oraz właścicielem podmiejskiej wsi Sobiesierne.¹⁵⁾ Jan Rejewski był mężem Józefy Gajewiczówny, przyrodniej siostry ks. Kilińskich, z drugiego małżeństwa ich matki. 19 maja 1844, z żoną i dwojgiem dzieci, przemeldował się z mieszkania teścia na kanonię ks. Wincentego, skąd, w r. 1848, po spensjonowaniu, przeniósł się do Sobiesiernia.¹⁶⁾ Majątek Rejewskiego, użytkowany po jego śmierci przez żonę i dzieci, córkę Jadwigę

i syna Stanisława, został zlicytowany za długi. Datę 6 kwietnia nosi wpis w księgę wieczystą nowego właściciela wsi Sobiesierne, a 8 kwietnia „wdowa po właścicielu ziemskim” Józefa Rejewska przeprowadza się do Poznania na Garbary 52 i tam, po tygodniu, 16 kwietnia umiera.¹⁷⁾ Niewątpliwie do Jana Rejewskiego odnosi się uwaga Marcellego Mottego w Przechadzkiach po Mieście, przy wzmiance o zakupach u antykwarza Lissnera robionych przez ks. Kilińskiego, „który za jego pośrednictwem nabył niejedną piękny okaz do swego zbioru, ale przy tym niejedną bohomazę. Mnóstwo też malatur, antyków i starych książek” — pisze dalej Motty — „sprzedawał Lissner bardzo bogatemu ongi i świetnemu obywatelowi, którego fortuna dość dawno temu poszła drogą wszelkiego ciała, a zbiory przeaukjonowali wierzyciele.”¹⁸⁾

Już na początku roku 1862 — jak informuje wspomniana już parokrotnie korespondencja z Poznania w warszawskim „Tygodniku Ilustrowanym” z 20 września 1862 — niektóre osoby powzięły myśl, aby z obrazów stanowiących własność prywatną zorganizować w Poznaniu wystawę, która byłaby zaczątkiem „prowincjonalnej, może corocznej wystawy”. Smielsi marzyli o muzeum prowincjonalnym.¹⁹⁾ Zawiązano komitet, który na przewodniczącego wybrał zapalonego miłośnika sztuki, radcę Färbera, generalnego pełnomocnika na Poznań „Berliner Kunstverein”; jak stwierdza korespondent Tygodnika Ilustrowanego, istotnie to stowarzyszenie nadesłało jakieś obrazy i prawdopodobnie zachęciło paru malarzy z Berlina, Królewca i Wrocławia do zasilenia poznańskiej wystawy własnymi dziełami. Nie ma potrzeby podkreślać, jak ułatwione było to przedsięwzięcie, przez możliwość korzystania z galerii Kilińskiego i Rejewskiego. Poza tym, 21 obrazów wypożyczył na wystawę arcybiskup gnieźnieński i poznański Przyłuski; jeden z obrazów wymienia korespondent Tygodnika Ilustrowanego, a mianowicie „księcia Józefa Poniatowskiego w obozie w Czechach” pędzla poznańskiego malarza Simona, a pięć felietonista „Posener Zeitung”: pod nr 422 był na wystawie z galerii Przyłuskiego śliczny obraz Segera „Madonna in floribus”,²⁰⁾ pod nr 427 zachwycająca „Głowa Chrystusa” Andrea del Sarto, z „cudownie łagodnym wyrazem i pięknem stapiających się kolorów”; pod nr 424 również „zachwycający wyrażeniem serdecznej pobożności”, przez dziewnastowiecznego malarza niemieckiego Schraödera „Modląca się kobieta z dzieckiem”; pod nr 438, „niezmiernie pracowicie wykonany”, portret Piusa IX, nieznanego malarza, wreszcie pod nr 421 „Kury” Hondekoetera.²¹⁾ Znane są nazwiska kilku jeszcze osób, które dały na wystawę po jednym lub po kilka eksponatów. Pod nr 275 był wysta-

wiony bardzo stary „Schnitzwerk”, przedstawiający „Chrystusa oplakiwanego przez anioła”, należący do baronowej Richthofen, nieznanego artysty²²). Antykwareusz Lissner wypożyczył trzy obrazy tak określone: Mierevelta „Władysław IV Waza na koniu”, jeden obraz Łukasza Kranacha i jeden Rembrandta.²³) „Bedeutendes Kontingent” dzieł sztuki dostarczył na wystawę litograf poznański Beuth; spośród tego, korespondent Tygodnika Ilustrowanego wymienia trzy dzieła: „Kościuszkę” malowanego na słoniowej kości przez „pamiętnego wszystkim mieszkańcom Poznania” profesora Gammela, obraz nieznanego artysty, przedstawiający „Karola XII, króla szwedzkiego na koniu, nakazującego szturmować Poznań” i malarza Kupckiego wizerunek własny.²⁴) Mosiężnik poznański Bitterlich wypożyczył sześć obrazów, przedstawiających ratusz poznański i różne fontanny miejskie.²⁵)

W ówczesnym Poznaniu istniał więc klimat sprzyjający zainteresowaniu malarstwem. Przypomnieć trzeba, że chociaż rozpowszechniała się już fotografia, to jednak utrzymywał się jeszcze w pełni zwyczaj utrwalania na zamawianym u malarza portrecie, postaci członków, choć trochę zasobniejszych rodzin. Wyrazem tego zwyczaju — obok zapewne i głębszego zainteresowania malarstwem, u mniej licznych niż amatorzy portretów, mieszkańców Poznania i Wielkiego Księstwa Poznańskiego — była pokaźna grupa aż dwudziestu — malarzy (Kunstmaler), wykazanych w książce adresowej Poznania na rok 1862; byli wśród nich portreciści, malarze historyczni, malarze porcelany, malarz teatralny a nawet jeden z portrecistów był konserwatorem obrazów.²⁶) Obok malarzy mieszkał wtedy w Poznaniu miedziorytnik i kilku nauczycieli rysunków.²⁷)

23 czerwca 1862, o trzeciej popołudniu, w udekorowanej girlandami z liści dębowych sali Hotelu Saskiego, przy ul. Wrocławskiej otwarto uroczyste „prowincjonalną wystawę obrazów”, w obecności członków komitetu, przedstawicieli prasy i poznańskich miłośników sztuki; „dzieło Rafaela” otaczał wieniec laurowy. Bilety — w cenie 5 srebrnych groszy za jeden, 25 za sześć, talara 15 gr za 12, a tylko talara za kartę wstępu na cały okres wystawy — były do nabycia przy kasie, a oprócz tego w sklepie z „muzykaliami” Ed. Bote i G. Bock i w słynnej polskiej cukierni Pfitznera.

Obrazy wisiały nawet w przedsionku i w małej salce obok przedsionka. Duża sala podzielona była na pięć części, drewnianymi przepierzeniami; dawało to dziesięć ścian bocznych, w każdej części po dwie boczne i frontową naprzeciw okna. Wszystkie ściany były gęsto obwieszane. Obfitość eksponatów umożliwiła taki układ wystawy, który obrazował historyczny

rozwój malarstwa od początków włoskiego renesansu²⁸.) Pomocą dla zwiedzających był katalog oraz cykl felietonów w „Posener Zeitung”, pióra Dr Heinricha Mahlera, zarazem autora historycznego układu wystawy.

Dr Heinrich Georg Ferdinand Mahler, „Professor, Dr Phil., Schriftsteller, Inhaber der Grossherzoglichen Oldenburger goldenen Medaille für Kunst und Wissenschaft”, urodził się w Sulechowie, 23 marca 1839. W Poznaniu przebywał niedługo. W r. 1862 ożenił się z Augustą Elizą Wandą Röder, córką poznańskiego pastora²⁹) W Poznaniu był bardzo płodnym publicystą Posener Zeitung; drukował utwory literackie, felietony okolicznościowe, recenzje tak teatralne, jak z dzieł beletrystycznych i naukowych. Jego katalog spóźnił się. Ukazał się w sprzedaży dopiero 3 lipca, za cenę dwa i pół srebrnych groszy i zawierał 530 numerów. Przed ukazaniem się katalogu, autor zalecał zwiedzającym korzystanie z katalogów kolekcji Kilińskiego i Rejewskiego³⁰). Żaden się nie zachował. Brak ich częściowo zastępuje cykl felietonów Mahlera, wymieniający 95 obrazów; razem z siedemnastoma, wymienionymi przez korespondenta Tygodnika Ilustrowanego, znamy więc 112 eksponatów „prowincjonalnej wystawy obrazów”.

Pierwsze dwa kompartymenty dużej sali zajmowały szkoły włoskie. Przegląd ich rozpoczął autor układu wystawy od szkoły florenckiej od prezentowanego pod nr 134 „Narodzenia Chrystusa” Giotta; kolejno wisiał pod nr 239 „Chrystus na krzyżu” ucznia Giotta, Taddea Gaddi, a obok, pod nr 231 obraz ucznia Gaddiego, Casentina, przedstawiający „Madonnę, z św. Stefanem po lewej, a św. Wawrzyńcem po prawej i z grającymi aniołami po obu stronach”. Pod tym obrazem znajdowała się (nr 61) „Madonna z aniołami” Fra Fiesole, a wyżej, (nr 39) „Madonna z Chrystusem i św. Janem”, założyciela szkoły weneckiej, Giovanni Belliniego. W pierwszym felietonie³¹) zwraca jeszcze autor uwagę zwiedzających na trzy dzieła tej szkoły, „Świątą Rodzinę wraz z św. Katarzyną”, pędzla Palma Vecchio (nie podaje numeru) oraz na dwa obrazy, mylnie zanotowane w katalogu, z powodu błędnego oznaczenia ich przez właścicieli. W drugim felietonie,³²) Mahler dalej omawia pierwszy kompartyment sali wyróżniając dzieło jeszcze jednego przedstawiciela szkoły weneckiej, Parisa Bordone (nr 201 „Zwiastowanie”); dalej szkoły rzymskiej (nr 145) „Madonnę z aniołami”, podaną przez właściciela, i w katalogu, jako dzieło Michała Cocriego. Z obrazów szkoły lombardzkiej, omówiona była obszerne Francesca Mazzuoli „Pokutująca Magdalena” (nr 110); obok Caravaggia „Magdalena”. Ze szkoły bolońskiej wymienia autor obraz Francesca Albani „Św.

Antoni” z Dzieciątkiem. „Perłą” tej części wystawy miał być obraz określony w katalogu jako „Ostatnia wieczerza” Leonarda da Vinci, z wstawionym przez autora katalogu znakiem zapytania. Chodziło tu o kopię szkicu do fresku Leonarda, w refektarzu mediolańskiego klasztoru dominikanów. Z dzieł szkoły toskańskiej, zalecał autor zwiedzającym obejrzenie (nr 151) „Zaślubin św. Katarzyny”, małego obrazka przypisanego Botticellemu, oraz wiszący obok mały obraz na marmurze Carla Dolce „Madonna w chmurach” (por. s. 8). Z eksponatów pierwszego kompartymentu sali wymienił jeszcze autor (nr 275) bardzo starą płaskorzeźbę nieznanego mistrza „Chrystus opłakiwany przez anioła” (por. s. 10) oraz wiszące nad drzwiami dwa wielkie obrazy: Strozziego, „Dawid z głową Goliata” i Ribery „Święty Antoni”.

W drugiej części sali³³⁾ również wystawiono Włochów. Autor analizuje pięć obrazów szkoły bolońskiej: Agostina Carracci „Świątą Rodzinę” (nr 102) Guida Reni „Madonnę z śpiącym Dzieciątkiem Jezus” (nr 267) oraz dwa obrazy Domenichina „pełną wyrazu Magdalenę” (nr 213) i „Świętego Bartłomieja”, obdzieranego ze skóry (nr 233); autor wyraża tu pogląd, że sztuka nie powinna szukać tematów w rzeczach tak odrażających. Jako piąty, należałby jeszcze do bolończyków nr 119, „Święta Rodzina (Madonna, Jezus i Jan)”, oznaczony w katalogu jako dzieło Albaniego; jednak tej atrybucji autor nie uważał za pewną, wobec istnienia poglądu, przypisującego to dzieło szkole hiszpańskiej. Obszernie omówił Dr Mahler nr 268, niewielki obrazek przypisany przedstawicielowi szkoły ferraryjskiej, Benvenuto Tisida Garofalò „Pokłon trzech króli”.

W trzeciej części sali,³⁴⁾ zwiedzający stawał „w obliczu dzieł starych mistrzów północnych”. Autor wyróżnił w tej części wystawy 17 eksponatów. Zwrócił uwagę zwiedzających na 7 dzieł niderlandzkich. Analizuje szczegółowo (nr 262), duży obraz Fransa Florisa de Vries „Ostatnią wieczerzę”, dalej Hugo van Goes „Pokłon trzech króli”; z kolei omawia obraz przekazany organizatorom wystawy jako dzieło van Dycka, i tak oznaczony w katalogu, „Madonna z Jezusem, Janem i aniołami” — autor jednak uważa go za dzieło jakiegoś malarza ze szkoły Rubensa; natomiast za oryginalną pracę van Dycka uważa (nr 251), małe „Zdjęcie z Krzyża”. Szerzej potraktował 9 dzieł malarzy niemieckich. Wnikliwie omawia 4 obrazy wiązane z nazwiskiem Łukasza Kranacha analizuje (nr 210), „Adorację Chrystusa” Albrechta Dürera, oceniając to dzieło, jako „ucieleśnienie naiwnego typu staroniemieckiej szkoły. „Spośród dzieł niemieckich mistrzów wyróżnia jeszcze autor „Świętego Sebastiana” Hansa Kulmbacha i dwa małe

obrazki Hansa Holbeina młodszego: „Chłopak” (nr 97) i „Dziewczynka” (nr 98).

W czwartym i piątym kompartymencie oraz w przedsionku i w dwóch jego bocznych salkach umieszczono dzieła z najróżniejszych szkół i czasów. Autor omówił je łącznie, wyodrębniając tylko grupę obrazów reprezentujących „humor w malarstwie.” W ogólnej części³⁵⁾ wyróżnił autor siedem dzieł niderlandzkich m.in. „Zwiastowanie”, (nr 235), Jana van Eyck malowane na pergaminie; nr 4, mały obraz Fransa Franckena „Estera i Ahaswer przy uczcie”, na drzewie; (nr 215) mistrzowskie dzieło Steenwijka „Wnętrze kościoła”. Wśród tych 7-u opisanych obrazów pięć było wypożyczonych na wystawę przez arcybiskupa Przyłuskiego.³⁶⁾

Końcowa część cyklu felietonów o wystawie³⁷⁾, poświęcona jest „humorowi w sztuce”; autor zaliczył tu „Stilleben, Genrebilder, Jagd und Thierstücke, Ziegeuner und Wirtshaus Szenen”, zgrupowane w czwartym i piątym kompartymencie i w przedsionku. W czwartej części wyróżnił dwanaście obrazów tego typu, w tym aż siedem dzieł holenderskich. Są to: dwa małe obrazki Pawła Pottera, przedstawiające „Sceny z polowania”, dalej (nr 294 i 295) dwie wielkie, wspaniałe „Sceny cygańskie” Pietera Wouwermanna; (nr 398) znakomite dzieło Dawida Teniersa „Scena w gospodzie”, wreszcie nr 395 i 396, *znakomite obrazy* Gisberta Hondkoetera, przedstawiające „Kury na podwórzu”. Pięć dalszych wskazanych przez autora to dzieła niemieckie: nr 401, „Grzyby”, starego mistrza. Johannes Roosa oraz szczegółowo zachwalane, cztery martwe matyry współczesnego malarza, profesora Bicka z Düsseldorfu.

Niewiadomo, czy w piątym boksie czy w przedsionku i bocznych salkach umieścili organizatorzy wystawy wizerunki Poznania i obrazy „obchodzące Polaków”, wymienione przez korespondenta Tygodnika Ilustrowanego³⁸⁾.

Zwraca bowiem uwagę rezerwa poznańskiej prasy polskiej w stosunku do wystawy. Niewątpliwie głównymi jej inicjatorami było kilku miłośników sztuki — Niemców, a wśród nich, właściwym spiritus movens, był najprawdopodobniej Dr Heinrich Mahler, współpracownik Posener Zeitung. To z góry zrażało inteligencję polską. Niemniej, wystawa powstała przy wydatnym udziale Polaków. Przede wszystkim, tylko dzięki dwóm polskim kolekcjom, księdza Wincentego Kilińskiego i jego szwagra Jana Rejewskiego był możliwy tak znaczny rozmiar wystawy; z polskiej również galerii arcybiskupa Przyłuskiego, pochodził trzeci, najliczniejszy z kolei komplet obrazów wypożyczonych na wystawę. W jednym z artykułów wskazywał

Dr Mahler przed otwarciem wystawy, że to przedsięwzięcie było o wiele poważniejsze od poprzednio w Poznaniu urządzanych wystaw, i pisał dalej: „freudig wollen wir es anerkennen, dass man dem Komitee in freundlicher Weise von allen Seiten entgegen gekommen ist. Die Kunst ist ja universell und ihr Charakter kosmopolitisch, sie fragt nicht nach Nationalitäten — und Religionsverschiedenheiten, sondern lässt sich dadurch höchstens bestimmen, diesen oder jenes Feld mit grösserer Vorliebe zu bebauen.” W artykule o otwarciu wystawy) ponownie zaznaczył, że „guter Wille, freundliches Entgegenkommen von allen Seiten, stets mit Rücksicht auf den kosmopolitischen Charakter der Kunst” a także ofiarność członków komitetu wystawowego umożliwiła terminowe jej otwarcie. I dalej: „mit Genuthung erwähnen wir, dass die Damen deutscher und polnischer Nationalität, den ersten Besuchern unserer Ausstellung beizuzählen sind.” Korespondent „Tygodnika Ilustrowanego” podał, że około stu osób dziennie oglądało wystawę, wtrącił jednak znamienne uwagę, naprzekór kosmopolitycznym wywodom Mahlera, że „obrazy któreby Polaka bliżej obchodzić mogły znajdują się tu tylko w bardzo małej liczbie” i wymienił kilka takich obrazów. Wątpić można, czy niewyróżnienie w analizie wystawy, po prostu przemilczenie w „Wędrówkach po wystawie” tych właśnie obrazów, tłumaczy się wystarczająco tym, że nie były to zapewne dzieła na miarę renesansowych mistrzów włoskich; wszak nader szeroko analizował Mahler — już z jego opisu sądząc — pozbawione dobrego smaku martwe natury, współczesnego niemieckiego malarza, profesora Bocka z Düsseldorfu.

„Dziennik Poznański”, tuż przed zamknięciem wystawy, przypominając, że ostatni raz będzie można ją zwiedzić, niezręcznie tłumaczy się z po-

mijania jej na swych łamach; w tej notatce anonimowej pobrzmiwa podtekst, godzący w autorów „teoretycznych wywodów i opisów” i w „napływową niesamodzielną cywilizację”, ukrywający właściwych adresatów.³⁹⁾

Poznańska „prowincjonalna wystawa obrazów” zyskała pewien rozgłos w Prusach i nawet w Austrii, być może za przyczynieniem się berlińskiego Kunstvereinu. Jeszcze w parę tygodni po zamknięciu wystawy nadchodziły dzieła współczesnych malarzy i musiano je odsyłać. We wrześniu aż z Wiednia, profesor Echtler przysłał kilka obrazów: „Landschaften, Jagdstücke und eine heilige Familie.” Można je było oglądać i ewentualnie kupić, w mieszkaniu znanego nam już litografa Beutha, „Berg-und Wilhelmsstrassen Ecke.”⁴⁰⁾

Wystawa o takiej ilości eksponatów, o ambitnym układzie, starającym się uwypuklić rozwój malarstwa, co w pewnym stopniu się udało, jeśli chodzi o wcześniejsze i późniejsze renesansowe malarstwo włoskie — i dziś, może byłaby pewnym wydarzeniem kulturalnym. Analiza wystawy w felietonach Heinricha Mahlera dowodzi jego krytycznej postawy w stosunku do danych o obrazach, podawanych przez wypożyczających, mimo względów kurtuazyjnych, każących wymieniać obrazy w katalogu według oznaczeń ich właścicieli. Niemniej, młody krytyk mógł się nieraz mylić; warto by więc sprawdzić to co podaje, zbadać gdzie i od kiedy znajduje się obecnie dziewięćdziesiąt pięć dzieł wymienionych w „Wędrówkach po wystawie” Mahlera i siedemnaście wymienionych przez korespondenta Tygodnika Ilustrowanego; warto zbadać, czy istotnie wszystkie te dzieła w połowie XIX wieku, mogły się znajdować w posiadaniu poznańskich kolekcjonerów i zdobić poznańską „prowincjonalną wystawę obrazów” w roku 1862.*

PRZYPISY

1. Pamiętnik Religijno-Moralny Seria 2 t. VI. nr 7 lipiec Warszawa 1860; bliższe dane o ks. Wincentym Kilińskim por. w artykule *Bratankowie Jana Kilińskiego*, „Biuletyn Informacyjny Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego” nr 1967
2. Gazeta W. Księstwa Poznańskiego z 1 sierpnia 1860
3. „Posener Zeitung” z 11 czerwca 1862; Archiwum Państwowe w Poznaniu, Polizeipräsidium 4742 karty 66-71: Nachweiss der Presse Erzeugnisse pro 1 Semester 1862. 1863 na k. 69 verso pod nr 71, data 4 lipca: *Katalog der Prov. Gemälde Ausstellung zu Posen*, von Dr Mahler, bei W. Decker u. Comp.
4. „Posener Zeitung” z 7 maja 1862
5. „Posener Zeitung” z 13 czerwca 1862
6. „Tygodnik Ilustrowany”, Warszawa, nr z 20 września 1862
7. „Posener Zeitung” z 7, 15 i 16 lipca 1862
8. „Posener Zeitung” z 18 lipca 1862
9. „Pamiętnik Religijno-Moralny” jak w przyp. 1. i Posener Zeitung z 13 czerwca 1862
10. Obwieszczenie o licytacji w Gazecie W. Księstwa Poznańskiego z 6 i 7 sierpnia 1860.
11. „Gazeta W. Księstwa” jak w przyp. 12 i fascykuł Amtsgericht 4645 w Powiatowym Archiwum Państwowym w Poznaniu.

12. „Gazeta W. Księstwa Poznańskiego” z 1 sierpnia 1860
13. „Tygodnik Ilustrowany” z 20 września 1862
14. „Tygodnik Ilustrowany” jak wyżej i „Posener Zeitung” z 11 czerwca i 28 lipca 1862
15. Księga wieczysta wsi Sobiesierne w Sadzie Powiatowym w Poznaniu; Rejestry mieszkańców Poznania nr 862 w Archiwum w Poznaniu; Adresskalender. für die Provinzial Hauptstadt Posen auf das Jahr 1835
16. Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, Liber Baptisatorum parafii św. M. Magdaleny 1796–1822 r. 1816 nr 26 Archiwum parafii św. M. Magdaleny, Liber Baptisatorum teje par. 1831–1840 r. 1831 hnr 72 i r. 1835 nr 42; Adress-Kalender f. d. Stadt Posen auf das Jahr 1848
17. Archiwum Państwowe w Poznaniu, Ewidencja ludności pod Rejewska Józefa
18. M. Motty *Przechadzki po mieście* wyd. Poznań 1957 t. I. s. 271.
19. „Posener Zeitung” z 18 lipca i z 13 września 1862; „Tygodnik Ilustrowany” z 20 września 1862.
20. Chodziło zapewne o dzieło Daniela Seghersa.
22. Por. s. 16.
21. „Posener Zeitung” z 7 lipca 1862.
23. „Posener Zeitung” z 27 maja 1862
24. „Posener Zeitung” z 27 maja 1862 i „Tygodnik Ilustrowany” z 20 września 1862.
25. „Tygodnik Ilustrowany” jak wyżej.
26. Posener Wohnungs-Anzeiger auf das Jahr 1862 s. 60 wylicza dwudziestu „Kunstmaler”; osobno są wyliczeni „Schildern u. Stubenmaler. Są to: Becker A.G. Portraitmaler, Garber str. 21; Becker Gustav, Portraitmaler Wilhelmstr. 25; Bonk Bernhard, Lindenstr. 3; Brudengeier R., Historien u. Portraitmaler Breslauer str. 4, Atelier Wilhelmstr. 7, Atelier von 8 Fruh bis 5 Uhr Abends geöffnet; Czarnikow Stanislaus, Portraitmaler, Wilhelmstr. 12, (na s. 57 figuruje też jako Gemälde-Restaurateur); Franke Friedrich, Portraitmaler, Friedrichstr 22 Haller Friedrich, Kunstmaler, u. Vergolder sowie Inhaber einer Möbel-Spiegel u. Galanterie—Wahrenhandlung, Wilhelmstr. 7; Hinze Franz, Landschafts-Calculator, Backerstr. 8; Jagielski J., Maler u. Redacteur des „Dziennik Poznański”, Berlinerstr. 15a, Bureau Wilhelmstr. 4, 2 Tr; Jaroczyński von M., Maler, Lithograph u. Zeichenlehrer, Neust. Markt 10, Sprechstunden früh 8–10 Uhr; Krause Eduard, Maler u. Photograph, Kl. Ritterstr. 1; Sarnecki Fabian, Kunstmaler, Taubenstr. 7; Seyfried Joh., Portraitmaler. Kl. Garberstr. 47/48; Simon Johan, Portraitmaler, St. Roch 23; Simon Wladislaus, Historien u. Portraitsmaler, Zeichenlehrer, Schrodka 64; Strobel August, Porzellanmaler, Berlinerstr. 13 d; Strobel A., Porzellanmaler, Breitestr. 22; Stüzel Georg Theatermaler, St. Martin 73; Zaydler Adalbert, Portraitmaler, Buttelgasse 3; Zeuschner August Friedrich, Portraitmaler, Wilhelmstr. 25 (później istniało pod tym samym adresem „August und Friedrich Zeuschner’s” atelier fotograficzne).
27. Tamże, Łukomski Stanislaus, Kupferstecher, Grunstr. 6/7; nauczyciele rysunków, wśród długiej listy wszelkiego rodzaju nauczycieli
28. „Posener Zeitung” z 27 maja, 21, 24 i 30 czerwca, 3 i 4 lipca 1862
29. *Genealogische Handbuch burgerlicher Familien*, Erster Band, Charlottenburg 1889 Verlag von F. Mahler s. 200–202.
30. „Posener Zeitung” z 3 lipca 1862 i przyp. 3.
31. Tamże 24 czerwca 1862.
32. Tamże 24 lipca 1862: H. M. Wanderungen durch die Gemälde-Austellung I.
33. H. M. Wanderungen durch die Gemälde-Austellung. II. „Posener Zeitung” z 15 lipca 1862
34. H. M. Wanderungen durch die Gemälde-Austellung. III. „Posener Zeitung” z 16 lipca 1862.
35. H. M. Wanderungen durch die Gemälde-Austellung. IV- und V. „Posener Zeitung” z 18 lipca 1862.
36. Por s. 8–9.
37. H. M. Wanderungen durch die Gemälde-Austellung. IV. und V. ostani felieton ma tytuł „Humor in der Kunst”.
38. Korespondent ten, którego warto by zidentyfikować, doceniał wystawę i silnie podkreślił decydującą o jej wartości rolę kolekcji księdza Kilińskiego. Jak wskazuje stylizacja powyższego cytatu, korespondencja była napisana w czasie trwania wystawy — Tygodnik Ilustrowany zamieścił ją dopiero w dwa miesiące później, 20 września 1862.
39. „Dziennik Poznański” z 27 lipca 1862 nr 171 s. 3.” Wiadomości miejscowe i potoczne. Poznań 26 lipca. Przypominamy, że jutro raz ostatni otwartą będzie dla publiczności wystawa obrazów w hotelu Saskim na ulicy Wrocławskiej. Mimo chęci najszczerzej nie było nam podobna poświęcić jej w dzienniku naszym uwagę na którą zasługuje i na króciutkiej jedynie wzmiance poprzestać wypadło. Zresztą wszelkie wywody teoretyczne i opisy najsprawniejszem kreślone piórem, mało zaiste się przyczynią do zrozumienia sztuki u mass, bo to zrozumienie jest wykwitem zarodu, który w duszy złożyła starodawna cywilizacja i choć łatwo sobie przyswoić brzmiące szumno frazesy, czeze i próżne i bez znaczenia one będą, gdzie praca wewnętrzna reprodukcji duchowej dzieła sztuki musi być samodzielną. I dla tego to chciwym duchowych rozkoszy, które płodzi w nas rozumienie sztuki, za margrabią Stendhalem (Henry Beyle w *Itinéraire de Rome*) powtórzym jedyną w tym razie radę skuteczną: idź i patrzaj, w czem znajdziesz upodobanie porównyway, a dojdiesz z czasem do zrozumienia. Bez teorii estetycznych rozumiała sztukę publiczność w starożytnej Helladzie, rozumie lud we Włoszech, nie rozumie napływowa, niesamorodna cywilizacja Ameryki północnej. Też w Poznaniu zwiedzana bywa niniejsza wystawa nie najwięcej od tych, którzy wedle spisów statystycznych płacą najwięcej podatku dochodowego, lecz od tych, co dziś żyją z resztki kapitałów duchowych swojskiej cywilizacji na gruncie urosłej. Jak słyszymy, najwięcej wystawa odwiedzana podobno była przez Polaków; starozakonnych, jak słyszeliśmy przed kilku dniami, tylko siedmiu ją odwiedziło.”
40. „Posener Zeitung” z 13 września 1862.

*) Na w/w wystawie figurowało niewątpliwie b. dużo kopii i naśladownictw. Wśród nich jednak znalazło się zapewne trochę obrazów ciekawych, których dzieje wartoby prześledzić, jak proponuje Autorka artykułu [*Przyp. Red.*]

MUZEA

Aleksander Śnieżko

HISTORIA POLSKIEGO MUZEUM POCZTOWEGO

1. GENEZA POWSTANIA MUZEUM POCZTOWEGO 1919–1920 R.

Jednym z pilnych zadań odrodzonego po ciężkich latach zaborów Państwa Polskiego w 1918 r. było zorganizowanie i uruchomienie własnej poczty, własnego środka łączności, a w ślad za tym szło i wydanie własnych polskich znaczków pocztowych. Początkowo, w pierwszym okresie „unarodowiano” stare znaczki okupacyjne poprzez różne lokalne przedruki polskie. Już jednak w styczniu 1919 r. ówczesne Ministerstwo Poczty i Telegrafów wydało pierwsze polskie znaczki pocztowe. Niemal równocześnie zrodziła się w Ministerstwie myśl powołania do życia Muzeum Poczty, podobnego do tych jakie istniały już w Berlinie, Wiedniu czy w Leningradzie. Myśl przybrała niebawem realne kształty.

Z początkiem 1919 r. ukazał się apel Ministerstwa Poczty i Telegrafów skierowany do społeczeństwa polskiego a w szczególności do pracowników resortu, aby „pamiątki po poczcie polskiej z epoki Kongresówki, o ile jeszcze gdzie się rozrzucone zachodzą, uratować od zagłady i zebrać, a dalej zgromadzić wszystko to, co charakteryzowało poczty rządów zaborczych w odniesieniu do ziem i stosunków polskich... Nam chodzi teraz”... czytamy dalej w wspomnianym apelu ”o założenie polskiego Muzeum Poczty... Muzeum nasze ma dalej gromadzić wszystkie okazy i wzory przedmiotów, oraz aparatów pocztowych, telegraficznych i telefonicznych, dawniejszych czy też współczesnych, których poznanie przedstawia wartość historyczną lub naukową... Niech zatem... kierownicy urzędów pocztowych pamiętają o tym. Muzeum dbając o zachowanie akt, dokumentów i innych przedmio-

tów pamiątkowych pocztowych jak np. pieczęci urzędowych, stempli po cenzurach okupacyjnych, godeł itp., które są już lub też będą w najbliższym

Ryc. 1. Słup dystansowy poczty sasko-polskiej, 1725

czasie zastąpione nowymi, ujednostajnionymi polskimi pieczęciami itp. Zapewne i ludzie spoza sfery pracowników pocztowych... zainteresują się Muzeum Poczтовым i pośpieszą nam z pomocą...¹⁾

Odezwa Ministerstwa spotkała się jednak z krytyką na łamach dwutygodnika „Poczta”²⁾. Autor artykułu zarzucił Ministerstwu Poczt zbytnią opieszałość w tej sprawie i ze swej strony wysunął szereg postulatów zmierzających do przyspieszenia realizacji projektu. Skierował też apel do czytelników pisma o pomoc.

Oba apele nie pozostały oczywiście bez echa. Wkrótce z różnych urzędów i placówek pocztowych napływać zaczęły na adres Ministerstwa

przeróżne przedmioty, jak stare aparaty telefoniczne, stemple itp., które dla mającej się tworzyć placówki muzealnej mieć mogły pewną wartość muzealno-historyczną. Wszystkie te obiekty, łącznie z pewną ilością nowowydawanych znaczków pocztowych gromadzone były w dziale znaczków pocztowych Ministerstwa.

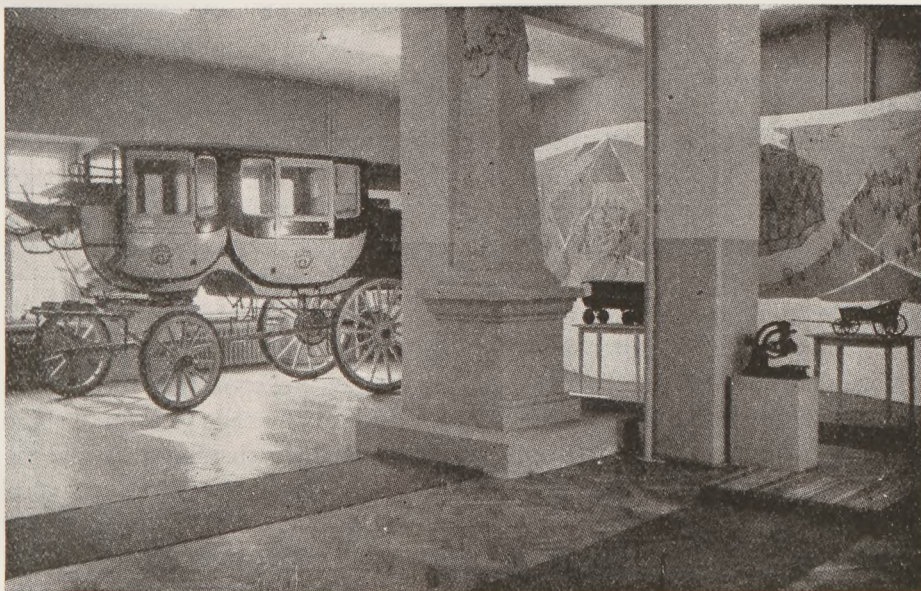
W maju 1919 otwarta została w gmachu Poczty Głównej w Warszawie pierwsza krajowa wystawa znaczków pocztowych, podczas której projekt zorganizowania muzeum pocztowego był wielokrotnie dyskutowany i popularyzowany. Filateliści polscy, których było już wówczas sporo, wyrazili pełną aprobatę dla projektu i obiecali ze swej strony poparcie i pomoc w realizacji tego dzieła.³⁾

2. MUZEUM POCZTOWE W WARSZAWIE W LATACH 1921–1939

A. ORGANIZACJA

Zainicjowana przez Ministerstwo Poczt i Telegrafów akcja zbierania pamiątek pocztowych dała niespodziewanie duże rezultaty. Napływające ze wsząd zabytki gromadzono jednak bezładnie w skrzyniach, przechowywanych w Głównej Składnicy Materiałów Pocztowych. Dopiero 25 stycznia 1921 powołano jednego z pracowników Ministerstwa na stanowisko kierownika organizującego się Muzeum. Był nim inż. Waław Laskowski. Wkrótce otrzymało Muzeum własny lokal, składający się z dwu pokoi w gmachu Ministerstwa. Muzeum nie miało jednak jeszcze charakteru samodzielnej jednostki organizacyjnej, i przydzielone było nadal do Wydziału XII, do Referatu do spraw znaczków pocztowych Ministerstwa Poczt i Telegrafów.⁴⁾

Oczywiście władze ministerialne nie uczyniły wszystkiego co było w ich możliwości dla uruchomienia muzeum. Był to jednak znaczny krok naprzód. Niestrudzony w swych poczynaniach inż. Laskowski opracował projekt statutu muzeum, pragnąc w ten sposób nadać tej placówce pewne ramy organizacyjne i prawne. Również Włodzimierz Polański, pracownik Ministerstwa a zarazem autor szeregu prac z zakresu historii poczty i filatelistyki przygotował obszerne studium na temat programu i zakresu działania Muzeum Poczтового,⁵⁾ w którym szczegółowo przedstawił strukturę organizacyjną przyszłej placówki muzealnej. Wysiłki szeregu osób nie potrafiły jednak znaleźć zrozumienia dla spraw muzealnych w resorcie pocztowym. Muzeum nadal borykało się z podstawowymi trudnościami,

Ryc. 2. Fragment ekspozycji dylizansów pocztowych

których nie sposób było rozwiązać li tylko dobrymi chęciami.

Niebawem przeszedł inż. Laskowski na emeryturę a kierownictwo Muzeum objął z dniem 15 lutego 1924 r. Jan Więckowski, dotychczasowy kierownik działu znaczków pocztowych.

Dzięki swej energii pozyskał on dla Muzeum w 1925r. nowy lokal, przy ul. Wierzbowej 11, po b. Dyrekcji Okręgu P. i T. wraz z pokaźną sumą na zakup odpowiedniego sprzętu muzealnego. Dotychczasowy roczny preliminarz muzealny nie przekraczający 2000 zł. wzrósł od 1925 r. do sumy 25 000 zł. Zwiększono też obsadę muzeum przyjmując wspomnianego już Włodzimierza Polańskiego, któremu powierzono działy historyczny i filatelistyczny.

W 1926 r. Muzeum otrzymuje nowy regulamin. Powołano Radę Muzealną która miała charakter organu opiniotwórczego i doradczego w sprawach dotyczących Muzeum. Na pierwszym inauguracyjnym posiedzeniu Rady 6 marca 1926 postanowiono w jaknajszerszym czasie zorganizować stałą ekspozycję muzealną i udostępnić ją publiczności.⁶⁾

Po blisko dwuletnich przygotowaniach udostępnione zostało Muzeum 25 marca 1928 r. Początkowo jedynie dwa dni w tygodniu tj. w czwartki i w niedziele.⁷⁾ Na wystawie dominowała filatelistyka — technika produkcji znaczków, projekty konkursowe znaczków a w specjalnie oszklonych gablotach znaczki polskie i zagraniczne. W części dotyczącej dziejów poczty pokazane zostały stare sztychy oraz fotografie różnych środków komunikacji, portrety osobistości związanych z historią poczty polskiej, stare szyldy pocztowe, skrzynki pocztowe, pieczęcie itp.

Napływ nowych eksponatów wzrastał nadal i to w b. szybkim stopniu, wskutek czego dotychczasowy lokal okazał się za ciasny. Wszczęto starania o nowe pomieszczenia a ich wynikiem było otrzymanie w kwietniu 1932 r. nowej siedziby Muzeum przy ul. Barbary 2 dokąd przyniesiono wkrótce zbiory, ekspozycję i biura.

Rok 1932 przyniósł dalsze zmiany w strukturze organizacyjnej Muzeum. Wydano nowy regulamin Muzeum w myśl którego placówka ta podlegać miała odtąd bezpośrednio Ministrowi Poczty i Telegrafów.⁸⁾ Zmieniona została też dotychczasowa nazwa Muzeum Poczto-Telegraficznego na Muzeum Poczty i Telekomunikacji. Minister powołał też nową Radę Muzealną na okres trzech lat.

Zakres nowej Rady został znacznie poszerzony, a jej kompetencje podlegały niemalże wszystkie sprawy o charakterze merytorycznym a nawet tego rodzaju jak ustalenie wysokości opłat za bilety wstępu do Muzeum, godzin otwarcia wystaw itp.

Od listopada 1930 r. obowiązki kierownika Muzeum przejął Włodzimierz Polański, dotych-

czasowy kustosz, który pełnił tę funkcję aż do sierpnia 1940 r., to jest do chwili ostatecznej likwidacji muzeum przez władze okupacyjne.

B. ZBIORY

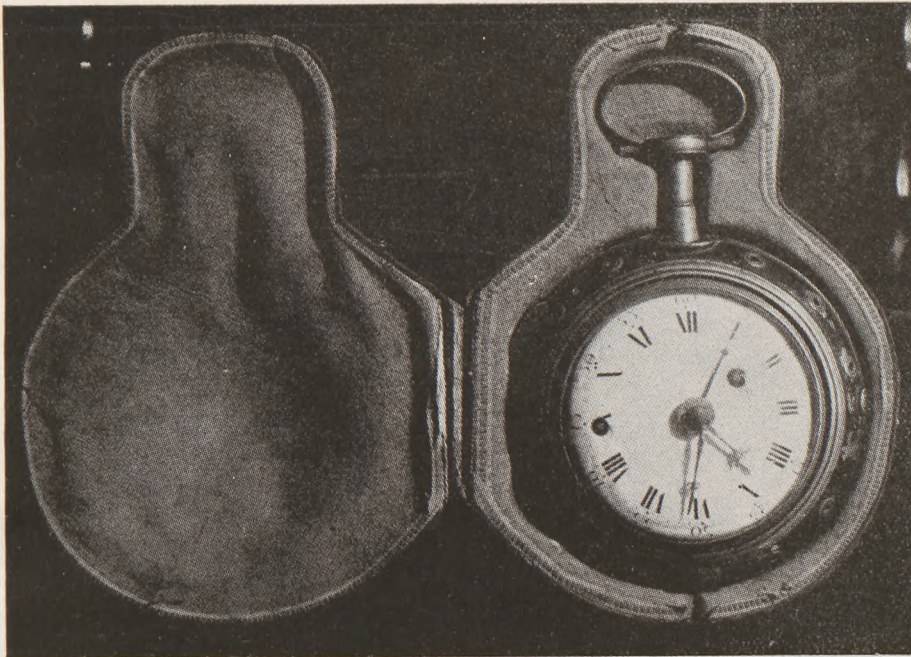
Pierwszy tymczasowy spis muzealiów sporządzony 19.IV.1921 r. zawierał 114 zabytków. Od tej skromnej cyfry rozpoczęto gromadzenie zbiorów muzealnych. W r. 1928 ilość eksponatów obejmowała już 1800 pozycji zaś w roku 1938 — 22.000, łącznie ze znaczkami pocztowymi.

Jednakże zbiory Muzeum Pocztowego okresu międzywojennego nie były gromadzone w sposób systematyczny, pod pewnym ściśle określonym kierunkiem. Składały się na nie przede wszystkim dary od osób prywatnych oraz urzędowo przekazywane przez poszczególne placówki pocztowe różne rekwizyty pocztowe. Minimalne fundusze na zakupy nie pozwalały na uzupełnianie i powiększanie zbiorów pod kątem potrzeb muzealnych.

Spośród otrzymanych przez Muzeum zabytków godne wzmianki są m in.: kolekcja znaczków Litwy Środkowej otrzymana urzędowo z Wilna; pierwszy polski znaczek z r. 1860 oraz zbiór kopert i kart pocztowych z czasów Królestwa Polskiego — dar znanego filatelisty polskiego Wilhelma Bernsteina z Warszawy; biblioteka fachowa dotycząca filatelistyki oraz historii poczty — dar Włodzimierza Polańskiego, kustosa Muzeum. Przekazał on również wiele pamiątek pocztowych o charakterze historycznym a m. in. oryginalny szyld pocztaliterii słonimskiej z połowy XVIII wieku. Droga zakupu nabyto kolekcję znaczków pocztowych z pierwszych lat niepodległej Polski, zbiór Stanisława Ejsmonda oraz szereg portretów olejnych przedstawiających urzędników pocztowych XVIII i XIX w. Zakupiono również obrazy i sztychy o tematyce pocztowej jak A. Kędzierskiego „Dyżurni na trakcie kieleckim”, Fr. Ejsmonda „Steinkellerka”, J. Rodena „Napad ułanów polskich na kareta pocztową austriacką” i in.

Napływające zbiory inwentaryzowano systemem bardzo uproszczonym, dalekim od miana naukowego. Ograniczano się jedynie do bardzo powierzchownego zewnętrznego opisu zabytku, nie próbując określić jego czasu powstania autora itp.

Po udostępnieniu Muzeum publiczności pokazano niemalże cały posiadany materiał nie starając się przeprowadzić jakiegokolwiek selekcji, wyboru co najcenniejszych eksponatów. Traktowano Muzeum po prostu jako pewnego rodzaju „gabinet osobliwości”, co zresztą było charakterystyczne nie tylko dla tego muzeum. Gdy w latach 30-tych próbował Polański przeprowadzić w Muzeum pewne reformy napotykał na duże trudności w tym kierunku. Ostatecznie zmodyfikowaną ekspozycję nastawiono głównie na historię filatelistyki polskiej, gdy pozostałe

Ryc. 3. Zegarek dyliżansowy XIX w.

dziedziny historyczne i teletechniczne pozostały bądź to nietknięte bądź uwzględnione tylko marginesowo.

C. DZIAŁALNOŚĆ

Pomimo trudnych warunków organizacyjnych warszawskie Muzeum Pocztove rozwijało ożywioną działalność w okresie międzywojennym. Mając najlepiej postawiony dział filatelistyki polskiej wykorzystywano przede wszystkim jego zbiory, w celach wystawienniczych. Tak więc już we wrześniu 1922 r. bierze Muzeum udział w Międzynarodowej Wystawie Znaczków Poczтовых w Genewie, na której pokazany został interesujący i rzeczowo opracowany zestaw polskich znaczków pocztowych łącznie z ich projektami i próbnymi odbitkami. Ekspozowano ponadto polskie datowniki i stemple pocztowe, druki pocztowe i in. Za wystawioną ekspozycję przyznano Muzeum złoty medal,⁹⁾ a w fachowej prasie zagranicznej ukazało się wiele przychylnych recenzji. Sukces szwajcarski zachęcił Muzeum do dalszych, podobnych wystąpień. Nie mogąc organizować, z braku odpowiednich pomieszczeń lokalowych, u siebie wystaw czasowych, brano udział przy każdej niemal nadarzającej się sposobności w wystawach zagranicznych. I tak w 1933 r. wystawia Muzeum Pocztove kolekcję filatelistyczną na międzynarodowej wystawie w Brnie w Czechosłowacji, w r. 1925 w Paryżu, w 1930 w Antwerpii oraz w Berlinie, a w 1933 we Wiedniu.

Również i na ogólnopolskich wystawach organizowanych w Warszawie (1928), w Toruniu (1933), w Katowicach (1934) czy znów w Warszawie (1938) znajdujemy okazałe i wzorowo opracowane zestawy

polskich znaczków wystawione przez Muzeum. Na wszystkich tych wystawach, tak zagranicznych jak i krajowych eksponowane przez Muzeum zbiory uzyskiwały uznanie oraz wyróżnienia.

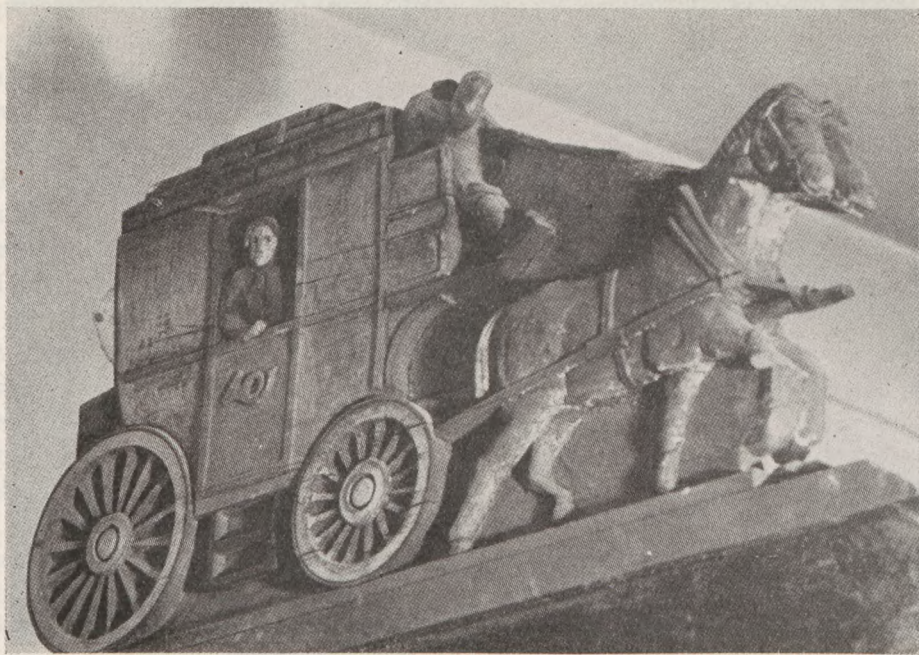
Trudności finansowe nie pozwoliły Muzeum na rozwinięcie własnej akcji wydawniczej. Przygotowany wprawdzie w 1933 r. przewodnik po zbiorach pozostał niestety w rękopisie. Jedynie od czasu do czasu ukazywały się rozprawki naukowe pracowników muzeum rozrzucone po różnych pismach filatelistycznych.

Stała ekspozycja muzeum, choć z konieczności zawężona do minimum, cieszyła się jednak dużą popularnością wśród społeczeństwa. Muzeum nie dysponuje niestety pełnymi archiwami z okresu międzywojennego, tak że trudno jest dokładnie ustalić na przykład ilość zwiedzających w poszczególnych latach. Wiadomo jedynie, że w roku 1938 oglądała stałą wystawę muzealną 1410 osób, co jak na przedwojenne stosunki muzealne nie jest cyfrą bez znaczenia.

W r. 1935 zgłasza Muzeum swój akces do Związku Muzeów w Polsce, biorąc odtąd udział we wszystkich zjazdach delegatów itp.¹⁰⁾

Jedną z form działalności Muzeum w czasie przedwojennym było też prowadzenie akcji wymiany dubletów filatelistycznych co pozwoliło kierownictwu muzeum na pewne, minimalne wprowadzenie uzupełnianie potrzebnych eksponatów, na zakup których nie było pieniędzy.

Niezależnie od tego Muzeum od 1932 r. zajmowało się organizacją sprzedaży znaczków pocztowych z zapasów muzealnych dla celów filatelistycznych.

Ryc. 4. Fragment szyldu z urzędu pocztowego w Zielonej Górze

3. MUZEUM W OKRESIE WOJNY I OKUPACJI 1939–1944

Wśród najbardziej uszkodzonych na skutek działań wojennych placówek kulturalnych znajduje się również i Muzeum Poczty i Telekomunikacji w Warszawie. Groźnione latami i wysiłkiem wielu ludzi zbiory, uległy w dużej mierze zniszczeniu bądź rozproszeniu.

W sierpniu 1939 r. otrzymało Muzeum, podobnie jak i inne, zalecenie przygotowania eksponatów do ewentualnej ewakuacji na wypadek wybuchu wojny. Najcenniejsze objekty zapakowano do 27 specjalnie zamówionych skrzyń. Brak transportu uniemożliwił wywiezienie zabytków poza obręb Warszawy, wobec czego zabezpieczono je w piwnicy urzędu telekomunikacyjnego.

Wkrótce po zajęciu Warszawy władze okupacyjne odnalazły schowane skrzynie i zleciły wywiezienie ich do berlińskiego Muzeum Poczтового. Pracownicy Muzeum z jego kierownikiem Włodzimierzem Polańskim na czele zgłosili się do pracy

16 października 1939 starając się uporządkować pozostawione w nieładzie zabytki, a co cenniejsze jeszcze odpowiednio zabezpieczyć przed okupantem. Częste wizyty hitlerowskiej policji nie ułatwiały pracownikom muzeum trudnej pracy. Wreszcie 22 lipca 1940 r. na skutek telefonicznego polecenia z Berlina, wszystkie pozostałe jeszcze muzealia zebrano do jednego magazynu, zamknięto na klucz a cały personel muzeum, łącznie z kierownikiem został zwolniony z pracy. Odtąd przestało praktycznie istnieć Muzeum Pocztowe¹¹⁾.

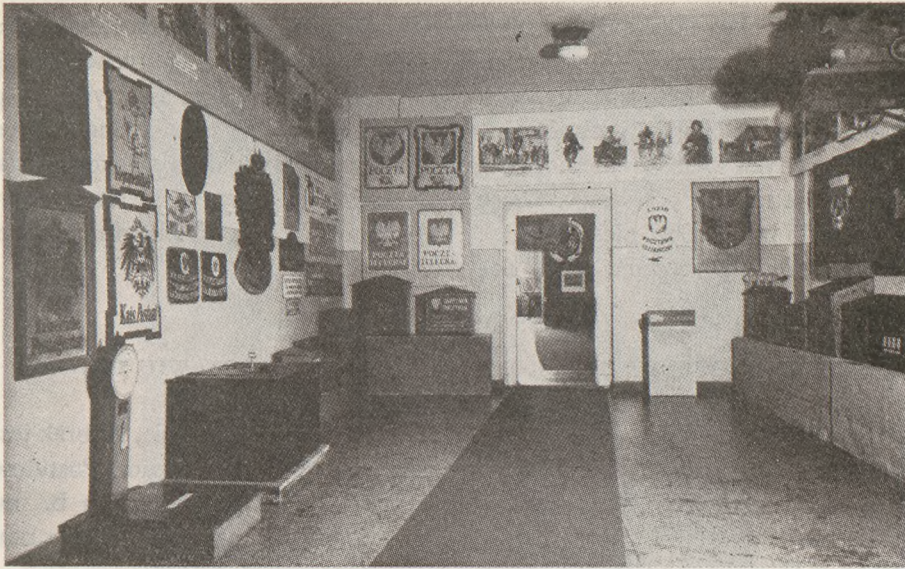
Pozbawiony się niewygodnych świadków przystąpili Niemcy zaraz do systematycznego rabunku pozostałych jeszcze zabytków a nawet sprzętu gospodarczego, jak szaf, biurka itp. W ten sposób „zniknęły” cenne obrazy i sztychy o tematyce pocztowej, zabrane przypuszczalnie do prywatnych mieszkań okupantów. Najcenniejsze pozycje biblioteki w postaci 542 tomów wywieziono do berlińskiego Muzeum Poczтового.

4. MUZEUM POCZTY I TELEKOMUNIKACJI W WARSZAWIE W LATACH 1945–1951

A. OKRES ORGANIZACYJNY

W oswobodzonych w styczniu 1945 r. ruinach stolicy polskiej, napływające resztki dawnych oraz nowych mieszkańców Warszawy przystąpiły od razu do organizowania nowego życia i odbudowy miasta. Wśród pierwszych pionierów nie zabrakło i pracowników muzeów warszawskich a też i Muzeum Poczty. Gdy na zachodnich połaciach Polski

trwały jeszcze walki z cofającym się w popłochu okupantem hitlerowskim, zarządzeniem ówczesnego Ministra Poczty i Telegrafów inż. T. Kapelińskiego z dnia 26 marca 1945 powołane zostało ponownie Muzeum Poczty i Telekomunikacji. Miejsce ostatniego kierownika Włodzimierza Polańskiego, zmarłego tragicznie podczas Powstania w 1944 r., zajął Antoni Drabik, historyk sztuki. Jemu to przy-

Ryc. 5. Ekspozycja sztyldów

padł w udziale ciężki trud organizacji muzeum i zabezpieczenia ocalałych jeszcze tu i ówdzie resztek muzealiów po dawnym muzeum. Z gronem oddanych sprawie ludzi pracował Drabik całymi tygodniami nad zebraniem, ułożeniem a później zewidencjonowaniem ocalałych zabytków.¹²⁾ Od września 1945 miejsce Drabika zajął z kolei Adolf Schöpp.

W 1947 w ramach ogólnej rewindykacji zbiorów muzealnych otrzymało Muzeum część wywiezionych przez Niemców zabytków. Brakowało niestety najcenniejszych — a mianowicie zbiorów filatelistycznych, które zapakowane były w 11 skrzyniach i 38 workach. Zaginęły klisze do druku znaczków pocztowych, pieczęcie i datowniki pocztowe, stare umundurowania urzędników pocztowych, dokumenty archiwalne, medale oraz liczne obrazy (m. in. Brodowski, Ejsmonda, Kędzierskiego, Stryjeńskiej itp.) i sztychy o tematyce pocztowej. Niepowetowaną stratą było brak unikalnych kolekcji znaczków polskich i zagranicznych.¹³⁾

B. DZIAŁALNOŚĆ MUZEUM W LATACH 1945–1951

W pierwszych latach powojennych, w odrodzonej już Polsce działalność swą ograniczyć musiało Muzeum siłą rzeczy do spraw wewnętrznych, do porządkowania i opracowywania zabytków. Jedną z pilnych i ważnych spraw było zbieranie wszelkich dokumentów i pamiątek dotyczących działalności poczty powstańczej w 1944 r., tajnej poczty podziemnej itp. W ten sposób pozyskano część znaczków powstańczych, korespondencję doręczaną przez „Pocztę Harcerską”, unikalną skrzynkę pocztową z napisem „Poczta Powstańcza” itp. Ekspozyty te złożyły się na pierwszą skromną stałą ekspozycję.

W czasie trwania Ogólnopolskiego Kongresu Związków Zawodowych zorganizowało Muzeum

w dniach od 18 do 21 listopada 1945 r. wystawę ilustrującą historię poczty polskiej oraz filatelistyki.

W porozumieniu z Ministerstwem Kultury i Sztuki zwrócono się z apelem do artystów-plastyków o malowanie obrazów o tematyce pocztowej. W wyniku tej akcji zakupiono do zbiorów muzealnych szereg interesujących obrazów.

Dla usprawnienia działalności Muzeum powołał Minister Poczty i Telekomunikacji Radę Muzealną, której pierwsze posiedzenie odbyło się 7 października 1946 r. Była ona bardzo pomocną niedużemu, bo zaledwie pięcioosobowemu zespołowi pracowników Muzeum.¹⁴⁾ Zaslugą Rady było m. in. podjęcie starań o pozyskanie dla Muzeum nowego pomieszczenia. Rozważano projekty budowy nowego gmachu względnie odbudowy jednej z kamieniczek na Rynku Starego Miasta.¹⁵⁾

W 1947 r. wzięło Muzeum poraz pierwszy od zakończenia wojny udział w międzynarodowej wystawie filatelistycznej w Paryżu, pokazując wydane w latach 1944–1946 znaczki pocztowe oraz ich projekty, próby drukarskie itp. W rok później (1948) wystawiono znaczki na międzynarodowej wystawie filatelistycznej w Bazylei. Zbiór polski został nagrodzony złotym medalem.

Działalność rozwijającego się dobrze Muzeum, mimo usilnych starań personelu oraz Rady muzealnej natrafiała jednak ciągle na pewne trudności, szczególnie zaś brak zrozumienia dla spraw muzealnych ze strony Ministerstwa Poczty i Telekomunikacji. Jednocześnie władze resortowe starały się ograniczyć lokalowo Muzeum zabierając mu i tak skromne pomieszczenia. Wysuwano projekty likwidacji muzeum i przekazania zbiorów innej placówce muzealnej, przeniesienia muzeum do innego miasta itp.

Wreszcie dnia 13 października 1950 zapadła de-

cyzja Ministra Poczty i Telegrafów przeniesienia Muzeum do Wrocławia. Równocześnie polecono w terminie kilku tygodni (!) zlikwidować muzeum a zbiory przetransportować na Dolny Śląsk. Ponieważ z przyczyn technicznych było to niemożliwe, zmagazynowano zbiory na terenie Warszawy. Część eksponatów przekazano do biur i szkół, niektóre zaś... zlecono zniszczyć. Z dniem 1 stycznia 1951 do-

tychczasowy kierownik i kustosz Muzeum A. Schöpp został odwołany z dotychczasowego stanowiska i przeniesiony w stan spoczynku. Opiekę nad mierniem muzealnym powierzono jednemu z urzędników Ministerstwa, który dokonał ostatecznego spisu muzealiów i z dniem 21 kwietnia 1951 r. warszawskie Muzeum Poczty i Telekomunikacji przestało faktycznie istnieć.

5. MUZEUM POCZTY I TELEKOMUNIKACJI WE WROCŁAWIU 1956–1966

A. ORGANIZACJA

Przez okres ponad trzech lat zalegała całkowita cisza na temat Muzeum Poczтового. Zapakowanymi zbiorami nikt się nie interesował. Dopiero pod koniec r. 1954 odżyła w Ministerstwie P. iT. dawna myśl przeniesienia (a praktycznie pozbycia się!) skrzyń z muzealiami z Warszawy do Wrocławia. Dyrekcja Wojewódzkiego Zarządu Łączności we Wrocławiu otrzymała od Ministra polecenie przygotowania odpowiedniego locum i opracowania planu finansowego przyszłego Muzeum.¹⁶⁾ Powołana została też specjalna komisja, która zajęć się miała sprawą przekazania zbiorów. W toku tych wstępnych prac stwierdziła ona, że zarówno majątek gospodarczy jak i zabytki b. Muzeum znajdują się w różnych pomieszczeniach i instytucjach na te-

renie Warszawy, wreszcie, że brak jest pełnego i dokładnego spisu b. muzeum. Postulowano przekazywanie do Wrocławia majątku b. muzeum w dwu etapach, a mianowicie, w drugim rzucie zbiory filatelistyczne.

W marcu 1955 wysłane zostały do Wrocławia dwa pierwsze wagony zawierające bibliotekę, część eksponatów jak szyldy i skrzynki pocztowe oraz sprzęt biurowy. Wysyłka dokonana była w pośpiechu, do tego stopnia, że nie sporządzono spisów przekazywanych obiektów.

Jednocześnie Dyrekcja Wojewódzkiego Zarządu Łączności zwróciła się do Ministra o formalne załatwienie całej sprawy. Zbiory przekazać miano do Wrocławia, jednakże nie było jeszcze dotąd formalnie powołanego Muzeum. Zlecono więc zajęcie się

Ryc. 6. Szyld Poczthalterii Słonimskiej z XVIII w.

Ryc. 7. Sztandar pocztowców okręgu warszawskiego, 1937 r.

sprawami organizacyjnymi Muzeum Poczтового jednemu pracownikowi resortu łączności Aleksandrowi Śnieżce, który przystąpił natychmiast do przejmowania zbiorów oraz organizowania muzeum. Istniejące więc faktycznie od 1955 r. we Wrocławiu Muzeum Poczty i Telekomunikacji zatwierdzone zostało mocą Uchwały Nr 75/56 Prezydium Rządu z dnia 4 lutego 1956 oraz Zarządzeniem Ministra Łączności Nr 100 z dnia 4 maja 1956.

Formalne powołanie Muzeum i nadawanie mu praw samodzielnej jednostki budżetowej, podległej bezpośrednio Ministrowi Łączności ułatwiło w znacznym stopniu dalsze działania placówki. W pierwszym półroczu 1956 r. zakończono ostatecznie przejmowanie zbiorów z Warszawy a nieliczny początkowo, bo zaledwie kilkusobowy zespół pracowników przystąpił z miejsca do uporządkowania zbiorów i ich zewidencjonowania. Jednocześnie przystąpiono do zorganizowania stałej ekspozycji, konsultując się przy tym z pracownikami naukowymi z poza muzeum. Dnia 12 grudnia 1956 otwarta została pierwsza stała ekspozycja o charakterze historycznym, obrazująca dzieje poczty polskiej.

W r. 1961 nadało Ministerstwo Łączności Muzeum nowy statut¹⁷⁾ a na jego podstawie powołał Minister nową Radę Muzealną, jako organ doradczy i opiniodawczy dyrektora Muzeum.¹⁸⁾

Dla upamiętnienia powstania we Wrocławiu Muzeum Poczтового wydało Ministerstwo Łączności specjalny znaczek okolicznościowy z wizerunkiem śląskiego posłańca pocztowego z XVI wieku.

Dyrektorem wrocławskiego Muzeum Poczтового mianowany został Aleksander Śnieżko, który pełnił tę funkcję do 31 grudnia 1965. Z dniem 1 stycznia 1966 kierownictwo muzeum objął dr Franciszek Jakubowski.

B. ZBIORY

I. Dział Historii Poczty

Dział ten należy do najbardziej rozbudowanych w Muzeum. Zgrupowane są w nim wszelkiego rodzaju zabytki kultury materialnej oraz pamiątki odnoszące się do dziejów poczty na ziemiach polskich. Dzieli się on na szereg zespołów obejmujących zabytki ściśle określonego typu.

Jednym z nich jest zespół środków przewozowych używanych na przestrzeni stuleci przez instytucje pocztowe. Są to dylizanse, bryczki pocztowe, wagony, ambulanse, samochody i samoloty używane do celów pocztowych i do tego specjalnie dostosowane. Zbiór muzealny zawiera tak oryginały jak i kopie bądź modele wykonane wiernie na podstawie przekazów ikonograficznych. Do najstarszych i najciekawszych obiektów w tej grupie należą dwa dylizanse pocztowe z drugiej połowy ubiegłego stulecia dochowane w dobrym stanie. Używane one były przez poczty zaborców na ziemiach polskich.

W osobną grupę zestawione zostały środki mechanizacji poczty: stare stemplownice ręczne i nowsze elektryczne, plomby, plombownice itp.

Ilościowo pokaźny zestaw tworzą stemple, datowniki i tłoki pieczętne. Najstarsze zabytki tej grupy

datowane są na XVIII wiek i należą już dziś do unikalnych okazów. Licznie reprezentowany jest wiek XIX — Księstwo Warszawskie, Wolne miasto Kraków, zabory austriacki, pruski i rosyjski. Szczególnie jednak interesujące z historycznego punktu widzenia są datowniki i stemple z lat 1918—1920 przerabiane przez urzędy polskie z pozostałych po zaborcach, bądź też nowosporządzone — prowizoryczne. Są to cenne dokumenty historii, okresu przejściowego w dziejach Państwa Polskiego. Niemniej pokaznym ilościowo jest zbiór datowników oraz stempli okolicznościowych i pamiątkowych okresu międzywojennego, 1918—1939, lat okupacji jak i Polski Ludowej. Dziesiątki przeróżnego rodzaju uroczystości, imprez o charakterze lokalnym, ogólnokrajowym czy międzynarodowym upamiętnianych było właśnie poprzez okolicznościowe stemple pocztowe. W użyciu bywały one przeważnie bardzo krótko, niekiedy tylko jeden dzień i stąd są one rzadkie. Wśród tego przebogatego i obfitego materiału na szczególną uwagę zasługują jednak przede wszystkim datowniki stare oraz używane w okresach przejściowych. Materiał ten pozostaje jeszcze w dużej części nie opracowany naukowo.

Skromną ilościowo grupę stanowią umundurowania dawnych urzędników pocztowych. Zabytków tego rodzaju nie wiele już się dochowało. W muzeum znajduje się garnitur poczmistrza z czasów

Królestwa Polskiego (połowa XIX w.), dalej mundury pracowników służby pocztowej z lat międzywojennych oraz współczesne. Kolekcję dopełnia bogaty materiał ikonograficzny. Uzupełnieniem umundurowań są oznaki służby pocztowej, guziki do mundurów, zegarki dyliżansowe, trąbki pocztowe, wreszcie nuty i sygnały pocztowe. Godne wzmianki są też skrzynie z XVIII i XIX w. służące do przechowywania w placówkach pocztowych listów i pieniędzy. Niektóre z nich wyróżniają się bądź to przez swą interesującą dekorację bądź techniczną pomysłowością wmontowanych zamków.

Osobnej klasy zabytkiem jest oryginalny słup dystansowy z r. 1725 z herbami sasko-polskimi, pochodzący ze Zgorzelca. Słupami takimi wytyczana była trasa przejazdów poczty sasko-polskiej z Drezna do Warszawy.

W dziale historii poczty poczesne miejsce zajmują sztandary związków pocztowych z ziem polskich. Jest ich w sumie kilkadziesiąt a najstarsze pochodzą z okresu zaborów, z drugiej połowy ubiegłego wieku. Do rzadkich, dziś już rzadko spotykanych należy zespół sztyldów i skrzynek pocztowych. Przemiany polityczne oraz wojny likwidowały tego rodzaju przedmioty jako jedne z pierwszych. Posiadają one również wartość historyczną a niekiedy, głównie przy starych z XVIII w. i artystyczną.

Ryc. 8. Fragment ekspozycji stałej

Ryc. 9. Umundurowanie poczmistrza okresu Królestwa Polskiego

W grupie szyldów najstarszy zabytek pochodzi z XVIII w. z „Poczhalterii Słonimskiej”. Dalej idą szyldy z trzech zaborów z obcojęzycznymi głównie napisami, bardzo interesujące szyldy z lat 1918–1920, z Zaolzia z czesko-polskimi napisami, szyldy z napisami ukraińskimi, litewskimi itp. Wśród skrzynek pocztowych godne wzmianki są: skrzynka polskiego urzędu pocztowego w Porcie Gdańsku, z lat 30-tych uszkodzona farbą przez bojówkę hitlerowską (głośna przed wojną sprawa „skrzynek pocztowych”), skrzynka poczty harcerskiej z Powstania Warszawskiego 1944 r. i inne.

Wspomnieć wreszcie godzi się o grupie portretów polskich pocztowców z ostatnich 400 lat. Są to zarówno stare oryginalne przekazy ikonograficzne jak obrazy olejne, sztychy czy rysunki oraz fotografie rzeźb portretowych i innych zabytków, nieosiągalnych dla muzeum w oryginałach a cennych z uwagi na treść, na przedstawioną osobę.

II. Dział teletechniki

W dziale tym wiek zabytków jest stosunkowo młody i nie wychodzi poza XIX stulecie. W tym bowiem dopiero czasie nastąpił pełny rozwój techniki a jej zdobycze powoli wykorzystywać zaczęła i poczta na ziemiach polskich. W kolekcji aparatów telegraficznych najstarsze pochodzą z roku 1880. Są to aparaty typu Morse’a, Hughes’a Whentstone’a, Bodo (Bauaot’a) itp. Z nowszych warto

wspomnieć o dalekopisach firm Siemens, Lorentz i Creda. Niektóre z tych aparatów, jakże prymitywne wydają się nam dziś, należą do dużych rzadkości i w nie wielu muzeach spotkać je możemy. Równie interesująca jest kolekcja kilkudziesięciu aparatów telefonicznych oraz łącznic. Najstarszy aparat pochodzi z ok. 1881 r. (tzw. typ Bell’a) i był pierwotnie zainstalowany w Warszawie.

Zabytkiem szczególnie bliskim Polakowi, jest radiostacja Warszawa II z Mokotowa, która odegrała szczególnie ważną rolę podczas oblężenia stolicy we wrześniu 1939 r. Obok niej wymienić można też pierwszą polską stację telewizyjną skonstruowaną w 1952 r, przez Instytut Łączności w Warszawie. Czynna ona była do r. 1965, poczym przekazana została do zbiorów muzealnych. W dziale techniki gromadzi się też współczesny sprzęt radiofoniczny polskiej produkcji, wykonany w latach 1948–1959.

III. Dział znaczków pocztowych

Dział ten dzieli się na dwie zasadnicze części. Pierwsza — obejmuje polskie znaczki pocztowe. Jest to, ilościowo najliczniejszy dział, obejmujący wszystkie znaczki wydane dla ziem polskich przez państwowe władze lokalne pocztowe, wojskowe itp. jak też znaczki wydane przez władze polskie dla polskich urzędów pocztowych zagranicą (np. Odessa, Konstantynopol, Gdańsk). W grupie tej znajdują się też kartki i koperty z nadrukowanymi znaczkami,

wszelkiego rodzaju pokwitowania itp. druki pocztowe.

W tej bogatej i dotąd jeszcze w pełni nie przebadanej kolekcji znajduje się największy w Polsce zbiór pierwszego polskiego znaczka pocztowego z r. 1860, przeważnie na oryginalnych listach z epoki. Godna podkreślenia jest kolekcja prowizorów z lat 1918/19, znaczków austriackich przedrukowanych przez władze polskie w okresie przed wprowadzeniem właściwych znaczków polskich. Okazy te należą do poszukiwanych rzadkości, a szczególnie znaczek dopłaty 10 Koron z czarnym nadrukiem „Poczta Polska”, którego przedrukowano jedynie... 14 sztuk. Tego rodzaju znaczki szczególnie na oryginalnej korespondencji są cennym źródłem dokonywujących się wówczas przemian politycznych w okresie powstawania państwa polskiego. Niezwykle bogaty materiał znajdujemy w tym dziale, do dziejów poczt miejskich szczególnie w Warszawie, Żarkach, Sosnowcu i in.

Drugą część omawianego działu tworzą znaczki zagraniczne ze wszystkich krajów świata. Zgromadzone są one aż w 50 dużych albumach. Z uwagi na olbrzymi materiał zawarty w albumach, nie sposób nawet krótko go scharakteryzować, z braku miejsca. Ogólnie biorąc najcenniejsze zespoły tworzą znaczki tzw. klasyczne, stare. Szczególnie Szwajcarii, Austrii, Prus, Saksonii, Bawarii i innych państw niemieckich. Z krajów zamorskich posiada muzeum niemalże komplety Australii i krajów azjatyckich.

IV. Biblioteka i archiwum

Załącznikiem biblioteki muzealnej stał się skromny księgozbiór dawnej biblioteki Dyrekcji Poczty Królestwa Polskiego z r. 1851 przejęty przez powstałe po pierwszej wojnie światowej pierwsze Muzeum Pocztove. Z biegiem czasu uzupełniano zbiory drogą zakupów oraz darów, tak że obecnie liczą one ponad 7000 tomów. Biblioteka ma charakter ściśle

specjalistyczny i stąd w jej zbiorach znajdują się przede wszystkim dzieła dotyczące historii poczty, teletechniki oraz filatelistyki, i to zarówno w języku polskim jak i w językach obcych. Dobrze reprezentowane są też czasopisma filatelistyczne.

W ramach działu bibliotecznego mieści się również archiwum pocztowe. Zawiera ono wiele rzadkich a niekiedy bezcennych wprost dokumentów dotyczących dziejów poczty w Polsce, począwszy już od XVI stulecia. Warto wspomnieć o niektórych z ciekawszych zespołów: instrukcje dla urzędników pocztowych, regulaminy, plany zabudowań pocztowych, akta dotyczące umundurowania pocztowców, listy stanu służby pocztowej, karty i dokumenty przewozowe z XIX w., okólniki Dyrekcji Poczty Księstwa Warszawskiego, nominacja J. Arciszewskiego na generalnego poczmistrza podpisana przez Kościuszkę itp., itp. Większe zespoły akt dotyczących poczty w czasach powstań 1831 i 1863/64 pozostają dotąd jeszcze nie wykorzystane całkowicie do celów naukowych. Podobnie ma się sprawa z dawnymi kronikami poszczególnych urzędów pocztowych. W zbiorach archiwum znajduje się też pewna ilość rękopisów dotyczących dziejów poczt obcych, m. in. francuskiej z okresu Rewolucji (1790).

Zarówno zbiory biblieczne jak i archiwalne są zewidencjonowane i udostępnione w czytelni muzeum pracownikom naukowym.

Pokażną grupę w archiwum stanowią oryginalne projekty znaczków pocztowych polskich wykonanych przez art.-grafików na konkursy jak n.p.: przez Bartłomiejczyka, E. Trojanowskiego, Józefa Toma, Zyg. Kamińskiego, W. Husarskiego. M.K. Sopocki i inn. Nie brak również rysunków projektów domów pocztowych z czasów Królestwa Kongresowego. Na szczególną uwagę zasługuje oryginalna mapa rozdziału kasownika liczbowego pomiędzy stacje pocztowe Król. Pol. w latach 1858—1866.

C. DZIAŁALNOŚĆ MUZEUM

I. Wystawy

Jedną z istotnych cech nowoczesnego muzealnictwa jest, jak wiadomo, wystawiennictwo. Dlatego też i wrocławskie Muzeum Pocztove położyło na ten odcinek działalności szczególną uwagę. Skierowano ją w trzech kierunkach, a to poprzez urządzenie własnych wystaw czasowych oraz uczestniczenie w ogólnokrajowych bądź międzynarodowych wystawach.

Wystawy urządzone przez Muzeum w okresie powojennym to przede wszystkim ekspozycje filatelistyczne. Jest to zrozumiałe, jeśli się zważy, że

Muzeum dysponuje w tym zakresie nieprzebranymi materiałami i że tego rodzaju wystawy są obecnie szczególnie popularne tak w kraju jak i zagranicą. Nie bez znaczenia było i to, że transport wystaw filatelistycznych jest stosunkowo ułatwiony i niedrogi.

Oprócz wystaw filatelistycznych zorganizowało Muzeum też i kilka ciekawych ekspozycji typu historycznego. Największą z nich była wystawa p.n. „400 lat Poczty Polskiej” (1958) urządzona w Warszawie w ramach ogólnokrajowych obchodów jubileuszu poczty polskiej. Na wystawie pokazanych

zostało wiele nieznanych dotąd dokumentów dotyczących dziejów poczty polskiej, cenne zabytki i pamiątki pocztowe oraz filatelistyczne. Warto wspomnieć również i o ekspozycji „Rozwój poczty na Śląsku” (1957), „Obrona poczty polskiej w Gdańsku w 1939 r.” (1959) czy wreszcie wystawie poświęconej 40-leciu istnienia Muzeum Pocztowego (1961).

Łącznie zorganizowało Muzeum w latach 1955–1966 – 22 wystawy czasowe nie licząc stałej ekspozycji, stale uzupełnianej i udoskonalanej. W ramach współpracy z muzeami pocztowymi innych krajów otrzymano z Pragi wystawę ikonograficzną „Poczta europejska i zamorska w świetle starych rycin” (1963). Natomiast w Muzeum Poczty w Sztokholmie eksponowano w 1965 generalny zbiór znaczków polskich z lat 1860–1965.

Ważnym odcinkiem działalności Muzeum było uczestniczenie w kilkunastu zagranicznych wystawach filatelistycznych o charakterze międzynarodowym, na których eksponowano co najlepsze zespoły znaczków polskich różnych okresów. Ekspozycje polskie zyskały duże uznanie i były przyjmowane bardzo życzliwie czego dowodem są liczne recenzje w fachowych pismach zagranicznych.

Nie bez znaczenia jest wreszcie udział zbiorów muzealnych aż w 36 wystawach krajowych. Duże zestawy znaczków w specjalnym opracowaniu, pokazano na trzech ogólnopolskich wystawach filatelistycznych, VI, VII i VIII, na międzynarodowych wystawach filatelistycznych „Belpex 1” w Gdańsku (1959), „Polska 60” w Warszawie (1960), „Intermess II” w Poznaniu (1961), „Lenin i jego idea” w Warszawie (1962) oraz na Europejskiej Wystawie Znaczków Sportowych we Wrocławiu (1963). Dużym sukcesem było eksponowanie dużej kolekcji

znaczków polskich na wystawie milenijnej „Polska 1000” w Warszawie (1966).

II. Publikacje

Również i na odcinku działalności wydawniczej Muzeum mimo ograniczonych środków finansowych oraz szczupłego grona pracowników osiągnęło poważne wyniki. Były one odbiciem wieloletniej pracy naukowej i długich studiów archiwalnych. W latach 1955–1966 wydano łącznie 12 prac: *Szkice z dziejów poczty śląskiej* (1956), *Historiografia poczty polskiej* (1958), *Poczta polska w Stambule* (1960), *Dawne pieczęcie pocztowe* (1962), *Polska prasa filatelistyczna* (1963), *Poczta Polska w Wolnym Mieście Gdańsku* (1964) i *Poczta miejska Warszawy* (1965). Oprócz nich wydany został przewodnik po ekspozycji stałej Muzeum (1966). Niezależnie od wydawnictw książkowych ukazał się szereg artykułów i rozpraw w fachowych pismach krajowych oraz zagranicznych.

W celach propagandowych ukazało się nakładem Muzeum szereg ilustrowanych pocztówek. Dla spopularyzowania zbiorów muzealnych wśród młodzieży Muzeum, nie posiadając osobnej komórki oświatowej, przeprowadzało regularnie za pośrednictwem miejscowej prasy oraz radia akcję propagandową, publikując popularne artykuły itp. Na gmachu Muzeum założono tablice reklamowe, zaś część nakładu przewodnika rozesłano bezpłatnie do szkół i zakładów pracy. Systematycznie prowadzona reklama dała w rezultacie znaczne zwiększenie frekwencji na wystawach muzealnych. Gdy w r. 1957 zbiory muzealne zwiedziło jedynie 2.651 osób to już w r. 1962 ilość zwiedzających przekroczyła znacznie 5.000 a w r. 1965 ponad 20.000 osób. Wśród zwiedzających było wiele wycieczek oraz indywidualnych z zagranicy.

PRZYPISY

1. M. P., *Muzeum Pocztowe*, „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Poczty i Telegrafów”. R. 1:1919, nr 3, s. 18
2. Por. (S), *Muzeum Pocztowe* „Poczta”, R.1, 1919, nr 1, s.18–19 z dnia
3. J. Wicz, *Pierwsza polska wystawa marek pocztowych*. „Nasze Odrodzenie”, R. 1:1919, nr 15–16
4. Archiwum Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu. W dalszych przypadkach, gdzie nie podano źródeł informacji opierają się na archiwaliach przechowywanych w zbiorach muzealnych.
5. Wł. Polański, *Polskie Muzeum Pocztowe*. Zarys programu. Kraków 1921, Odbitka z miesięcznika „Filatelista Polski”
6. Nr 12. Polański jest również autorem pionierskiej pracy *Znaki i marki pocztowe w Polsce w XVIII – XIX wieku 1780–1870*, Kraków 1922
7. Protokoły posiedzeń Rady Muzealnej. Archiwum Muzeum P. i T.
8. Wycinki prasowe. Archiwum Muzeum P. i T.
9. *Dziennik Urzędowy Ministerstwa P. i T.*, 1932, nr 15
10. Wł. Polański, *Wielki triumf filatelistyki polskiej*. Międzynarodowa wystawa znaczków pocztowych w Genewie. Nowy Filatelista R, 1:1922, nr 1 s. 3–4
11. „Pamiętnik Muzealny”. zeszyt 5, Kraków 1935, s. 7, oraz zeszyt 6, 1936, s. 16

11. Dzieje Muzeum w okresie okupacji przedstawione są dokładnie w *Dzienniku Polańskiego*, który prowadził on skrzętnie od pierwszych dni okupacji poczynając aż do praktycznej likwidacji muzeum przez władze okupacyjne. Dziennik ów przechowywany jest w zbiorach Muzeum P. i T.
  12. A. Śnieżko, *Muzeum przed 15 laty*. „Łączność”, R. 11: 1960, nr 15, s. 3
  13. A. Schöpp, *Muzeum Poczty i Telekomunikacji po wojnie*. „Poczta”. 1946, nr 3
  14. *Kwartalnik Muzealny*, R.1:1948, z 1-4, s. 177
  15. *Muzeum Pocztove w planie sześcioletnim*. „Przegląd Filatelistyczny”, Łódź 1949, nr 13
  16. *Muzeum Poczty przeniesione do Wrocławia*. „Słowo Polskie” z dnia 17 listopada 1954
  17. *Dziennik Łączności*, Nr 20 z 1961 r.
  18. Por. „Filatelista” R. 9, 1962, nr 4 (151), s. 64
-

DWIE EKSPOZYCJE FILIALNE NARODOWEJ GALERII W PRADZE

Poważne trudności lokalowe z jakimi boryka się praska Galeria Narodowa pozwalają na stałe wystawianie nieznacznej tylko niestety części posiadanych przez nią zbiorów. Następstwem tego jest fakt, iż niektóre działy sztuki dawniej szczytujące się bogatymi zbiorami, w dużej części nieznanymi, są w ekspozycjach pomijane. Są to trudności, których rozwiązanie możliwe jest na drodze powiększenia pomieszczeń muzealnych w samej Pradze. Z największym uznaniem trzeba witać każdą możliwość wystawiania niektórych zbiorów historycznych, narosłych z biegiem czasu czy uzyskanych poprzez zakupy, przez całe dziesięciolecie ukrytych w depozytariach, w postaci dalszych, stałych i czasowych akcji wystawowych poza Pragę.

Szczególnie doniosłą wydaje się możliwość rekonstruowania zbiorów o znaczeniu historycznym, spośród których jedne zostały rozproszone z biegiem dziesięcioleci, inne zaś w czasach stosunkowo jeszcze niedawnych. W obu przypadkach rozbicie struktury zbioru stwarza poważne trudności. Możliwość jednak takich restytucji zbiorów jest zadaniem, tak z punktu widzenia ogólnie kulturalnego, jak z punktu widzenia historii sztuki, niezwykle zajmującym i muzeologicznie atrakcyjnym. Praska galeria jako spadkobierczyni i administratora kilku, mniej czy więcej zwartych całości czy ich wybranych części może w tym kierunku czynnie współpracować z okręgowymi ośrodkami ochrony zabytków lub też prowincjonalnymi galeriami, powołując do życia atrakcyjne pod względem ekspozycyjnym a dla dziejów zbieractwa w Czechach niezmiernie pouczające wystawy, dające możliwość ukazania szeregu obrazów, skazanych w innych warunkach na spoczywanie w magazynach; nie reprezentują one bowiem poziomowi dopuszczającego ich wystawienie

w reprezentacyjnych zbiorach praskich; ukazania ich na miejscach, w których poświęci się im więcej uwagi niż w samej Pradze, przepełnianej wystawami, przede wszystkim w licznie odwiedzanych państwowych zamkach.

W kwietniu 1965 roku do niemałego już pocztu uprzystępnionych publiczności państwowych zamków, w większości wyposażonych w nowoczesne urządzenia wystawowe i posiadających wnętrza o specyficznie muzealnym charakterze doszedł dalszy, położony w samym sercu północnoczeskiego zagłębia górniczego, w mieście Duchcovie, które z rycerskiego boju o swą egzystencję (w czasie którego to boju doszło niestety do zbytecznych strat) przyszło obecnie do ofensywy na polu kulturalnym z siłą jaką niewiele ośrodków może się poszczycić. Jej rezultaty przyjdą z czasem. Odnawia się zatem płuca tego typowego dziewiętnastowiecznego miasta, dawny rozległy park, ozdobiony wybitnymi dziełami sławnego rzeźbiarza Mateusza Bernarda Brauna (złożonymi obecnie w spalonym kościele). Niepowetowaną stratę stanowi niestety kościół szpitalny, który padł ofiarą działalności górniczej; stanowił on pod względem widokowym dominantę parku i był elementem tworzącym optyczną przeciwwagę wielkiego zamku, pełniącego poprzez umieszczenie go bezpośrednio na rynku, funkcję historycznego jądra narastającej później niemieckiej aglomeracji, a zatem i kluczowego akcentu urbanistycznego. Po szczęśliwym wkroczeniu na dogodną finansową i prawną drogę, na opiekę czeka tu jeszcze sporo zabytków; przede wszystkim wartościowe freski z kościoła szpitalnego, dzieło Wacława Wawrzyńca Reinera (powstałe w roku 1728 a przedstawiające Wniebowzięcie Panny Marii) osadzić na-

Ryc. 10. L.Cranach St., Portret chłopca w czerwonym stroju

leży na nowej, specjalnie do tego celu postawionej budowie z kopułą.

Duchcowski zamek, olbrzymi barokowy budynek z reprezentacyjnym podwórzem i wyniosłą fasadą zwróconą w stronę parku, odnowioną obecnie według ujednoliconych planów, jest dziełem sławnego burgundzkiego architekta Jana Baptysty Mathey z końca XVII wieku, wygładzonym później w stylu klasycystycznym i ujednoliconym. Obiektem zabytkowym jest on w małej części: do miana tego pretendować może główna sala ze znanym freskiem Reinera na stropie, stanowiącym zobrazowanie sceny z rodowej legendy Waldsteinów, ideowy zwornik galerii przodków gęsto okrywającej wszystkie ściany i w większości będącej również dziełem Reinera. Ale i ten monumentalny budynek, otoczony uczelniami, z biegiem czasu pustoszał i pokrywał się kurzem. Z inicjatywy Państwowego Ośrodka Ochrony Zabytków i Ochrony Przyrody w Usti nad Łabą, Rada Narodowa w Duchcovie podjęła się remontu pomieszczeń w głównym ciągu i bocznym skrzydle zamku i przekształcenia ich w galerię, z zamiarem wykorzystania obrazów, które kiedyś dostały się z Duchcowa do innego zamku Waldsteinów w Doksach i które zostały tam w czasie wydarzeń 1945 roku rozdzielone na dwa nierównomiernie podzielone zbiory. Większy, obejmujący głównie dzieła o więk-

szej wartości przejęty został przez Galerię Narodową w Pradze, mniejszy natomiast przewieziony został do państwowego zamku w Sychrowie, gdzie został zmagazynowany. W czasie przeglądu materiałów znajdujących się w państwowych zamkach podjęto myśl zcalenia i wystawienia byłego duchcowskiego zbioru na miejscu jego powstania i kolejnego narastania.

Waldsteinowski zbiór obrazów w Duchcovie jest dla każdego, kto zajmował się dziejami barokowych zbiorów, wyraźnym dowodem, iż dzieje te są niestety także dziejami stałego odpływu dóbr kulturalnych za granicę. Taki był również los duchcowskiego zbioru w pierwszej fazie jego dziejów. Podstawy kolekcji założył prawdopodobnie już praski arcybiskup Jan Bedrzych z Waldsteinu który w czasie swego długiego pobytu w Rzymie obracał się w najwyższych kręgach artystycznych. Właściwym jednak fundatorem galerii stał się przedsiębiorczy Jan Józef z Waldsteinu, który podniósł swój zbiór na wysoki poziom poprzez zakup sporej liczby obrazów na aukcji sławnej praskiej kolekcji hrabiego Feliksa Vrsovca w roku 1723. Stan tego waldsteinowskiego zbioru składającego się z 350 dzieł przedstawia drukowany jego wykaz z roku 1737. Wkrótce jednak doszło do sprzedaży 286 obrazów z Duchcowa do galerii drezdeńskiej,

Ryc. 11. J. Rottmayr, Śmierć Seneki

Ryc. 12. Joh. W. Bergl, Zdjęcie z krzyża

gdzie do dnia dzisiejszego walna część tego zbioru się zachowała. Są tu między innymi dzieła o świątowej wartości, ze sławną *Rajfurką* Jana Vermeera van Delft; z Duchcowa pochodzą też dwa obrazy weneckiego *Canale grande* Antonio Canaletta, *Ofiara Abrahama* Giovanniego Battisty Piazzetty, dwie sceny klasztorne Alessandro Magnasca, zbiór płócien Johana Heinricha Schönfelda, pierwotnie znaj-

dujący się w majątku Hansa Antona Jenicke w Augsburgu, wreszcie cały szereg wartościowych, manierystycznych malowideł flamandzkich i barokowych holenderskich, by choć w ogólnym zarysie dać pogląd na zakres tego, mającego światowe znaczenie, zbioru, którego podstawy utrzymały swe znaczenie i w drugim etapie wzrostu duchcowskiej galerii, mniej więcej w połowie XVIII wieku, kiedy

Ryc. 13. M. J. Schmidt, Apoteoza świętego Mikołaja — szkic.

to do nowopowstałego zbioru doszło — o ile się to da ustalić na podstawie nikłych i w większości zniekształconych wykazów z roku 1737 — niewiele już obrazów: w obecnej ekspozycji stanowiącej przekrój tego zbioru są przede wszystkim dwa pendants o motywach architektonicznych Giovanniego Ghisolfiego, do których domalował Salvator Rosa figuralny sztafaż scen z Nowego Testamentu, dalej dwa pendants z zabitymi ptakami Jana Wojciecha Angermayera, spornego autorstwa *Pejzaż z pustelnikiem* oznaczony imieniem Roelanda Savery i *Rodzina Święta ze świętym Janem Chrzcicielem* łączona z imieniem Karola Skrety; z pierwszej ko-

lekcji pochodzi też obraz naśladowcy Dürera z *Naigrawaniem się z Chrystusa*, uznany w spisie z roku 1737 za dzieło samego mistrza. Oprócz tych wystawionych obrazów będzie jednak można w przyszłości zidentyfikować i dalsze obrazy.

Nie jest celem tego artykułu podanie pełnej charakterystyki całości zbioru (który wskutek swego zróżnicowania i szerokiego profilu zaadresowany jest do najszerszego kręgu odbiorców), ale raczej zarysowanie punktu ich widzenia połączonego z zaliczeniem poszczególnych dzieł do określonych kręgów tematycznych z podkreśleniem i wyakcentowaniem głównych wartości artystycznych najcen-

niejszych pozycji. Tak więc w pierwszym pomieszczeniu, nawiązującym do głównej sali, są trzy dzieła cranachowskie, z których arcydziełem jest autentyczny pod względem autorstwa *Portret chłopca* sygnowany smokiem i datowany 1526. Wartościowy jest również cranachowski *Portret dziewczyny* w bogatym stroju, natomiast obraz Adama i Ewy jest już tylko słabszą pracą warsztatową. Centrum drugiej sali (pod względem ekspozycyjnym nie dającej się w pełni sposób wyzyskać ze względu na rokokowe rozczłonkowanie ścian) jest płomiennie barwny *Triumf miłości*, sygnowany monogramem Karola van Mandera; spośród jego prac znane jest prócz tego jedno tylko dzieło, kameralny *Pokłon pasterzy*, wystawiony w Galerii Narodowej. Nieznane to dzieło stanowi zatem jeden z najcenniejszych punktów ekspozycji i wzbogaca wiadomości o dziele, tematycznie pokrewnym innej pracy mistrza z leningradzkiego Ermitażu. Ze znakomitym tym dziełem łączą się dwie płyty ołtarzowe z czeskimi patronami dobranymi parami, św. Wacławem i św. Witem oraz św. Zygmuntem i św. Wojciechem, zanotowane już w rękopiśmiennym inwentarzu kolekcji z pierwszej połowy XIX wieku z archiwum w Mnichowym Hradischu jako dzieło Hansa von Aachen. Malarstwo holenderskie jest reprezentowane w Duchcowie kilkoma dosyć pospolitymi przykładami gatunku *rodzajowego*, jak na przykład *Zieleniarka* (Handlarka jarzynami) Quiringa Geritsz Brekelenkama, *Sprzedawczyni drobiu* naśladowcy Gabriela Metsu, *Śpiący starzec* z dzbanem Dawida Rijkaerta III czy scena w karczmie Gillisa van Tilborgha, drobne pendants — postaci ze świeczkami Jakuba Toorenvlieta, czy *Lekarz z bańką i książką* sygnowany przez Arnolda Zerbuysa — oraz pracami zbiorowymi, którymi są dwa duże pendants Hieronima Janssensa. Dwa pendants — sceny zbiorowe w parku — Edward A. Šafařík, który opracował większą część do tej pory niewydanego rękopiśmiennego katalogu kolekcji, z wielkim prawdopodobieństwem określił jako dzieło niemieckiego malarza Johanna Wilhelma Bauera, działającego we Włoszech, głównie miniaturzysty, w którego dorobku obrazy tak dużego formatu szczególnie są cenione. Pojęta jako jednolita całość ekspozycja została w gustowny sposób dopełniona przez pracowników ośrodka kilkoma egzemplarzami stylowych mebli i delftskiego fajansu. W malarstwie włoskim poczesne miejsce zajmuje weduta, której najlepszym przykładem jest obraz rzymskiego *Colloseum* ze sztafążem, sygnowany drobnym pismem i datowany 1764 przez Giovanniego Paolo Panniniego; wisi tu również jego wartościowy obraz *Ruin* ze sztafążem, którego pendant znajduje się stale w praskiej galerii. Wenecką przeciwwagę rzymskiego wedutyizmu two-

rzyły w duchcowskim zbiorze cztery obrazy Michele Marieschiego, z których dwa — przedstawione publiczności na wystawie weneckiego malarstwa osiemnastowiecznego wypożyczone praskiej galerii, wróciły do galerii w Libercu, która już wcześniej pozyskała je dla swej ekspozycji. Współczesny przykład włoskiego malarstwa pejzażowego reprezentują cztery pejzaże konwencjonalne — dzieła Michele Pagano. Kilkoma wartościowymi przykładami reprezentowane jest w dalszych salach malarstwo pejzażowe środkowoeuropejskie, mianowicie dwoma wartościowymi płótnami pendants Antona Faistenberga i dalszymi parzystymi dwójkami obrazów Franza Teodora Dallingera, działającego w Pradze a pochodzącego z Linzu, a także Franciszka Krzysztofa Janecka. Dużą wartość ma, nie wspominany do tej pory w literaturze, obraz *Prarodzców po upadku* Pawła Trogera. Z tegoż zbioru pochodzi — również Trogera — znakomity *Chrystus na Górze Oliwnej*, niedawno zidentyfikowany pod względem autorskim w depozytorium Galerii Narodowej (gdzie do dzisiaj jest złożony), wspomniany jeszcze w publikowanym przez Simaka a już dawniej zmienianym spisie. Tematyczną i światopoglądową rozległość zainteresowań programowego eklektyka ukazują, zdradzające wpływy Rembrandta: *Uczony i Dziewczyna z tamburynem*. Akcentem zamykającym ekspozycję jest pięć pierwszorzędnych, bravurowo malowanych szkiców marnotrawnego syna Willmana i ucznia Jana Krzysztofa Liszki, studium z umieszczonym jako dominanta sporych rozmiarów Wniebowzięciem Najświętszej Panny Marii.

Do duchcowskiej wystawy przygotowany jest, do tej pory jednak nie wydrukowany rękopiśmienny katalog, stanowiący pierwsze opracowanie tego zajmującego zbioru. Celem, do którego należy dążyć, jest planowana publikacja o dziejach waldsteinowskiej kolekcji z jej szczegółowym katalogiem i historyczną rekonstrukcją rozproszonego zbioru. Dotychczasowy przebieg współpracy z Miejską Radą Narodową, która w osobie wiceprzewodniczącego Józefa Zady wykazała wiele energii w aktywizacji działalności prowadzonej w imię lokalnego patriotyzmu, pozwala oczekiwać, że troska o opracowanie i propagowanie wartości, jakie po latach wróciły do Duchcowa, nie wygaśnie oraz prowadzić będzie do dalszych sukcesów. Do sukcesów tych zaliczyć już dziś można podjęte tu a prowadzone we współpracy z działem sztuki zdobniczej Galerii Narodowej akcje, mianowicie otworzenie wystawy rzemiosła artystycznego umieszczonej w drugim, przeciwnym skrzydle zamku. Duchcowski zamek wślawiony pobytem Casanovy, wraca znowu do szeregu bogato wyposażonych i stanowiących ważne centrum kulturalne zamków.

Ryc. 14. F. A. Maulbertsch, Dekoracja plafonu w bibliotece Strahov

Trzeba mieć nadzieję, że przykład duchowski długo osamotniony nie będzie. Zbiorem, który najbardziej dojrzał do tego, aby go wystawić jest — i ze względu na charakter całości, i ze względu

na najwybitniejsze dzieła - zbiór obrazów hrabiów Vrtba a później Lobkowiczów, początkowo przechowywany w Pradze, z czasem zaś na zamku Krzymice koło Pilzna, obecnie złożony — a wy-

stawiona jest niestety tylko mała jego część — w zachodnioczeskim państwowym zamku Kozel, gdzie zostanie, po dokończeniu remontu i adaptacji tamtejszych parterowych stajni, dokonanej według planów Państwowego Ośrodka Ochrony Zabytków i Przyrody, wystawiony razem z zespołem alabastrowych rzeźb Lazara Widmana. Także i tu w wypadku aktywnego zaangażowania działaczy miejscowych, liczyć będą oni mogli na daleko idącą, tak materiałową jak i metodyczną pomoc Galerii Narodowej.

Odmiennym natomiast nieco przypadkiem jest stałe wystawienie ponad 50 obrazów i rzeźb reprezentujących sztukę austriacką XVIII wieku w innej zamkowej ekspozycji, otwartej na wiosnę 1965 roku w kilku pomieszczeniach państwowego zamku Jemniszcze w środkowych Czechach, gdzie współcześnie również otwarto Muzeum Podblanického Regionu. Idzie tu o wolny wybór z bogatych zbiorów Galerii Narodowej, określony naturalnie kryteriami chronologicznymi i terytorialnymi. Podstawę średnio bogatej kolekcji austriackiego ma-

Ryc. 15. J. B. Hagenauer, Prometeusz spętany

larstwa barokowego stanowił nieprzeciętny dar lekarza i patrioty a zarazem pilnego kolekcjonera dr Józefa Hosera dla ówczesnego Związku Patriotycznych Przyjaciół Sztuki w roku 1843. Hoser przyczynił się do stworzenia zbioru pejzaży, reprezentowanego przez dzieła Christiana Hilfgotta Branda i jego, jeszcze bardziej znanego, syna Johanna Christiana, a także innych malarzy (jak Józef Orient czy Maksymilian Józef Schinnagel). Wszyscy ci mistrzowie, niektórzy o charakterze historyzującym inni zrywający z tradycją — jak właśnie Brand młodszy — są w Jemniszcu dobrze reprezentowani przez charakterystyczne, w większości oparte na koncepcji pendants obrazy. Malarstwo pejzażowe nie jest jednak najcenniejszym darem, jaki ofiarowuje zwiedzającemu i pracownikom naukowym ta niewielka wystawa: jej zasadniczy filar stanowi kilka obrazów o pierwszorzędnym znaczeniu, jakim jest dotychczas niepublikowane dzieło twórcy austriackiej szkoły szczytowego baroku Jana Michała Rottmayra, przedstawiające *Śmierć Seneki* a powstałe w ostatnim dziesięcioleciu XVII wieku, czy jedna z najwcześniejszych prac austriackiego baroku — bozzetto Marcina Altomonte do stropowego malowidła w salsburskiej rezydencji z Aleksandrem Wielkim rozcinającym węzeł gordyjski (1709). Zajmujący jest także zespół portretów, w którym na czołowym miejscu figuruje portret córki Franciszka Stefana Lotaryńskiego z roku 1737, dzieło Franciszka Antoniego Palka, któremu też — i słusznie — przypisane zostało przez Edwarda A. Safarika uroczyste studium z myśliwym. Szkicom i ich odmianom poświęcono osobne pomieszczenie; dominuje tu późny już klasycystyczny fresk Franciszka Antoniego Maulbertscha z sali filozoficznej klasztornej biblioteki premonstrantów na Strahovie (1794). Na uboczu poniekąd umieszczone są trzy zajmujące, problematyczne jednak pod względem autorstwa szkice, łączone z imieniem Pawła Trogera, czynnego nauczyciela generacji jaka wystąpiła w po-

łowie XVIII wieku na akademii wiedeńskiej; do generacji tej należał też Johann Wenzel Bergl, autor tu po raz pierwszy wystawionych szkiców ze zdjęciem z krzyża. Maulbertsch jest na wystawie reprezentowany dalszymi jeszcze dziełami, jak na przykład zajmującym, utrzymanym w manierze rembrandtowskiej sceny pomazania Saula przez Samuela na króla, czy też dalszymi studiami do strahowskich fresków, po części zaś uczniowskimi kopiami i replikami. Wartościowe są dwa drobne szkice z ocaleniem *św. Mikołaja i narodzeniem Chrystusa*, późne dzieła Marcina Jana Schmidta, który stanowił artystyczne przeciwieństwo Maulbertscha. Zajmujący rys neomanieryzmu (tak wyraźnie przejawiającego się u Trogera i niektórych jego uczniów) prezentują sceny rodzajowe Jana Jerzego Platzera i jego — mniej cenionego — naśladowcy Franciszka Krzysztofa Janecka. Wyraźne wpływy angielskie przejawiają się w znakomitym, zręcznie malowanym portrecie cesarza Leopolda, dziele wiedeńskiego klasycysty Fryderyka Henryka Fügera. Zbioru malarskich szkiców dopełnia pięć terrakotowych bozzettów wysokiej jakości, wśród nich zaś uwagę zwraca wczesna *Pietà* Jerzego Rafaela Donnera (1721). Są tu dalej wystawione: dynamiczny *Prometeusz w okowach* Jana Baptysty Hagenauera (około 1759), konwencjonalna *święta Anna ucząca Pannę Marię*, dzieło Wenecjanina Giovaniego Giulianiego, pracującego głównie dla cysterskiego klasztoru Heiligenkreuz (1716) i dwa klasycystyczne anioły z Chrystusa umęczonego Jana Józefa Rösslera (1761). Umieszczona pomiędzy dwoma barokowymi wnętrzami, główną salą i piękną kaplicą wyposażoną w bogaty kolorystycznie fresk Reinera, ekspozycja harmonizuje doskonale z klasycystycznymi, barwnymi obiciami, stanowiącymi znakomite obramowanie wystawy.

Z języka czeskiego przełożył

Jacek Kolbuszewski

WYSTAWY

Ewa Kamińska

WYSTAWA POLSKIEJ GRAFIKI WSPÓŁCZESNEJ W LE LOCLE

Jednym z ważniejszych zadań jakie postawiło sobie za cel swej działalności Muzeum Narodowe w Poznaniu, jest szeroka popularyzacja jego zbiorów. Przywiązując dużą wagę do tego zagadnienia poszczególne działy organizują ekspozycje zarówno we własnych pomieszczeniach jak w i muzeach podopiecznych. Wypożyczają się też często eksponaty do innych muzeów w Polsce oraz za granicę.

W ub. roku postanowiono opracować zestaw całej wystawy przeznaczony za granicę. W porozumieniu z ambasadą polską w Bernie poznańskie Muzeum przygotowało wystawę polskiej grafiki współczesnej dla Musée des Beaux-Arts w Le Locle. Okazję do tego dały dni kultury, tzw. „Quinzaines culturelles” uroczyste obchodzone w kantonie Neuchâtel. Co roku dni kultury poświęcane są innemu krajowi, niekoniecznie graniczącemu ze Szwajcarią. W 1967 roku postanowiono pokazać sztukę i kulturę Polski. „Quinzaines Culturelles” trwały od 6 maja do 4 czerwca i w tym okresie odbywał się szereg imprez w sąsiadujących ze sobą La Chaux-de-Fonds i w Le Locle. Miejscowości te położone malowniczo w Jurze neuchâtel-skiej słyną z tego, że są najstarszymi ośrodkami produkcji zegarków w Szwajcarii i do dzisiaj znajduje się tam silnie rozwinięty przemysł zegarmistrzowski.

Wystawa sztuki współczesnej, w skład której wchodziło malarstwo, rzeźba, tkaniny i plakat eksponowana była w Musée des Beaux-Arts w Chaux-de-Fonds, w tej też miejscowości w bibliotece pokazano dzieła literatury polskiej tłumaczone na język francuski, dokumenty dotyczące Polski oraz wystawę polskich rysunków satyrycznych.

Polska grafika współczesna wystawiona była w Musée des Beaux-Arts w Le Locle. Katalog był wspólny dla wystaw w obu muzeach.

Imprezy artystyczne odbywały się naprzemiennie w obu miejscowościach. Były to konferencje, odczyty, koncerty, filmy. Koncerty muzyki polskiej — zarówno dawnej jak i współczesnej, a program ich zawierał np. utwory Gomółki, Jarzębskiego, Karłowicza, Szymanowskiego, Chopina, Bacewiczówny, Góreckiego. Konferencje i odczyty poświęcone były sztuce, historii, architekturze, odbudowie itd. Wyświetlano szereg filmów jak np. „Ostatni etap” Jakubowskiej, „Eroikę” i „Pasażerkę” Munka, „Barierę” Skolimowskiego, „Matkę Joannę”... Kawalerowicza, „Rękopis znaleziony w Saragossie” Hasa i wiele innych. W teatrach występował zespół pieśni i tańca „Beskid”. Na wystawach magazynów i księgarni pojawiły się dzieła polskiej sztuki ludowej, książki o Polsce i tłumaczenia z literatury polskiej. Prasa pełna była artykułów o polskiej bohaterskiej historii, o kulturze i sztuce oraz o zagadnieniach dnia dzisiejszego. W restauracjach podawano polskie potrawy. Mówiono, że „można spędzać każdą wolną chwilę w Polsce”.

Inauguracja dni kultury odbyła się przed południem 6 maja w Le Locle gdzie otwarto pierwszą z wystaw, a mianowicie „Polską grafikę współczesną” (Graveurs Polonais Actuels). Wystawa przygotowana została ze zbiorów Gabinetu Rycin Muzeum Narodowego w Poznaniu i uzupełniona kilkoma grafikami wypożyczonymi z Muzeum Narodowego w Warszawie. Wyselekcjonowano na wystawę 86 rycin najlepszych artystów, przedstawicieli ważniejszych ośrodków artystycznych w naszym kraju, profesorów, laureatów nagród państwowych i za-

Ryc. 16. S. Suberlak, Chłop-robotnik

granicznych oraz wybitniejszych absolwentów szkół plastycznych; prac rozmaitych pod względem technik jak i tematyki, celem przedstawienia publiczności szwajcarskiej obecnego poziomu sztuki graficznej w Polsce.

Nawiązując do okresu przedwojennego pokazano drzeworyty Kulisiewicza z cyklu *Szlembark*, a następnie z tego cyklu jego powojenne rysunki. Z prac Hiszpańskiej-Neumann ilustracje do niemieckiego wydania *Tristana i Izoldy*, Mity nieklasyczne i *Homo atomiensis*. Wybrane prace Suberlaka dotyczyły tematyki wiejskiej. Chrostowska-Piotrowska reprezentowana była przez *Kompozycję*, Panek przez *Autoportrety* i *Ucieczkę do Egiptu* Wojtowicz cyklem *Epitafy* i *Italia*, Wejmann cyklem *Rowerzy-*

sta, a Mianowski jego znaną serią *Katedry*. Spośród pozostałych wymienić jeszcze należy Lutomskiego fantazje roślinne, Kunza *Kompozycje przemysłowe*, Jackowskiego *Podróże* i *Pejzaże*, Pietscha *Aktorki*, Gaja sceny na tematy obozów koncentracyjnych, prace Kaupe-Świderskiej, Osadczego, Gielniaka.

Jak wynika z przykładowo podanych nazwisk i tematy prac i techniki były najróżnorodniejsze — stanowiły żywe oblicze naszej rzeczywistości, wykazały poszukiwania artystów grafików zarówno w zakresie nowej formy jak i treści wypowiedzi artystycznej oraz ich stosunek do otaczającego świata; wieś i miasto, praca i rozrywka, sport, budowle zabytkowe i fabryki oraz ludzie, „zagubieni“ czasem w tym zmechanizowanym świecie. Nie zabrakło te-

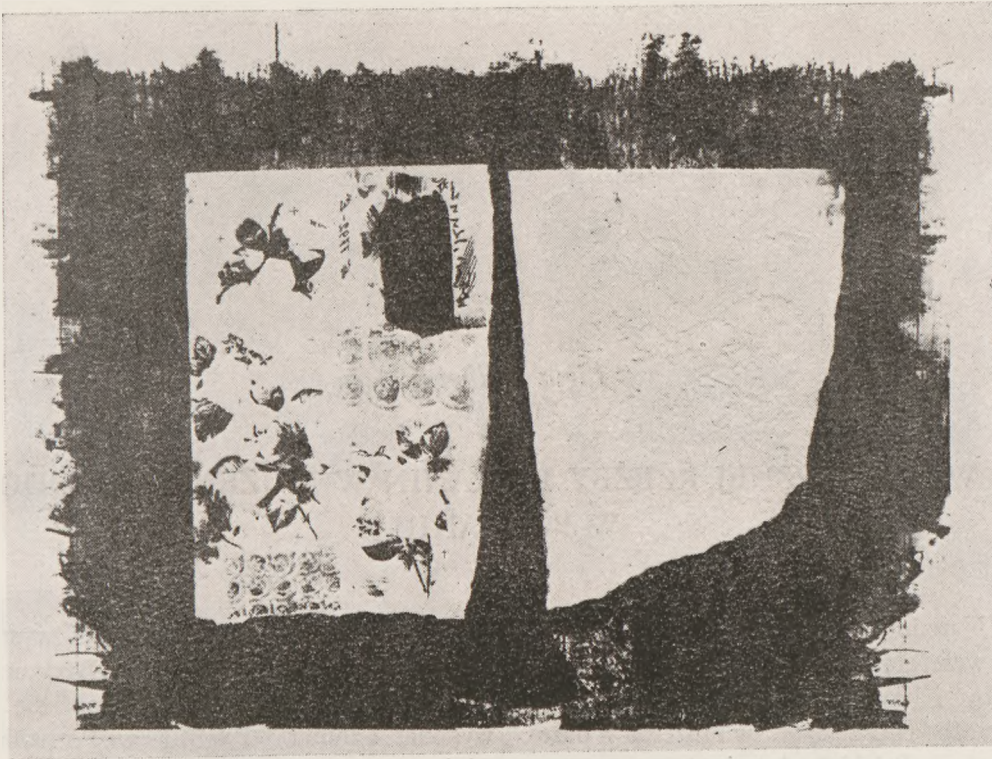
matów dotyczących ostatniej wojny, która wywarła tak silny i niezatarty wpływ na całe nasze pokolenie. Znalazły tu miejsce też związane z tym zagadnieniem problemy walki o pokój.

Ryciny umieszczono w dwóch dużych salach, posiadających doskonale górne oświetlenie. Na ścianach zawieszono oszklone ekrany bardzo dyskretne,

nie przesłaniające swą formą wystawionych w nich grafik. Pod nimi, nieco niżej, obiegała ściany półka, którą wykorzystano do ustawienia na niej wazonów z kwiatami i pnączy. Wolny środek sal wypełniały gabloty z grafiką mniejszego formatu, ustawione grupami. Między nimi na ukrytych postumentach stały misy, z których wyrastały

Ryc. 17. L. Mianowski, Katedra

Ryc. 18. W. Kunz, Motyl

kwiaty i zielen. Kompozycje przypominały ikebany, jednak ułożone ze znacznie bujniejszej roślinności. Piętrzyły się lilie, róże, tulipany, dzwonki, drobne kwiaty alpejskie i in. Ich delikatna, mimo barwności, gama kolorów ożywiała ekspozycję i dodawała jej wiele uroku. Do dużych formatów grafiki, zarówno czarno-białej jak i barwnej, doskonale nadawały się tak właśnie zaprojektowane kwiaty.

Na otwarciu przybyli liczni goście z ambasadoriem PRL Tadeuszem Kropczyńskim oraz przewodniczącym komitetu organizacyjnego p. Pierre Rognon na czele. Nie zabrakło też przedstawicieli prasy, radia i telewizji. Wystawa ogromnie się podobała. Dziennikarze po konferencji prasowej z zainteresowaniem oglądali ekspozycję, robiąc zdjęcia i notatki. W efekcie obszerne recenzje ukazały się w szeregu gazet (np. *Le Peuple — La Sentinelle*, *Feuille d'Avis de Neuchâtel*, *Gazette Littéraire*, *Voix Ouvrière* i in.). Dzienniki zamieszczały fotografie z otwarcia oraz wiele reprodukcji wystawio-

nych grafik. Podkreślano wysoki poziom artystyczny polskiej grafiki współczesnej oraz doskonale opanowanie warsztatu technicznego przez artystów. Relacjonowano zgodnie, że mimo różnych środków wyrazu i bogatej tematyki, pokazane prace cechował specyficznie polski charakter.

Wybór dzieł na wystawę okazał się trafny. Publiczność, dzieląc zdanie dziennikarzy, przez cały okres trwania wystawy od pierwszego dnia jej otwarcia, tłumnie zapełniała sale muzealne.

Bardzo przyjemnym objawem była niezwykła życzliwość i sympatia jaką darzono Polskę i którą na każdym kroku okazywano Polakom. Zdaniem mieszkańców Le Locle, Dni Kultury Polskiej pozostaną głęboko w pamięci Szwajcarów. Pokazały bowiem nasz kraj ciekawie i wielostronnie i wzmocniły nici wzajemnej przyjaźni i szacunku, pozostawiając niezatarte wrażenie i uznanie dla sztuki i kultury kraju.

Ligia Wilkova

POKAZ WSPÓŁCZESNEJ RZEŻBY I TKANIN W MUZEUM NARODOWYM W POZNANIU

Muzeum Narodowe w Poznaniu zorganizowało w czasie od września do końca listopada 1966 r., „Pokaz rzeźby i tkanin współczesnych”. Pokaz prezentował rzeźby zgromadzone w muzeum w okresie dwudziestolecia Polski Ludowej.

W tych latach muzeum zgromadziło poważny zbiór obiektów współczesnej polskiej twórczości artystycznej z różnych dziedzin, a przede wszystkim malarstwa, rzeźby i grafiki. W polityce nabytków kierowano się chęcią stworzenia retrospektywnego zespołu dla całokształtu twórczości artystycznej. Zasada ta nie znalazła jednak odbicia w stałej ekspozycji, gdzie pierwszoplanową rolę odgrywa malarstwo, pozostawiając rzeźbie funkcję uzupełniającą, bezmała dekoracyjną. Taka sytuacja istnieje w większości muzeów nie posiadających odrębnych sal przeznaczonych na ekspozycję rzeźby. Również w publikacjach odczuwa się niedosyt tematyki związanej z rzeźbą. W działalności wystawienniczej salonów i wystaw czasowych, występują podobne proporcje, uzasadniane szczupłością pomieszczeń wystawowych, trudnościami transportowymi itp.

Poznańskie muzeum w swej działalności kolekcjonerskiej zgromadziło już stosunkowo duży zespół rzeźb zasługujący niewątpliwie na wyeksponowanie, mimo że jeszcze niejednolity i niepełny. To spowodowało, że w wystawie nie przyjęto układu systematycznego ani monograficznego, według twórców i kierunków, czy też nawet chronologicznego, a zastosowano układ według kryteriów estetycznych. Dla nadania skromniejszych ram wystawie, przyjęto nazwę „Pokazu”. Intencją wystawy było bowiem jedynie zasygnalizowanie widzowi tego, co nurtuje współczesną plastykę polską i zaprezentowania najważniejszych środowisk artystycznych jak: Warszawa, Poznań, Sopot, Kraków, Zakopane.

Dla celów „Pokazu” wykorzystano duży hall muzeum, przeznaczony dla rzeźby już przez pro-

jektodawcę gmachu.¹⁾ Scenariusz wystawy opracowała autorka, przy konsultacji Dyrektora muzeum, doc. dr K. Malinowskiego, aranżację plastyczną wykonał adiunkt PWSSP w Poznaniu, art. pl. Alojzy Gielniak.

Zasadniczą myślą ekspozycyjną omawianej wystawy był taki układ, który podkreślałby walory poszczególnych rzeźb, ich materiał, bryłę, oraz wydobywał i podkreślał koncepcję plastyczną, do której dążył artysta tworząc dzieło. Chodziło również o to, aby przy maksymalnym wyeksponowaniu każdej indywidualnej pracy, nie zatracić koncepcji całości. Pewną trudność w ekspozycji stanowiło to, aby stosunkowo niewielkich wymiarów rzeźby, nie straciły skali w wysokim hallu muzealnym projektowanym na miarę monumentalną. Pomocą w rozwiązaniu tej sprawy było wprowadzenie gobelinów współczesnych, które zwieszane z sufitu, powierchnią dużych rozmiarów niwelowały nadmierną wysokość hallu, stwarzając nowe, łagodniejsze proporcje wnętrza, a swą barwnością wprowadzały ożywienie w dość jednostajny koloryt rzeźb.

Ważnym czynnikiem wystaw są stelaże. W naszej wystawie na podkreślenie zasługują estetyczne postumenty pod rzeźby, zaprojektowane przez A. Gielniaka, a składające się ze znormalizowanych zestawianych klocków. Ten sposób zestawów pozwalał uzyskiwać odpowiednie prześwity między poszczególnymi eksponatami, oraz dał możliwość ustawiania ich na dowolnej wysokości. Zaletą tego rodzaju postumentów jest również to, że mogą być wykorzystane później dla stałej ekspozycji rzeźby, jak i pod niektóre obiekty rzemiosła artystycznego.

Po 1945 roku rzeźba polska szła w kierunku form organicznych z jednej strony, a z drugiej w kierunku specyficznego ekspresjonizmu, czy nawet surrealizmu. Zahamowaniem tych dążeń stały się lata socrealizmu, który zaangażował wielu artystów. Przed-

Ryc. 19. Pokaz współczesnej rzeźby i tkanin. Muzeum Narodowe w Poznaniu

stawiona sztuka tego okresu miała dłuższe istnienie niż oficjalnie przyjmowane ramy czasowe, zamykające ten okres w latach 1949–1956.

Po figuratywności socrealizmu droga rozwojowa sztuki wiodła w logicznej konsekwencji do abstrakcji biologicznej i surrealistycznego ekspresjonizmu,²⁾ ale obok tych widocznych wyraźnie dróg było wiele rozwidleń, bocznych ścieżek wyznaczonych indywidualnym dążeniem twórców.

W kierunku surrealistycznego ekspresjonizmu rozwija się twórczość Aliny Ślesieńskiej³⁾ w pracach, które nazywa pięknie i poetycko „Macierzyństwem”, „Heloizą i Abelardem” i jeszcze wielu innych. Ale jest jeszcze inny nurt w jej twórczości, nurt wizjonerski. W projektach miast przyszłości nakreślonych w przestrzeni, nie ograniczonych w swych formach, śmiało rozpinających się łukami ponad ziemią, a jednak „realisable”, jak się wyraził Pierre Restany⁴⁾ do których chyba pierwszą aluzją była smukła i giętka w kształcie Notre Dame, pierwsze silnie odczute i tak wypowiedziane wrażenie ze spotkania ze starą gotycką świątynią.

Twórczość Aliny Szapocznikow niektórzy krytycy wiążą z nurtem abstrakcji biologicznej⁵⁾ jednak w wielu pracach jej twórczość jest bliższa ekspresjonizmowi romantycznemu w duchu Germaine Richier i Lynn Chadwika. Jej twórczość nie wybiega

w wizyjną przyszłość, a dąży w kierunku rozbicia formy i zatracenia bryły wskutek nastrzępienia powierzchni i wydobywania wartości malarskich, wzbogacając ten efekt wtopionymi elementami znajdowanymi w plenerze jak kamyczki, szkiełka, krzemki, podkreślającymi powiązania artystki w procesie twórczym z przyrodą.

Wątek ekspresyjny u Juliana Boss-Gosławskiego przeplata się z zainteresowaniem do abstrakcji. Obok ekspresyjnej, o silnej wymowie humanistycznej „Hiroszimy” powstają dzieła wyrosłe z ducha konstruktywizmu dla których rodowodu szukać by trzeba u Władimira Tatlina i Katarzyny Kobro. Kontynuatorem tych tradycji w ówczesnych pracach rzeźbiarskich był też Jan Berdyszak, których wymowę podkreślają tytuły: „Struktury pionowe”, „Struktury poziome”. Dla Berdyszaka był to okres etud w dążeniu do opanowania rzeźby przestrzennej.

Sprawa otoczenia przestrzeni rzeźbą daje wiele możliwości, ale i nastęcza wiele niebezpieczeństw, by jej swobodnego biegu nie ograniczyć, a dać jej tor po którym krąży, przepływa i powraca. To zagadnienie od kilku lat rozwiązuje Jerzy Jarnuszkiewicz w rzeźbach będących esencją nowoczesnej myśli, w której platyka wkracza w dziedzinę techniki, by jej walory wykorzystać dla siebie. Myślę tu

o pięknie lśniących blachach, o dekoracyjnych spawach, z których powstają skomplikowane konstrukcje rzeźbiarskie zatrzymujące przestrzeń, zwielokrotniające i mnożące ją, a będące wyrazem nieskończoności.

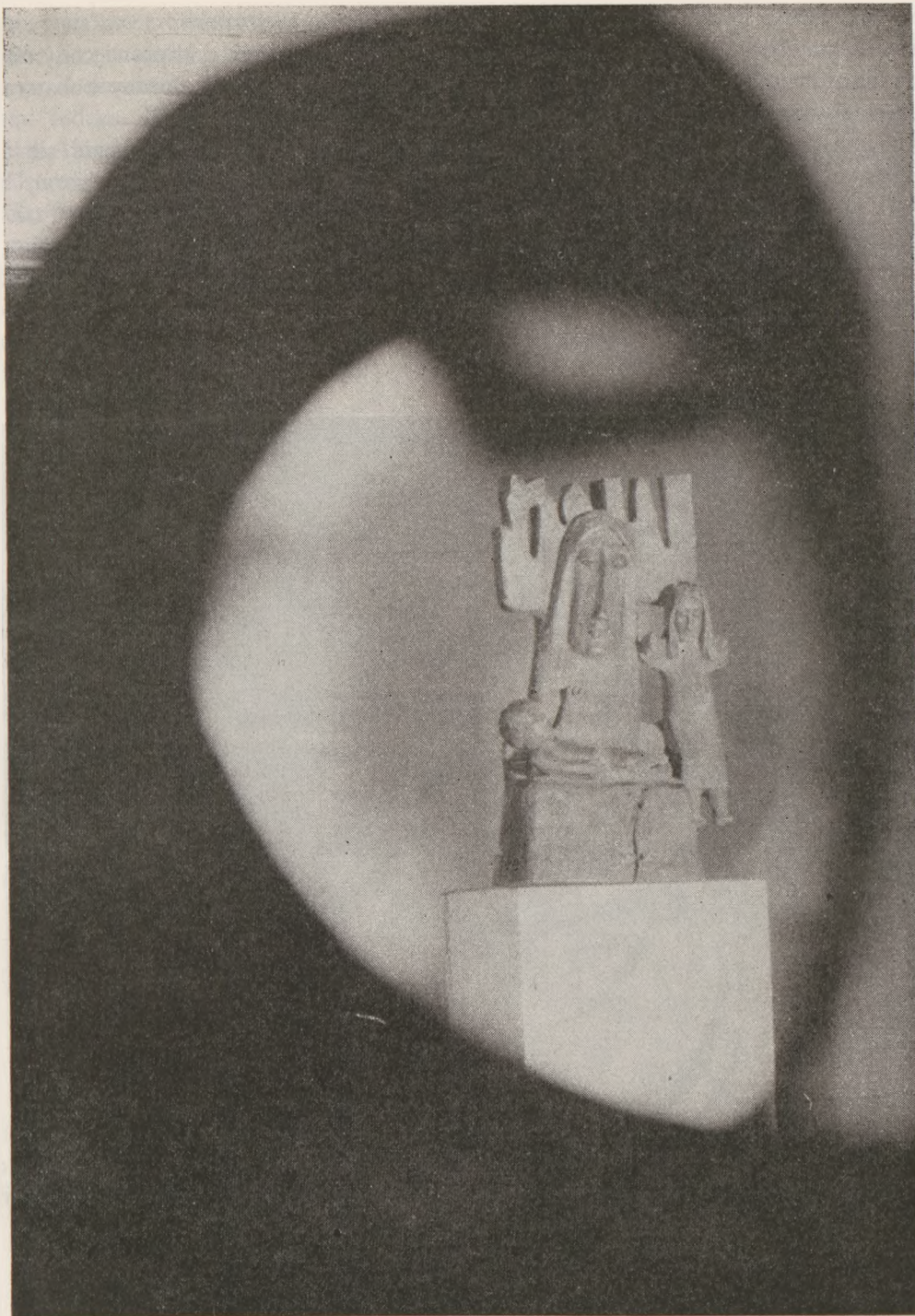
Reprezentanci abstrakcji organicznej idą dwoma torami. Jedni dążą do opanowania bryły zwartej zamkniętej, posługując się często formą znajduwaną w przyrodzie. Szanując strukturę materii, z lekka tylko nadają jej zgodny z własną wizją kształt, jak często to czyni Stanisław Horno-Popławski. Inni,

jak Tadeusz Sieklucki, Tadeusz Łodziana – sprowadzają swe rzeźby do najbardziej elementarnej syntetycznej konkretyzacji.

Nurt surrealistyczny, czy metaforyczny najliczniej reprezentuje środowisko krakowskie, a szczególnie zakopiańskie, gdzie metafora czerpie swe treści w bogactwie i barwności starej i pięknej tradycji sztuki ludowej, w niepowtarzalnej, groźnej urodzie krajobrazu górskiego. To właśnie ten krajobraz złożony ze zmiennej kolorystyki pór roku inspirował Grzegorza Pecucha, by swym wyabstrahowanym

Ryc. 20. B. Woytowicz, Dyskobolka

Ryc. 21. A. Rząsa, Jedność natury

z dosłowności skojarzeniom dać formę w drzewie. Tu, w tym otoczeniu i w tym folklorze znajduje klimat dla swych prac Antoni Rząsa; prac pomawianych o to, że są świątkami, a które są przecież wyrazem najwyższym humanistycznej myśli autora, są odbiciem jego rozważań nad ludzką dolą, nad ludzkim cierpieniem. W rzeźbach Rząsy jest dosadność, nielicząca się z układnym estetyzmem, dosłowność którą artysta czerpie z tradycji ludowej, ale czerpie z świadomością współczesnego twórcy tak jak kubiści czerpali z ludowej sztuki afrykańskiej.

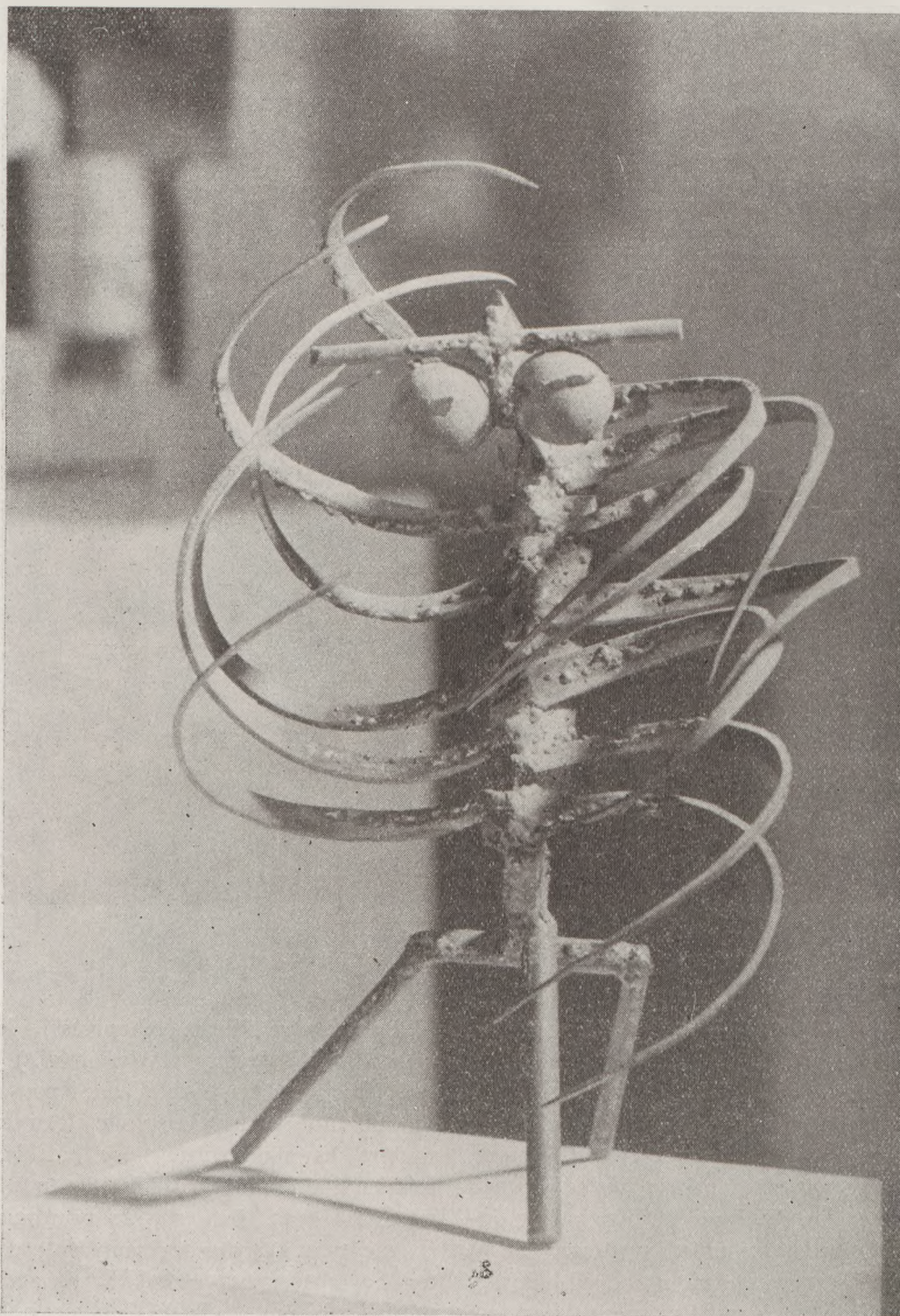
Specyficzny klimat zakopiański, jest również niezbędny Władysławowi Hasiorowi.⁶⁾ Jego rzeźby stoją na pograniczu surrealizmu i pop-artu; Hasior adaptuje do swych prac spirale elektrycznych przewodów, kawałki szkła, włosy ludzkie, fotografie, żelazka, które płoną, nadając im nową, magiczną wartość i sens. I te zwykle przedmioty czy ich fragmenty, z którymi obcujemy na codzień, ukształtowane ręką artysty atakują swoją agresywną ekspresją, nabierają wielkości znaczeń i skojarzeń. Są zaprzeczeniem konwencjonalnego piękna, szokują,

przerażają, bo ich genezą była martwa natura zburzonych miast i krajobrazy wymordowanych wsi. Są epitafiami dla rozstrzelanych, są jak „Sebastian” epitafiami dla zagłady humanizmu, „są ikonografią rozpaczki ukazującą dramat człowieka w nieludzkim świecie” — jak to określił z innej okazji Herbert Read.

Metaforyka Bronisława Chromego zatrzymała się na przeciwstawnym krańcu wyobraźni. Jego prace wyrażają podziw dla człowieka, dla jego osiągnięć. Nie wspominają dni grozy, sławią piękno i har-

monię form i kształtów, cieszą się i aprobują życie, a jeśli autor tworzy cykl poświęcony ofiarom Oświęcimu, to jest to hołd złożony bohaterom, tak, jak składa się kwiaty na mogile.

Konsekwencją zaangażowania się sztuki formą przedstawioną w latach socrealizmu, było zawładnięcie wyobraźni wielu twórców tak wielkie, że i później zachowali zainteresowanie dla postaci ludzkiej w różnych aspektach. Czy to będzie studium ruchu rzucającej dyskiem dziewczyny czy unoszącej znicz „Alegorii”, Bazylego Woytowicza, czy

Ryc. 22. J. Jarnuszkiewicz, Owad

sprawa balansu i statyki w rzeźbie, intrygująca w wielu pracach Annę Krzyżmańską i Olgierda Truszyńskiego, to zawsze tematem rozważań pozostaje człowiek, postać ludzka. Najpełniejszy wyraz temu oczarowaniu dał Alfred Wiśniewski. W wielu wariantach przedstawia postać kobiecą, raz z pasją szarpie jej ciało, wygina, odkształca by wyrazić ból „Niobe”, to znów w niemal klasycznych kanonach rzeźbi „Magnifikę” by w następnej wersji ograniczyć temat do silnego eksponowania piersi i ud jako samej istoty kobiecości, aż wreszcie w ostatnich pracach ewoluuje coraz bardziej w kierunku syntezy dotychczasowych form. Rzeźby-idole „Doris” i „Jonis” są symbiozą kolumny greckiej i postaci kobiecej, a jedna z ostatnich prac — „Tors dziewczyny” jest już odległym symbolem kobiecego ciała.

Jak rzekło się na wstępie, „Pokaz” prezentował nie tylko twórców ale i środowiska twórcze, a więc miał na celu wykazać nurtujące je tendencje. Należy jednak pamiętać, że współczesne środowiska artystyczne jak np. poznańskie czy warszawskie, nie mieszczą się w tym pojęciu jakim były niegdyś „szkoły”, że nie cechuje ich prac wspólny charakter, a każdy z współczesnych twórców działa w samotności swej pracowni, z innego materiału tworzy, na innych zasadach komponuje swe prace. Wspólne są tylko problemy. I tak „Pokaz” poznański dowiódł raz jeszcze to, co daje się i na innych, obszerniejszych wystawach zaobserwować.⁷⁾ że środowisko poznańskie najczęściej wykazuje zainteresowanie dla zagadnienia przestrzeni w rzeźbie oraz kontynuacji rzeźby figuratywnej, podobnie Sopot skłania się ku sztuce przedstawieniowej. Środowisko warszawskie idzie dwiema drogami, drogą ekspresji o różnych zabarwieniach i drogą abstrakcji. Natomiast środowisko krakowsko-zakopiańskie najszerzej przejawia skłonności ku surrealizmowi i metaforze.

Pokaz obejmował prócz rzeźby również gobeliny współczesne polskiej czołówki artystów w tej dziedzinie⁸⁾ reprezentowanej nazwiskami: Magdaleny Abakanowicz, Zofii Butrymowicz, Jolanty Owidzkiej, Marii Łaskiewicz i Wojciecha Sadleya, nazwiskami o ustalonej w świecie pozycji. Wszyscy wymienieni artyści na I i II Międzynarodowym Biennale Gobelinu w Lozannie zaprezentowali się jako „Szkoła polska”, oddziaływując na kraje o silnej i starej tradycji, jak Hiszpania, Szwajcaria, Jugosławia. Sukces polskich artystów był tym pełniejszy, że konkurowali z takimi twórcami jak: Jean Lurcat, Pablo Picasso, Jean Arp, Henri Adam, znanymi jako „peintres cartoniers”. Na drodze do uzyskania sławy u naszych twórców gobelinu nie bez znaczenia był również częsty fakt własnoręcznego wykonywania prac podczas, gdy cytowani artyści zachodni tworzą tylko projekty, wykonanie zostawiając tkaczom. Wspólnie eksponowane rzeźby i tkaniny podkreślają wzajemnie swą urodę, wchodzą między sobą w intymne związki form i barw, wciągając w ich grę widza.

Muzeum dąży do jaknajwiększej czytelności swych wystaw dla widza nieprzygotowanego. I o ile obraz, a zwłaszcza obraz nowoczesny jest trudny do percepcji przez swą iluzyjność (mam tu na myśli skomplikowany świat wyobraźni, zamknięty w dwóch wymiarach płótna) o tyle rzeźba, choćby najbardziej wyrafinowana w formie, jest zawsze jakimś konkretem, dającym się obejść ze wszystkich stron, konkretem stworzonym z realnie istniejącego w naturze tworzywa; tak też konkretny i dotykalny jest gobelin. Dlatego widz, ten nieprzygotowany, nie czuje się tu zagubiony w obcym, niepokojącym świecie, bo napotyka przedmioty powstałe z tego samego tworzywa, które codziennie dotyka w swej fabryce, nadając im tylko inny, użytkowy sens. Zbliżenie odbiorcy do sztuki współczesnej było również celem wystawy i chyba cel ten został osiągnięty.

PRZYPISY

1. *Kaiser Friedrich Museum in Posen*, Amtlicher Führer, Posen 1911
  2. A. Kotuła, P. Krakowski, *O nowej rzeźbie*, Kraków 1961
  3. op. cit.
  4. P. Restany., *Alina Ślesińska, Proposition pour l'architecture*, Paris, Galerie la Roue 1962 (wstęp do katalogu)
  5. M. Porębski., *Pożegnanie z krytyką*, Kraków 1966
  6. A. Rudnicki, *Niebieskie kartki*, „Świat”, nr 18, 1962
  7. A., Kotuła, Krakowski P., *op.cit.*
  8. Z. Jeżewski, *II Biennale gobelinu w Lozannie*, „Przegląd Artystyczny” nr 2, 1966
-

MISCELLANEA

Kazimierz Malinowski

ZAMKNIĘCIE II MIĘDZYNARODOWEJ KAMPANII MUZEALNEJ W POLSCE

W niedzielę dnia 8 września 1968 r. nastąpiło uroczyste zamknięcie Międzynarodowej Kampanii Muzealnej w Polsce. Uroczystości związane z II Kampanią odbywały się w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, województwie koszalińskim, i były zorganizowane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, Prezydium WRN w Koszalinie, Polski Komitet Międzynarodowej Rady Muzeów (ICOM) i Muzeum Pomorza Środkowego. Na program uroczystości złożyły się: sesja zamykająca II Kampanię, otwarcie Działu Kultury Ludowej Pomorza, sesja naukowa poświęcona kulturze ludowej Pomorza i cykl koncertów II Festiwalu Pianistyki Polskiej. Uroczystości te zaszczylił swoją obecnością V-Minister Kultury i Sztuki Zygmunt Garstecki. Ponadto wzięli w niej udział: Przewodniczący Pol-

skiego Komitetu Rady Muzeów prof. St. Lorentz, członkowie komitetu organizacyjnego II Kampanii - prof. dr K. Piwocki, prof. dr. Z. Rajewski, doc. dr. K. Malinowski, dyrektor mgr M. Ptaśnik, dyrektorzy i pracownicy naukowcy licznych muzeów a także profesorowie i pracownicy naukowcy katedr i zakładów etnografii kilku uniwersytetów i PAN. Wśród gości obecni byli: I Sekretarz KW PZPR w Koszalinie A. Kuligowski, v-Przewodniczący WRN mgr Klemens Cieśla, Przewodniczący MRN w Słupsku dr Jan Stepin, Sekretarz Propagandy KW PZPR Zdzisław Kanarek — podkreślający swoją obecnością wagę i znaczenie jakie miejscowe władze przywiązywały do tej manifestacji kulturalnej.

W swoim przemówieniu podsumowującym wy-

Ryc. 23. Słupsk. Fragment nowo otwartego Działu Kultury Ludowej

niki II Kampanii prof. Piwocki — przewodniczący komitetu organizacyjnego — podkreślił znaczenie kampanii aktywizującej i popularyzującej działalność muzealną. Przypomniął też, że otwarcie II Kampanii odbyło się roku ubiegłego w Warszawie i Krakowie przy licznych udziałach muzeologów zagranicznych. Tej inauguracji towarzyszyło otwarcie trzech wielkich wystaw: wystawy Fresków z Faras w Muzeum Narodowym w Warszawie, wystawy Darów i Nabytków ze zbiorów muzeów narodowych organizowanej w Muzeum Narodowym w Poznaniu i wystawy poświęconej Tadeuszowi Kościuszcze w 150-rocnicę śmierci, organizowanej przez Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Plon działalności wystawienniczej w okresie trwania kampanii był bardzo bogaty. Brały w niej udział wszystkie muzea historyczne, artystyczne, archeologiczne, etnograficzne, przyrodnicze i techniczne. Ogólna liczba pokazów, którym towarzyszyły z reguły plakaty, katalogi i przewodniki sięga 1600 ekspozycji. Równoległe prowadzone były odczyty i pogadanki, związane z zadaniami polskiego muzealnictwa i celami światowego ruchu muzealnego, któremu przyświeca przede wszystkim idea ochrony wartości kultury ludzkiej wszystkich czasów. Znacznie nasiliły się też w tym czasie koncerty organizowane w muzeach — muzyki dawnej i współczesnej, polskiej, obcej i ludowej. Trwałym dokumentem ożywienia aktywności muzealnej były też liczne prace naukowe, drukowane w rocznikach muzealnych, które przyniosły około 200 poważnych rozpraw i prac z historii sztuki, etnografii, archeologii, historii techniki, przyrodznawstwa.

Z ważniejszych inwestycji w tym czasie oddanych do użytku, wymienić trzeba nowy gmach Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, zlokalizowany w dawnym pałacu Górków, Muzeum Plakatu w Wilanowie — oddział Muzeum Narodowego w Warszawie i nową siedzibę Działu Ludowego w Słupsku. Temu wysiłkowi muzealnictwa towarzyszyło zwiększone zainteresowanie ze strony społeczeństwa a także wzmożona akcja popularyzatorska prowadzona przez prasę, radio i telewizję.

Po tym przemówieniu zabrał głos prof. St. Lorentz, który przedstawił międzynarodowe aspekty II Kampanii i poinformował o uznaniu z jakim spotkała się żywa działalność muzeów polskich w opinii Kongresu ICOMU i muzeologów światowych.

Na zakończenie sesji Minister Garstecki udekorował złotą odznaką „Za Opiekę nad Zabytkami” wymienionych przedstawicieli władz terenowych mgr Cieślę, dr Stępnia i dyr. Muzeum Pomorza Środkowego mgr J. Przewoźnego. Srebrną odznakę otrzymała mgr H. Ostrowska, kierowniczka działu etnograficznego muzeum słupskiego.

Drugim aktem związanym z uroczystościami słupskimi było otwarcie Działu Kultury Ludowej Pomorza. Dział ten został zorganizowany w odbudowanym przez PP „Pracowni Konserwacji Zabytków” Starym Młynie Zamkowym, stojącym obok Zamku Książąt Pomorskich, w którym mieści się muzeum. Budynek młyna wodnego datuje się na początek XIV wieku. W ciągu XVI wieku był przebudowany i rozbudowany, w tym czasie, kiedy Bogusław X odnawiał swój zamek w Słupsku.

Ryc. 24. Młyn. Siedziba Działu Kultury Ludowej

Ryc. 25. Słupsk. Młyn.

Z tego czasu zachowała się sylwetka budynku, liczne fragmenty architektoniczne a także konstrukcja drewniana wewnątrz. Przedstawione w nich relikty kultury Kaszubów Bytowskich, Słowinców, kultury Jamna i Łabuza oraz Krajniaków Złotowskich świadczą o etnicznych związkach tego terenu z polskością. Otwarcia tego nowego obiektu muzealnego dokonał v-Minister Garstecki.

W nawiązaniu do ukonstytuowania tej nowej placówki etnograficznej, odbyła się sesja naukowa omawiająca problematykę kultury ludowej ziem zachodnich i północnych, z głównym akcentem położonym na zagadnieniu Pomorza. W sesji przewodniczył prof. Piwocki. Pierwszy referat wygłosił prof. U. A. M. Józef Burszta na temat *Głównych tendencji rozwojowych kultury wsi na Ziemiach Zachodnich*. Prof. Burszta, tak jak i następni referenci, prof. Prüfferowa *Folklor ludności rybackiej* i doc. Sobisiak *Tradycyjne włókiennictwo Pomorza Zachodniego i jego współczesne przemiany* podali dużo informacji o przemianach kulturowych dokonywujących się od chwili osiedlenia na tych terenach ludności przybyłej z Polski centralnej i wschodnich województw. Nakładanie się tradycji różnych regionów, adaptacja do nowych warunków i napór urbanizującej się młodzieży stworzyły nowe układy stosunków społecznych, ogromnie interesujące przede wszystkim z punktu widzenia socjologii wsi. Druga grupa referatów (dr Ryszarda Kukiera, dr Agnieszki Dobrowolskiej, dr Longina Malickiego, prof. dr Romana Reinfussa) dotyczyła budownictwa, pierwiastków rodzimych i sztuki ludowej pomorskich grup etnicznych. Mgr Janusz Przewoźny przedstawił

ciekawy materiał dotyczący historii Słowinców i ich walki z naporem germanizacyjnym. Ogólne problemy muzealnictwa poruszył prof. Piwocki, mówiąc o znaczeniu muzealnictwa etnograficznego na ziemiach zachodnich i północnych. Tym poważnym akcentem zakończyła się uroczystość zamknięcia II Międzynarodowej Kampanii Muzealnej.

Obrazy związane z zamknięciem Kampanii i sesja etnograficzna odbywały się w godzinach przed i popołudniowych. Wieczory zarezerwowane były dla koncertów II Festiwalu Pianistki Polskiej. Ta bardzo ciekawa i świetnie zorganizowana impreza, stanowiła znakomitą oprawę dla głównego programu uroczystości. Poważny program muzyczny złożony z utworów klasyków i kompozytorów współczesnych oraz znane nazwiska wykonawców zdecydowały o wysokim poziomie festiwalu. Specyfiką tegorocznego festiwalu było to, że oprócz cyklu koncertów i recitali fortepianowych codziennie odbywały się recitale klawesynowe. W sali rycerskiej zamku Książąt Pomorskich odbył się pierwszy w Polsce festiwal na tym zabytkowym instrumencie. Koszalińska Orkiestra Symfoniczna pod dyrekcją A. Cwojdzńskiego towarzyszyła w koncercie inauguracyjnym Reginie Smendziance. Drugi raz Tadeuszowi Żmudzińskiemu a na zakończenie — Marii Sowińskiej. Z recitalami fortepianowymi wystąpili w duecie Fortepianowym Janina Baster i Janusz Dolny oraz indywidualnie koncertujący: Jerzy Sulikowski, Aleksandra Utrecht, Jerzy Witkowski i Andrzej Jasiński. Muzykę klawesynową zaprezentowały: Elżbieta Stefańska-Lukowicz, Ewa Gabryś, Barbara Czajeczka, Julitta Śledzińska i Zofia

Ryc. 26. Słupsk. Młyn.

Brenczówna. Koncerty Smendzianki i Stefańskiej-Łukowicz były popisem gry w wielkim stylu. Podwójny koncert zachwycał precyzją i wielką kulturą wykonania. Słowo wiążące wygłosił Jerzy Waldorff, który mówił ze swadą, barwnie i interesująco. W jego błyskotliwych wystąpieniach szczególnie miły był szczery entuzjazm dla tej ambitnej imprezy, obalającej fałszywy mit o zacofaniu kulturalnym prowincji polskiej.

Międzynarodowy Rok Muzealnictwa zakończył się więc pięknym i poważnym akcentem, którego znaczenie podkreślał znamieny i ważny fakt, iż zamknięcia tej akcji dokonano na terenie ziem północnych, ziem, które niedawno weszły w skład Rzeczypospolitej. Ten zespół imprez świadczący o pełnej integracji i o wyrównaniu różnic nie tylko w zakresie zamierzeń i aspiracji kulturalnych, ale również w zakresie konkretnych możliwości działania.

PRZEGLĄD CZASOPISM MUZEALNYCH

MUSEUM

Vol. XVIII nr 1, 1965

J. Gabus, *Principes esthétiques et préparation des expositions didactiques* s. 33–54, 62 il.

Celowe urządzenie wystaw jest umiejętnością, która wymaga uwzględnienia wielu zagadnień technicznych, podstawowe to: 1) zagadnienie przestrzeni objętej wystawą 2) oświetlenie 3) zagadnienia tła dla wystawianych obiektów 4) opracowanie graficzne 5) przedmioty 6) oddziaływanie na publiczność
Kronika

M. L. Jaume, *Le Musée d'histoire naturelle Felipe Poey, La Havana* s. 61–62 6 il.

Otwarte w gmachu Kapitolu Republiki Kubańskiej działy: antropologia, speleologia, oceanografia, ichtiologia, zoologia, etnografia, ornitologia, mineralogia, lotnictwo, technika, astrologia i Planetarium Zeissa ofiarowane przez NRD. Charakter dydaktyczny.

Vol. XVIII nr 2, 1965

Reguły estetyczne a urządzenie wystaw oświatowych (c.d. z n 1, 1965)

Przykłady: w muzeum statycznym i muzeum dynamicznym
Wnioski: Dokonywany w artykule podział środków mających za cel urządzenie wystawy jest oczywiście sztuczny. Autor zgadza się z poglądem André Lotha że sedno sprawy leży w tym, aby wystawa posiadała żywą wewnętrzną treść a ostateczny jej kształt winien jak najbardziej odpowiadać koncepcjom jakie przyświecały przy jej organizowaniu (Lothe A., *Traité du paysage et de la figure*, Paris 1962, 159, 179. Autor artykułu nazywa tę książkę „prawdziwym brewiarzem dyrektora muzeum”)

Kronika

H. Johnova, *Nouvelle présentation du Département d'ethnographie au Musée National, Prague* s. 98–99 5 il.

Oddział powstał w 1922 r po włączeniu czechosłowackiego Muzeum etnograficznego do Muzeum Narodowego w Pradze, w jego skład weszły zbiory słowackiego muzeum w Naprstek liczą 150.000 eksponatów i dokumentów. Sztuka narodów słowiańskich i europejskich mieści się w starej rezydencji. W 1960 r. dokończono remont gmachu i modernizacji wnętrza. Dydaktyczny charakter ekspozycji.

V. Lucas, *Le Musée du verre et de la bijouterie Jablonec nad Nisou* s. 101–104

Muzeum ściśle specjalistyczne, poświęcone historii szklarstwa i jubilerstwa. Główne zbiory przechowywane są w magazynach i łatwo dostępne dla specjalistów. Muzeum realizuje swoje zadania naukowe, wychowawcze i kulturalne za pomocą

stałej wystawy obejmującej 1/4 powierzchni muzeum. Wystawy czasowe-tematyczne. Posiada swój oddział: muzeum szkła Novy Bor, gdzie urządziła się wystawy czasowe. W odnowionym szalasię górskim obok Jablonec jedynym budynkiem ocalałym ze spalonego miasteczka 1877 szklarzy, powstałego 1775 urządzono przy pomocy osób prywatnych i społecznych środków wystawę „Historia przemysłu szklarskiego w górach Izerskich”. Muzeum w Jablonec prowadzi prace naukowe, współpracuje z przemysłem i szkołami zawodowymi

E. Matejkova, *Le Musée de Kutna Hora* s. 107–108

Muzeum regionalne początkowo mieściło się w budynku gotyckim z XV w. W 1954 rząd adaptował zamek średniowieczny Hradek na cele muzealne.

G. Jacopi, *Le nouveau Musée archéologique national de Spelonga* s. 111–114

W 1963 r. otwarto muzeum wg projektu G. Zama. Ekspozycja w salach i w ogrodzie rzeźb antycznych i fragmentów masek teatralnych, lampek odnalezionych w grotach Tyberiusza m. Terracina a Geata. Prace wykopaliskowe prowadzone w oparciu o przekazy historyczne. Obok odkopane ruiny miasta.

Vol. XVIII nr 3, 1965

R. Gessain, *Le rôle des musées dans l'Afrique contemporaine* s. 119–120

Głównym zadaniem muzeów jest ochrona dóbr kulturalnych, praca oświatowa i uzasadnienie – za pomocą wystaw – znaczenia i wpływu sztuki ludów Afryki na sztukę całego świata.

J. C. Muller, *Centre de formation de techniciens des musées en Afrique, Jos (Nigeria)* s. 123–25 7 il.

Największą trudnością w pracy muzeów afrykańskich jest brak pomocniczego personelu muzealnego. Związek Muzeów Afryki Tropikalnej (AMAT-MATA) na konferencji w Livingstone 1961 r. postanowił stworzyć ośrodek kształcenia kadr. Pomocy finansowej udzieliło UNESCO i Nigeria. Ośrodek posiada pracownię, mieszkania, restaurację. Kursy trwają 8 miesięcy i prowadzone są przez wykładowców zaangażowanych przez UNESCO. Zdolniejsi studenci mogą pogłębiać wiadomości na kursach specjalistycznych urządzanych poza Afryką.

Hiroshi Daifuku, *Un musée expérimental destiné à l'Afrique tropicale* s. 127–129, 5 il.

Konferencja Generalna UNESCO w Paryżu 1962 postanowiła przeznaczyć muzeobus dla Afryki. Cel: wystawy zaznamiające ze zdobyciami współczesnego rolnictwa, techniki i zdrowia

publicznego. Muzeobus jest w dyspozycji centrum szkoleniowego w Jos (Nigeria)

S. 134–132: artykuły omawiające historię i działalność muzeów: Senegal, Sierra Leone, Kamerun, Czad, Ghana oraz art. P. Coremansa *Ochrona dóbr kulturalnych w Afryce*.

Vol. XVIII nr 4, 1965

G. Morley, *Les Musées de l'Indes*, s. 191–219. Historia i działalność muzeów w Indiach.

S. Silver, *Anatomie d'une exposition* s. 251–258

Angażowanie przez muzea architekta–dekoratora do urządzania wystaw ujawniło szereg problemów. Pracownicy niektórych muzeów przywiązani do tradycji kwestionowali użyteczność takiego specjalisty. Zdaniem autora dekorator powinien współpracować ściśle tak z działami naukowymi jak i z administracyjnymi, w celu uzyskania niezbędnych kompromisów. Przy realizacji swych planów winien sobie zdawać sprawę z ograniczeń technicznych i finansowych, znać nowości w zakresie wyposażenia i metody ekspozycyjne. Obecnie zmienia się zarówno istota muzeum sztuki jak i jego pozycja w społeczeństwie. Z jednej strony muzeum, to miejsce służące rozrywce i przekazywaniu wiedzy, z drugiej miejsce gdzie przechowuje się zabytki. Jest ono tworem sztucznym, ogląda się tam przed-

mioty wyrwane z ich naturalnego kontekstu, uwięzione w salach o sztucznym świetle, wiszą tam dzieła różnych narodów i różnych epok. Triumf muzeum polega na tym, że może ono przekazać późniejszym generacjom spuściznę przeszłości. Dziś większy nacisk w muzeach kładzie się na komunikatywność obiektów niż na opiekę nad zabytkami. Dzisiejsza publiczność jest przyzwyczajona do nowoczesnych zasad ekspozycji — chce oglądać dzieła w pewnej wydzielonej przestrzeni z czytelną informacją, dobrze oświetlone. Ponadto liczniej uczestniczy w odczytach, kursach, korzysta z objaśnień oprowadzających. Jest bardziej obeznana ze sztuką i bardziej wymaga jąca niż w pocz. XX w. Działalność dekoratora winna skupiać się na tym jak ułatwić zrozumienie ekspozycji, jednocześnie winien on zwracać uwagę na eksponaty tak, aby jego interwencja była niezauważalna. Autor wyjaśnia zadania dekoratora na podstawie wystawy w Metropolitan Museum „Starożytna rzeźba Indii”. Wynikają z niej następujące powinności architekta — dekoratora w muzeum: powinien brać udział w technicznej stronie urządzania wystawy, znać jej tajniki, być zorientowanym w nowoczesnych tendencjach urządzania wystaw, przekonywać prac. naukowych i administracyjnych o konieczności stosowania dla każdej wystawy koncepcji całościowej.

Ź. Paszkiewicz

MUSEUMSKUNDE

1965/1

G. Handler, *Das neue Wilhelm-Lehmbruck-Museum in Duisburg*. (Nowe Muzeum Wilhelma Lehmbrucka w Duisburgu). s. 1–10

Dnia 4 VI 1964 otwarto w Duisburgu, w nowym gmachu, miejskie muzeum sztuki. Charakter zbioru — sztuka XX wieku, z przewagą rzeźby nad malarstwem i grafiką.

Gmach składa się z trzech części: 1. budynku, w którym pomieszczony został zespół prac rzeźbiarskich W. Lehmbrucka, 2. gmachu głównego, w którym eksponowane są pozostałe zbiory muzeum (rzeźba, malarstwo i grafika) i gdzie znajdują się sale dla organizowania wystaw czasowych, 3. dziedzińca, otoczonego z trzech stron skrzydłami wymienionych gmachów i otwartego na park, a przeznaczonego dla ekspozycji rzeźby. Architekt gmachu, dr M. Lehmbruck, wybrał konstrukcję, umożliwiającą zmiany ekspozycji w miarę powiększania się zbiorów, względnie zmiany koncepcji wystawienniczej (ruchome ściany, dopływ odpowiednio regulowanego światła itp.)

R. E. Straub, *Ein Stiefkind der Kunstpflege, der Bildträger*. (Podłoże — kopcuszek w konserwacji dzieła sztuki). s. 11–19 Podłoże ma zasadnicze znaczenie dla dzieła sztuki, ponieważ twórca wybiera materiał (rodzaj płótna, drewna) w zależności od zamierzeń artystycznych. Materiał spełnia funkcję technologiczną, ale ma również znaczenie dla badaczy historii kultury. Autor wymienia nowe materiały i konstrukcje, które można stosować w pracy konserwatorskiej.

E. Blechschmidt, *Die embryologische Forschungssammlung in der Göttinger Anatomie*. (Studyjny zbiór embrionów anatomii w Getyndze). s. 20–21

Z okazji 225-lecia uniwersytetu w Getyndze otwarto w Anatomicum wystawę, obrazującą rozwój embrionu ludzkiego. Jest to jedyna tego rodzaju kolekcja. U podstaw obecnej kolekcji leżą resztki pewnego zbioru, zniszczonego w roku 1914, oraz instytutów badawczych z Fryburga, Giessen i Würzburga.

Uzupełniono go preparatami zniszczonego w roku 1945 Theatrum Anatomicum w Getyndze i preparatami otrzymanymi z zagranicy.

H. Huth, *Historische Denkmäler, ihre Pflege und ihre museale Einordnung in den USA*. (Zabytki historyczne, ich ochrona i ekspozycja muzealna w USA). s. 22–32

Podstawowe zasady działalności U.S. National Park Service (NPS) wytyczono w trzech etapach: 1. w roku 1906 uchwalono Antiquities Act, dotyczący historycznych pamiątek, 2. w roku 1916 — National Park Service Act, dotyczący ochrony przyrody, 3. w roku 1935 — Historic Sites Act, dotyczący zabytków, znajdujących się poza terytorium federacji.

National Monuments otoczone są opieką państwa, zabytki o znaczeniu lokalnym — opieką miasta czy okręgu. Przewodnicy rekrutują się spośród studentów i młodszych profesorów. Wszystkie muzea zrzeszone są w American Museums Association i mają swój organ Museum News.

A. Lommel, *Die Museen in Moskau und Leningrad und die Museumspolitik in der UdSSR*. (Muzea w Moskwie i w Leningradzie i polityka muzealna w ZSRR). S. 33–39

Autor przebywał w ZSRR z okazji VII międzynarodowego kongresu etnografów i archeologów. Dzieli się swymi spostrzeżeniami, dotyczącymi organizacji zwiedzanych muzeów (muzeum kultur dalekiego Wschodu, muzeum historyczne w Moskwie, muzeum etnograficzne narodów ZSRR, muzeum kultur ludowych, muzeum rosyjskie i muzeum religioznawstwa w Leningradzie, klasztor w Zagorsku, Kreml).

Autora szczególnie uderzyła bardzo rozbudowana służba społeczno-oświatowa, duża ilość publikacji (przewodników, katalogów itp.), staranna konserwacja dzieł sztuki w świątyniach — muzeach, zbiory obrazujące nie tylko kulturę ludową dawną, ale i współczesną.

1965/2

D. Gleisberg, *Bernhard August von Lindenau und sein Museum in Altenburg*. (Bernard August von Lindenau i jego muzeum w Altenburgu). s. 71 — 96

B.A. von Lindenau (1779—1854) prawnik z wykształcenia, przyrodnik z zamiłowania, polityk, kierował zbiorami sztuki w Gotha, później w Dreźnie. Sam zebrał pokazną ilość przykładów malarstwa włoskiego trecenta i quattrocenta, waz greckich, odlewów rzeźby starożytnej, starochrześcijańskiej i renesansowej. Biblioteka jego posiadała dzieła z zakresu sztuki, matematyki, astronomii, historii wykopalisk.

Kolekcję prywatną umieścił w zamku Pohlhof, w Altenburgu. 1876 poświęcono nowy gmach muzeum, 1954 — w stulecie śmierci B.A. v. Lindenau zorganizowano muzeum według wymogów współczesnych. Stworzono też nowe działy, malarstwa, grafiki i rzeźby XVI — XX wieku.

G. Schiedlausky, *Probleme und Ergebnisse einer Besucherbefragung im Germanischen Nationalmuseum*. (Problemy i rezultaty ankiety zwiedzających w germańskim muzeum narodowym). s. 97 — 103. Organizatorzy pragnęli uzyskać dane, które wytyczałyby kierunek przyszłej rozbudowy muzeum. Badania przeprowadzono w sierpniu i grudniu. Formularze przygotowano w językach niemieckim, angielskim, francuskim i włoskim. Zawierały one pytania dotyczące czasu otwarcia muzeum, wydawnictw, ekspozycji sali wypożyczkowej, a także upodobań zwiedzających, ich narodowości, wieku itp. W sumie przygotowano 16 pytań.

H. Winkelmann, *Das Bergbau-Museum Bochum*. (Muzeum górnictwa w Bochum.) s. 104 — 110

Jest to największe muzeum tego typu na świecie. Powstało w roku 1928. Poza pracą górnika (urządzenie kopalni, narzędzia pracy, ubrania itp.) pokazano również jego życie, działalność artystyczną i kulturalną na przestrzeni wieków.

W roku 1936 rozpoczęto budowę nowego gmachu. Obecna powierzchnia = 6 000 m². Zbiory podzielono na 41 działów specjalistycznych; eksponaty — głównie oryginały. Tam gdzie ich brak — modele, wykonane bardzo starannie.

W muzeum odbywają się lekcje poglądowe dla przyszłych górników, bo muzeum dysponuje również zespołem najnowocześniejszych maszyn, ułatwiających pracę w różnych warunkach geologicznych.

H. Scholtz, *Der Kreislauf der Stoffe*. (Krążenie materii). s. 111 — 114

Omówienie zilustrowania krążenia materii (z objaśnieniem 15 witryn) w miejskim muzeum przyrodniczym w Dortmundzie (Städtisches Museum für Naturkunde), jako propozycji ekspozycji w muzeach geologicznych.

H. Reber, *Die Neuaufrichtung der Porzellanabteilung im Altertummuseum in Mainz*. (Nowa ekspozycja porcelany w muzeum starożytności w Moguncji). s. 115 — 118

Zbiory prywatne porcelany wytwarzanej w manufakturze w Höchst zostały rozproszone. Mimo to, dzięki działalności

M. Oppenheima, muzeum w Moguncji stale powiększało swą kolekcję.

W roku 1962 otwarto muzeum i udostępniono zbiór porcelany. W roku 1963 zakupiono kolekcję prywatną M. Oppenheima, największy prywatny zbiór porcelany z Höchst (jedyne, jaki po wojnie był w Moguncji) i włączono do stałej ekspozycji. Katalog obejmuje obecnie 432 pozycje, z tego 403 to porcelana z Höchst.

Układ w witrynach jest chronologiczny. Na górnych półkach ekspozuje się figurki porcelanowe, na dolnych naczynia.

1965/3

W. Schäfer, *Museen im Leben unserer Zeit*. (Muzea w życiu współczesnym). s. 131 — 144

Autor rozpatruje rolę muzeów przyrodniczych, dzieląc je na muzea-instytuty badawcze i muzea-wystawy, przedstawiając rozwój i kierunek prac badawczych na przestrzeni XVIII—XX wieku, oraz założenia ekspozycji.

G. Timmermann, *Schiffsmodelle in Museen*. (Modele okrętów w muzeach). s. 145 — 150

Tylko w nielicznych muzeach np. budowy okrętów, mogą znajdować się oryginalne łodzie, okręty i ich części. W innych posługiwać się można jedynie modelami. Autor charakteryzuje różne rodzaje modeli 1. wota, 2. pamiątki — dzieła marynarzy, 3. oryginalne modele stoczni, 4. modele wykonane dla muzeów.

J. van der Meulen, *The South African Museum* (Cultural History) Kapstadt. (Muzeum Południowej Afryki (historii kultury) w Kapstadt.) s. 151 — 171

Muzeum powstało w roku 1855. W roku 1913 zakupiono dom-dwór Koopmans de Wet w Kapstacie i utworzono w nim muzeum historii kultury mieszkalnej tw. Cape-Dutch. Muzeum powiększa swe zbiory dzięki fundacjom mieszczańskim. Założenia ekspozycji — przedstawienie rozwoju kultury terenu i wpływu kolonizacji holenderskiej i niemieckiej.

O. J. Błażiłek, *Die Gemäldegalerien der Staatlichen Schlösser in der Tschechoslowakei*. Ein Rückblick und die heutige Situation. (Galerie obrazów w państwowych zamkach Czechosłowacji. Przeszłość i sytuacja obecna). s. 172 — 182

Jest to streszczenie referatu wygłoszonego w czerwcu 1965 roku w Pradze, na międzynarodowym sympozjum, poświęconym galerii obrazów zamku praskiego.

W Czechach i na Morawach powstało w XVII i w XVIII wieku wiele galerii prywatnych, dziś rozproszonych. Autor omawia galerie Lobkovičůw w zamkach: Roudnice (gromadzona od XVI wieku, głównie malarstwo szkół północnych) i Mielnik (malarstwo włoskie, barokowe czeskie), a także Kolowrathůw, Czerninůw, Waldsteinůw, biskupów w zamku Vizovice itp.

G. North, *Das Bundespostmuseum*. (Muzeum poczty federalnej) s. 183 — 188

Historia, zadania i rozbudowa zbioru oraz wystawy czasowe w muzeum poczty we Frankfurcie nad Menem, założonym w roku 1872, otwartym ponownie w roku 1958.

NEUE MUSEUMSKUNDE

1/1965

E. Hühns, Neuss., *Gegenständliche Quellen*. Teil 2. (Źródła przedmiotowe, cz. 2). s. 1 — 12

Dalsza część artykułu, ogłoszonego w NMK 4/1964. Omówienie dalszych przykładów: budynków, zabytków techniki, historycznych ogrodów i parków.

H. Ebert, *Über die Auffindung vermisster Werke der Dresdener Gemäldegalerie*. (O odnalezieniu dzieł zaginionych z drezdeńskiej galerii obrazów). s. 13 — 20

Straty galerii drezdeńskiej, odnalezienie części dzieł; brak jeszcze 501 obrazów.

- H. Fengler, *Ökonomische Fragen an den Museen* (Teil 1.). (Muzealne zagadnienia ekonomiczne cz 1). s. 20 — 29
Źródłem dochodów muzeum są: opłaty za prawo reprodukcji, za fotografię, publikacje, odlewy gipsowe i repliki, bilety wstępu. Autor omawia ponadto sposoby płatności, zagadnienie przedawnień i planowanie.
- M. Richter, K. Domscheit, *Restaurierung und Konservierung brüchiger Fahnen und anderer textiler Gewerbe im Museum* (Teil II.). (Restauracja i konserwacja zniszczonych chorągwi i innych wyrobów tekstylnych w muzeach cz. 2). s. 30 — 52
Druga część artykułu ogłoszonego w NMK 2/1962: zastosowanie chemikalii pochodzenia organicznego i tworzyw sztucznych w konserwacji tkanin zostało w ciągu dwóch lat, które upłynęły od momentu ogłoszenia nowej metody konserwacji, ulepszone. Dokładne omówienie procesu konserwacji chorągwi, od zdjęcia jej z drzewca do ponownego umocowania.
- J. Emmerling, *Komplexon III — seine Verwendungsmöglichkeiten der Präparationswerkstatt* (Komplexon III — możliwości jego zastosowania w pracowniach konserwatorskich). s. 52 — 60
Możliwości zastosowania nowego preparatu do konserwacji przedmiotów metalowych.
- J. Ersfeld, *Arbeitshilfen beim Formen und Giessen*. (Środki pomocnicze przy formowaniu i odlewaniu). s. 60 — 67
Omówienie zarówno nowych materiałów jak i sprzętu.
- B. Sikorska-Nowacka, *Ein polnisches Museum und die Schule*. (Pewne polskie muzeum i szkoła). s. 67 — 72
Współpraca muzeum w Grudziądzu ze szkołami.
- 2/1965
- K. H. Hahn, *Zum Plan einer Zentralkartei für Nachlasshandschriften deutscher Dichter*. O planowanej centralnej kartotece rękopisów ze spuścizny po niemieckich poetach). s. 77 — 89
Postanowiono stworzyć kartotekę rękopisów poetów niemieckich od roku 1500.
- S. Streicher, *Gibt es eine Museumspädagogik?* (Czy istnieje pedagogika muzealna)? s. 89 — 103
Autor stara się uzasadnić, że pedagogika muzealna jest dyscypliną specjalną pedagogiki ogólnej i naszkicować jej pozycję w systemie nauki o wychowaniu.
- D. Gleisberg *Die Jugend zu belehren — das Alter zu erfreuen* (Młodzieży ku nauce — starcom ku radości). s. 103 — 117
Historia państwowego muzeum im. Lindenau w Altenburgu.
- G. Berlekamp, *Die Stralsunder Fayence — Sammlung* (Stralsundzki zbiór fajansów). s. 118 — 123
Problemy opracowania zbioru fajansów i jego ekspozycji. Są to wytwory manufaktury stralsundzkiej, istniejącej w XVIII wieku.
- M. Feiler, „*Brutvögel an unserer Ostseeküste*”. (Ptaki wylęgające się nad brzegami Morza Bałtyckiego). s. 123 — 130
Omówienie ekspozycji w okręgowym muzeum przyrodniczym, Oddział wybrzeża Morza Bałtyckiego w Stralsundzie.
- H. Fengler, *Ökonomische Fragen an den Museen* (2. Teil). (Muzealne zagadnienia ekonomiczne cz. 2). s. 131 — 146
Dalsza część artykułu ogłoszonego w NMK 1/1965 — dotyczy wydatków muzeum.
- A. Hückstädt, *Das Adam — Mickiewicz — Museum in Warschau*. (Muzeum Adama Mickiewicza w Warszawie). s. 146 — 149
Zbiory, wystawy, publikacje muzeum
- J. Ersfeld, *Kerblochkarten in der Präparationswerkstatt Weimar*. (Perforowane karty w weimarskiej pracowni konserwatorskiej). s. 149 — 159
W pracowni konserwacji używa się kart perforowanych, na których zaznacza się przebieg prac, stosując do tego odpowiedni klucz.
- 3/1965
- W. Kiessling, H. Maur, *Den Gedenk — und Erinnerungsstätten der Arbeiterbewegung mehr Aufmerksamkeit schenken*. (Miejscom pamiątkowym, związanym z ruchem robotniczym poświęcić więcej uwagi). s. 173 — 184
W okresie piętnastu lat istnienia NRD, utworzono wiele miejsc pamięci o znaczeniu narodowym i międzynarodowym. Dnia 28 VIII 1961 rada ministrów i minister kultury NRD wydali zarządzenie o ochronie i opiece nad zabytkami.
- G. Thiede, *Vorbemerkungen zu einer Analyse der neugestalteten Ausstellung 1945 — 1960 im Deutschen Armeemuseum Potsdam*. (Uwagi do analizy nowej wystawy 1945 — 1960 w muzeum armii w Poczdamie). s. 185 — 190
- H. Mauter, *Gedenken über die Rolle der Fotografie in den Sammlungen und Ausstellungen unserer historischen Museen*. (Uwagi o roli fotografii w zbiorach i na wystawach naszych muzeów historycznych). s. 190 — 203
Autor rozważa różne zastosowanie fotografii i usługi, jakie ona oddaje.
- I. Timm, *Ein Berliner Restaurator in Warschau*. (Berliński konserwator w Warszawie). s. 204 — 208
Sprawozdanie z pobytu w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, katedra konserwacji Prof. Bohdana Marconiego.
- M. Oschmann, *Entomologische Sammlungen in Heimatmuseen*. (Zbiory entomologiczne w muzeach regionalnych). s. 208 — 211
Głos w dyskusji na temat zbiorów muzeów regionalnych — artykuł pierwszy ogłoszony był w NMK 4/1964. Autor uważa, że muzea regionalne winny przekazać swe zbiory muzeom specjalistycznym.
- K. Schrader, *Technische Leime und Kunstharzkleber und ihre Anwendung in der Museumstechnik*. (Kleje techniczne i sztuczne żywice i ich zastosowanie w muzeach). s. 211 — 243
Omówienie klejów produkcji niemieckiej i możliwości ich zastosowania w pracowniach konserwatorskich.
- J. Emmerling, *Wie schützt man Edelsteine und Schmucksteine bei Konservierungsarbeiten an Metallgegenständen*. (Jak należy chronić kamienie szlachetne i ozdobne w czasie konserwacji przedmiotów metalowych). s. 243 — 250
Właściwości poszczególnych rodzajów kamieni i ich odporność na działanie mechaniczne i chemiczne.
- H. Müller, G. Scholz, *Über die Eignung von Restauron M 308 (Phosphorsäure) für die Restaurierung von Kupfer — , Bronze — und Messinggegenständen*. O przydatności Restauronu M 308 (kwas fosforowy) do konserwacji przedmiotów miedzianych, brązowych i mosiężnych). s. 251 — 268
Autor omawia wyniki przeprowadzonych doświadczeń. Restauron w połączeniu z Chelaplexem III daje dobre wyniki.

T. Banasik, *Zirkel und Klubs der Museumsfreunde in der Volksrepublik Polen*. (Koła i kluby przyjaciół muzeum w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej). s. 259 — 263

Praca poszczególnych klubów przy muzeach narodowych, okręgowych i regionalnych.

4/1965

Grundung des Rates für Museumswesen beim Ministerium für Kultur der Deutschen Demokratischen Republik. (Utworzenie rady muzealnej przy ministrze kultury Niemieckiej Republiki Demokratycznej) s. 269 — 276

Opublikowano statut rady oraz listę członków.

E. H. Lemper, *Abteilung für Wissenschaftsgeschichte der Oberlausitz an den Städtischen Kunstsammlungen Görlitz*. (Oddział poświęcony historii nauki na Górnych Łużycach przy miejskich zbiorach sztuki w Görlitz). s. 278 — 290

Zespół składa się ze zbiorów kilku uczonych XVIII i XIX wieku, które uległy zapomnieniu, ale dzięki poszukiwaniom archiwalnym zostały w latach 1952 — 1955 odnalezione i włączone do zbiorów muzeum, jako bardzo ważne ogniwo do historii kultury okresu między barokiem i romantyzmem.

G. Glaser, *Das Grüne Gewölbe im Dresdener Residenzschloss*. (Grüne Gewölbe zamku drezdeńskiego). s. 291 — 304

Historia powstania, zbiory, ich wartość muzealna.

D. Weber, *Über die Zusammenarbeit eines wissenschaftlichen Arbeitskreises mit den Heimatmuseen in der Sächsischen Schweiz*.

(O współpracy naukowej grupy roboczej [lub: grupy naukowców] z muzeami regionalnymi Saskiej Szwajcarii). s. 304 — 312
Dnia 23 V 1957 miasto Wehlen utworzyło koło dla badania Saskiej Szwajcarii. Inicjatywa wyszła od współpracowników niemieckiego związku kulturalnego na okręg drezdeński. Praca wzorowa, przykład dla innych ośrodków.

H. Paepke, *Zur Eröffnung eines Schau — Aquariums im Bezirksheimatmuseum Potsdam*. (Z okazji otwarcia akwarium w okręgowym muzeum regionalnym w Poczdamie). s. 317 — 321

Omówienie oddanego do użytku akwarium ryb słodkowodnych.

W. Becker, *Halbautomatischer Katalog im Kunstmuseum*. (Półautomatyczny katalog w muzeum sztuki). s. 325 — 329
Kartoteka grafiki z podwójnie perforowanym brzegiem i jej zalety.

J. Cott, *Die Konservierung von Feuchthölzern*. (Konserwacja wilgotnego drewna). s. 329 — 342

Omówienie procesu konserwacji wilgotnych przedmiotów drewnianych.

U. Poplonyk

MUZEJNÍ A VLASTIVĚDNÁ PRÁCE

1966

Rocznik IV (74), zeszyt 1.

V. Denkstein, *K výchově muzejních pracovníků* (O wychowaniu pracowników muzealnych), s. 1—8, 1 il.

Informacja o obradach VII Generalnej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Muzeów i Pracowników Muzealnych ICOM odbytych we wrześniu 1965 r. w Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku, a dotyczących przede wszystkim zagadnienia kształcenia pracowników muzealnych. Członek delegacji czeskiej dyr. Narodowego Muzeum Technicznego w Pradze Dr. Józef Kuba wygłosił referat dotyczący tego ważnego zagadnienia, a w dyskusji zabrał głos dyr. Muzeum Morawskiego Dr J. Jelinek.

V. Scheufler, *Hrnciny a bělniny* (Wyroby garncarskie i wyroby z białej gliny), s. 9—24, 4 tablice.

Praktyczna instrukcja dla pracowników muzealnych uwzględniająca specjalistyczne nazewnictwo i ułatwiająca rozróżnienie poszczególnych form wyrobów garncarskich wg ustalonych kryteriów. W zakończeniu autor przytacza niektóre dane ułatwiające włączenie do kolekcji oddzielnych wyrobów.

V. Pletka *Možnosti využití strojního zpracování vědeckých informací v muzejní práci* (O możliwościach zastosowania pracy maszyn w naukowej informacji muzealnej), s. 25—34, 4 tabl.
Autor przeprowadza analizę zagadnień, które należy rozwiązać przy wprowadzeniu mechanizacji do naukowej informacyjnego aparatu muzeów — konieczność zatrudnienia zespołu specjalistów, jednolitość opracowanych danych i zabezpieczenie organizacyjne. Pociągnie to za sobą wprowadzenie wielostopniowych systemów informacji. Najwygodniejszymi będą zdaniem autora systemy sortujące i wyszukujące typu deskrypcyjnego. Prócz tego autor wylicza jakie maszyny można

zastosować dla mechanizacji i automatyzacji opracowania informacji — będą to przede wszystkim maszyny na perforowane karty i automatyczne maszyny obrachunkowe.

V. Orel, *Gregor Mendel a Moravské Muzeum v Brně* (Grzegorz Mendel i Muzeum Morawskie w Brnie), s. 34—38, 1 il.
W setną rocznicę odkryć genialnego genetyka G. Mendla w Muzeum Morawskim w Brnie otwarto wielką stałą ekspozycję poświęconą rozwojowi genetyki. Oprócz stałej ekspozycji dział genetyki przygotował i częściowo już wydał Fundamenta Genetica, Iconographia Mendeliana i inne. W tym samym roku w Muzeum Morawskim odbyło się sympozjum naukowe poświęcone pamięci G. Mendla i jego dorobkowi.

V. Vlček, *Príspevek k objasnení pojmu „sbírkový předmět“* (Przyczynek do wyjaśnienia pojęcia „obiekt muzealny”), s. 40—45

Autor ocenia istniejące do tej pory teoretyczne prace dotyczące pojęcia „obiekt muzealny” i wychodząc z teoretycznych prac wydanych w innych krajach, a dotyczących tego zagadnienia, przedstawia swój pogląd, podkreślając konieczność ogólnomuzeologicznej terminologii i jednolitego systemu pracy muzealnej, tak aby pod jednym pojęciem odczytywano wszędzie tą samą treść. W zakończeniu autor apeluje do muzeologów aby wypowiedzieli się na temat wprowadzenia jednolitego systemu nazewnictwa i muzeoznawstwa jako nauki.

Zeszyt 2

E. Janská, *O vyzkumu hradu Sióna* (O badaniach nad twierdzą Sion), s. 65—73, 3 il.

W latach 1961—64 Muzeum Wojskowe w Pradze w i Kutná Hora przeprowadziły badania archeologiczne na terenie twierdzy Sion, która została zbudowana przez jednego z ostatnich

przywódców husyckich Jana Rohacza z Dubej. Celem wykopisk było otrzymanie nowych, archeologicznych źródeł, które by uzupełniły niepełne i często tendencyjne źródła pisane. Co w tym wypadku jest szczególnie ważne, ponieważ Sion był miejscem ostatniej obrony Husytów przed wojskami cesarza Zygmunta.

R. Suk, *Rukodilná textilní výroba* (Rękodzielniczy wyrób tkanin), s. 74–84, 4 tabl.

Rękodzielnicze warsztaty i sprzęty tkackie znajdujące się w zbiorach muzeów czeskich, wymagają zdaniem autora, zwiększonego zainteresowania się nimi, nie tylko ze względu na wieloletnią tradycję tkackiego rękodziela w Czechach i wielką liczbę zachowanych obiektów, lecz przede wszystkim na zbyt małe jak dotychczas ich wykorzystanie przez naukowców. Artykuł zawiera opis podstawowych sprzętów tkackich i przędzalniczych, podaje zasady ich budowy, istotne warianty konstrukcyjne, fachowe nazewnictwo, funkcję itd. W każdej formie podkreślono te cechy, które wymagają oddzielnej charakterystyki przy ich ewidencjonowaniu.

M. Kubáľková, *K otázce záchrany památek lidové architektury* (W sprawie ocalenia zabytków architektury ludowej), s. 85–87. Autor postuluje zainteresowanie różnych instytucji kulturalno-oświatowych i turystycznych zabytkami kultury ludowej i ich zagospodarowanie ze względu na brak funduszy na ich konserwację. Podając przykłady takiego zagospodarowania, przypomina o potrzebie ustalenia takich obiektów przez muzea regionalne i konserwatorów okręgowych.

J. Beneš, *Bulharska muzea* (Bułgarskie muzea), s. 87–92, 2 il. W artykule jest omówiona sytuacja i działalność bułgarskich muzeów, z którymi autor zaznajomił się w końcu 1965 r. zwracając uwagę na ich rozwój w ostatnich latach. Ten rozwój muzealnictwa był możliwy dopiero od zakończenia drugiej wojny światowej t.j. od chwili powstania Bułgarskiej Republiki Ludowej. Szczególną uwagę autor poświęca muzeom wybitnych ludzi czyli domom-muzeom oraz parkom etnograficznym (skansenom).

A. Peterson, *O metodach sběru materiálu o lidových stavbách a jeho zpracování dřevostřítkovým způsobem* (O metodach zbierania materiału dotyczącego budownictwa ludowego i jego opracowaniu na perforowanych kartach), s. 93–100, 2 il. Dyrektor Państwowego Muzeum w Tartu w Estońskiej SSR przedstawia muzeum i jego działalność na przestrzeni ostatnich pięciu lat, w dziedzinie gromadzenia i dokumentowania materiałów dotyczących budownictwa ludowego. Muzeum organizuje specjalne ekspedycje, posiada sieć swoich korespondentów w terenie, współpracuje ze szkołami, przeprowadza ankiety i konkursy. Zgromadzone w ten sposób materiały, opracowuje się już od kilku lat na perforowanych kartach tak, aby zebrane informacje mogły jak najlepiej być pomocne do pracy naukowej i kulturalno-wychowawczej.

A. B. Král, *Zajímavosti ze sbírky cínu muzea v Ivančicích* (Cymelia ze zbioru sprzętów cynowych muzeum w Ivančicích), s. 101–103, il. 2

Okręgowe Muzeum Krajoznawcze w Ivančicích posiada bogate zbiory sprzętów cynowych, będących często cymeliami czeskiego konwisarstwa, większa część zgromadzonych tutaj obiektów pochodzi z warsztatów cechowych z Brna. Autor opisuje najciekawsze zabytki z tej kolekcji, podając ich atrybucje.

L. Hosák, *Opomijena príležitost* (Zaniedbana okazja), s. 103–105.

Autor zwraca uwagę na wielkie zaniedbanie czeskiej historiografii w dziedzinie badań nad historią kościoła na odcinku ustalenia pierwotnych patronów kościołów czeskich. Zamieszczając nieco danych na ten temat wskazuje na związek tych badań z ustaleniem rozwoju i wpływów kościoła w okresie chrystianizacji Czech.

M. Malík, *Katalogizace exponátů pomoci dřevných stitků v anglických muzeích* (Katalogowanie zabytków przy pomocy perforowanych kart w muzeach angielskich), s. 106–108.

Krótkie omówienie angielskich i amerykańskich metod katalogowania zabytków przy pomocy perforowanych kart. Autor podaje sposoby ich zakodowania, wskazując na korzyści i niewygodę stosowanych systemów.

Zeszyt 3

V. Vlček, *Za další rozvoj československého muzejnictví* (O dalszy rozwój czeskosłowackiego muzealnictwa), s. 129–131.

Muzealnictwo czeskie skupiło uwagę na przyszłych głównych zadaniach: 1. Stworzenie sieci muzeów, wśród których będą wyspecjalizowane muzea naukowe, specjalne instytuty itd. 2. Zabezpieczenie efektywnej gospodarki w muzeach.

J. Krivka, *Kronika Jana Piherta z Domoušic na Lounsku* (Kronika Jana Piherta z Domoušic z okolic Lounska), s. 131–136.

Omówienie i fragmenty XIX wiecznej kroniki rodzinnej Jana Piherta, rolnika z Domoušic.

V. Hasalová, *Lidově sakrální sochařství, jeho evidence a katalogizace* (Ludowa rzeźba sakralna, jej ewidencja i katalogowanie), s. 136–150, 4 tabl.

Rzeźba ludowa o tematyce sakralnej, szczególnie przedstawienia Matki Boskiej i inne świątki, powstawały często razem z ich pierwowzorami, znajdującymi się w miejscach świętych na ziemi czeskiej i w bliżej położonych obcych krajach. Szczegółowe zbadanie i porównanie poszczególnych obiektów pozwoliło autorowi na ustalenie pokrewnych sobie stylistycznych grup i przeprowadzenie typologii. W zakończeniu przytacza autor najważniejsze poglądy na kolekcjonowanie i klasyfikowanie tego typu zabytków.

P. Radoměřský, *Príspevek k datování starověké osady na Sekance a problematika nálezu tzv. měděných brakteátů ve střední Evropě* (Przyczynek do datowania średniowiecznej osady w Sekance i zagadnienie znalezisk tzw. miedzianych brakteatów w środkowej Europie), s. 151–157, 7 il.

Odkrycie miedzianych brakteatów w średniowiecznej osadzie na terenie miejscowości Sekance w pobliżu Davle, pozwoliło wydatować tę miejscowość na XIII w. Na analogiczne znaleziska natrafiono już w Słowacji i poza granicami Czech. Miedzianych brakteatów nie używano jako monet, lecz jak się przypuszcza jako ciężarków, być może do składanych wag średniowiecznych.

J. Neústupný, *Výchova v muzeologii* (Wychowanie w muzeologii), s. 159–163.

Muzeoznawstwo to teoria i metodologia pracy muzealnej, a specjalistyczne muzeoznawstwo to stosowanie naukowych dyscyplin w praktyce muzealnej. Muzeoznawstwo ogólne rozwiązuje teoretycznie wspólne problemy specjalności muzeologicznych. Muzeoznawstwo ogólne zajmuje się teorią muzeów, ich historią, teorią muzealnych kolekcji, teoretycznymi problemami kulturalno-wychowawczej pracy. Autor wyjaśnia stosunek muzeoznawstwa jako teoretycznej dyscypliny do archiwistyki i bibliotekoznawstwa. Dyscypliny muzealne zajmują się problemami naukowych dyscyplin, wspólnotą muzealnej teorii i praktyki i dlatego powinny być one wykładane w tych

wszystkich dyscyplinach, które są reprezentowane w muzeach (archeologia, historia, etnografia, biologia, geologia itd.) Na wyższych uczelniach muzeoznawstwo należy wykładać na ostatnich latach nauki (muzeoznawstwo ogólne przez dwa semestry, specjalistyczne przez jeden semestr). Współpracowników muzealnych należy dokształcać. Autor nie uważa za celowe zaliczanie muzeoznawstwa do samodzielnych dyscyplin naukowych lecz należy je traktować jako dyscyplinę uzupełniającą.

Zeszyt 4

R. Suk, *Tradiční zemědělské nářadí a nástroje* (Tradycyjne sprzęty i narzędzia rolnicze), s. 193–203, 4 tabl.

Drobna, tradycyjna wytwórczość rolnicza jest przedmiotem zainteresowania historyków, etnografów i archeologów w muzeach. Zarówno z liczby, jak i z wyboru dokumentów dotyczących tego zagadnienia nie jesteśmy zadowoleni. Stan kolekcji wymaga często intensywnego zbadania problematyki, wyjaśnienia koncepcji kolekcji, a przede wszystkim wspólnego opisanie i określenia poszczególnych przedmiotów. Największą uwagę należy zwrócić na narzędzia służące do orki, które są najlepiej opracowane i najczęściej publikowane w literaturze naukowej, ponieważ stanowią one istotny punkt wyjściowy dla kulturalno-historycznych teorii. Wielkie znaczenie mają także różne sposoby zaprzęgania, środki transportu, narzędzia służące do zbierania plonów i innych prac związanych z rolnictwem. Oddzielnego ułożenia wymagają narzędzia do wyspecjalizowanych prac w gospodarstwie chłopskim, sprzęty używane przy pracach hodowlanych i w końcu narzędzia służące do naprawy chłopskich sprzętów.

J. Rys, *O pohlednicích, jejich historii a sbírání*, (O widokówkach ich historii i kolekcjonowaniu), s. 204–212, 4 il.

Artykuł w krótkim zarysie ukazuje historyczny rozwój pocztówek widokowych od chwili ich pojawienia się w 1867 r. Autor daje tematyczną analizę treści i ocenia ich informacyjne i historyczne znaczenie dla społecznego wychowania. W zakończeniu krótkie omówienie rozwoju kolekcjonerstwa widokówek z uwzględnieniem metod, które ułatwiają ich gromadzenie.

V. Pletka, *Významný pramen pro výzkum národní písněvé kultury* (Ważne źródło dla badania rozwoju narodowej kultury pieśniarskiej), s. 213–218, 2 il.

Autor ocenia znaczenie narodowych rękopiśmiennych śpiewników dla badania rozwoju narodowej kultury pieśniarskiej. Przypomina, że na tych źródłach oparta była praca znakomitego uczonego i literaturoznawcy B. Vaclavka poświęcona pieśniom, które stały się narodowymi. Dalej autor przytacza kilka przykładów, jak można korzystać z rękopiśmiennych śpiewników i zachęca pracowników muzealnych do zbierania tego typu materiału.

J. Jihlavec, *Vlastivědný klub okoli Prahy* (Krajoznawczy klub z okolic Pragi), s. 218–220, 2 il.

Krótki zarys historii i działalności krajoznawczego klubu w Roztokách pod Prahou.

Z. Němec, *Muzeum Vysočiny a mimoškolní vzdělávání pracujících* (Muzeum Wyżynne i poza szkolne wychowanie pracujących), s. 220–225 2 il.

Omówienie działalności oświatowej Muzeum Wyżynnego w Jihlavie, którego zespół pracowników zyskał w 1965 r. powszechne uznanie za dobrze zorganizowaną, systematyczną działalność oświatową.

J. Beneš, *Seminář o muzejních fondech v SSSR* (Seminarium o zbiorach muzealnych w ZSRR), s. 226–229.

W sierpniu 1966 r. w muzeach estońskich przeprowadzono ogólnozwiązkowe, tygodniowe seminarium poświęcone zagadnieniu kierowania zbiorami. W program były włączone wykłady dotyczące gromadzenia, konserwacji i organizacji zbiorów w muzeach. Wykłady uzupełniono praktycznymi zajęciami o różnym profilu w Tallinie, Tartu i innych. W seminarium wzięło udział 120 pracowników muzealnych ze wszystkich republik radzieckich.

H. Brandys

KRONIKA

KRONIKA WAŻNIEJSZYCH WYDARZEŃ MUZEALNICTWA 1965 — 1967

MUZEA ARTYSTYCZNE

ROK 1965

I. KONFERENCJE. ZJAZDY. UROCZYSTOŚCI.

BRUKSELA. Robert Genaille wygłosił w lutym w Muzeum Sztuki w Brukseli wykład pt. „Watteau, peintre des âmes secrètes”.

CINCINNATI. C. Macht, A. Hya Mj. oraz R.H. Randal Jr. przeprowadzili w Muzeum w Cincinnati szereg wykładów na temat: „L'art décoratif en France au XVIIe et XVIIIe siècle”.

W Hebrew Union College w Cincinnati, Meyer Schapiro wygłosił cykl wykładów pt.: „From pagan art to Christian art.”.

FLORENCJA. W dniach 6–8. X. odbył się w Palazzo Strozzi Międzynarodowy Kongres ekspertów i krytyków sztuki.

GIECZ. Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, zorganizowało w Gieczu jednodniową (18. V.) konferencję naukowo-oświatową, poświęconą naukowym formom upowszechniania archeologii.

INDIANA. M. Ginsburg wygłosił w Indiana University wykład, którego tematem była sztuka rosyjska.

KRAKÓW. Z okazji wystawy plakatu szwajcarskiego, zorganizowanej w Krakowie przy współpracy szwajcarskiego i polskiego Komitetu do spraw UNESCO, Fundacji Pro Helvetia i Zw. P.A.P., odbył się w krakowskim Domu Plastyka, ilustrowany przezrociami odczyt wybitnego grafika szwajcarskiego J. Müller-Brockmanna: „Plakat szwajcarski od 1900 r.”.

N. JORK. Siódma Konferencja Międzynarodowej Rady Muzeów (ICOM), odbyła się w tym roku w Metropolitan Museum w Nowym Jorku, zorganizowana przez J.J. Rorimer, dyrektora Muzeum i vice-przew. ICOMu. Dwudniowa sesja (22.–23. IX), w której wzięło udział ponad 500 delegatów z 60 krajów, dotyczyła zagadnień związanych ze szkoleniem personelu muzealnego oraz relacji między muzeum a uniwersytetem.

REFERATY: J. Chatelain: „Formation du personnel scientifique des musées” J. W. Pope-Hennessy: „La contribution des musées au développement des connaissances”.

J. H. Herter: „La relation entre l'université et le musée.” Reprezentujący Polskę prof. St. Lorentz oraz prof. K. Michałowski mówili o kształceniu kadr pracowników muzealnych w dziedzinie archeologii i o formach opieki nad sztuką w Polsce. Równocześnie w czasie trwania Konferencji odbyło się zebranie Komitetu Dokumentacji ICOM, które miało na celu przedyskutowanie spraw związanych z organizacją narodowych ośrodków dokumentacji dla zagadnień muzeograficznych oraz problemu krajów rozwijających się, które nie posiadają bezpośredniego dostępu do takichże ośrodków.

Nowym przewodniczącym ICOMu, wybranym na zakończenie Konferencji został A. van Schendel, dyr. Rijksmuseum w Amsterdamie.

OTTAWA. 2. lutego br. B. Dorival mówił w National Gallery of Canada o twórczości G. Rouault.

PARYŻ. W École du Louvre — J. Leymarie, prof. Uniwersytetu w Genewie wygłosił wykład monograficzny o twórczości V.v. Gogha. W Sorbonie odbył się wykład prof. J. Starzyńskiego pt. „Tradition, folklore, modernité”.

W Institut Néerlandais miały miejsce w br. nast. wykłady:

1. 22. III. J. G. Renaud: Le Château-fort français et le château médiéval des Pays-Bas, influences françaises et rapports artistiques.
2. 29. III. J. G. Boon: La miniature du XVe s. dans les Pays Bas du Nord.

PIZA. J. Lopez-Rey wygłosił w École Normale Supérieure wykład pt.: Goya, l'homme, la raison et la liberté.

PRAGA. W dniach od 7.–12. czerwca odbyło się w Pradze Międzynarodowe Sympozjum, poświęcone odkrytym w 1962 przez J. Neumanna w czasie restauracji Zamku praskiego, zaginionym dziełom malarstwa XVI i XVII w., wchodzącym kiedyś w skład zbiorów królewskich na Hradczynie.

Najważniejsze referaty:

J. Neumann: Zur Untersuchung der Gemälde in der Prager Burg. Hauptprobleme und Ergebnisse.

F. Heinemann: Die giorgionesken Zustandbilder Tizians unter

besonderer Berücksichtigung der in der Prager Burg aufgefundenen „Toilette“.

A. Ballarin: Quadri veneti del Castello di Praga.

K. Vaculik: Nouvelle identification du tableau de D. Fetti de la Galerie nationale slovaque.

F. Baudouin: Un tableau d'Aertgen van Leyden de la collection de P.P. Rubens entré à la Galerie imperiale à Prague.

J. Krasa: Bemerkungen zu den Restaurierungsergebnissen der Bilder aus der Prager Burggalerie.

RZYM. Z początkiem kwietnia odbyło się w Rzymie walne zgromadzenie Międzynarodowego Ośrodka Konserwacji i Restauracji Zabytków, utworzonego w 1959 r. W czasie obrad wybrano nowe władze. Przewodniczącym został prof. St. Lorentz, jego zastępcą dr. A.v. Schendel.

WARSZAWA—KRAKÓW. W dniach od 21.—26. VI. miał tu miejsce konstytucyjny kongres ICOMOS, w którym wzięło udział 150 najwybitniejszych specjalistów z Polski i zagranicy. 26. VI. odbył się na Wawelu uroczysty akt powołania Rady, której przewodniczącym został Pietro Gazoola, jednym z zastępców prof. St. Lorentz.

II. NOWE I ZREORGANIZOWANE MUZEA.

AMBOISE. W Clos Luce d'Amboise, w francuskim mieszkaniu Leonarda da Vinci podjęto pod kierunkiem architekta B. Vitry prace nad odrestaurowaniem pięciu sal przyziemia, gdzie eksponowane będą makiety, zrobione według planów Mistrza, przedstawiające jego wynalazki. Na północnym tarasie zainstalowany zostanie ogród renesansowy. Właściciel posiadłości ma zamiar kontynuować prace rekonstrukcyjne, by odtworzyć tam wnętrza i atmosferę z czasów pobytu w niej malarza.

CZĘSTOCHOWA. Muzeum w Częstochowie obchodziło w tym roku 60-lecie swego istnienia. Jubileusz ten zbiegł się z rozbudową działów Muzeum: otwarto rezerwat archeologiczny oraz adaptowano ratusz do celów muzealnych.

DARMSTADT. Hessisches Landesmuseum otwarło w maju nowe sale ekspozycyjne, w których pokazano znakomitą, należącą do Muzeum kolekcję dzieł sztuki z lat 1900.

GANDAWA. Zostały zakończone wielkie prace nad modernizacją Musée des Beaux Arts w Gandawie.

FLORENCJA. Ch. de Tolnay zreorganizował ekspozycję Casa Buonarrotti: kolekcję rodziny pomieszczono na parterze, piano nobile wypełniają prace Michała Anioła (reliefy, szkice, makiety, rysunki). Dzięki tej reorganizacji wyeksponowane i uwypuklone zostały wszystkie fazy rozwojowe twórczości artysty-rzeźbiarza i architekta. Kolekcja wzbogaciła się o Venus Pitti, dotąd niepublikowaną a wziankową już w XVI w., i o portret artysty z w. XVI, dar M. G. Greene.

JEROZOLIMA. W 1958 r. postanowiono zastąpić stare Muzeum Bezalel, zainstalowane w byłym tureckim haremie, nowoczesnym gmachem muzealnym. Na ogłoszony konkurs wpłynęło 28 projektów w całego świata. Zrealizowany został projekt dwojga architektów izraelskich: Dory Gad i Alfreda Mansfeld.

Otwarcie nowego Muzeum Izraela nastąpiło 11. V. br. Usytuowane na szczycie wzgórza Hakirya wkomponowane w pejzaż Jerozolimy, pomiędzy Doliną Krzyża, zespołem gmachów Uniwersytetu Hebrajskiego i reprezentacyjną dzielnicą miasta, kompleks pawilonów stanowi wg. relacji P. Cabanne „stację przekąznikową współczesnej cywilizacji między Atenami i Tokio” (Arts, V. 1965.).

Muzeum składa się z 3 części, każda o innej koncepcji architektonicznej. Gmach główny mieści w sobie Muzeum Biblijne i Archeologiczne S. Bronfmanna oraz Muzeum Narodowe Sztuki Bezalel. Jest to monoblok, podzielony na sale, tworzące labirynt. Oświetlenie naturalne. Kolumny centralne z betonu

zbrojonego, podtrzymujące sufit z muszli hiperboliczno-parabolicznych, kryją w sobie elektryczną aparaturę ogrzewania i klimatyzacji.

Ekspozycja obejmuje judaica, obiekty kultu religijnego, folklor a także dzieła sztuki, inspirowane przez Biblię. Kolekcja dzieł sztuki bazuje przede wszystkim na obiektach malarstwa współczesnego (pochodzących z licznych darów): Bissière, Aleszyński, Picasso i in.

Drugim członem Muzeum jest „Sanktuarium Księgi”, skomponowane przez architekta austriackiego Kieslera. Wystawiono w nim rękopisy z Qumran. Trzeci wreszcie zespół to „Ogród rzeźby”, skonstruowany przez japończyka I. Nogucchi, eksponujący rzeźbę od Rodina, Maillola, Arpa, poprzez Moora do współczesnej rzeźby izraelskiej.

Na uroczystą inaugurację Muzeum przygotowano szereg wystaw: 1. Wielcy artyści, inspirowani przez Biblię (od VIII do XVIII w.). 2. W Gabinecie Rycin eksponowano 47 grafik Rubensa o tematyce zaczerpniętej ze Starego Testamentu. 3. Wybór dzieł dwóch artystów żydowskich Chagalla i Lipchitza. 4. w Pałacu Narodu pokazano prace współczesnych malarzy i rzeźbiarzy żydowskich.

Dyrektorami Muzeum są Karl Katz i Teodor Tollek.

HAVANA. W rezydencji, przypominającej XVIII wieczne budowle francuskie urządzono nowe Muzeum Rzemiosł Artystycznych. Eksponuje się tu meble porcelanę, brązy, tkaniny z wieków XVIII—XIX.

LUBLIN. 18. IX. dokonano otwarcia Oddziału Muzeum Historycznego, zlokalizowanego w udostępnionej na ten cel Bramie Krakowskiej. Pomieściła ona wystawę czasową „Dzieje miasta Lublina”—fotokopie, dokumenty i materiały ikonograficzne, ilustrujące historię Lublina od jego początków aż do XIX w.

LOS ANGELES. 31. III. inaugurowano tu nowe County Museum. Na terenie, zakupionym przez radę miejską powstało za sumę 11.500.000 dol. (fundusz prywatny) największe po waszyngtońskiej National Gallery, nowoczesne muzeum Stanów Zjednoczonych.

Nową budowlę stanowi zespół 3 pawilonów, zgrupowanych wokół (183 m) długiej esplanady. Architekt William L. Pereira skonstruował je według wszelkich wymogów współczesnej muzeologii, kładąc główny nacisk na sprawy oświetlenia. Dominującą rolę odgrywa tu światło naturalne, lecz w razie potrzeby aparaty fluorescencyjne, zainstalowane w plafonie mogą być skierowane na każdy z obiektów. Muzeum wyposażone jest w nowoczesne aparaty, kontrolujące nawilgocenie i temperaturę o napędzie elektronicznym; aparaty telewizyjne,

sprawujące rolę nadzoru. Imponujące zaplecze techniczne umieszczone jest pod placem. Kolumnada betonowa otacza każdy z budynków, ich fasady zrobione są z marmuru Cipolin. W gmachu głównym mieścić się będzie ekspozycja stała, drugi przeznaczony jest na wystawy czasowe, w trzecim znajduje się audytorium, biblioteka, kawiarnia.

Na dzień otwarcia przygotowano retrospektywę Bonnard, zorganizowaną przy pomocy Muzeum Sztuki Nowoczesnej w N. Jorku i Instytutu Sztuki w Chicago.

NANCY. Lotaryńskie Muzeum Historyczne udostępniło z początkiem roku dwie nowe sale, z których pierwsza zawiera przyrządy naukowe z XVIII w. (w większości pochodzące ze zbiorów Stanisława Leszczyńskiego — np. piękny mikroskop, skonstruowany przez Magnyego), druga natomiast kolekcja R. Wienera (+1939) — obiekty żydowskiego kultu religijnego oraz przedmioty codziennego użytku z XVIII — XIX w. Ekspozycja ta obrazuje historię Żydów w Lotaryngii od XVIII w. aż do naszych dni.

Ponadto zmodyfikowano w Muzeum salę, w której wystawiona była sztuka Pierwszego Cesarstwa. Obecnie mieścić się tu będzie kolekcja broni. W roku 1966 przewidziana jest reorganizacja sal ze zbiorami sztuki prehistorycznej i średnio-wiecznej.

PAPEETE. (Tahiti) Dzięki Fundacji Singer-Polignac otwarto tu nowe Muzeum Gauguina. Zespół pięciu budowli obejmuje: gmach wejściowy, ekspozycyjny, dom malarza, jego bibliotekę i „sanktuarium”. Powiązane między sobą galerią, okalają patio centralne. W 22 witrynach wystawiono 850 dokumentów-rysunki, fotografie, ryciny, książki należące do Gauguina, zgromadzone przez P.O. Reilly.

POZNAŃ. 23. II. otwarto w Zamku Przemysława nowy Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu, Muzeum Rzemiosł Artystycznych. W chwili obecnej jest ono jedyną placówką muzealną tego typu w Polsce. W siedmiu salach ekspozycyjnych pokazano ok. 400 eksponatów zabytkowych, prezentujących osiągnięcia rzemiosła artystycznego Europy i częściowo Dalekiego Wschodu z dziedziny ceramiki, szklarstwa, złotnictwa, zegarmistrzostwa, tkactwa, meblarstwa od XII — XIX.

Na wniosek Muzeum Narodowego w Poznaniu i Ministerstwa Kultury i Sztuki, SARP ogłosiło, finansowany przez Muzeum i SFOS, konkurs na nowy gmach Muzeum Narodowego w Poznaniu. W dniach od 19. — 21. XII. odbyło się w Muzeum Narodowym, pod przewodnictwem prof. Wł. Czarneckiego, posiedzenie sądu konkursowego, który przyznał pierwszą nagrodę autorom projektu Nr. 1: J. Janczewskiemu, T. Nasfeterowi i R. Trzascie z Warszawy. Zespół nagrodzony opracowywał będzie, w ścisłym porozumieniu z Dyrekcją Muzeum Narodowego, projekt wstępny.

RICHMOND. Virginia Museum skonstruowało przed 9 laty, dla rozwiązania problemów ekspozycyjnych, muzeobus „Artmobile I”, który dotarł do najdalszych zakątków Stanu. Obecnie powstał „Artmobile II”, wyposażony w elektryczność, klimatyzację, kontrolne aparaty hygrometryczne.

SAINT-GERMAIN-EN LAYE. W fundowanym przez Napoleona III w 1892 r. Musée des Antiquités Nationales przeprowadzono w ciągu minionych 4 lat, pod kierunkiem architekta A. Hermaut przebudowę, adaptując stary gmach wg. najnowocześniejszych założeń muzealnictwa. W maju 1965 otwarto drugie piętro, eksponując tam sztukę gallo-romańską i merowińską.

SŁUPSK. 12. VI. otwarto w Słupsku Muzeum Pomorza Zachodniego, zlokalizowane w Zamku Książąt Pomorskich. Ekspozycja stała obejmuje 2 działy: historyczny i galerię polskiego malarstwa współczesnego. Obok sal wystawowych nowo otwarte Muzeum posiada także pracownię naukową i konserwatorską, laboratorium fotograficzne i bibliotekę. Wśród muzeów okręgowych, placówka ta należy do ważniejszych w kraju.

WARSZAWA. W dniu 27. I. otwarto w odbudowanym pałacyku- „Królikarni” Muzeum dzieł X. Dunikowskiego. Ekspozowano w nim nie tylko rzeźby, ale i pamiątki po wielkim artyście.

W bieżącym roku zakończono rekonstrukcję Łazienek. Otwarto dla zwiedzających sale pierwszego piętra — 10 komnat — prywatny apartament króla Stanisława. W nich ekspozowano cenne antyki, pochodzące ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie oraz z kolekcji Tadeusza Wierzejskiego. Wystawiono również część ocalonego dawnego wyposażenia pałacu i Zamku Królewskiego.

19. XI. w 200-letnią rocznicę istnienia sceny narodowej nastąpiło uroczyste otwarcie Muzeum Teatralnego, zlokalizowanego w gmachu Teatru Wielkiego. Na otwarcie tego obiektu przygotowano wystawę: „Pamiętki z 200 lat sceny narodowej.”

WROCLAW. Od początku roku istnieje we Wrocławiu Muzeum Sztuki Medalierskiej, poświęcone medalierstwu dawnemu i współczesnemu. Jest to jedyna tego rodzaju placówka w kraju. Zbiory obejmują medale, medaliony, plakiety, odznaczenia, odznaki a także stemple do odbijania medali i materiały dotyczące życia i działalności medalierów.

6. V. otwarto w byłym klasztorze pobernardyńskim Muzeum Architektury i Odbudowy. Inauguracyjną wystawą była ekspozycja „Odbudowa dolnośląskich zabytków 1946 — 1965, zorganizowana przez konserwatorów miejskiego i wojewódzkiego.

III. NABYTKI I DARY

AMSTERDAM. Od czasu rozproszenia kolekcji Ten Cate, Rijksmuseum zakupiło dla Gabinetu Rycin rysunek Cl. Lorrain; Eneasza na Delos (1670 — 72)

BREMA. Kunsthalle nabyła płótno Th. Rousseau: Paysage du Midi oraz szkic Vuillarda do jego Malade imaginaire.

CLEVELAND. Muzeum w Cleveland zakupiło u Christie za 2.334.4000 fr. portret Don Juana de Calabazas-Velasqueza.

EDYNBURG. Najważniejszym tegorocznym nabytkiem National Gallery w Edynburgu jest Madonna-Lorenza Monaco.

HARTFORD. Wadsworth Atheneum wzbogaciło się o nowy obraz: M. Scevola przed Porsenną-płótno, przypisywane Rubensowi które jest prawdopodobnie dziełem Vincenzo Domini'ego. (1713 — 1749).

LONDYN. Tate Gallery zakupiła obraz Soutine'a: Vue de Ceret (1920 — 21).

MONACHIUM. Bayerische Staatsgemäldesammlungen nabyły Portret Mme Soler-Picassa. (1903)

NANCY. Musée des Beaux Arts otrzymało kolekcję

H. Galité: 111 obrazów, 6 rzeźb z końca XIX i pocz. XX w. Oprócz dzieł Nabis, przeważają w tym zbiorze dzieła artystów francuskich z okresu po 1914 r.

N. YORK. Muzeum Guggenheima zakupiło Helenę w czerwonym turbanie Javlensky'ego.

PARYŻ. Kolekcjoner amerykański Zadok ofiarował Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Paryżu obraz Bonnarda „L'amandier en fleurs”.

Anonimowy kolekcjoner amerykański przekazał temuż Muzeum zbiór dzieł Gaudier-Brzeskiej. Kolekcja ta została wyeksponowana w specjalnie jej poświęconej sali Muzeum.

POZNAŃ. Najważniejsze nabytki Muzeum Narodowego w Poznaniu w 1965 r.: Malarstwo obce: 1. Ostatnia wieczerza-obraz manierysty niderlandzkiego z pocz. XVI w., związany zapewne z działalnością kręgu mistrza ołtarza z Dilighem, czynnego ok. 1518 r.

2. Pochód Jakuba-obraz szkoły włoskiej, XVI w. z warsztatu Bassanów.

Malarstwo polskie: 1. Tron łaski-obraz gotycki z końca XV w. 2. 4 portrety malowane w 1861 przez J. Simona, malarza poznańskiego.

3. Wnętrze Kaplicy Zygmuntowskiej-A. Gryglewskiego, sygn. dat. 1867.

4. Skąpiec — A. Kotsisa, 1860.

5. Portret kobiety — St. I. Witkiewicza, 1929.

6. Martwa natura z dzbanem — H. Stażewskiego, sygn., dat. 1923.

ROTTERDAM. Muzeum Boymans van Beuningen zakupiło ostatnio 3 płótna malarzy surrealistów: G. Chirico-Trubadur, M. Ernst-Para, R. Magritte — Na progu wolności.

WARSZAWA. Muzeum Narodowe otrzymało zestaw ceramiki cypryjskiej, obrazujący jej rozwój od czasów prehistorycznych po bizantyńskie. Jest to ekwiwalent za odkrycie przez polską ekspedycję ruin miasta i rzeźb z II w. p.n.e.—II w. n.e. w Paphos.

IV. WYSTAWY

AMSTERDAM. Rijksmuseum w Amsterdamie eksponowało w styczniu i lutym rysunki oraz grafikę Rembrandta i L.v. Leyden o tematyce biblijnej. Wystawa nosiła tytuł: „Inspiration par la Bible.”

W Gabinetach Rycin tegoż Muzeum wystawiono akwarele angielskie XVIII w., nadesłane przez City Art Gallery of Birmingham. Katalog, bogato ilustrowany, zaopatrzone w noty biograficzne artystów, opracowali K.G. Boon i Fr. Hawcroft. W sierpniu czynna była w Stedelijk Museum wystawa prac K. Appel, obejmująca przede wszystkim jego gwasze, rysunki i rzeźby polichromowane z lat 1947—1964.

ANTWERPIA. Musée Royal des Beaux Arts zorganizowało w marcu br. ekspozycję, zatytułowaną: „The artist and his world”. Ekspozycje, wypożyczone z muzeów w Wiedniu i Kassel obrazowały rozwój portretu od Van Eycka do J. En-sora.

AUGSBURG. Po wielkiej wystawie bazylejskiej (1960), poświęconej Holbeinom, augsburska ekspozycja, otwarta w Ratuszu w dniu 21.VIII. ilustrowała problem: „Hans Hol-bein d.A. und die spätgotische Kunst” Wystawiono tu przede wszystkim prace robione przez Holbeina w Augsburgu. Wstęp do katalogu oprac. B. Bushart. Wystawa czynna była do 7.XI.

ARRAS. W miesiącach letnich eksponowano w zabytkowym opactwie Saint Vaast doroczną wystawę tkanin: „Aubusson 65”.

ATENY. Staraniem greckiej organizacji turystycznej urządzono u stóp Akropolu ekspozycję rzeźby pt.: „Panatenaie światowej rzeźby”. Pierwsza z serii ateńskich biennale obrazowała ewolucję form rzeźby współczesnej od impresjonizmu aż po okres abstrakcji. Zgromadzono na niej 150 prac wybitnych współczesnych twórców, wypożyczonych z 61 kolekcji prywatnych i muzeów. Ciekawostką wystawy były próby rzeźbiarskie P. Picassa, A. Modiglianiego, A. Renoira, G. Braque'a. E. Degasa.

BADEN-BADEN. 150 współczesnych artystów eksponowało swe prace na czynnym w dniach 30. I.—9. V. w Staatliche Kunsthalle pokazie „Bild und Bühne”. Wstęp do obfitego ilustrowanego katalogu napisał D. Mahlow.

BERGEN. H. Grunwald wystawiał swe rysunki i metaloplastykę w Galerii Kranenbusgh w Bergen.

BERLIN. Berlińska Nationalgalerie prezentowała w miesiącach letnich (maj—lipiec) wystawę pt. „150 Jahre russische Grafik 1813—1863.”

W Staatlichen Museen der Stiftung Preussischer Kulturbesitz czynna była w dniach 26. IX.—31. X., zorganizowana przez L. Reidemeistra (także autora wstępu do katalogu), wystawa „Japonizm w malarstwie i grafice XIX w.”

BISKUPIN. W lipcu czynna tu była wystawa wielodziałowa, zorganizowana przez Muzeum Archeologiczne w Warszawie pt. „10.000 lat Biskupina”.

BOLONIA. 21. IV. otwarto w Bolonii międzynarodową wystawę „Sztuka Europejska w walce przeciw faszyzmowi i nazizmowi 1914—1947” Ekspozycją rzeźbę grafikę, malarstwo reprezentowali K. Kollwitz, E. Barlach i in.

BORDEAUX. Z inicjatywy p. Martin-Méry, kustosa Muzeów w Bordeaux oraz J. Furcewej, Ministra Kultury ZSSR urządzono w Bordeaux wystawę malarstwa francuskiego ze zbiorów Ermitażu i Muzeum Puszkina. Ekspozycja, trwająca od 13. V.—6. IX., obejmująca 103 obiekty stanowić miała krótki przegląd czterech wieków francuskiego malarstwa od Cloueta-Portret ks. Alencon, do Picassa-Portret Vollarda. Katalog wystawy oprac. A. Izergina i I. Nemilowa.

BRUNŚWIK. Kunstverein prezentował w październiku i listopadzie retrospektywę A. Javlensky'ego z lat 1916—1941.

BREMA. Kunsthalle eksponowała w dniach od 16. V.—15. VIII, wystawę pt. „Europäischer Jugendstil”. Pokaz obejmował grafikę, rysunki, akwarele, plakaty i ilustracje książkowe z lat 1900-nych.

BRUKSELA. Najważniejszą imprezą artystyczną 1965 r. była zorganizowana przez p. Roberts-Jones w październiku w Musée des Beaux Arts w Brukseli wystawa pt. „Le siècle de Rubens”. Zebrane obrazy i rzeźby (500 obiektów), pochodziły z 60 największych muzeów oraz kolekcji prywatnych

21 krajów. Wszystkie były dziełem wybitnych mistrzów szkoły flamandzkiej XVII w. Wśród eksponatów (ok. 40 prac V. Dycka, przeszło 30 Jordaensa, Brouwera, Snydersa, Teniersa i in.), dominowały P. Rubensa (65 pozycji). „Tableaux vedettes” były: Powołanie św. Piotra (Gandawa) oraz piękny Portret Heleny Fourment, odkryty ostatnio przez antykwariusza brukselskiego. 20 rysunków i szkiców dopełniało dzieło Mistrza. Katalog wystawy oprac. L.v. Puyvelde i in.

BUENOS AIRES. Z okazji 150 rocznicy Rewolucji Majowej czynna była w Museo Nacional de Bellas Artes wystawa: 150 años de arte argentino”. Tak wystawa jak i katalog prezentowały rozwój i przemiany sztuki argentyńskiej w wymienionym okresie.

BUKARESZT. Bukareszteńskie Muzeum Sztuki eksponowało wystawę tkanin francuskich XVII–XVIII w., pochodzących ze zbiorów państwowych. Wystawione 22 eksponaty reprezentowały warsztat paryski Fr. de la Planche, M. de Comans, Manufakturę gobelinów, warsztaty Aubusson i Beauvais. Katalog wystawy oprac. Victoria Dene.

BYTOM. 14. IV. otwarto w Muzeum Górnośląskim wystawę grafiki włoskiej XVI–XVIII w. Ekspozycja zawierała 76 rycin, z których 7 należy do kolekcji gen. J. Zająca, przekazanej Muzeum w 1958 r. Pokaz był przeglądem osiągnięć głównych ośrodków graficznych we Włoszech wieków XVI–XVIII. Prezentowano przede wszystkim techniki metalowe – miedzioryt i akwafortę. Autorką katalogu była J. Bednarska.

CINCINNATI. Art Museum eksponowało kolekcję rycin o tematyce biblijnej i religijnej z XX w., należąca do pp. Ross W. Sloniker. Kolekcja ta, obejmująca ponad 200 obiektów jest jedną z największych w Stanach i stanowi część zbiorów Gabinetu Rycin w. Muzeum.

CLEVELAND. Muzeum w Cleveland obchodziło w tym roku 50 rocznicę swego istnienia. Z tej okazji zorganizowano dwie wielkie wystawy: 1. Pięćdziesiąt lat sztuki współczesnej” oraz 2. Skarby średniowiecznej sztuki francuskiej”. Obiekty wypożyczono z muzeów Francji.

DARMSTADT. Hessisches Landesmuseum zorganizowało, otwartą do 3. X. br. wystawę szkiców olejnych i rysunków baroku niemieckiego, austriackiego i włoskiego. Obiekty wypożyczono z kolekcji K. Rossachera (Salzburg). Eksponowano m.in. dzieła Cortona, Castigliona, Guardiiego, Rottmayera i Maulbertscha. Na marginesie tej ekspozycji pokazano kilka szkiców artystów francuskich, szczególnie pięknego Callota i Coypela.

DIJON. W Musée des Beaux Arts eksponowano wystawę pt.: „Musique dans l'art ancien”. Katalog w opracowaniu A. de Mirimonde.

DORTMUND. W dniach 13. III.–25. IV. czynna była w Museum am Ostwall retrospektywa A. Gleizes (1881–1953). Wystawę zorganizowano wspólnie z Muzeum S.R. Guggenheima w N. Jorku oraz Musée d'Art Moderne w Paryżu.

DREZNO. W Pilnitz Palais czynna była w maju, zorganizowana przez Muzeum Śląskie we Wrocławiu wystawa polskiej ceramiki i szkła artystycznego.

Z okazji 700-letniej rocznicy urodzin Dantego, drezdeński Gabinet Rycin eksponował w dniach 5. VII.–16. X. wystawę

pt. „Dante Illustrationen der deutschen Romantik”. Trzon pokazu stanowiło dzieło J. A. Kocha 30 rysunków i grafik, najgłębszego interpretatora dzieła Dantego.

EDYNBURG. W sierpniu, w związku z dorocznym festiwalem muzycznym, Royal Scottish Museum urządziło dwie wielkie wystawy: 1. Obrazy i rysunki Corota, wypożyczone z licznych galerii europejskich i amerykańskich. 2. Dzieła rumuńskiej sztuki sakralnej XV–XVI w. (ikony, tkaniny srebro, ceramika), pochodzące w wielkiej mierze ze zbiorów Muzeum w Bukareszcie.

Arts Council Gallery wystawiała arcydzieła miniatury angielskiej. Wystawie towarzyszył bogato ilustrowany katalog, oprac. przez D. Foskett.

ESSEN. W miesiącach wiosennych czynna była w Folkwang Museum wystawa współczesnej grafiki polskiej.

FLORENCJA. We wrześniu-październiku, Gabinet Rycin w Uffizzi eksponował wspaniały zespół rysunków Pietro da Cortona, wykonanych przez artystę do fresków w salach Pałacu Pitti, zamówionych przez Ferdynanda II Medyceusza, wykonanych w latach 1637–1647. Katalog, omawiający powstanie tego zbioru oprac. M. Campbell.

GENEWA. Muzeum Rath zorganizowało w br. wystawę pt. „Les peintres de Montmartre et de Montparnasse”. 120 eksponowanych płócien reprezentowało twórczość impresjonistów i postimpresjonistów, Babis, formistów i École de Paris, od r. 1880–1930. Katalog wystawy, zawierający reprodukcje wszystkich pokazanych obrazów oraz noty biograficzne artystów oprac. O. Ghez i Fr. Daulte.

GRENOBLE. W muzeum w Grenoble czynna była w miesiącach letnich br. wystawa prac rzeźbiarza-malarza-poety Wostana (St. Wojcieszynskiego). Była to pierwsza retrospektywa tego malarza w muzeach francuskich. Z tej okazji prof. J. Starzyński wygłosił w Sorbonie wykład na temat twórczości Wostana.

HAGA. Gemeentemuseum w Hadze zorganizowało wystawę poświęconą działalności artystów „Szkoły haskiej”, szczególnie tych, którzy urodzili się między 1811–1844 r. (A.G. Bilders, J. Bosboom, P.J. Gabriel, J. Israels i in.) Kuratorem wystawy był J. de Gruyter, autor wstępu do katalogu, zawierającego reprodukcje wszystkich wystawionych dzieł, biografię każdego z malarzy oraz obfitą bibliografię.

HAMBURG. Kunstverein w Hamburgu eksponowało w sierpniu br. wystawę: „Picasso. 150 Zeichnungen aus sieben Jahrzehnten.”

HAVANA. 26. lipca otwarto w Muzeum w Hawanie wystawę polskiej sztuki ludowej. 84 eksponaty przygotowane przez Muzeum Etnograficzne w Warszawie w charakterze daru dla Muzeum Sztuki w Hawanie, wejdą w skład ekspozycji stałej tego Muzeum.

HOUSTON. Muzeum w Houston wystawiło w lipcu 72 szkice (48 rysunków, 22 oleje), J. Constable, pochodzące z daru Izabeli, córki malarza.

KOBURG. Kunstsammlungen der Veste wystawiały ryciny francuskie z lat 1735–1815. Wszystkie eksponaty są własnością Muzeum.

KOLONIA. Muzeum Sztuki Dalekiego Wschodu w Kolonii zorganizowało wspaniałą ekspozycję pt. „Kostbare chinesische Keramik”. Wystawione obiekty pochodzą z zasobów Muzeum oraz z kolekcji S. Weinberga. Wystawie towarzyszył bogato ilustrowany katalog.

KOPENHAGA. Kopenhaskie Kunstindustrimuseum wystawiło w lecie br. polską współczesną tkaninę artystyczną.

KRAKÓW. W dniach od 4. II. — 17. II. br. czynna była w nowym gmachu Muzeum Narodowego wystawa grafiki amerykańskiej. Ok. 200 eksponatów (afisze, plakaty, książki, okładki książek i broszur), ukazywało współczesne kierunki w amerykańskiej grafice użytkowej i artystycznej.

Krakowskie Muzeum Narodowe otwarło w dniu 25. II. wielką wystawę dzieł Canaletta, pochodzących ze zbiorów muzeów Warszawy, Moskwy i Dreżna. Organizatorem wystawy była doc. H. Blum. Katalog oprac. prof. St. Kozakiewicz. Po demontażu (4. IV.), wystawa przewieziona została do Wiednia. Wystawa prac Rouaulta eksponowana poprzednio w Galerii Charpentier została przeniesiona w kwietniu do Muzeum Narodowego w Krakowie. Wzamin za nią Muzeum Narodowe przygotowało dla w.w. Galerii retrospektywę Fr. Żmurki. Muzeum im. Czartoryskich eksponowało 80 nieznanych rysunków H. Siemiradzkiego, zakupionych od syna artysty — Leona. Wśród nich znajdują się szkice do Fryne i Pochodni Nerona.

Z inicjatywy Komitetów do spraw UNESCO Polski i Japonii, przy współpracy Ministerstwa Kultury i Sztuki, otwarto 15. IX br. w Galerii Krzysztofora w Krakowie wystawę współczesnego plakatu japońskiego. Eksponowano 150 plakatów najwybitniejszych grafików japońskich. W ciągu 1966 r. wystawa ta eksponowana była w Warszawie, Wrocławiu, Katowicach, Zielonej Górze, Łodzi, Szczecinie i Sopocie. W październiku przewidziana jest dla Tokio rewanżowa wystawa plakatu polskiego.

LEICESTER. Muzeum w Leicester zorganizowało ciekawą wystawę prac H. Eworth, na której esponowany był cały niemal dorobek artysty z Anwerpii. Twórczość H. Eworth, który pracował w Anglii ok. 30 lat (od ok. 1545), stanowi ogólnie pośrednie między działalnością Holbeina i Hilliarda. Ekspozycję zorganizował J. Morley, konserwator Leicester Museum i Art Gallery. Autorem katalogu był dr. Roy Strong z National Portrait Gallery, autor obszernej pracy o H. Eworth.

LINZ. W dniach 15. V. — 14. X. czynna była w Muzeum w Linzu wystawa pt. „Die Kunst der Donau Schule 1490 — 1540.”

LONDYN. British Museum eksponowało do dnia 10. I. 66 r. wystawę rysunku europejskiego od Fra Angelica do Turnera. National Gallery wystawiła w dniu 8. I. zakupiony świeżo obraz Cézanne’a — „Grandes Baigneuses.”

W dniach 14. V. — 27. VI. czynna była w Tate Gallery retrospektywa Victora Pasmora. Esponowano 223 dzieła artysty. W sierpniu zorganizowano w Tate Gallery retrospektywę A. Giacomettiego, wystawioną poprzednio w Muzeum Sztuki Nowoczesnej w N. Jorku. Ekspozycja obejmowała 200 rzeźb, płócien i rysunków wielkiego artysty.

7. X. otwarto w tejże Galerii wystawę płócien, rysunków, akwarel i grafiki Maxa Beckmanna, niemieckiego ekspresjonisty (1884 — 1950), który w 1937 wyemigrował do Holandii. Wśród eksponowanych dzieł na szczególną uwagę zasługiwał portret Hr. Hagen.

Galeria Wildensteina w Londynie prezentowała w sierpniu br. 90 dzieł prymitywów tokańskich. Organizatorem wystawy byli D. Sutton i St. John Gore.

LOS ANGELES. Muzeum w Los Angeles zorganizowało w lipcu-sierpniu wielką wystawę: „7000 lat sztuki irańskiej”. Ekspozycję wypożyczono w wielkiej mierze z Muzeum Archeologicznego z Teheranu oraz z kolekcji Mohsewe Foronghe. Katalog wystawy opracowali E. Porada i R. Ettinghausen.

LUBEKA. St. Anne Museum eksponowało „Lubecker Silber 1480 — 1800”.

ŁÓDŹ. Muzeum Historii Włókiennictwa w Łodzi zorganizowało wystawę polskich unikatowych tkanin artystycznych, która eksponowana będzie w krajach Europy płn. Na pokaz złożyły się 42 tkaniny wykonane przez 28 współczesnych artystów z Warszawy, Łodzi i Zakopanego.

MADRYT. W 300-tną rocznicę śmierci Zurbarana czynna była w Casa del Buen Retiro ekspozycja 104 dzieł tego malarza. Z nich tylko 6 pochodziło z muzeów zagranicznych (4 z USA, 2 z Francji). Katalog przygotowała Sauz Pastor.

MANCHESTER. Art Gallery w Manchester eksponowała w marcu i kwietniu br. wystawę pt. „Bętwen Renaissance and Baroque”. Płótna, rysunki, rzeźby, tkaniny, pochodzące z British National Gallery i z Victoria and Albert Museum obrazowały sztukę europejską okresu manieryzmu (1520 — 1600), od Holbeina Mł. do F. Barocci.

MARSYLIA. W Muzeum Cantini czynna była w dniach 15. V. — 15. VIII. wystawa: „Expressionnisme allemand”.

MONACHIUM. Nowa Pinakoteka eksponowała w lutym, zorganizowaną przez G. Bazin wystawę „Od Davida do Cézanne’a”, obejmującą 250 dzieł (pejzaże, portrety, sceny rodzajowe, martwa natura). Przedmowę do katalogu „Resolution d’un conflit”, napisał G. Bazin.

W listopadzie wystawiano w Haus der Kunst „200 najpiękniejszych rycin świata, 1410 — 1910”. Organizatorem pokazu był A. Ade. Ekspozycje pochodziły z własnych zasobów Muzeum oraz Paryża, Amsterdamu i Wiednia.

MONTEVIDEO. W styczniu czynna była w salach Narodowej Komisji Sztuk Pięknych wystawa polskiej grafiki artystycznej.

MONTREAL. Muzeum w Montrealu wystawiło 150 dzieł J. Wilsona Morrice (1865 — 1924), uchodzącego za znakomitego przedstawiciela impresjonizmu kanadyjskiego, pioniera „malarstwa czystego”. Organizatorem wystawy był W. Johnston. Morrice, który był również podróżnikiem, znany Verlainowi, Matisse’owi, służył jako model w powieściach S. Maughama i A. Bernetta.

MOSKWA. Galeria Tretiakowska eksponowała kopie fresków Dionizego (przełom XV/XVI w.), koryfeusza malarstwa staroruskiego.

Muzeum Puszkina w Moskwie zorganizowało (VIII — IX) pokaz 52 arcydzieł malarstwa światowego ze zbiorów Luwru i innych galerii francuskich. Spośród mistrzów francuskich wybrano tych, którzy są słabiej reprezentowani w muzeach radzieckich: La Tour, Watteau, Chardin, Ingres, Corot, Degas.

NOWY JORK. Metropolitan Museum wystawiło w dniach 10. II. — 21. III. rzeźbę indyjską, sprowadzoną z 22 muzeów indyjskich.

Toż Muzeum zorganizowało w maju retrospektywę malarzy amerykańskich (1865 — 1965). Wystawiono 300 obrazów, na-

leżących do zasobów Muzeum; dzieła z ostatniego dziesięciolecia wypożyczono od artystów i kolekcjonerów.

Z okazji 150 rocznicy śmierci Copleya (1774–1815) czynna była w tymże Muzeum, w dniach 19. IX.–31. X. wystawa jego dzieł. Z eksponowanych prac 30 pochodziło z „okresu amerykańskiego” malarza, 47 z „okresu angielskiego”. Autorem bogato ilustrowanego katalogu był J.D. Prown.

OTTAWA. National Gallery eksponowała (do końca października) prace R. Delauney. Wystawiono przede wszystkim liczne płótna abstrakcyjne malarza.

PARYŻ. W miesiącach lutym-kwietniu czynna była w Luwrze wystawa: „Le Caravage et le Seicento italien”, zorganizowana przez Komitet włoski do spraw sztuki (którego członkiem był również G. Bazin) Eksponowano 150 obrazów 59 mistrzów (Caravaggio, Carracci, G. Reni, Guercino, Caracciolo, Schedoni i in.), wypożyczonych z muzeów i kościołów włoskich. Przedmowę do obszernego katalogu napisał G. Bazzini.

7. IV. otwarto w Luwrze wystawę pt. „Le Danemark, ses trésors, son art.” 250 obiektów, pochodzących z kolekcji prywatnych i zbiorów publicznych Danii obrazowało jej kulturę i sztukę od neolitu do XIX w. Komisarzem wystawy był E. Lassen.

Wielkim wydarzeniem artystycznym była eksponowana równocześnie w pięciu galeriach Luwru (Petit Palais, Galerie Mollien, Cabinet des Dessins, Collection Rothschild, Mobilier National) wielka wystawa pt. „Le XVI siècle européen dans les collections publiques de France”. Celem tego przedsięwzięcia było ukazanie jednego wieku sztuki europejskiej w całej jego złożoności i różnych aspektów (klasycyzmu, manieryzmu, naturalizmu od początku w. XVI. aż po w. XVII.), podkreślenie zmian zachodzących w sztuce poszczególnych krajów, charakterystycznych dla każdej szkoły. Wystawiono tylko dzieła pierwszego rzędu, pochodzące z muzeów francuskich (z wyjątkiem Luwru), kościołów, bibliotek—od Fra Bartolomeo (Katedra w Besançon) poprzez Rafaela (seria z Muzeum w Lille), bogato reprezentowane szkoły. pln. — Dürer, Altdorfer, aż do Carravaggiów, których 4 dzieła kończą ekspozycję. Organizatorem wystawy i autorem katalogu był P. Laclotte.

Cabinet des Dessins eksponował równocześnie wystawę „G. Vasari dessinateur et collectionneur”, Mobilier National zespół tkaniny XVI w., Galerie Mollien i Cabinet E. de Rothschild—ryciny (Tycjan, Veronese, Cranach, Rafael). Katalog tej ostatniej wystawy oprac. M. Jean-Richard i Coulanges-Rosenberg.

Luwre-Cabinet des Estampes wystawiał „Pastels et miniatures de XVII e et XVIII e. s.”

Muzeum Sztuki Współczesnej eksponowało w tym roku: 1. Retrospektywę Bazaine’a (100 płócien, 80 rysunków, 3 mozaiki i liczne witraże). Uzupełnieniem tej ekspozycji był pokaz akwarel malarza z lat 1947–1952 w Galerie Bougers. 2. Retrospektywę A. Massona. Wystawiono 237 dzieł — oleje, pastele, gwasze, rysunki, grafikę, rzeźbę.

W Musée des Arts Décoratifs w styczniu eksponowano „La peinture Saharienne-fresques du Tchad”. W dniach od 5. II.—26. IV. czynna była w Pavillon Marsan w w. Muzeum wspaniała wystawa pt. „Trésors des églises de France”, zorganizowana przez J. Dupond. 900 eksponatów, wyselekcjonowanych spośród 5.000 obiektów, nadesłanych przez 500 kościołów Francji — złotnictwo, rzeźba w kości słoniowej, emalie, witraże, tkaniny (te ostatnie dominowały na wystawie), obrazowało 12 wieków francuskiej sztuki sakralnej. Wystawie towarzyszył obszerny, 464 stronicowy katalog, bogato ilustrowany.

W październiku wystawiano w tymże Muzeum „Icones de Macedoine” — od średniowiecznych (najstarszy obiekt po-

chodzi z XV w.), do XVIII w. Wszystkie eksponowane dzieła w liczbie 60, pochodziły z kolekcji jugosłowiańskich.

Poza tym Musée des Arts Décoratifs zorganizowało w br. wystawy: „Cent ans de photographie de Nieppe a Man Ray.” oraz pokaz prac Oskara Niemayera, tegorocznego laureata I-ej międzynarodowej nagrody w dziedzinie architektury, fundowanej przez miesięcznik „L’architecture d’aujourd’hui”. Musée du costume de la Ville de Paris eksponowało „Dentelles et broderies dans la mode française du XVI au XXe s”. Eksponaty — ubiory dworskie, cywilne, wachlarze, parasolki, pochodziły z własnych zasobów Muzeum oraz muzeów Lionu, Alençon, Puy.

W miesiącach kwiecień—październik czynna była w Musée de l’Homme wystawa: „Chefs-d’Oeuvre du Musée de l’Homme”, zorganizowana przez Société des Amis du Musée. Setka rzeźb wybrana spośród wielu obiektów należących do zbiorów Muzeum, stanowiła ciekawą konfrontację sztuki prymitywnej takich ośrodków jak Europa, Ameryka, Oceania. Katalog wystawy oprac. M. Leiris, J. Millot i in.

W kwietniu br. J. Cain zorganizował w Musée Jacquemart-André wystawę „Jean Cocteau et son temps”. Bogata dokumentacja—Cocteau jako malarz, ilustrator, rzeźbiarz, twórca scenariuszy filmowych, portrety artysty i jego otoczenia, jego manuskrypty świadczyły, że jeśli Cocteau modelował epokę, to i ona ukształtowała jego. Katalog wystawy przygotował P. Georgel, współpracownik Cocteau.

Muzeum Broni w Paryżu wystawiało broń i zbroje z kolekcji G. Pauilhaca (jednej z najpiękniejszych w świecie, zakupionej przez w.w. Muzeum). Pokazano wyjątkowe eksponaty jak: szpada z epoki Karola Wielkiego, zbroję Ludwika XIII, dziecięcą strzelbę myśliwską Filipa V, karabin, ofiarowany gen. Rappowi przez Napoleona I i in.

Bibliothèque Nationale wystawiała w maju grafikę Maneta. Był to pierwszy eksponowany we Francji kompletny zestaw prac graficznych artysty.

Również w Bibliothèque Nationale czynna była retrospektywa Nadara, zaopatrzona w dobry katalog z licznymi reprodukcjami. W listopadzie czynna była w Galerie l’Oeil, zorganizowana przez A. Bielowa międzynarodowa wystawa surrealizmu. Eksponowano 90 prac—obrazy, rzeźby, „przedmioty” Muncha, Moreau, Picasso, Chirico, Miro, Dali, Duchamps.

Service éducatif des Musées zorganizowała w kwietniu br. w Atelier Delacroix przy Placu Furstemberga w Paryżu ekspozycję: „Delacroix chez lui, par lui même”.

W XXI Salonie Majowym w Paryżu brali udział nast. artyści polscy: J. Lebenstein, T. Pągowska, A. Szapocznikow.

PILLNITZ. Wasserpalais. W październiku czynna tu była wystawa współczesnej ceramiki i szkła polskiego.

POZNAŃ. W Muzeum Historii Miasta Poznania w Starym Ratuszu eksponowano od maja do grudnia dokumenty związane z działalnością mennicy poznańskiej od XIV—XVIII w. oraz numizmaty poznańskich mennic z tego samego okresu. Od 5. IV. eksponowano w salach Muzeum Narodowego w Poznaniu Wystawę książki włoskiej, zorganizowaną przez dr. Umberto Parnicchi, przedstawiciela włoskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Ekspozycja, podzielona na 9 działów obejmowała 2.000 książek z dziedziny nauki, literatury i sztuki oraz 200 reprodukcji dzieł malarstwa. Wystawa ta eksponowana była poprzednio w Zagrzebiu, Belgradzie, Brnie, Quebec, Montrealu i Meksyku. Po demontażu przewieziona została do Warszawy i Krakowa. 27. XII. otwarto w Muzeum Narodowym wystawę rękodzieła marokańskiego ze zbiorów A. Ponikowskiego. Organizatorem pokazu było Muzeum Rzemiosł Artystycznych, Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu.

PRAGA. 16. I. otwarto w Zamku Praskim galerię obrazów odnalezionych w 1962 r. w pomieszczeniach zamkowych, a które od szeregu lat uchodziły za zaginione. Po konserwacji umieszczono je w specjalnie na ten cel przebudowanym północnym skrzydle Zamku. Pomiędzy odzyskanymi płótnami zasługują na szczególną uwagę: Tycjan-Toaletta młodej kobiety, Rubens — Zgromadzenie bogów na Olimpie, Veronese — Portret jubilera J. Königa.

25. XII. nastąpiło otwarcie w Muzeum Rzemiosł Artystycznych w Pradze wystawy współczesnej tkaniny polskiej.

RIO DE JANEIRO. Galeria Sztuki Nowoczesnej w Rio de Janeiro eksponowała w czerwcu br. rysunki T. Kulisiewicza.

ROTTERDAM. Muzeum Boymans van Beuningen zorganizowało w sierpniu br. wystawę prac Jana Gossaerta. Pokazano 42 płótna, 28 rysunków, 6 drzeworytów wielkiego artysty. Katalog opracowali H.R. Hoetink i S. Herzog.

ROUEN. Musée des Beaux Arts w Rouen wystawiało w sierpniu-wrześniu br. pejzaże Paula Huet (1803—1865). Wystawa zawierała ponad 200 płócien, rysunków, akwarel, litografii i szkiców, w wielkiej mierze dotąd nie eksponowanych. Ekspozycję wypożyczono z 12 muzeów francuskich. Organizatorem tej największej od 1930 r. ekspozycji dzieł malarza była M. Popowicz, kustosz Muzeum w Rouen.

SOPOT. W ramach XVIII Festiwalu Plastyki urządzono staraniem Muzeum Narodowego w Krakowie i BWA (1. VIII. — 15. IX.), wystawę poświęconą Sztuce Młodej Polski. Ekspozycję ok. 500 prac z dziedziny malarstwa, grafiki i rzeźby. Scenariusz wystawy oprac. doc. H. Blum.

STAVELOT. W byłym Opactwie w Stavelot (Belgia), eksponowano od 15. VII.—26. IX. wspaniałą wystawę sztuki sakralnej. Obejmowała ona: złotnictwo, malarstwo, rzeźbę, manuskrypty i ujawniała jak niezwykle wpływy kulturalne i artystyczne wywierało w średniowieczu i epoce nowożytnej w.w. Opactwo.

STRASBURG. W Ancienne Douane (przyszłe Muzeum Sztuki Współczesnej), czynna była w dniach od 5. VI.—31. VIII. wystawa „Mille ans du Vitrail”, zorganizowana przez V. Beyera. Pokazane obiekty (ok. 100 sztuk), ułożone chronologicznie — od X w.—1965 r. — pochodziły z zasobów Muzeum oraz z kolekcji prywatnych i publicznych Francji, Niemiec i Szwajcarii.

SZCZECIN. Muzeum Pomorza Zachodniego. 17. VII. br. odbyła się tu I Prezentacja Malarzy i Poetów z krajów Demokracji Ludowej. Ekspozycję 125 prac 38 artystów z Bułgarii, Czechosłowacji, Rumunii i Polski. Inicjatorem imprezy, która odbywać się będzie odtąd co dwa lata była szczecińska grupa artystyczna Metafora.

TEL AVIV. W listopadzie, 37 plastyków polskich eksponowało w Muzeum w Tel Avivie 142 prace malarskie i graficzne, reprezentujące różnorodne tendencje w polskiej sztuce współczesnej.

TOKIO. Od 7. X.—5. XII. czynna była w Muzeum tokijskim wystawa prac Rouaulta. Większa część eksponowanych obiektów to dzieła niedokończone, znalezione w pracowni artysty po jego śmierci.

Muzeum Sztuki Zachodu w Tokio eksponowało w dniach 26. XI. 65.—31. I. 66., 142 obrazy i rysunki G. Moreau.

Organizatorem wystawy byli J. Catelain i S. Tominaga. Bogato ilustrowany katalog redagowany był przez 6 japońskich specjalistów.

TORONTO. Royal Ontario Museum zorganizowało, czynną w dniach od 26. X.—15. XI. wystawę 14 zwojów z Qumran, oraz obiektów pochodzących z gminy essenczyków. Po demontażu wystawa przeniesiona została do British Museum. Art Gallery w Toronto wystawiała (10. IX.—10. X.) prace K. Schwitersa

TULUZA. Musée des Augustins. Z okazji dorocznego Festiwalu eksponowano w w.w. Muzeum wystawę „Picasso i teatr”, na której zgromadzono wszystko, co artysta zaprojektował, namalował, narysował dla teatru lub w związku z teatrem. 100 prac — szkice, projekty kostiumów, kurtyny, portrety aktorów, tancerek, arlekinów — pochodzi głównie z pierwszych 3 dziesiątków lat XX w. Niektóre z prac nie były dotąd w ogóle eksponowane, inne znane tylko w Stanach Zjednoczonych, skąd je sprowadzono.

UDINE. Loggia del Lionello eksponowała w dniach 14. X.—14. XI. — „Disegni di Tiepolo”. Katalog wystawy oprac. A. Rizzi, wstęp do katalogu napisał A. Morassi. W listopadzie wystawę tę przeniesiono do Rzymu.

UTRECHT. 10. III. otwarto w Centraal Museum wystawę „Pejzaż itaליanistów holenderskich XVII w.”.

WARSZAWA. Muzeum Narodowe.

22. II. br. otwarto w salach Muzeum Narodowego wystawę prac J. Cybisa, (trzecią, monograficzną po II wojnie), obejmującą 89 prac olejnych, 49 akwarel, głównie pejzaży i martwych natur z lat 1927—1964. Ekspozycję pochodziły z Muzeów Warszawy, Poznania, Krakowa, Łodzi i Bytomia.

Od 13. III. czynna była w Muzeum Narodowym wystawa fresków z Faras, Spośród 62 fresków, które przypadły Polsce po ukończeniu w 1964 r. prac wykopaliskowych eksponowano obecnie 9 po uprzednim ich zakonserwowaniu. Na szczególną uwagę zasługiwała „Św. Anna” (VIII w.), znana już jako „Mona Liza z Faras.”

Począwszy od 26. IV.—30. V. Muzeum Narodowe eksponowało, zorganizowaną przez Fundację „Pro Helvetia” wystawę „Sztuka szwajcarska od Hodlera do naszych dni”. Słowo wstępne do wydanego przez M. N. katalogu napisali M. Steller i St. Lorentz, przedmowę i rys historyczny sztuki szwajcarskiej — Max Huggler. Wszystkie wystawione obrazy (127) reprodukowano w katalogu. W czerwcu wystawę tę przeniesiono do Muzeum Narodowego w Krakowie.

15. XI. otwarto w Muzeum Narodowym pokaz prac (rysunki, grafika) H.T. Richtera. Wystawa obejmowała dwa zespoły prac:

69 rysunków i 91 litografii z lat 1947—1964, będących własnością artysty i udostępnionych przezeń do ekspozycji.

41 akwarel, rysunków i rycin w różnych technikach z lat 1931—1940. Wystawę zorganizowano przy współpracy artysty oraz Gabinetu Rycin w Dreźnie.

Od 28. V. czynna była w Muzeum Narodowym wystawa miniatur indyjskich z XV—XX w., wypożyczonych przez Muzeum Narodowe w Delhi.

W lipcu otwarto w Muzeum Narodowym nowy zespół sal na I piętrze, gdzie wyeksponowano nową galerię malarstwa polskiego XX-lecia międzywojennego. Skomponowano ją wyłącznie z dzieł nieżyjących już artystów. Na uwagę zasługuje duży zestaw prac Makowskiego, St. I Witkiewicza oraz starannie opracowana sala akwarel i rysunków.

ROK 1966

I. ZJAZDY. KONFERENCJE. WYKŁADY.

CHICAGO. 7. VI. odbył się w Chicago II Congress National of Museum Trustees. Obrady dotyczyły dwóch problemów:

1. The museum and its tax status.
2. Museum building and development.

KOLONIA. Folkwang Museum i Niemiecki komitet do spraw UNESCO zorganizowały Międzynarodowe kolokwium dotyczące związków między muzeum a kinem. Głównym z omawianych problemów była konieczność nakręcania większej ilości filmów o sztuce, twórcach i ich dziełach oraz filmów informujących publiczność o działalności muzeum.

LEVERKUSEN. Kunstverein i Muzeum Miejskie w Zamku Morsbroich zorganizowały kolokwium na temat tradycji w sztuce współczesnej. Z tej okazji urządzono wystawę zatyt. „Tradition und Genegwart”.

MADRYT. Instytut Konserwacji Zabytków, utworzony w 1963 r. zorganizował w tym roku pierwsze studium konserwacji artystycznej. Wykłady objęły dwie dziedziny: malarstwo i archeologię.

MICHIGAN. Uniwersytet w Michigan postanowił zorganizować studium specjalistyczne, trwające dwa lata dla przyszłego personelu naukowego muzeum. Po jego ukończeniu absolwent otrzyma dyplom „Master of museum practice”.

MUNSTER. W dniach 2.–6. VIII. odbył się w Munster X kongres niemieckich historyków sztuki, poświęcony sztuce w Westfalii, sztuce niderlandzkiej, sztuce Europy i Wschodu oraz ikonografii i teorii sztuki. W czasie obrad wygłoszono 30 referatów. Polskę reprezentował na Zjeździe prof. dr. Z. Świechowski, który mówił o „Kolumnach w Strzelnie i saskiej plastyce XII w.”

PARYŻ. W dniach 29. VI.–2. VII. odbyło się w Paryżu Międzynarodowe kolokwium, poświęcone zagadnieniom urbanistyki Paryża i Europy w XVII w. Wygłoszono dwa wykłady publiczne:

1. J. P. Babelon-L'urbanisme de Henri IV et de Sully
  2. A. Blunt-Fr. Mansart w trzechsetną rocznicę śmierci oraz liczne komunikaty m.in.: H. Damisch-Le problème du Louvre dans l'urbanisme parisien du XVII e. s.; J. Gallego-L'urbanisme de Madrid au XVII e.s.; R. Paue-Les architectes modernes devant les monuments historiques.
- Przewodniczącym obrad był P. Francastel.

R. Huyghe wygłosił w College de France wykład pt.: „Problemes de composition picturale. Statisme et dynamisme dans l'art moderne”.

POZNAŃ. W dniach 20.–22. IV. odbyło się w Starym Ratuszu-Oddziale Muzeum Narodowego ogólnopolskie sympozjum na temat „Renesans zabytków tysiąclecia w Polsce Ludowej”. Dokonano na nim podsumowania wkładu muzealnictwa i służby konserwatorskiej w powojenne dzieło odbudowy i ochrony zabytków, łącznie z prowadzonymi na szeroką skalę badaniami archeologicznymi.

PRAGA. W dniach od 25. IX.–2. X. odbył się tu IX Kongres Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Sztuki. Brało w nim udział 170 krytyków z 27 krajów. Obrady toczyły się na nast. tematy: Zasady krytyki sztuki, Funkcje krytyków sztuki, Metody i technika krytyki sztuki, Krytyka i problem integracji sztuki.

Kongres zakończył się w Bratysławie, gdzie odbywało się właśnie II Międzynarodowe Kolokwium na temat: „Nowe tendencje w sztuce”. W związku z tym Sekcja czechosłowacka zorganizowała szereg wystaw w muzeach Brna, Pragi i Bratysławy, które miały na celu zapoznanie uczestników konferencji z aktualnymi tendencjami sztuki czeskiej.

TOKIO. Japoński Komitet do spraw Unesco zorganizował sympozjum na temat: „Wzajemne wpływy sztuki Wschodu i Zachodu a sztuka współczesna”. Celem spotkania, w którym wzięli udział (20 osób) malarze, rzeźbiarze, krytycy, historycy sztuki było przeanalizowanie przenikających się wpływów sztuki wschodniej i zachodniej oraz reperkusji tych zjawisk w sztuce współczesnej, jak również udział ich w szerzeniu wzajemnego zrozumienia i zbliżenia międzynarodowego.

W sierpniu odbył się w Tokio pod auspicjami Japońskiego Komitetu do spraw Unesco „Congres de la Société Internationale de l'education artistique”, gromadząc 250 przedstawicieli 30 krajów. Tematem obrad była „Nauka a oświata artystyczna”. Z okazji Kongresu zorganizowano w Muzeum tokijskim, w szkołach i galeriach sztuki liczne wystawy rysunków i prac dzieci.

VARENNA. Od 1.–9. IX. obradował w Villi Monastero Międzynarodowy Kongres dotyczący studiów nad sztuką i artystami z Doliny Intelvi. Zgromadził on licznych specjalistów z Niemiec, Austrii, Włoch, Szwajcarii, Czechosłowacji, Jugosławii i Stanów Zjednoczonych.

WARSZAWA. Z okazji Międzynarodowego Biennale Plakatu odbyło się od 13 do 15. VI Sympozjum. Przewodniczył prof. S. Lorentz.

II. NOWE I ZREORGANIZOWANE MUZEA

AUGSBURG. Od końca października istnieje w Augsburgu nowe Romisches Museum, zlokalizowane w byłym kościele dominikanów, odrestaurowanym i adaptowanym na ten cel. Ekspozowano w nim relikty rzymskie pochodzące z rejonu Augsburga.

BAGDAD. W Bagdadzie otwarto nowe Muzeum Starożytności, które zawiera jedną z najpiękniejszych kolekcji starej sztuki mezopotamskiej. Koszty konstrukcji nowego gmachu pokryła Fundacja Gulbekian.

BAMBERG. W nowo otwartych salach Muzeum Diecezjalnego w Bambergu wyeksponowano jedną z najwspanialszych kolekcji sztuki niemieckiej (rzeźba, tkaniny), ilustrującą okres od XI w. do czasów Henryka II. Wszystkie wystawione dzieła związane są z historią Bambergu.

BELGRAD. W Belgradzie otwarto nowe Muzeum Sztuki Nowoczesnej. Jego dyrektorem został dr. Miodrag B. Protić.

BARCELONA. W pałacu Balagnese de Anuilar zlokalizowano nowe muzeum P. Picassa, w którym zgromadzono ok. 500 obrazów, akwarel, rysunków i obiektów ceramicznych.

BOSTON. W miejscowym Museum of Fine Arts otwarto po dwuletniej, kosztownej renowacji 12 nowych sal, w których wystawiono sztukę azjatycką i egipską.

CUENCA. W jednym z zabytkowych domów zorganizowano tu po odpowiedniej adaptacji Muzeum Sztuki Abstrakcyjnej.

DÜSSELDORF otrzymał nowe Muzeum malarstwa XX w. Ekspozycja obejmuje dzieła Kandinskiego, Braque'a, J. Gris, Chagalla i in.

GMÜND (Austria). W Gmünd, które od 1500 r. jest centrum szklarstwa, rozpowszechnionego tu przez emigrantów czeskich, otwarto w maju, zlokalizowane w zabytkowym domu

mieszkańskim Muzeum Szklania Artystycznego. Nowa placówka posiada piękną kolekcję szkła z epoki Biedermaiera oraz najcenniejsze obiekty produkcji rodzimej.

LINZ. Po całkowitej restauracji Muzeum Zamkowego w Linzu utworzono tu otwartą 24. IX. ekspozycję pojazdów historycznych, mebli wiejskich, broni oraz galerię sztuki XIX i XX w

MENTONA. W Mentonie powstało muzeum poświęcone J. Cocteau.

PARYŻ. Po pięcioletnich pracach otwarto na nowo Orangerie des Tuileries. Muzeum uległo całkowitej transformacji - dobudowano piętro i monumentalną klatkę schodową (przeznaczone na pomieszczenie kolekcji Jean Walter-Paul Guillaume), zmieniono oświetlenie, klimatyzację. Przebudowę kierował arch. Lahalle.

PEKIN. W Pekinńskiej Galerii Sztuki otwarto ostatnio nowy dział poświęcony współczesnej twórczości plastycznej w Chinach. Ok. 300 obiektów obrazuje twórczość malarzy, grafików i rzeźbiarzy w latach 1949-1963. Nowo otwarty dział jest pierwszą w Pekinie ekspozycją współczesnej plastyki chińskiej.

TORUŃ. Powstała w Toruniu Galeria plastyki dziecięcej jest pierwszą tego typu placówką w kraju, i jedną z nielicznych w świecie. Zawiera ona prace dzieci z kraju i zagranicy. Mieści się w zaadaptowanej zabytkowej budowli tzw. „gospodzie mularskiej”. Oprócz głównej sali wystawowej znajduje się tu sala ekspozycji problemowych, pomieszczenia do zajęć praktycznych i in. Nową placówkę finansuje Kujawsko-pomorskie Towarzystwo Kulturalne.

SÈVRES. Pod koniec października otwarto na nowo Musée National de Céramique à Sèvres, by udostępnić zwiedzającym zamknięte od czasów wojny płd. skrzydło pierwszego piętra. W nowo urządzonych salach wyeksponowano ponad 200 sztuk porcelany, obrazujących powstanie poszczególnych centrów a szczególnie ewolucję manufaktury w Sèvres.

III. WYSTAWY.

ANNECY. Od 25. V. - do końca września trwała w Château d'Annecy wspaniała wystawa pt.: „L'aventure de la tapisserie”. Stanowiąc hołd dla J. Lurcat, była prawie kompletną retrospektywą prac malarzy, którzy podobnie jak Lurcat interesowali się techniką tkactwa. Wystawie towarzyszył dobrze przygotowany i bogato ilustrowany katalog.

ARRAS. Muzeum w Arras zorganizowało bardzo ciekawą ekspozycję, zatytułowaną „Du grenier au musée par lécole”, która była wynikiem akcji, zorganizowanej w regionie Pas de Calais przez Towarzystwo Przyjaciół Muzeum w Arras, mającej na celu ocalenie przed zniszczeniem przedmiotów codziennego użytku, charakteryzujących równocześnie region. Zbiórka dała doskonałe rezultaty - pozwoliły one na zorganizowanie wystawy. Najlepsze eksponaty - włączone zostaną do zbiorów Muzeum. Akcja została zorganizowana w celu zacieśnienia więzi między szkołą a muzeum oraz w celu ułatwienia młodzieży zapoznania się ze sztuką i historią regionu.

BAYONNE. 24. IV. otwarto w Musée Bonnat w Bayonne wystawę rysunków i szkiców Rubensa i Van Dycka, pochodzących z zasobów Muzeum. Katalog wystawy oprac. J.G. Lemoine.

Na marginesie dodać należy, że klauzula w testamencie Bonnata zakazuje wypożyczania darowanych przez niego Muzeum dzieł - stąd 15 szkiców Mistrza, należących do Muzeum nie figurowało na wielkiej wystawie rubensowskiej w Brukseli w 1965 r.

BAZYLEA. Kunsthalle prezentowała w tym roku dzieła Giacomettiego, pochodzące przede wszystkim z kolekcji szwajcarskich. Wystawa uważana była za uzupełnienie wielkiej retrospektywy, zorganizowanej przez Tate Gallery w Londynie bezpośrednio przed śmiercią artysty.

W salach Muzeum Przemysłowego w Bazylei wystawiano Plakat polski. Ekspozycja, obejmująca ok. 80 prac, m.in. J. Mroszczaka, W. Zamecznika i H. Tomaszewskiego miała

bardzo dobre recenzje, podkreślające wysoki poziom artystyczny plakatu polskiego, zwracające uwagę na częste stosowanie przez grafików polskich metafory intelektualnej.

BELGRAD. W maju zorganizowano w miejscowym Muzeum wystawę pt.: „Deutsche Graphik des 19. und 20. Jhrh.”, obejmującą 75 rysunków i grafik od C.D. Friedricha począwszy, na grafice współczesnej skończywszy. Wystawa eksponowana była poprzednio w Galerii Moritzburg w Halle. Muzeum Sztuki Współczesnej w Belgradzie wystawiło latem 81 obrazów i 13 rzeźb czterdziestu jeden współczesnych artystów austriackich.

BERLIN. W Gabinecie Rycin Państwowych Zbiorów Sztuki otwarto w dniu 30. VI. wystawę pt.: „Französische Graphik von Gericault bis Picasso”.

W lipcu br. Akademie der Kunst zorganizowała wielką retrospektywę prac Rolf'a Nescha. Imponujący wybór dzieł ukazał wspaniałą technikę i bogactwo materiałów, którymi od 30 lat posługuje się on przy malowaniu swych obrazów i kollaży. 150 grafik i kilka rzeźb uzupełniało wystawę. W dniach 26. VIII. — 16. IX. czynna była w Oranżerii pałacu charlottenburskiego wspaniała wystawa, zorganizowana przez Stiftung Preussischer Kulturbesitz a poświęcona barokowi niemieckiemu. Obejmowała 225 dzieł ok. 90 malarzy i rysowników niemieckich XVII w. W centrum znajdowały się prace A. Elsheimera, w jego otoczeniu, m.in. dzieła G. Flegela i J. Lissa, mistrzów martwej natury, scen rodzajowych i mitologicznych.

5. października otwarto w świeżo odbudowanym Schinklowskim Altes Museum oraz National Galerie wielką wystawę zatyt.: „Deutsche Kunst des 19. und 20. Jhrh. „Wystawa zawierała ok. 1000 dzieł malarstwa, grafiki i rzeźby czołowych twórców niemieckich od A. Graffa, C. D. Friedricha, A. Feuerbacha, Leible, poprzec A. Menzla, Slevogta, O. Dix'a, O. Koschkę, K. Kollwita do W. Grundinga i M. Zellera. a więc przedstawiciele współczesnej sztuki niemieckiej. Większość eksponatów (ok. 700), pochodziła ze zbiorów N.R.D. (Berlin, Drezno, Lipsk, Halle), 40- — z muzeów Bremy, Monachium, Stuttgartu, a także z Pragi, Moskwy i Poznania. 300 stronicowy katalog oprac. V. Ruthenberg, W. Greisemeier i in.

BERLIN—Dahlem. Gabinet Rycin eksponował wiosną br. rysunki, akwaforty i drzeworyty Hendricka Goltziusa (1558—1617). 110 dzieł graficznych oraz 21 rysunków pozwoliło na prześledzenie ewolucji stylu artysty w latach 1580—1615.

BERNO. Kunsthalle prezentowała w sierpniu — wrześniu Międzynarodową wystawę surrealizmu.

BORDEAUX. Z okazji dorocznego festiwalu muzycznego czynna była w Galerii Sztuk Pięknych w Bordeaux (maj-wrzesień) wystawa pt.: „La peinture française, collections américaines”. Spośród 127 dzieł reprezentujących malarstwo francuskie od Cloueta do Chagalla, na pierwszy plan wysunięto dzieła impresjonistów, formistów i kubistów.

BRATYSŁAWA. Narodowa Galeria w Bratysławie zorganizowała I Triennale sztuki prymitywów, na którym reprezentowani byli artyści całego świata: z Czechosłowacji Z. Viraghova, O. Stebal; z Jugosławii F. Filipovic, J. Bislij; z Holandii Wilde; ze St. Zjedn. Grandma Moses; z Francji H. Rousseau; z Belgii M. Boydjian. Katalog przygotował O. Bitralji-Merin.

BREMA. Bremeńska Kunsthalle wystawiała w dniach od 4. IX. do 30. X. prace Maxa Beckmana. Obiekty (oleje, akwarele), pochodziły z wspaniałej kolekcji St. Lacknera

(USA) oraz (oleje, rysunki, litografie), z zasobów Muzeum. W dobrze opracowanym katalogu na szczególną uwagę zasługiwał artykuł dotyczący Lacknera — odkrywcy artysty i historii jego kolekcji.

BRUKSELA. Z okazji 100-lecia śmierci Leopolda, I, zorganizowano w kwietniu w Palais Royal ekspozycję pt.: „Leopold Ier et son regne”. Zgromadzono na niej ponad 1350 eksponatów, większość z nich wypożyczając z archiwów belgijskich, inne z muzeów zagranicznych, szczególnie radzieckich i angielskich. Wystawa z racji wystawionych eksponatów stała się ewenementem na skalę światową.

W 20-tą rocznicę podpisania franco-belgijskiego układu kulturalnego eksponowano w Brukseli 2 wystawy:

1. W Musée d'Art Moderne (20. IX. — 14. XII.): „Art française de David a Matisse”. Obiekty powyższej ekspozycji pochodziły ze zbiorów belgijskich. Wstęp do bogato ilustrowanego katalogu napisał Robert-Jones.

2. W Palais des Beaux Arts otwarto w październiku ekspozycję pt.: „Vingt peintres français”, wystawiając prace od Matisse'a do Manessier. Wystawa ta była dopełnieniem poprzednio wymienionej. Obydwie podkreślały znamienne etapy ewolucji sztuki francuskiej.

BUENOS AIRES. W miejscowym Muzeum eksponowano zorganizowaną przez Association Française wystawę współczesnej sztuki francuskiej, którą zwiedziło 61 tys. osób. Wystawę przewieziono następnie do Brazylii i Urugwaju.

BYDGOSZCZ. W październiku otwarto w Muzeum Ziemi Bydgoskiej wystawę prac T. Niesiołowskiego, jednego z najwybitniejszych współczesnych malarzy polskich.

CAMBRIDGE (Mass). Fogg Art Museum eksponowało od stycznia do końca marca wystawę pt.: „Turcoman tugs”, zawierającą 52 tkaniny i ich fragmenty. Wszystkie te obiekty zostały wykonane przez plemiona Turkiestanu.

W Gabinecie Rycin pokazano w kwietniu grafikę francuską od Géricaulta do Picassa.

DREZNO. Państwowe Zbiory Sztuki eksponowały (od 18. X.) w 18 nowych salach Albertinum Malarstwo XIX i XX w. Wystawa miała charakter wyjątkowy ze względu na wartość wystawionych dzieł: Dahla, Schultza, Corintha, Noldego, Gauguina.

Dział malarstwa XIX i XX w. Galerii Drezdeńskiej poszerzy się ma o prace mistrzów polskich z tego okresu. Muzeum Narodowe w Warszawie postanowiło wypożyczyć Dreznu 5 obrazów J. Matejki, 8 płócien P. Michałowskiego, J. Chełmońskiego, A. Gieryskiego i J. Malczewskiego.

DUSSELDORF. W dniach od 17. XII. 65. — 13. II. 66. czynna była w Kunstmuseum w Düsseldorfie ekspozycja pt.: „Handzeichnungen und Aquarellen des 19. Jhrh. „Obiekty pochodziły z zasobów Muzeum.

EDYNBURG. W czasie trwania dorocznego festiwalu muzycznego Royal Scottish Academy zorganizowała retrospektywę prac Rouaulta. Wystawa była pierwszą, która ukazała widzowi angielskiemu prawie kompletne dzieło artysty.

FILADELFA. W listopadzie otwarto w miejscowym Muzeum imponującą wystawę prac Maneta. Eksponowano ponad 200 dzieł, pochodzących z wielkich muzeów świata oraz z najznamienitszych kolekcji. Katalog wystawy opr. A. Hanson. Ekspozycja pokazywana była poprzednio w Chicago i N. Jorku.

FRANKFURT/M. Kunstverein zorganizował w tym roku wystawę pt.: „Malarstwo konstruktywistyczne 1915–1930”.

Obejmowała ona najważniejsze odłamy tego kierunku, którego głównymi protagonistami byli Rosjanie, Holendrzy i Polacy.

Rosyjski suprematyzm reprezentowali Malewicz i Lisicki, holenderski neoplastycyzm Mondrian i V. Doesburg, polski konstruktywizm – twórca mechano-faktury, Berlewi. Städel Museum we Frankfurcie eksponowało grafikę i rysunki mianierystów, m.in. prace H. Goltziusa, G. Romano, Parmeggiana, Primaticcia, Raimondiego, Szkoły z Fontainebleau i mianierystów niemieckich.

GANDAWA. W dniach od 10. IX. – 1. X. czynna była w Muzeum Sztuk Pięknych w Gandawie wystawa 27 dzieł El Greco, pierwsza ekspozycja tego mistrza w Belgii. Zorganizowały ją Gandawa i Toledo, dla podkreślenia związków kulturalnych, jakie istnieją między tymi dwoma miastami. Zgromadziła ona antologię dzieł El Greca, pochodzących z kościołów, muzeów i kolekcji prywatnych Toledo, Sewilli i Madrytu. Wszystkie wystawione dzieła reprodukowano w katalogu.

GRENOBLE. W Muzeum Sztuk Pięknych eksponowano pod nazwą „Climat 66”, wystawę dzieł 60 artystów (malarzy i rzeźbiarzy) ur. ok. 1920 r.

HAGA. Najwybitniejszą europejską wystawą urządzoną w tym roku nazwano wielką ekspozycję zatytułowaną „W świetle Vermeera”. Urządzono ją w stulecie opublikowania przez Thoré Burgera pierwszej monografii artysty. Spośród 29 niewątpliwych prac Vermeera pokazano 11, zestawiając je z obrazami artystów pokrewnych mistrzowi z Delft – od Caravaggia do Cézanne’a.

HAMBURG. W nowym gmachu Hamburgskiego Towarzystwa Sztuk Pięknych eksponowano w dniach od 24. V. – 10. VII. wystawę pt.: „Matisse i jego przyjaciele-fowiści”. 131 wystawionych płócien ukazywało wczesną twórczość Matisa, Deraina, Vlamincka, Braqua, Dufy’ego, V. Dongena i in.

Toż samo Towarzystwo zorganizowało (lipiec-sierpień), pierwszą po śmierci Arpa wystawę jego prac. Większość eksponowanych dzieł pochodziła z epoki wczesnej, ilustrując początki ruchu Dada. Wystawę przewieziono następnie (19. VIII), do Stuttgartu, gdzie eksponowano ją w Württembergischen Kunstverein.

W lipcu czynny był w Museum für Kunst und Gewerbe pokaz prac J. Cocteau. Akcent położono na wyeksponowanie dzieł z lat 1953–1963.

Hamburska Kunsthalle prezentowała jesienią br. (październik – listopad), piękną wystawę rysunków mistrzów dawnych, pochodzących z prywatnych zbiorów niemieckich. Wśród wystawionych 179 obiektów, reprezentujących różne szkoły, triumfowały wieki XVI i XVIII. Wystawie towarzyszył dobry katalog z przedmową A. Hentzena i wstępem W. Stubbe. Kunstverein Hamburga i Frankfurtu zorganizowały pod auspicjami International Council of the Museum of Modern Art w N. Jorku wielką wystawę olejów, akwarel i rysunków Maxa Beckmanna. Wystawione obiekty, ilustrujące poszczególne epoki twórczości artysty, stanowiły świetny zespół jego dzieł, pochodzący z kolekcji amerykańskich.

JEROZOLIMA. W czerwcu czynna była w Izraelskim Muzeum w Jerozolimie ekspozycja ukazująca „Tendencje w sztuce izraelskiej lat 1950–1960”.

KARLSRUHE. Badisches Landesbibliothek eksponowała 80 iluminowanych manuskryptów z okresu od VIII do pocz. XVI w. Należąc do różnych klasztorów badeńskich, wykonane zostały (z wyjątkiem kilku) w pln. Francji, w Alzacji i górnym biegu Renu. Bogato ilustrowany katalog opr. E. J. Beer.

KOLONIA. Wallraf-Richartz Museum wystawiło pochodzącą z zasobów własnych grafikę z epoki Durera. Trzon wystawy stanowiły miedzioryty, drzeworyty i staloryty mistrza. Wokół nich zgromadzono dzieła Cranacha, Baldunga, Altdorfera, Burkmaira i „małych mistrzów norymberskich”.

Toż Muzeum zorganizowało w marcu ekspozycję ukazującą Arcydzieła sztuki Mayów. Ekspozycje (ponad 100) wypożyczono z Archeologicznego i Etnologicznego Muzeum Narodowego w Guatemali i z kolekcji prywatnych.

Tamże czynna była od października 1965 r. do maja 1966 r. wystawa pt.: „Jugend im Bild”. Była to pierwsza tego rodzaju ekspozycja adresowana bezpośrednio do młodego widza. Zwiedziły ją 23 tys. młodzieży. Dyrekcja Muzeum, zadowolona z sukcesu postanowiła urządzić w jesieni i w zimie 1966 r. podobny pokaz na temat „Das Tier in der Kunst”. Tym razem zdecydowano, w celu zacieśnienia współpracy między Muzeum a szkołą, uzupełnić wystawę konferencjami i odczytami dla uczniów i nauczycieli.

Kolońskie Wallraf-Richartz Museum jest pierwszym z czterech (Zurych, Rzym, Warszawa), które eksponuje wystawę malarstwa angielskiego od Hogartha do Turnera, zorganizowaną przez British Art Council. 77 obrazów reprezentuje najślawniejsze nazwiska epoki.

Kunstgewebe Museum w Kolonii eksponowało w marcu meble angielskie XVIII w. oraz porcelanę z manufaktury Spode Copeland z lat 1765–1965.

KRAKÓW. 12. II. otwarto w Muzeum Narodowym – oddział Czartoryskich wystawę grafiki Jana Ziarnki, artysty, polskiego, działającego w pocz. XVII w. na dworze francuskim. Na wystawę złożyło się ok. 40 rycin, miedziorytów i akwafort o tematyce historycznej i religijnej.

Od 27. III. czynna była w nowym gmachu Muzeum Narodowego ekspozycja portretów, pejzaży i kompozycji St. I. Witkiewicza. Obrazy (ponad 200), pochodziły ze zbiorów krakowskiego Muzeum Narodowego, muzeów Warszawy, Łodzi, Słupska i z kolekcji prywatnych.

Muzeum Narodowe eksponowało w czerwcu br. po raz pierwszy w Polsce, sztukę koptyjską, ze zbiorów Muzeum Ikon w Recklinghausen. Równocześnie otwarto tu wystawę ikon polskich z kolekcji muzeów Krakowa, N. Sącza, Przemysła i Sanoka.

W Krakowie odbyło się latem br. I Międzynarodowe Biennale Plakatu. Na pokaz złożyło się 1000 prac – 500 artystów z 40 krajów. Z okazji Biennale Muzeum Narodowe zorganizowało wielką retrospektywę plakatu polskiego, której założeniem było zilustrowanie drogi rozwojowej polskiej twórczości w tym zakresie, prowadzącej konsekwentnie do dzisiejszych sukcesów.

LONDYN. Tate Gallery eksponowała w styczniu dzieła Gauguina i jego kręgu z Pont Aven. Wokół 41 prac mistrza zgromadzono 300 dzieł 41 artystów, którzy tam działali. Organizatorem wystawy był D. Sutton. Katalog przygotował S. Pikvance. Ekspozycję przewieziono następnie do Zurychu. Taż Galeria wystawiała w lipcu prace M. Duchamps. Pokazano całe prawie dzieło artysty – ok. 90 płócien i rysunków, począwszy od pierwszego malowidła z 1912 r. (Krajobraz z Blainville), stwarzając dokładną i pełną dokumentację jego działalności. Przedmowę do katalogu napisał R. Hamilton, który dzieła Duchamps zebrał i skatalogował. Ekspozycje

obiekty pochodziły głównie z Muzeum w Filadelfii i kolekcji Mary Sisler z N. Jorku. Od lipca do września czynna była w Victoria and Albert Museum wielka retrospektywa prac A. V. Beardsleya (1872–1898). Wystawa była największym i najbardziej starannie przygotowanym pokazem prac (rysunki i ilustracje) młodo zmarłego artysty, jednego z twórców secesji. Równocześnie Biblioteka Narodowa w Paryżu pokazała prawie kompletną kolekcję dzieł ilustrowanych przez Beardsleya.

Także w Victoria and Albert Museum pokazano po raz pierwszy tondo Michała Anioła: *Madonna z Dzieciątkiem i św. Janem* (1514/15), które od 1830 znajduje się w posiadaniu Royal Academy, gdzie jednak można oglądać je tylko w wyjątkowych wypadkach.

Royal Academy eksponowała w styczniu wielką wystawę dzieł Bonnarda. Retrospektywa, największa z tych, jakie dotąd miały miejsce, zgromadziła 300 dzieł artysty z wszystkich epok jego twórczości oraz jego grafikę. British Museum-Gabinet Rycin pokazało w kwietniu br. 38 akwarel Turnera, z darów R. W. Lloyda.

MAGDEBURG. Kulturhistorisches Museum der Stadt Magdeburg eksponowało w styczniu br. rysunki i akwarele XIX i XX w., pochodzące z zasobów Muzeum.

MARBACH. Schiller Museum zorganizowało jesienią (IX–X) ciekawą ekspozycję zatytułowaną „Et in Arcadia ego”. Teksty, obrazy, rysunki, dokumenty ilustrowały podróże Niemców (uczonych, poetów, malarzy) do Włoch w latach 1600–1900. Katalog opr. Dorothea Kuhn.

MONACHIUM. Bayerisches National Museum eksponowało do 2. X. bogatą wystawę porcelany miśnieńskiej. Ok. 1800 obiektów (z lat 1710–1810) pozwoliło przestudiować historię manufaktury. Z okazji wystawy wydano piękny katalog dedykowany jednemu z najwybitniejszych znawców porcelany S. Durret z Zurychu.

Staatliche Graphische Sammlung pokazał w lipcu piękną wystawę prymitywów włoskich, których zgromadzono wokół Gentile da Fabriano i Pisanelła. Organizatorem wystawy był świetny znawca zagadnienia B. Degenhart. Zebrał on 40 rysunków, z których większość należy do Biblioteki w Mediolanie oraz kilka medali Pisanelła, wypożyczonych przez Gabinet Medań w Monachium.

Te same Zbiory Graficzne eksponowały od listopada 1966 do stycznia 1967 r. wystawę pt.: „Rembrandt und sein Kreis. Zeichnungen und Druckgraphik.”

MOSKWA. Muzeum Puszkina. Od 11. XII. 1965 r. – 10. I. 1966 r. wystawiano tu Współczesne malarstwo polskie. Wystawa zawierała 100 obrazów 62 malarzy. Z nielicznymi wyjątkami były to prace powstałe w ciągu ostatnich dwóch lat. Wystawiali J. Cybis, E. Eibisch, E. Geppert, K. Mikulski, H. Rudzka-Cybisowa, A. Strumiłło, W. Taranczewski, J. Tarasin, St. Teisseyre, E. Wasilkowski.

W tymże Muzeum prezentowano w sierpniu wystawę: „Rodin i jego epoka”. Była to największa, jak dotąd ekspozycja prac tego artysty. Zgromadzono na niej 70 rzeźb i 40 rysunków Rodina.

W grudniu otwarto w Muzeum Puszkina pokaz 200 prac graficznych Picassa, pochodzących przeważnie z kolekcji prywatnych, głównie ze zbiorów III Ehrenburga, który wystawę zorganizował.

NIMES. W Musée des Beaux Arts eksponowano wystawę współczesnej grafiki polskiej. 69 pokazanych dzieł ilustrować miało różnorodność technik używanych przez 23 artystów Krakowa tak figuratywnych jak i abstrakcjonistów.

NOWY JORK. W Metropolitan Museum czynna była wystawa 100 obiektów sztuki chińskiej (biżuteria, przedmioty codziennego użytku) z lat 1500 p.n.e. – 1250 n.e. Organizatorem pokazu był Fong Chow.

Toż Muzeum otworzyło po raz 13-ty tego lata swe sale dla kolekcji prywatnych. W 14-tu salach Galerii eksponowało swe zbiory 47 kolekcjonerów. Pokaz, zorganizowany przez Cl. Virch ilustrował stulecie 1860–1960 i zawierał dzieła Corota, Degas, Maneta, Pissara, Bonnarda i impresjonistów amerykańskich, następnie fowistów i zgromadzonych w 5 salach twórców XX w. (V. Gogh, Lautrec, Gauguin). Wyeksponowano też po raz pierwszy 35 rysunków i rzeźb artystów współczesnych.

W Guggenheim Museum otwarto w czerwcu retrospektywę prac Nicolas de Stäel (1914–1955). Artysta urodzony w Rosji, wykształcony w Brukseli, ściśle związał się z powojennymi przeobrażeniami malarstwa w Paryżu. Jest uważany za jednego z najwybitniejszych przedstawicieli sztuki rozwijającej się we Francji na przełomie lat 1940/1950. Na wystawie pokazano przeszło 100 jego dzieł. W tymże Muzeum czynna była ekspozycja „Gauguin and the decorative style”. 74 płótna, 51 rycin, rysunków i akwarel ukazywać miały element dekoracyjności w sztuce Gauguina i jego wpływ na szkołę w Pont Aven, reprezentowaną dziełami Serusiera, Bonnarda, Vuillarda, i Deraina, ekspresjonistów niemieckich Kirchnera i Noldego, kubistów Picassa i Braqua, orfików-Kupki i Delauneya.

W dniach 21.IX.–27.XI. czynna była w salach Guggenheim Museum wystawa poświęcona gatunkom malarstwa abstrakcyjnego pt.: „Systemic painting.” (Termin ten określa malarstwo akcentujące formalną ascetę prostych, geometrycznych podziałów, konstruowanych z pewnym z góry założonym systemem czy metodą). Wystawiali tylko malarze nowojorscy.

Wstęp do katalogu napisał L. Alloway, twórca pojęcia pop-art. Metropolitan Museum of Art eksponowało w dniach 7.XII. – 29. I. 67. imponującą wystawę pt.: „200 lat malarstwa akwarelowego w Ameryce. „Wystawiono ponad 300 akwarel z lat 1757–1966, pochodzących z 160 muzeów i kolekcji. Reprezentowały one twórczość takich artystów amerykańskich i europejskich jak J. Singleton, Copley, Winslow, Homer, J. Lafarge. Wystawę zorganizowano z racji stulecia istnienia American Watercolor Society. Z okazji tej rocznicy i wystawy wydano publikację: *A history of watercolor painting in America* (Reinhold, N. York), oprac. przez A. Ten Eyck Gardnes. W Gallery of Modern Art można było oglądać wiosną i latem br. trzy imponujące wystawy:

1. Prace S. Dali. Spośród 400 wystawionych dzieł, 150 eksponowano w Ameryce po raz pierwszy.
2. „Sześć wieków sztuki koptyjskiej”. 121 wystawionych obiektów pochodziło z słynnej kolekcji Wadlera.
3. „Sztuka faraonów XIX dynastii” (XII i XIII w. p.n.e.), wypożyczoną przez Metropolitan Museum.

Nowo utworzone Junior Museum przy Metropolitan Museum urządziło tej jesieni wielką wystawę oświatową, dotyczącą warsztatu artysty plastyka.

ORNAN. W Muzeum w Ornan zorganizowano w sierpniu wystawę pt.: „Courbet, ses amis, ses élèves”. Płótna Courbeta skonfrontowano z pracami przyjaciół (Boudin, Corot) i malarzy współczesnych (Segonzac, Gromaire, Despierre, Minaux).

PARYŻ. Luwr. Największym ewenementem w skali światowej tegorocznego wystawiennictwa była wystawa „Dans la lumiere de Vermeer”, wyjątkowa, ze względu na temat i jakość eksponowanych obiektów. Zorganizowana przez A. B. de Vries, R. Huyghe i H. Adhémar, obejmowała 12 płócien, a więc trzecią część autentycznego dzieła mistrza z Delft.

W Grand Palais wystawiano 284 płótna Picassa, wyselekcjonowane przez J. Leymarie, pochodzące z lat 1895–1966, z których wielka ilość nie była dotąd eksponowana we Francji. Pokazano też wiele ineditów. Obok Panien z Avignonu (1907) Trzech muzykantów (1921), Fletów Pana (1923), Tańca (1925), Nocnego polowu w Antibes (1939), Pierwszych kroków (1943), wystawiono również końcową wersję Kobiet algierskich (1955) pierwszą wersję Dworek (1957), Bufet w Vauvearges (1960). Guernica reprezentowana była wstępnyymi szkicami Głowy konia (1937) i Płaczącej kobiety. Dzięki Muzeum w Pradze i Moskwie wystawiono po raz pierwszy portrety Sagota, Vollarda, Uhdego i Kahnweilera. Tak samo po raz pierwszy znalazły się na wystawie wspaniałe martwe natury z lat 1924–1926 i 1942–1945.

Równocześnie w Petit Palais prezentowano 200 rysunków, 150 rzeźb i 100 sztuk ceramiki Picassa oraz kurtynę sceniczną, wykonaną przez artystę w 1910 r. Zgromadziła je kustosz A. Cacan. Wystawione obiekty pochodziły w większości z prywatnych zbiorów artysty. Wybór rysunków, z których pierwsze datują się z 1893 r. ilustrował 70 lat pracy artysty. Szczególnie liczne były rysunki z lat 1907–1908. Uzupełnieniem dwóch powyższych ekspozycji był pokaz 150 grafik, wybranych własnoręcznie przez Picassa a zorganizowany w Bibliothèque Nationale przez J. Adhémar. Ilustrując 60 lat pracy artysty w dziedzinie grafiki uwypuklał twórczość ostatnich 10 lat. Suplementem tej wystawy były tofografie Brassai'a i Man Ray'a, przedstawiające malarza, jego atelier, prace i przyjaciół.

Galerie Mollien eksponowała w październiku-grudniu „Trésors de la peinture japonaise du XII–XVIIIe s”. Po raz pierwszy najstarsze zabytki (52 obiekty) malarstwa japońskiego przekroczyły ocean. Wśród wystawionych arcydzieł na szczególną uwagę zasługiwały 4 fragmenty zwoju Geryi-Monogatavi, pochodzące z epoki Heian.

Cabinet des Dessins zorganizował (sierpień-wrzesień) wspaniałą ekspozycję pt.: „Pastels du XIX e. s”. Wystawa, przygotowana przez M. Sérullaz i p. Bacon obejmowała 76 pochodzących z rezerw Muzeum. Wystawiono prace Delacroix, Renoir, Degas, Boudin, Cassatt, Milleta, Pissara, Maneta i in. W nowo otwartych salach Orangerie des Tuileries otwarto 22. stycznia pokaz jednej z najciekawszych kolekcji jaka kiedykolwiek weszła do zbiorów państwowych, kolekcję Jean Walter-Paul Guillaume, podarowaną przez l'Association des amis du Louvre. Fakt ten (darowizna) „jest nowym etapem w dziejach muzealnictwa francuskiego” (J. Chatelain-Nouvelles Littéraires z 20. I. 1966 r.) Zbiór zawiera 145 obrazów wartości 135 mil. starych franków. Jego cechą charakterystyczną jest doskonała jednorodność uwarunkowana okolicznościami w jakich powstał. W ekspozycji pokazano 85 obrazów: 16 Cézannów (najbardziej wyjątkowa z 6 martwych natur Cézanna „Pommes et une assiette de biscuits sur une console” zakupiona przez Mme J. Walter z kolekcji Cognacq), 24 Renoiry-wśród nich: Jeune femme dans un paysage, Baigneuse, Nu couché; wyjątkowy zestaw 9 prac Rousseau (wśród nich „Noce”); 5 dzieł M. Laurencin z lat 1920–1928; 10 obrazów Matissa między nimi „Trzy siostry”, zakupiony w 1926 z kolekcji Pellerin; 5 płócien Modiglianiego; 10 płócien Picassa z epoki różowej; 28 prac Deraina, stanowiących swoistą retrospektywę prac artysty (m.in. Pierrot i arlekin), wreszcie wspaniałe, wyjątkowej wartości zestaw 22 prac Soutina, porównywany z kolekcją Moreau-Nélaton oraz największymi kolekcjami XIX w.

Musée des Arts Décoratifs.

W kwietniu eksponowano tu 51 płócien (z lat 1930–1966) Balthusa (Balthazar Klossowski de Rolla).

W czasie od 1. VI.–3. X. czynna była w w.w. Muzeum wystawa pt. „Ukiyo-e. Images du temps passé. Arrangement floral”. 600 rycin i płócien pochodzących z kolekcji japońskich

i po raz pierwszy prezentowanych w Europie było dziełem 150 artystów japońskich od pocz. XVIII w. do końca XIX w. (Monorubu 1618–1691 – Hiroshige 1797–1858).

Na uwagę zasługuje wystawa, eksponowana w Musée des Arts Dec. zatytułowana „Le musée dans l'usine. Fondation Stuyvesant”. Był to wspaniały zestaw 60 płócien awangardy europejskiej (od impresjonizmu do naszych dni), którymi ten przemysłowiec holenderski dekoruje hale swych fabryk. Musée National d'Art Moderne.

W lutym eksponowano tu wystawę pt. „Fauves français et les debuts de l'expressionisme allemand”, a więc od prefowizmu Matissa (1897) do ekspresjonizmu Nolda (1914). Dwujęzyczny katalog pod tym samym tytułem, obficie ilustrowany, oprac. B. Dorival, M. Hoog, L. Reidemeister. Od 26. III. do 15. V. wystawa eksponowana była w N.R.F.

W lipcu czynna była w Muzeum Sztuki Współczesnej wystawa 150 płócien, 100 rysunków i gwaszy E. Pignon. Od dzieła debiutu (Autoportret), poprzez Martwego robotnika z 1936 r., aż do ukończonych przed kilku tygodniami Nurków stanowiła dobrze opracowaną i jasno tłumaczącą się całość.

W stulecie śmierci F. Valloton, zorganizowano w w.w. Muzeum wystawę jego prac, obejmującą 100 obiektów. Na szczególną uwagę zasługiwała grupa 50 drzeworytów; jak wiadomo, właśnie drzeworyty Vallotona wywarły wielki wpływ na rozwój ekspresjonizmu w Niemczech. Wystawa czynna była od 15. X.–20. XI. Ruchowi Dada, jego rozwojowi w Zurichu, Paryżu, Nowym Yorku i Niemczech poświęcona była wielka ekspozycja (30. XI. 66.–30. I. 67.), na której zgromadzono ok. 500 obiektów: szczególnie piękny zespół prac Arpa, Ernsta, Schnittera, Richtera, Picabii, M. Duchamps i in. oraz publikacje, czasopisma, dokumenty (Tzara, Breton, Aragon, Soupault). Ekspozycja zorganizowana została przy ścisłej współpracy Kunsthaus w Zurichu, gdzie ją najpierw eksponowano oraz l'Association pour l'étude du mouvement Dada.

W Mobilier national czynna była w dniach od 15. VI.–30. X. ekspozycja pt.: „Manufacture des Gobelins: trois siècles de tapisserie”. Wyeksponowano 50 tkanin spomiędzy najbardziej reprezentatywnych, od Le Brun do Lurcata, które ilustrowały historię manufaktury. Imponujący katalog z przedmową J. Courral zawierał reprodukcje wszystkich wystawionych dzieł oraz bibliografię dotyczącą artystów-twórców kartonów.

Musée E. Delacroix (dawne atelier artysty) eksponowało w czerwcu wystawę pt.: „Delacroix et les paysagistes romantiques”, Zespół wystawionych prac miał na celu ukazanie ewolucji malarstwa pejzażowego w momencie gdy we Francji rodzi się pojęcie „pleneru”.

Musée Galliera prezentowało w kwietniu, paralelnie, wystawę prac Lanskiego i Geer van Velde. Obydwaj artyści, którzy przybyli do Francji po II-giej wojnie światowej pokazali na wystawie swe dzieła z ostatnich 20 lat. Była to ciekawa konfrontacja dwóch przeciwstawnych indywidualności – mistrzostwa koloru i mistrzostwa rysunku, „słowińskiej pasji i holenderskiego rygoru”. W październiku kolekcjoner szwajcarski O. Gher wystawił w w.w. Muzeum 136 płócien z swej wspaniałej kolekcji. Wystawa nosiła tytuł: „Peintres de Montmartre et de Montparnasse”. Obejmowała lata 1880–1930. Musée Jacquemart-André.

W ramach współpracy francusko-rumuńskiej czynna tu była w kwietniu wielka wystawa zatytułowana: „Trésors de l'art roumain du XV e au XVIIIe s”. Złożyło się na nią 58 obiektów, pochodzących ze zbiorów państwowych oraz kościołów – ikony, rzeźby w drzewie, złotnictwo, ceramika, przede wszystkim zaś wspaniałe hafty, bez precedensu w Europie. Po Cherbourgu i Paryżu eksponował otwartą 24. X. wystawę prac Boningtona, zatytułowaną „Uu romantique anglais à Paris”. Wystawiono zespół 90 płócien, akwael, rysunków. Katalog oprac. P. Georgel, przedmową napisał J. Cain.

Musée de l'Homme.

W miesiącach wrześniu-październiku wystawiono tu 130 obiektów pochodzących z kolekcji Paula Tishmanna, wielkiego amatora sztuki amerykańskiej. Wystawa nosiła tytuł „Art connus et méconnus de l'Afrique noire” i stanowiła bogatą panoramę wszystkich niemal cywilizacji czarnej Afryki.

Musée Rodin.

Jesienią miała tu miejsce „IIIe exposition internationale de sculpture contemporaine”. Wokół arcydzieł Rodina zgrupowano doskonale wyselekcjonowane prace najlepszych rzeźbiarzy współczesnych.

Bibliothèque Nationale prezentowała w lutym „Cinq siècles de gravure”. Wystawa obejmowała ryciny od pocz. w. XV do 1913 r. Reprezentowane były wszystkie techniki i wszyscy najznamienszy twórcy: Durer, Cranach, Rembrandt, Fragonard, Goya, Delacroix, Picasso. Obiekty wypożyczono z Rijksmuseum z z Amsterdamu, wiedeńskiej Albertiny i monachijskiego Graphische Sammlung.

Institut Néerlandais wystawiał w lutym Rysunki Van Gogha. Na pokaz złożyło się 90 rysunków artysty, pochodzących ze zbiorów V. W. van Gogha. Katalog z 23 ilustracjami zatytułowany „Vincent van Gogh dessinateur” wydany został przez w.w. Instytut.

PUTEAUX. W lipcu odbyło się tu I Biennale Malarstwa. Wystawiano prace Kupki i Metzingera, Picabii i La Fresnaya, Legera i Gleizes'a, artystów, którzy działali w Puteaux w pierwszych dwóch dekadach wieku, wypracowując tu nowe problemy i zakładając Section d'Or.

POZNAŃ. W Muzeum Narodowym czynna była w dniach od 11. VI. — 11. IX. wystawa Polskiego malarstwa historycznego. Trzonem ekspozycji była Bitwa pod Grunwaldem J. Matejki oraz cykl jego obrazów: Dzieje cywilizacji w Polsce. Wokół nich zgromadzono prace Lessera, Gersona, Brandta, Kaplińskiego, Sarneckiego i in.

W związku z uroczystościami milenijnymi Muzeum Instrumentów Muzycznych eksponowało (12. X. — 13. XI.) „1000 lat muzyki polskiej”. Na wystawie zgromadzono ok. 500 rękopisów, starodruków i druków muzycznych, wypożyczonych z polskich archiwów i bibliotek a także ok. 100 polskich instrumentów muzycznych z okresów historycznych (XI — XIX w.).

SALZBURG. Z okazji dorocznego Festiwalu muzycznego wystawiono w Pawilonie w Mirabellengarten 100 rysunków starych mistrzów (Graff, Cranach, Durer, Correggio, Tiepolo, Bruegel Rembrandt), wypożyczonych z drezdeńskiego Gabinetu Rycin.

SOPOT. W ramach XIX Festiwalu Sztuk Plastycznych otwarto w Sopocie (sierpień) kolejną wystawę, obrazującą rozwój polskiej tkaniny artystycznej „Gobelin i kobierzec polski 1962 — 1965”, zorganizowaną przy współudziale Muzeum Historii Włókiennictwa w Łodzi.

SZCZECIN. W sierpniu odbył się tu III Festiwal Współczesnej Plastyki Polskiej. Zlokalizowany w odbudowanych salach Zamku Książąt Pomorskich, prezentował ponad 400 prac artystów z Krakowa, Poznania, Warszawy, Szczecina, Łodzi, Gdańska, Bydgoszczy. Festiwal dał przegląd kierunków od surrealizmu do kompozycji mechano-fakturowych. Grand Prix Festiwalu otrzymał J. Hałas.

SZTOKHOLM. 29 lipca otwarto w sztokholmskim Muzeum Narodowym, pod patronatem króla szwedzkiego i Conseil de l'Europe, wspaniałą wystawę pt.: „Królowa Krystyna

i jej epoka”. Przygotowywana przez szereg lat, eksponowana w 10 salach i 25 gabinetach ukazała unikalną kolekcję, gromadzoną przez królową dzieł. Rdzeniem ekspozycji było 250 obrazów — arcydzieła M. Anioła, Rafaela, Rubensa, Tintoretta, Tycjana, Veronesa. Obok nich pokazano rzeźbę antyczną, tkaniny, medale, manuskrypty (po raz pierwszy np. wystawiono Codex Argenteus-Srebrną Biblię bp. Ulfilasa, znajdującą się od 300 lat w zbiorach Biblioteki w Uppsali). Osobny dział poświęcony teatrowi włoskiemu (wierna kopia teatru Barberini w Rzymie). Zbiory królowej Krystyny rozproszone w ciągu stuleci po całej Europie znane były dobrze dzięki inwentarzowi, który umożliwił teraz zgromadzenie ich i ekspozycję. Wstęp do katalogu wystawy, która obok ekspozycji „Dans la lumière de Vermeer” i jubileuszowej P. Picassa należy do najwyższych osiągnięć tegorocznego wystawianictwa, napisał C. Nordenfalk.

STUTTGART. Staatsgalerie w Stuttgarcie wystawiała w styczniu 5 imponujących cykli rysunków Baumcistra. Były to ilustracje do Gilgamesza, ksiąg biblijnych Estery oraz Salome i Burzy Szekspira.

TEL AVIV. W miejscowym Muzeum eksponowano pod wysokim patronatem A. Malraux płótna, collage, rysunki i ryciny P. Picassa.

TOKIO. W sierpniu odbyło się w Muzeum Sztuki w Tokio otwarcie wielkiej wystawy polskiego plakatu.

TOLEDO. W dniach 15. X. — 15. XI. czynna była w tamtejszym Muzeum Sztuki wystawa szkła. Muzeum posiada jedną z najpiękniejszych w świecie kolekcji tego typu-szkło antyczne, średniowieczne i współczesne.

W tymże Muzeum eksponowano od 27. XI. imponującą wystawę: „The age of Rembrandt”. Eksponowano 100 dzieł, pochodzących z 51 muzeów europejskich i amerykańskich-portrety, martwą naturę, obrazy rodzajowe-ilustrujące życie holenderskie XVII w. Reprezentowani byli Rembrandt, Hals, Ruysdael, Steen, Ter Borch, Vermeer. Wystawa przygotowywana przez 4 lata (Otto Wittman-Toledo Museum of Art, California Palax of the Legion of Honor w S. Francisco i Muzeum Sztuk Pięknych w Bostonie), uważana była za najznaczniejszą, jaka miała dotąd miejsce w Ameryce.

TORONTO. Art Gallery w Toronto eksponowała w kwietniu pierwszą, dość kompletną wystawę prac Mondriana. Katalog przygotował R. Rosenblum. Ekspozycję przeniesiono następnie do Filadelfii i Hagi.

UDINE. W Loggia del Lionello pokazano piękny zestaw rysunków Tiepola, wypożyczonych z Victoria and Albert Museum (30 obiektów) Museo Civico z Triestu (43 prace) oraz z kolekcji prywatnych (30 dzieł). Dobry katalog z przedm. prof. Morassi przygotował A. Rizzi.

WARSZAWA. 26. I. otwarto w Muzeum Narodowym Mięnarodową wystawę exlibrisu współczesnego. W trzech salach zostały wyeksponowane exlibrisy, których autorami byli graficy wielu państw, reprezentujący najrozmaitsze techniki graficzne.

W lipcu zaprezentowano w tymże Muzeum cenne dzieła sztuki i kultury polskiej, przygotowane przez polskie muzea na wystawę, które w ramach obchodów milenijnych eksponowane będą w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie.

13. VI. otwarto w Zachęcie I Międzynarodowe Biennale Plakatu, w którym udział wzięli artyści z 32 krajów. 2 złote medale zdobyli artyści japońscy Hiroshi Tanaka i Kazumasa Nogavi.

Również w czerwcu zorganizowano w Muzeum Narodowym wielką retrospektywę plakatu polskiego pt.: „Od Młodej Polski do naszych dni”. Ekspozowano 325 prac 150 artystów pochodzących ze zbiorów polskich, czeskosłowackich i radzieckich.

W Warszawskim Domu Artysty Plastyka otwarto w październiku Festiwal Sztuk Pięknych pt. „Warszawa 1966”, zorganizowany równocześnie z Kongresem Kultury Polskiej. Złożyło się nań 5 wystaw: Malarstwa — w Domu Artysty Plastyka, Rzeźby — w Muzeum Wojska, Grafiki — w Galerii Sztuki MDM, Tkaniny artystycznej — w Muzeum Historycznym. W Galerii rzeźby natomiast urządzono pokaz zatyt. „Propozycje dla Warszawy”. Były to projekty wzbogacenia elementami rzeźby i malarstwa konkretnych warszawskich obiektów. Ogółem uczestniczyło w tej imprezie 380 artystów.

WASZYNGTON. National Gallery of Art. Po raz pierwszy wystawiano w Stanach Zjednoczonych (czerwiec-lipiec) „Arcydzieła sztuki tureckiej”. Na ten imponujący pokaz złożyło się 286 obiektów (rzeźba w kamieniu, brązie, wyroby ze złota, kości słoniowej, porcelana, tkaniny, iluminowane manuskrypty), pochodzących w większości z Topkapi Museum w Istambule, a ilustrujących sztukę turecką od prehistorii do naszych dni. W tymże Muzeum wystawiono w sierpniu 150 obiektów sztuki chińskiej, z wspaniałej kolekcji króla szwedzkiego Gustawa VI Adolfa, obejmującej w sumie 2400 pozycji. Ekspozowano brązy, porcelanę i lakę z okresu dynastii Shang-kon. XVII w. Katalog,

bogato ilustrowany, oprac. prof. Gyllensvard, kustosz królewskiej kolekcji i dr. J. A. Pope, dyr. Freer Gallery of Art w N. Jorku.

WENECJA. W trwającym od 18. VI.—18. X. XXXIII Biennale uczestniczyli artyści z 38 krajów.

W Palazzo Grassi otwarto w sierpniu retrospektywę prac M. Ernsta, odznaczonego 14 lipca Legią Honorową.

WIEDEŃ. W Belwederze czynna była w lipcu wystawa pt.: „La pensée et l'art française au XVIIIe s”. Zorganizowana przez Mme J. Adhémar (Luwr), M. Batelon (Archiwum Państw.), M. Lamagny i A. Angray (Bibl. Nationale), odniosła w Wiedniu wielki sukces. Obejmowała bardzo dobrze wyselekcjonowany zbiór pierwszorzędnych płócien, rzeźb i rysunków pochodzących z muzeów francuskich.

Albertina ekspozowała w maju 363 eksponaty 70 malarzy (m.in. bracia Campagnola, Tycjan, Marcantonio, Baroccio), pochodzących ze zbiorów własnych, które złożyły się na wystawę pt. „Renaissance in Italien-16. Jhrh.”

Osterreichisches Museum fur Angewandte Kunst pokazało latem wystawę praca Toulouse-Lautreca, zrealizowaną przez dr. Novotnego, który poświęcił artyście bardzo wnikliwe studium w przygotowanym przez siebie katalogu. Ekspozycja objęła prawie całe dzieło graficzne Lautreca (30 rysunków, 242 litografie), wypożyczone z wszystkich większych muzeów świata.

24. V. otwarto w wiedeńskim Muzeum Etnologicznym wystawę poświęconą sztuce Etrusków.

IV. NABYTKI

BRUKSELA. Musées Royaux d'art et d'histoire de Belgique zakupiły serię 4 tkanin brukselskich, pochodzących z pocz. XVI w. o tematyce:

1. Walka cnót i występków
2. Pokój i taniec
3. Syn marnotrawny
4. Sprawiedliwość rozbrojona przez litość

BERLIN. National Galerie zakupiła płótno E. Nolde, Portret — A. Modiglianiego (1918), rzeźbę J. Arpa (1958).

Gemälde Galerie wzbogaciła się ostatnio o Martwą naturę F. Snydersa (sygn), która należała kiedyś do kolekcji A. Oppenheima. Zakupiono też płótna J. Lievensa, D. Fettiiego, szkic B. Canaletta i dwa płótna A. Magnasco.

CLEVELAND. Muzeum w Cleveland zakupiło w ciągu br. 160 cennych obiektów, reprezentujących różne epoki historyczne i cywilizacje—od sztuki irańskiej, poprzez marmury paleochrześcijańskie, płótna renesansowe, do dzieł malarstwa współczesnego. Na uwagę zasługują: 1. Rython-Anioł Drawspaa-Iran, okres Sassanidów IV—V w., Srebro 2. L. Giordano-Madonna ukazuje się św. Franciszkowi (1681—83)

3. E. Murillo — Laban przeszukujący namiot Racheli (1665—1670)

4. Giovanni di Prado — Św. Katarzyna ze Sieny i żebrak (1447—49)

5. F. Goya — Portret Infanta don Louis de Bourbon (1783—84); G. Ribera — Śmierć Adonisa (1635—39)

Zakupione obiekty stanowią największy zespół zebrany przez jedno muzeum w tak krótkim przeciągu czasu. Jego nabycie stało się możliwe dzięki funduszom uzyskanym z J. Huntington Art and Polytechnic Trust i darom indywidualnym.

Część nabytych przedmiotów została wyekspozowana na specjalnej wystawie we wrześniu i październiku br. Wstęp do katalogu tego pokazu napisał Sherman E. Lee.

DÜSSELDORF. Staatliche Kunstsammlungen zakupiły 2 Capriccia F. Guardiiego (1740), Vedutę Canaletta (1740) oraz Pejzaż fantastyczny — F. Bouchera.

HAMBURG. Kunsthalle w Hamburgu zakupiła obraz F. Bouchera „Die Angler” z 1759 r.

INDIANOPOLIS. Miejscowe Muzeum nabyło obraz C. Moneta — Widok Tamizy oraz Portret La Fayette-Vigée Lebrun.

LONDYN. National Gallery wzbogaciła się o obraz G. di Pontormo — Madonna z Dzieciątkiem i św. Janem. W XVIII wieku płótno to przypisywane A. del Sarto należało do kolekcji Borghese.

To samo Muzeum otrzymało zakupiony z funduszy państwowych Sąd Parysa — Rubensa.

Tate Gallery otrzymała 17 dzieł Gaudier-Brzeskiej, scedowanych Muzeum przez H. S. Ede, biografę artystki

LIVERPOOL. Walker Art Gallery kupiła od Westminster Diocesan Trustees dwa paneaux Mantegni (św. Augustyn i św. Bartłomiej), malowane dla kościoła św. Bartłomieja w Vicency ok. 1500 r.

NORYMBERGA. Germanisches Museum zakupiło rzeźbę Wita Stosza datowaną 1520.

MONACHIUM. Alte Pinakothek w Monachium otrzymała zespol 7 obrazów:

1. F. Goya — Portret Donii Marii Teresy de Vallabriga
2. Sześć wyjątkowo cennych dzieł francuskich: jeden N. Lancret, J. B. Pater, J. B. Greuze, dwa pastele Q. de la Tour, jeden F. Boucher z 1741 r. Uzyskany dar uzupełnia posiadaną przez Muzeum kolekcję francuskiego malarstwa XVIII w.

NOWY JORK. Metropolitan Museum zakupiło trzy arcydzieła Tiepola: Triumf Mariusza, Bitwę pod Verceili i Zdobywanie Kartaginy. Wykonane w 1720 r. zdobyły do 1870 r. pałac Dolfus w Wenecji.

PARYŻ. Musée d'Art Moderne otrzymało w darze od Mme Pouguy 60 olejów i rysunków jej męża. Kolekcja ta wzbogacona pracami znajdującymi się w Muzeum została wystawiona w dwóch salach Oranżerii. Ekspozowane dzieła należą do dwóch pierwszych okresów twórczości malarza: 1. 1912–1922, gdy

Pouguy publikował w Petersburgu swój manifest suprematyzmu 2. 1927–1957, reprezentowany przez płótna infimistyczne. Sędziwy M. Chagall ofiarował Francji 60 swych najlepszych obrazów, które zostaną umieszczone w Muzeum jego imienia, zbudowanym w Nicei.

Kolekcja Michel Moneta ofiarowana Francji obejmuje 92 obrazy Cl. Moneta i jego przyjaciół, pochodzące z dworu Sorel-Moussel, 46 płócien Moneta, pochodzących z Giverny oraz zbiór grafiki japońskiej.

SZTOKHOLM. Muzeum sztokholmskie zakupiło w Londynie szkic Van Gogha, malowany w Anvers ok. 1890.

WASZYNGTON. National Gallery nabyła rysunek Rembrandta-Śpiąca Saskia (1638), pochodzący z kolekcji ks. Liechtenstein oraz płótno Rubensa — Daniel w jaskini lwów, o którym artysta pisał w 1618 r., że „całkowicie wyszło spod jego ręki”.

ROK 1967

I. KONGRESY. ZJAZDY. KONFERENCJE. UROCZYSTOŚCI

BOLONIA. 17 kwietnia br. prof. Gnudi wygłosił wykład pt.: „Rzeźba Jacopo delà Quercia w Wenecji”.

BUKARESZT. W dniach 12–21. X. odbyła się w Bukareszcie międzynarodowa konferencja zorganizowana przez Państwowy Komitet Kultury i Sztuki przy współudziale Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Sztuki, poświęcona życiu i twórczości Brancusiego.

GRENOBLE. 1 lipca zainaugurowano w Grenoble I Międzynarodowe Sympozjum Rzeźby Monumentalnej. Sympozjum, trwające do końca sierpnia zgromadziło 15 artystów.

LEEWARDEN. 26 maja odbyła się tu konferencja poświęcona muzeom regionalnym Holandii.

LONDYN. 19. IX. odbyło się w Imperial College of Science and Technology, kolokwium poświęcone zabezpieczeniu dzieł sztuki przed zanieczyszczonym powietrzem. Brało w nim udział 300 ekspertów z 27 krajów.

ONTARIO. W Muzeum miejscowym odbył się wykład dotyczący konserwacji brązów, wygłoszony przez znanego specjalistę Roberta M. Organ, kierownika laboratorium w British Museum.

RIMINI. Pod przewodnictwem G. C. Argana odbył się tu we wrześniu Międzynarodowy Kongres AICA. Głównym problemem zjazdu było „Urbanisme et cinéma”.

ROTTERDAM. 14. X. odbył się w Boymans van Beuningen Museum wykład W. Haftmanna, dyr. Nationalgalerie w Berlinie poświęcony twórczości Kandinskiego.

TUBINGEN. Dr. A. Heiman wygłosiła na Uniwersytecie w Tybindze wykład pt. „Rzeźba południowcy fasady katedry w Chartres”.

VICENZA. W Centro Internazionale di Studi di Architettura w Vizency odbył się w dniach 9–26. IX. „IX Międzynarodowy kongres historii architektury”, poświęcony A. Palladio i palladianizmowi.

II. NOWE I ZREORGANIZOWANE MUZEA

BERLIN. W Berlinie powstało nowe Brucke-Museum, poświęcone przede wszystkim obizom expresjonistów, pracujących na pocz. XX w. w Dreźnie i Berlinie, formujących grupę „Die Brücke”. Członkowie tej grupy, m.in. K. Schmidt-Rottluff, Heckel, Kirchner i Pechstein współdziałali przy organizacji Muzeum.

LAVAL. Malarz A. Bordeaux-Le Pecq ufundował, pierwsze tego rodzaju, muzeum sztuki prymitywów. Nowa placówka nosi nazwę: Musée Henri Rousseau.

MONACHIUM. W specjalnie na ten cel przygotowanym gmachu pomieszczono zbiór antycznej „małej plastyki”, zgromadzony w 1824 r. przez Ludwika I, króla Bawarii, należący do najbogatszych w Europie. Wśród wystawionych dzieł na uwagę zasługuje waza, malowana przez Exekiasa (530 p.n.e.), przedstawiająca Dionizosa. Równocześnie z udostępnieniem kolekcji wydano katalog i przewodnik, w którym przedstawiono również historię zbiorów.

MURCIA. W nowoorganizowanym Muzeum ceramiki wyeksponowano przede wszystkim wytwory ceramiczne prowincji Arrxaca.

NOWY JORK. Metropolitan Museum udostępniło nową salę ekspozycyjną, w której pokazano rzeźbę francuską XVIII w. — statuy i wazy z parków królewskich. Ekspozycje pochodzą z fundacji J. Bay Paul i C. Paul oraz Fundacji Ch. Ulrich i J. Bay.

ORLEAN. W marcu otwarto w Musée des Beaux Arts w Orleanie „salę Maxa Jacoba”. Wyeksponowano w niej dzieła Picassa, Beaudina, Man Raya oraz gwasze i rysunki poety. Nowa ekspozycja powstała dzięki darom Towarzystwa Przyjaciół M. Jacoba.

SAINTEs. Nowe Muzeum Sztuk Pięknych powstało w Saintes, w pałacu, pochodzącym z 1605 r., obecnie całkowicie odrestaurowanym i przystosowanym do celów muzealnych. Wyeksponowano w nim obiekty malarstwa i ceramiki.

SALZBURG. Po długoletniej odbudowie otwarto w Salzburgu Museum Caroline-Augusteum, prawie kompletnie zniszczone w 1944 r. W czteropiętrowym gmachu, na powierzchni 3155 m², wyeksponowano dokumenty, sztukę, rzemiosło artystyczne, ilustrujące historię kulturalną i artystyczną Salzburga i regionu. W podziemiu pokazano okres rzymski i średniowiecze, reprezentowane przede wszystkim rzeźbą architekto-

niczną, w hallu-obiekty związane z powstaniem mauzoleum cesarskim w katedrze w Spirze (dzieło Hansa Volkenauera), na niewykończonym jeszcze I piętrze zilustrowano prehistorię i epokę arcybiskupa Wolfa Dietricha, na II piętrze pokazano okres od Marcusa Sitticusa do XIX w. Jedna część ekspozycji poświęcona została rzadkim instrumentom z okresu baroku. Całość uzupełniają meble i obrazy XX w.

WIEDEN. Wielkim wydarzeniem stało się otwarcie w Cour des Ecuries w Wiedniu, Nowej Galerii; Muzeum istniejące od 1850 r. w Belwederze, noszące wówczas nazwę „Galerie Moderne”, zamknięte od 1930 r., a w 1950 r. przemianowane na Muzeum Historii Sztuki, kontynuowało mimo zmiennych losów zbieractwo, dzięki czemu można je było teraz reaktywować. Nowa placówka eksponuje dzieła impresjonistów i ekspresjonistów (m.in. Manet, Monet, Degas, Courbet, Munch, Rodin, Klinger), z wyłączeniem twórców austriackich.

W Kunsthistorisches Museum w Wiedniu otwarto, po trzech latach przerwy wielką ekspozycję starej broni. Jest to najważniejsza kolekcja w świecie—obejmuje ok. 6.000 eksponatów, pokazanych chronologicznie w 10 salach. Ekspozycję otwarto po długotrwałej restauracji obiektów, powlekając je cienką warstwą niewidoczną masy plastycznej.

III. WYSTAWY

AMSTERDAM. Latem czynna była w miejscowym Muzeum wielka wystawa R. Magritta. Wyeksponowano 100, dobrze wyselekcjonowanych prac. Wystawie towarzyszył świetnie opracowany katalog, z przedmową J. Dypreau i reprodukcjami wszystkich wystawionych dzieł.

ANTWERPIA. W dniach od 11. VI.—2. X. odbywało się w Parku Middelheim IX Biennale Rzeźby. Międzynarodowa ta impreza należy już do tradycji miasta. Tego roku wystawiono rzeźby, z których większość nie była dotąd prezentowana ani we Francji, ani w Europie zach. 180 prac, znajdujących się na wystawie ilustrowało twórczość rzeźbiarzy z Japonii, Węgier, Jugosławii, Czechosłowacji, Rumunii Polski.

ARRAS. W Pałacu St-Vaast eksponowano (październik—grudzień), 40 tkanin Lurcata. Przedmowę do bogato ilustrowanego katalogu napisał H. Oursel, szkic pt. „Le tissage des tapisseries” — G. Souchal, kustosz Muzeum w Cluny.

BADEN-BADEN. Klaus Gallwitz, dyr. miejscowej Kunst. halle, zorganizował doskonale pokaz prac F. Légera. Ewentementem wystawy były akwarele, gwasze i rysunki artysty. Ekspozycje wypożyczono m.in. z Muzeum Légera w Briot.

BAZYLEA. Miejskowa Kunsthalle, przy współpracy Muzeum Guggenheima w Nowym Jorku, urządziła (czerwiec—lipiec) imponującą wystawę P. Klee. 1/4 wystawionych prac pochodzi z ostatnich lat twórczości artysty. W katalogu, z wielką ilością reprodukcji (wśród nich 20 kolorowych), znajdują się opracowania Feliksa Klee i Georga Smitha, dotyczące twórczości mistrza.

BERLIN. Gabinet Rycin Państwowych Muzców w Berlinie prezentował w lutym i marcu piękny wybór rysunków mistrzów europejskich od XV do XVIII w. Gemälde Galerie wystawiła w czerwcu „Holländische und flämische Landschaften des 17. Jhrh”.

W dniach od 26. VIII.—16. IX. czynna była w Oranżerii Pałacu Charlotenburskiego ekspozycja zatytułowana: „Malarze i rysownicy niemieccy XVII w.” Wystawa zgromadziła obrazy i rysunki artystów niemieckich, przede wszystkim urodzonych między 1600—1620, a więc z okresu stosunkowo mało znanego. Pokazano prace Elsheimera, Flegla, Lissa, Stosskopfa, Schönfelda, Willmanna i in. Katalog przygotował E. Brochhagen, świetną bibliografię w nim oprac. C. Thorn. Zreprodukowano 224 z wystawionych dzieł.

BLOIS. W Chateau w Blois czynna była w miesiącach maju—lipcu wystawa prac Segonzaca. W katalogu, przygotowanym przez R. Passeron zamieszczono również facsimilia manuskryptów artysty oraz rozmów z nim przeprowadzonych.

HERTOGENBOSCH. W 450 rocznicę śmierci H. Boscha zorganizowano w jego rodzinnym mieście, w Nordbrabants Museum wspaniałą wystawę jego dzieł. Wystawa, trwająca od 17. IX.—15. XI. była pierwszą od 1936 r., dającą przegląd całego prawie dorobku malarza. Wyeksponowano 40 prac mistrza, wypożyczonych z muzeów Austrii, Belgii, Francji, Hiszpanii, Italii, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Niemiec. Ponieważ chronologia dzieł Boscha jest dyskusyjna, organizatorzy wystawy zastosowali koncepcję tematyczną, skupiając obrazy w cyklach, jak np.: Legendy o świętych, Życie Chrystusa, Sąd ostateczny i in. Wystawę uzupełniały rysunki artysty, ryciny wykonane wg. jego dzieł rysunki artysty, ryciny wykonane wg. jego dzieł (szczególnie ryciny Cocka), dokumenty, manuskrypty iluminowane oraz doskonale fotografie Maxa Seidela. Rewelacją wystawy było „małe” Kuszenie św. Antoniego odnalezione przez jej komisarza Frenkela w kolekcji prywatnej w Nashville, w Kanadzie. Dwutomowy katalog opracowali K. G. Boon i J. Bruyn.

BOLONIA. F. Solmi, E. Lucie-Smith oraz G. Gassiot-Talabot byli organizatorami tegorocznego II Biennale Młodych Malarzy i Rzeźbiarzy. Ekspozycje 200 dzieł młodych twórców, reprezentujących różne tendencje. Wystawa miała miejsce w Musco Civico.

BONN. W nowym gmachu Landesmuseum w Bonn czynna była w miesiącach VII–IX wystawa polichromowanej rzeźby średniowiecznej. Pokazano 70 obiektów, pochodzących z kościołów oraz miejsc ich powstania, obiektów częściowo dotąd nieznanymi.

BORDEAUX. We wrześniu, Musé des Beaux Arts w Bordeaux eksponowało 88 „arcydzieł malarstwa francuskiego, pochodzących z kolekcji szwedzkich”.

BOSTON. Miejscowe Muzeum prezentowało od 11. I.–19. II. wybór 50 akwarel E. Nolde, pochodzących z Muzeum w Seebull. Katalog przygot. A. Hentzen.

W tymże Muzeum w dniach od 10. XI.–31. XII. czynna była imponująca ekspozycja pt.: „Skarby Turcji” 283 obiekty, pochodzące z 15 muzeów tureckich ilustrowało 8000 lat sztuki tego kraju.

BREMA. Bremeńska Kunsthalle eksponowała ciekawą wystawę zatytuł. „Berliner Biedermeier von Blechen bis Menzel”. Pośród rysunków, akwarel, płócien i dokumentów, pochodzących z muzeów Berlina i Bremy, na szczególną uwagę zasługują te ostatnie, ukazujące dobitnie ważność ośrodka berlińskiego w okresie Biedermeieru. Katalog zawierał obok szerokich not biograficznych także ciekawe artykuły A. Buscha i E. Helmsa na temat malarstwa berlińskiego tego czasu.

BRUKSELA. W Musées Royaux des Beaux Arts eksponowano w dniach od 12. IX.–5. X. wystawę pt.: „120 dessins flamands et hollandais du XV au XVIIIe siècle”. Muzeum posiada bogatą kolekcję 4250 rysunków, którą zawdzięcza w wielkiej mierze donacji Greza (1913 r.). W skład tych zbiorów wchodzi dzieła takich mistrzów jak Bruegel Aksamitny, Rembrandt, Saenredam, Tiepolo. Na w.w. wystawie pokazano przede wszystkim prace P. Bruegla St., J. Van Goyen, A. van Ostade oraz wielkiej wartości album Errera.

Pod auspicjami porozumienia kulturalnego włosko-belgijskiego odbyła się w Palais des Beaux Arts (15. IX.–15. X.), wystawa pt. „Medailles italiennes de la première Renaissance à la fin du baroque.” Pokazano 300 medali robionych przez największych artystów epoki: Pisanello, F. Francii, G. Belliniego, B. Celliniego.

W tymże Palais des Beaux Arts czynna była w dniach od 9. V.–18. VI. wspaniała wystawa prac 6 surrealistów: S. Dali, P. Delvaux, M. Ernsta, R. Magritta, J. Miro i Y. Tanguy

BUDAPESZT. W Muzeum Sztuk Pięknych w Budapeszcie wystawiono (kwiecień–maj) „Nieznane arcydzieła z muzeów i kolekcji węgierskich”. Zebrane obiekty, pochodzące przede wszystkim z rezerw magazynowych muzeów budapeszteńskiego i prowincjonalnych to m.in. dzieła Dosso Dossi, Moretto da Brescia, Luca Giordano, Orazio Gentileschi, Pompeo Battoni, Bruegla Mł. oraz kilku mistrzów XIX w. np. Delacroix.

CENTO. W mieście rodzinnym Guercina miała miejsce wystawa jego prac. Prezentowano 22 ostatnio odrestaurowane płótna oraz 50 rysunków z kolekcji D. Mahon’a, który przygotował katalog ekspozycji.

CLEVELAND. W stuletnią rocznicę założenia Museum of Art w Cleveland zorganizowano tu ciekawą wystawę, zatyt. „Trésors de la France médiévale”. Patronował wystawie A. Malraux. Ekspozycja ukazywała materiał ułożony chronologicznie od epoki karolińskiej do końca wieków średnich, pochodzący z licznych muzeów, bibliotek, skarbców kościelnych Francji oraz kolekcji amerykańskich. Katalog opracował W. D. Wixom, kurtosz Muzeum w Cleveland.

CARPENTRAS. Z okazji 100 letniej rocznicy urodzin R. R. Seyssaud (1867–1952) zorganizowano w Ratuszu w Carpentras wielką retrospektywę jego prac. Wystawa nosiła tytuł: „Seyssaud, précesseur du Fauvisme”. Wystawiono 68 dzieł, w tym 60 prac olejnych. Przeważająca liczba wystawionych obiektów (32), pochodziła sprzed 1905 r. roku słynnego Salonu Jesiennego. Wystawa stała się odkryciem dzieła Seyssaud.

DREZNO. Gabinet Rycin eksponował latem wystawę, stanowiącą wyniki dotychczasowych badań nad zidentyfikowaniem autorstwa nieznanymi dotąd rycin, znajdujących się w zbiorach. Wystawa obejmowała prace Correggia, Cranacha St. Geldera, Kocha, Petela, Zuccaro i innych mistrzów holenderskich i włoskich. Zespół ten eksponowany był następnie w Bibliotece Królewskiej w Brukseli.

Staatliche Kunstsammlungen-Albertina w Dreźnie wystawiały Kahnweilera.

Staatliche Kunstsammlungen-Gemälde Galerie-Alte Meister w Dreźnie eksponowała w październiku dzieła Pietro Longhi, Francesco Guardi i J. Heintza Mł., wypożyczone z Museo Correr w Wenecji.

DUBLIN. W dniach od 14. XI.–31. XII, czynna była w lokalach Royal Dublin Society jedna z głównych tegorocznych wystaw malarstwa współczesnego. Wystawiono 150 dzieł 50 artystów przede wszystkim francuskich. Każdy z malarzy eksponował 2–5 swoich dzieł. Wystawa tego typu wznawiana będzie co cztery lata.

ESSEN. Z okazji 100-lecia urodzin E. Nolde odbyła się w Folkwang-Museum w Essen wielka ekspozycja jego akwarel i rysunków. Wystawiono w sumie 300 obiektów, należących do „Fundacji Nolde” w Seebull. Krytyka podkreślała żywy, mało selektywny wybór prac przeznaczonych na wystawę.

FILADELFA. Muzeum w Filadelfii wystawiało w dniach od 5. IX.–3. X. dzieła „Mistrza E. S.” rytownika, działającego w latach 1461–1467 na terenach na północ od Strassburga. Z 300 wystawionych eksponatów 80 pochodzi ze znanej kolekcji Rosenwald, reszta ze zbiorów British Museum, muzeów Hamburga i Berlina. Organizatorem wystawy był Kneeland Mc Nulty, autorem świetnego katalogu – Alan Shestack.

FLORENCJA. W dwóch salach kościoła Or San Michele zorganizowano, z okazji 700 rocznicy urodzin Giotto piękną wystawę, eksponując na pierwszym piętrze obrazy na desce, na drugim – freski. Wystawa nosiła tytuł: Omaggio a Giotto. Jej katalog opracował Paolo dal Poggetto. Wystawę poprzedziła międzynarodowa konferencja naukowa w Assyżu, Padwie i Florencji, która odbyła się w dniach od 24. IX.–1. X. pod kierownictwem Malio Salmi.

Tegoroczna Mostra mercato internazionale antiquariato miała miejsce w Palazzo Strozzi w dniach od 22. IX.–22. V. Wzięło w niej udział 150 antykwarium, z nich 40 spoza Italii. Najciekawszym obiektem na wystawie były Mistyczne zaślubiny Katarzyny Sieneńskiej – Giotto. 900 stronicowy katalog towarzyszył tej imprezie.

FRANKFURT. W Kunstverein odbyła się retrospektywa prac A. Javlenskiego, pozwalająca prześledzić ewolucję stylu artysty. Katalog przygotował Ewal Rathke, dyr. Kunstvereinu. Katalog ma charakter monografii artysty.

GANDAWA. W Muzeum Sztuk Pięknych w Gandawie czynna była wystawa pt. „Europa en 1900”.

GRENOBLE. Musée des Beaux Arts eksponowało od 15. V. — 1. X. Wystawę rzeźby współczesnej 1947—1967. W pokazie brało udział 30 artystów.

HAGA. Gemeetmuseum zorganizowało wystawę rysunku holenderskiego XIX i XX w. o tematyce pejzażowej. Eksponowano prace Koekkoeka, Roelofsa, Jonkinda, Weissenbrucha, Mauve, Mondriana, Kruydera i in.

HAMBURG. W listopadzie—grudniu czynna była w hamburskiej Kunsthalle wystawa pt. „Hundert Meisterzeichnungen aus der Hamburger Kunsthalle. 1500—1800”.

Od 21. IV.—25. V. eksponowano w *Kunsthalle* rzadko prezentowane obrazy Szkoły Monachijskiej XIX w. M.in. pokazano (wśród 55 wystawionych dzieł), płótna Kaulbacha, Lenbacha, Schwinda, Thomy.

W tejże Kunsthalle zorganizowano bardzo ciekawą wystawę, ukazującą ewolucję medalierstwa włoskiego od początku wieku XV do połowy wieku XVIII. Ekspozycja uwidoczniła działalność włoskich ośrodków, przede wszystkim dworskich, które przyczyniły się do rozwoju sztuki medalierskiej. Katalog, bogato ilustrowany, ze wstępem dotyczącym historii medalierstwa, napisał doskonały znawca przedmiotu Fr. Pavini Rosati z Museo Nazionale Romano, organizator wystawy.

W hamburskim Kunstverein czynna była we wrześniu—październiku wystawa zatyt. „Meister der Zeichnung in der deutschen Kunst der 20. Jhrh”. Zgromadzono na niej 216 rysunków — 38 artystów. Reprezentowani byli najwięksi: Beckmann, Kirchner, Klee, Kokoschka, Macke, Nolde, Schlemmer.

HAVANA. Miejscowe Muzeum eksponowało wystawę pt. „250 lat złotnictwa w La Plata”.

HAVRE. Dla uczczenia 450 rocznicy założenia miasta, czynna była w Muzeum w Havrze (15. IV.—31. V.), wystawa prac Braque’a. Wystawiono 40 płócien, grafiki, rzeźbę, tkaniny. Przedmowę do katalogu na temat: „Réalité poetique de Braque” oprac. Patrice Hugues.

KOLONIA. W kolońskiej Kunsthalle, wystawiano zorganizowaną przez Wallraf-Richartz — Museum ekspozycję pt. „M Chagall. Werke aus sechs Jahrzehnten”.

Wallras-Richartz — Museum wystawiło prace zmarłego przed rokiem Zoltana Kémény, eksponowane poprzednio w Musée d’Art Moderne w Paryżu.

Nowa Kunsthalle w Kolonii prezentowała swą wielką wystawę: „Relikty rzymskie nad brzegami Renu”. Większą część ekspozycji stanowiły obiekty wypożyczone w kolońskiego Römisch-*Germanisches Museum*. W skład wystawy weszły również zabytki, pochodzące z wielkich kolekcji niemieckich i obcych. W sumie wystawiono 1000 obiektów, świadczących o wspaniałej działalności Rzymian na tych terenach, w wiekach między I p.n.e. a V w. n.e.

KOPENHAGA. W Muzeum Thordwaldsena odbyła się w stulecie śmierci Ingesa (1780—1867), wystawa 100 jego rysunków, szkiców i akwarel, wypożyczonych przez Montauban. Eksponowane dzieła pochodziły głównie z rzymskiego okresu twórczości artysty. Na szczególną uwagę zasługiwała seria pejzaży Rzymu — szkiców, wykonanych tam do przyszych dzieł. Zespół ten uzupełniono zestawem prac malarzy duńskich, działających w tym czasie w Rzymie.

Gabinet Rycin Muzeum kopenhaskiego eksponował Wystawę rysunku francuskiego. Obiekty wypożyczone zostały w większej części z Muzeum Luwru i Muzeum Sztuki Współczesnej w Paryżu. W rezultacie ukazano szeroką panoramę rysunku

francuskiego od Corota i malarzy Szkoły Barbizońskiej, do Chagalla, Bazaine’a i Soulage’a. Z własnych zbiorów pokazano m.in.: Don Kichota i Sancho-Daumiera, 3 pejzaże Th. Rousseau, Na plaży — Maneta, Tancerki — Degas.

KRAKÓW. Muzeum Narodowe w Krakowie eksponowało w związku z 350 rocznicą śmierci Cervantesa wystawę pt. „Sztuka hiszpańska”. Ekspozycja była próbą ukazania swoistego oblicza sztuki hiszpańskiej i dlatego zgromadzono na niej różne przedmioty: obrazy, rękopisy iluminowane, ryciny, rzeźbę, rzemiosło artystyczne i broń-dzieła artystów dawnych i współczesnych. Do najbardziej reprezentatywnych obiektów należały — rękopis wizygocki z pocz. X w., rzeźba, przedstawiająca Matkę Boską na tronie z XII w., ryciny Goyi, ryciny i ceramika Picassa.

W jednej z sal Domu Matejki w Krakowie wystawiano w dniach od 18. V.—IX. „Obrazy, szkice i listy Jana Matejki sprzed 100 lat”. Zebrano i pokazano wszystkie prace olejne wykonane przez Matejkę w 1967 r., z wyjątkiem „Zygmunta Augusta i Barbary”. Ekspozycje wypożyczono z Muzeum Narodowego w Warszawie i Krakowie, z Muzeum w Łodzi oraz z kolekcji prywatnej Ksawerego Pusłowskiego.

10 maja otwarto w Muzeum Narodowym Krakowie, pierwszą w historii polskiego muzealnictwa wystawę Polskich haftów średniowiecznych. Wystawione zabytki ilustrowały okres od I poł. XIII w. do końca wieku XV. Najstarszym obiektem był fragment haftowanej złotą nicią kolumny na ornacie z Henrykowa (ok. 1230). ornacie ufundowanym przez księżną Agrafile, żonę Konrada I Mazowieckiego.

LAVAL. W Muzeum w Laval czynna była w dniach od 15. IV. — 31. V. wystawa prac Zadkina.

LIPSK. Z okazji 100-letniej rocznicy urodzin K. Kollwitz urządzono w Museum der bildenden Künste w Lipsku pokaz jej prac (czerwiec—lipiec).

LONDYN. W miesiącach od czerwca do sierpnia Tate Gallery w Londynie eksponowała 200 rzeźb Picassa, sprowadzonych z kolekcji paryskich. Organizatorami wystawy byli Roland Penrose i Joanna Drew.

Victoria and Albert Museum wystawiało w dniach od 17. II. — 2. IV. dobrze wyselekcjonowany zespół prac graficznych Haytera (1926—1966).

W tym Muzeum eksponowano Iluminowane manuskrypty perskie. Wystawa stała się sensacją wystawienniczą Anglii. Była to pierwsza od roku 1931 ekspozycja tego rodzaju. Wystawiono 184 obiekty, pochodzące z zasobów Muzeum oraz kolekcji prywatnych. Wspaniały katalog opracował B.W. Robinson, który również dokonał wyboru obiektów, przeznaczonych na wystawę.

LOZANNA. W Musée d’art décoratif odbyło się latem br. III. Międzynarodowe Biennale Tkanin. Był to wspaniały pokaz 85, wyselekcjonowanych przez międzynarodowe jury dzieł sztuki tkackiej. Wystawie towarzyszył dobry katalog, zawierający dane biograficzne twórców oraz reprodukcje eksponowanych dzieł.

LUCCA. W Palazzo del Governo, czynna była latem interesująca wystawa prac P. Batoniego. Zawierała ona 61 płócien, wypożyczonych z kolekcji publicznych i prywatnych Włoch, Anglii, Francji, Niemiec, Związku Radz. oraz 18 rysunków pochodzących z Uffizji. Z ineditów wystawiono Sąd Salomona, odkryty ostatnio przez A. Busiri-Vici. Bogato ilustrowany katalog opracowała Isa Bell Barsali. Wstęp do katalogu napisał doskonały znawca przedmiotu — H. Clark.

LION. Muzeum w Lionie eksponowało piękną wystawę prac André Masson. Wystawiono 64 obrazy, rysunki, rzeźby, ilustracje książkowe. Katalog zawierał również przedmowę Kahnweilera, a także biografię artysty redagowaną przez artystę.

MARSYLIA. Po Paryżu i Marsylia zorganizowała wystawę poświęconą Bonnardowi. Eksponowano ją w Muzeum Cantini, w dniach od 20. IV.—11. V. Nosiła tytuł „Hommage à Bonnard”. Wystawa obejmowała 50 dzieł, z których 20 nie było wystawionych w paryskiej Oranżerii. Do najpiękniejszych wystawionych prac należały: Koń cyrkowy, Atelier z mimozą.

W tymże Muzeum eksponowano od 25. V.—31. IX. retrospektywę P. Klee pt. „Klee et Méditerranée”. Wystawa zorganizowana przy ścisłej współpracy z synem malarza, Feliksem, Fundacją Klee w Muzeum Sztuki w Bernie i Muzeum w Dusseldorfie, prezentowała 184 dzieła artysty o tematyce zaczerpniętej z Tunisu, Egiptu, Włoch, ukazujące różnorodność stylów, technik, materii, kolorów stosowanych przez artystę.

M. i. wystawiono szereg prac dotąd nigdy we Francji nie pokazywanych, jak np. *Confédération d'étoiles*, 1923; *Trois campagnes blanches*, 1920; *Le fils de Rübezahl*, 1934.

MONACHIUM. Gabinet rycin przygotował, z okazji 60 rocznicy urodzin B. Degenharta piękną wystawę rysunków włoskich od XVI-XVII w. Wszystkie eksponaty pochodziły z zasobów własnych Gabinetu. Katalog oprac. A. Schmitt.

MONASTER. Landesmuseum eksponowało, zorganizowaną przez Westfälische Kunstverein wystawę prac M. Denis. Wystawione płótna, rysunki, litografie, pochodzące z różnych okresów twórczości artysty, w interesujący sposób uwypuklały wczesną jego działalność, kształtującą się pod wpływem Sérusiera i Ransona. Na szczególną uwagę zasługiwał dobry wybór litografii, przede wszystkim seria litografii z Muzeum w Neuss.

MONTAUBAN. W Muzeum Ingres'a w Montauban otwarto 24. VI. wielką wystawę pt. „Ingres et son temps”. 160 wystawionych dzieł ilustrowało całą długą karierę mistrza od wczesnych prac akademickich w atelier Davida, aż do „12-letniego Jezusa w świątyni”, dzieła 84-letniego artysty. Największą uwagę przyciągały portrety i rysunki do nich. Prawie cały dorobek Ingres'a w tej dziedzinie (65 sztuk) został pokazany. Zespół prac mistrza uzupełniony został pracami malarzy współczesnych Ingresowi (David, Gros, Gerard), i jego uczniów (Cambon, Amaury-Duval, Chassériau), a także rywali (Alaux, Bidault, Scheffer).

MOSKWA. Muzeum Puszkina zorganizowało wielką wystawę prac Picassa. Wyeksponowano ok. 200 płócien, rysunków, obiektów ceramicznych, z których większość pochodziła z Galerie Leiris w Paryżu.

NORYMBERGA. Germanisches Nationalmuseum eksponowało w dniach od 23. VI do 1. X. wystawę zatytułowaną „Der Frühe Realismus 1800—1850”. Wszystkie eksponaty pochodziły z kolekcji G. Schäfera z Schweinfurtu. Doskonały katalog, opracowany przez K. Kaisera jest jakgdyby kontynuacją tego, który towarzyszył wystawie Klasycyzmu i romantyzmu w Niemczech, eksponowanej w tymże Muzeum w 1966 r.

NOWY JORK. Th. P. H. Howing, nowy dyrektor Metropolitan Museum zorganizował wielką wystawę (19. IV.—11. V.) pt. „W obecności królów” — 600 dzieł, wziętych przede wszystkim z zasobów magazynowych Muzeum, będących

w związku z wielkimi monarchiami przeszłości. Katalog wystawy opracował H. Nickel. Ekspozycja, jej założenia, układ, spotkały się z dość sprzecznym osądem — obok zdań pozytywnych, nie szczędzono jej i krytycznych uwag.

Museum of Modern Art w Nowym Jorku urządziło w lipcu znamenitą wystawę 172 prac Pollocka.

W Muzeum Guggenheima czynna była największa, jak dotąd (17. II.—30. IV.) retrospektywa P. Klee, zorganizowana przez M. Messera. Obejmowała 200 prac artysty.

Pierpont Morgan Library wystawiała w lutym-kwietniu serię rysunków włoskich XVII w., będących w posiadaniu Biblioteki oraz Metropolitan Museum. Szczegółowy katalog wystawy, w którym zreproduковано wszystkie (140) wyeksponowane dzieła, opracowali F. Stampfle i J. Bean.

OTTAWA. W Galerii Państwowej w Ottawie prezentowano w maju doskonale przygotowaną wystawę „300 lat sztuki kanadyjskiej”. Wystawiono ogółem 380 dzieł, ilustrujących rozwój sztuki tego kraju od jej narodzin w epoce kolonialnej, aż po malarstwo współczesne.

PARYŻ.

Luw. *Message biblique* M. Chagalla, nad którym pracował on 15 lat, opuściło jego atelier w Vence i eksponowane zostało w dniach od 22. VI. do końca września w Luwrze. Dzieło składa się z 12 płócien i 38 gwaszy. Organizatorem wystawy był B. Dorival, który napisał również wstęp do katalogu. W Cimiez k. Nicei wzniesiony zostanie specjalny budynek na pomieszczenie dzieła, które Chagall malował z myślą ofiarowania go państwu. Budowa nowoczesnego gmachu powierzona została architektowi Hermaut. Budynek zawierać będzie m.in. liczne sale ekspozycyjne, bibliotekę i salę wykładową o 200 miejscach.

Po raz pierwszy eksponowano w *Luwrze* (miesiące letnie), „L'art russe de l'époque des Scythes à nos jours”. Pokazano przede wszystkim piękny zestaw ikon, interesujące rzemiosło artystyczne XVII w., malarstwo, szczególnie portretowe XVIII w., sztukę ludową XIX w. Wystawa miała bardzo pochlebne recenzje.

Luw. Galerie Mollien wystawiła niezwykle interesujący zestaw rysunków z kolekcji Mariette'a. Wystawa nosiła tytuł: „Cabinet d'un grand amateur P. — J. Mariette”. Przygotowana przez p. Bacon, ukazała 279 spośród posiadanych przez zbieracza w 1774 r. 9000 rysunków, świadczących o jego zdecydowanej orientacji w stronę twórczości włoskiej. Eksponowane dzieła pochodziły z 18 kolekcji francuskich i 27 zagranicznych. Luwr-Grand Palais. W miesiącach maj do sierpnia czynna tu była Wystawa darów Laurensa, który podarował Muzeum zespół 196 swych rzeźb, rysunków i grafik. Przedmowę do bogato ilustrowanego katalogu napisali Giacometti i Leiris. Luwr-Petit Palais. Wystawą, która zdobyła sobie w Paryżu największe powodzenie była eksponowana od lutego ekspozycja „Toutankhamon et son Temps”. Zorganizowana przez p. Desroches-Noblecourt, kustosa Działu starożytności egipskich w Luwrze, prezentowała 45 obiektów, pochodzących z grobu młodego monarchy, zmarłego przed 3000 laty.

Musée d'art moderne. Wśród wystaw urządzonych tego roku przez wym. Muzeum na uwagę zasługują: retrospektywa prac Ch. Lapique (17. V.—25. VII.), Gino Severiniego, M. Duchamp (otwarta 6. VI.), Soulage'a, S. Valadon, i we wrześniu Van Dongena.

Musée d'art décoratif. Spośród trzech interesujących wystaw tego Muzeum (*Art brut*, *La vie en Hollande au XVIIe s.*, *L'art chypriote*), na największą uwagę zasługuje ekspozycja otwarta we wrześniu, pierwsza tego rodzaju poza terenem macierzystym, naświetlająca, o ile to było możliwe, sztukę cypryjską. Pokazano trzy kategorie tej sztuki: 1. starożytna,

2. bizantyńską, 3. ludową XX w., które sukcesywnie po sobie następują. Ekspozyty pochodziły z zasobów Muzeum oraz z kolekcji prywatnej cypryjszka Modinosa ze Strassburga. Versailles-Oranżeria. Po długotrwałej restauracji otwarto, doskonale teraz przystosowaną do ekspozycji (przejrzystość perspektywy, duża powierzchnia gładkich ścian, dobre oświetlenie), Oranżerię w Wersalu. Na dzień inauguracji przygotowano piękną ekspozycję tkanin, pochodzących z warsztatów paryskich — warsztat klasztorny Jezuitów, warsztat Luwru, warsztat Faubourg Saint Marcel i z ulicy de la Chaise. Były to przede wszystkim gobeliny o tematyce starotestamentowej oraz werdiury z pierwszej poł. XVIII w. Obficie ilustrowany Katalog opatrzył przedmową Jean Coural, wstępem — Jacques Thuillier.

W tejsze Oranżerii eksponowano w miesiącach maju — październiku wielką wystawę zatytułowaną „Chefs-d'oeuvre françaises des collections suisses”. Złożyły się na nią dzieła 97 kolekcjonerów m.in. Ch. Montage, A. Hahnlosera, S. Browna, 5 fundacji, 7 muzeów. Pokazano prace 45 malarzy i 12 rzeźbiarzy, reprezentujące rozwój sztuki francuskiej w latach 1875 — 1925. W sumie wystawiono 245 obiektów., od Maneta do Picassa, od Renoira i Moneta do Giacomettiego. Organizatorami wystawy byli Fr. Daulte i H. Adhémar.

Również w Oranżerii, w stulecie urodzin i 20-lecie śmierci Bonnard, zorganizowano wystawę zatytułowaną „L'hommage à Bonnard”. Była to najbardziej kompletna retrospektywa artysty, jaką dotychczas zorganizowano we Francji. 160 dzieł ułożonych chronologicznie: od prac malowanych w 1888 roku, aż po ostatnie Drzewo migdałowe, obrazowało jego działalność twórczą.

Musée Delacroix. Muzeum to eksponowało ciekawą wystawę pt. „Delacroix, son atelier et la critique d'art”, zorganizowaną przez p. Bessis. Poza dziełami Delacroix, wystawiono również prace jego uczniów (P. Andrieu, Knoepflera, Planeta, S. Marcel, M. Sand. M). Wystawiono „Les Convulsionnaires” P. Andrieu, obraz, który przez długie lata uchodził za oryginał Delacroix. Wśród dokumentów wyeksponowano krytyki Beaudelaire'a, Ch. Blanc, Castagnan'a, którzy popierali Delacroix.

Musée de l'Homme. W miesiącach od maja do września czynna była wystawa zatytułowana: „L'art primitif dans les ateliers d'artistes”. Organizatorem wystawy był M. Evrard.

Musée Galliéra. W interesującej wystawie „L'art abstrait de 1950 à 1957”, zaaranżowanej przez to Muzeum wzięło udział 25 malarzy, m.in. Duvilliez, Debré, Instrati, Dumitrescu, Arnal.

POZNAŃ

Muzeum Narodowe eksponowało w 1967 r. kilka ciekawych wystaw:

W dniu 14 stycznia otwarto w salach Muzeum Narodowego wystawę prac St. I. Witkiewicza. Ekspozycja obejmowała 70 czołowych prac artysty, pochodzących z lat 1920 — 1928, m.in. słynne portrety kobiet oraz autoportrety. Ekspozyty pochodziły z Muzeów Narodowych w Krakowie i Warszawie, z Muzeum Sztuki w Łodzi oraz ze zbiorów prywatnych.

Dla uczczenia 22 rocznicy wyzwolenia Poznania zorganizowano w Muzeum Narodowym wystawę „Polskie malarstwo batalistyczne”, obejmującą 40 płócien czołowych malarzy polskich, pochodzących z zasobów Muzeum Narodowego w Poznaniu i Warszawie, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie i Muzeum Śląskiego we Wrocławiu, a ilustrujących wydarzenia historyczne od wieku XVII aż do czasów współczesnych.

Na szczególną uwagę zasługuje otwarta 6. III. w Muzeum Rzemiosł Artystycznych — Oddziale Muzeum Narodowego wystawa pt. „Kontuszowe pasy”. Była ona największą, jakie w ciągu ostatnich lat odbyły się w Polsce. Prezentowała 170 cennych obiektów, w tym 120 pasów, pochodzących z warsz-

tatów wschodnich oraz persjarni polskich, pokazujących rozwój warsztatów, techniki i motywów. Wystawie towarzyszył katalog zbiorów Muzeum Narodowego pt. „Pasy jedwabne”, opracowany przez A. Wasilkowską.

10. kwietnia, w dziesięciolecie śmierci A. Wróblewskiego otwarto w Muzeum Narodowym wystawę jego prac. Ekspozycja obejmowała 372 prace, (w tym 110 obrazów olejnych, 208 gwaszy, akwarel i rysunków, 54 grafiki oraz szkicowniki). Katalog wystawy opracowali A. Kostolowski, I. Moderska, L. Wilkowa.

W związku z wystawą odbyła się 4. V., zorganizowana przez Muzeum Narodowe, ogólnopolska konferencja poświęcona twórczości A. Wróblewskiego.

Z inicjatywy Muzeum Narodowego w Poznaniu, Muzea Narodowe Warszawy, Krakowa i Poznania zorganizowały wielką ekspozycję pt. „Nabytki i dary 1945 — 1967 ze zbiorów Muzeów Narodowych”, której otwarcia dokonał w dniu 29. V. w Muzeum Narodowym w Poznaniu, Minister Kultury i Sztuki — Lucjan Motyka. Na wystawie pokazano ogółem 1060 obiektów z zakresu malarstwa, rzeźby i rzemiosła artystycznego, które po drugiej wojnie światowej weszły do zbiorów w.w. Muzeów. Wystawie towarzyszył obszerny katalog, opracowany przez pracowników naukowych zainteresowanych Muzeów, z przedmową St. Lorentza, J. Banacha i K. Malinowskiego.

Najpoważniejszą wystawą zorganizowaną w 1967 r. w Muzeum Narodowym była wystawa Malarstwa hiszpańskiego od XIV — XVIII w. Otwarta 20. XI., była pierwszą w Polsce próbą zebrania możliwie pełnego materiału dotyczącego malarstwa hiszpańskiego dawnych mistrzów. Komisarzem wystawy i autorką katalogu była Anna Dobrzycka.

Wystawione obiekty pochodziły ze zbiorów własnych Muzeum w skład których wchodzi znana galeria A. Raczynskiego, z innych muzeów polskich, kościołów i klasztorów, a także z galerii w Pradze i Bukareszcie. Wśród dzieł wielkiej klasy, na szczególną uwagę zasługiwały płótna Zurbarana (Madonna Różańcowa adorowana przez Kartuzów) oraz Carreño da Miranda (Wniebowzięcie).

W dniu otwarcia wystawy odbyła się w Muzeum Narodowym ogólnopolska konferencja naukowa związana z problematyką wystawy.

W dniu 25 listopada odbyło się w Muzeum Rzemiosł Artystycznych — Oddziale Muzeum Narodowego w Poznaniu otwarcie wystawy „Porcelana i srebra rosyjskie”. Zorganizowana jako wystawa okolicznościowa z okazji uroczystości związanych z 50-letnią rocznicą Rewolucji Październikowej, stała się wielkim przeglądem najcenniejszych obiektów z zakresu porcelany i srebra rosyjskiego, znajdujących się w zbiorach polskich muzeów. Wystawiono ponad 200 eksponatów, przeważnie XVII i XIX wiecznych reprezentujących dwa główne ośrodki kultury rosyjskiej działające w tym czasie: Moskwę i Petersburg.

ROTTERDAM. Muzeum Boymans van Beunigen prezentowało w dniach od 5. VIII. do 24. IX. retrospektywę prac R. Magritte'a, pioniera surrealizmu.

RZYM. W związku z 300-leciem śmierci Borrominiego zorganizowano w Rzymie 4 wystawy rysunków artysty. Najlepsza z nich, opatrzona dobrym katalogiem eksponowana była w Watykanie.

SALZBURG. 10. V. otwarto w miejscowej katedrze wspaniałą wystawę pt. „Skarbiec Salzburga”. 130 wyeksponowanych obiektów pochodziło z rozmaitych kolekcji publicznych i prywatnych, szczególnie ze zbiorów zlotnictwa w Palazzo Pitti we Florencji, z Londynu, Nowego Jorku, Monachium, Wiednia i Fryburga. Do najbardziej cennych obiektów należały:

Krzyż św. Ruperta z Bischofshofen (ok. 800), Cyborium w formie labędzia — Limoges XII w.

W Ancienne Douane eksponowano w dniach od 11. VI. — 1. X. wystawę poświęconą twórczości J. Arpa. Ekspozycja obejmowała prawie 200 dzieł — płótna, rysunki, grafikę, collage, rzeźbę, tkaniny. Katalog bogato ilustrowany oprac. V. Beyera.

SZTOKHOLM. W Muzeum Sztuki Dalekiego Wschodu odbyła się wystawa arcydzieł sztuki chińskiej, pochodzących z kolekcji Gustawa VI Adolfa. Z tej najbogatszej w świecie kolekcji prywatnej, obejmującej 2500 obiektów, wystawiono 150.

SAINT PAUL DE VENCE. 265 dzieł 167 artystów z 10 różnych krajów wystawionych na wielkim pokazie w Saint Paul de Vence, ilustrowało bilans kreacji artystycznych najbardziej charakterystycznych w latach 1955—1965.

TEL AVIV. Wystawę prac surrealistów otwarto w Pawilonie H. Rubinstein, w Muzeum Tel Avivu, eksponując dzieła Braunera, Arpa, Delvaux, Man Ray, Miro i in. Najważniejszym z wystawionych obiektów była Madonna karmiąca Jezusa — M. Ernsta.

WARSZAWA. W Muzeum Narodowym w Warszawie czynna była w maju—czerwcu wielka monograficzna wystawa prac E. Eibischa: 98 obrazów, 64 rysunki ilustrowały twórczość artysty od samych jej początków (1919—1920), po dzień dzisiejszy. Wstęp do bogato ilustrowanego katalogu napisał St. Lorentz.

W lutym otwarto wielką wystawę malarstwa angielskiego „Od Hogarta do Turnera” przygotowaną przez British Council, z państwowych i prywatnych zb. angielskich.

1 października odbyło się uroczyste otwarcie wystawy „Fresków z Faras” (VIII-XII w.), z wykopalisk polskiej ekspedycji archeologicznej pod kierunkiem prof. K. Michałowskiego, wystawa zainaugurowała rok II Międzynarodowej Kampanii Muzealnej.

WASZYNGTON. W październiku National Gallery of Art w Waszyngtonie prezentowała Rysunki szwajcarskie od w. XVI do czasów obecnych. Wystawie towarzyszył katalog z przedmową W. Hugelstrotera.

WENECJA. W Palazzo Ducale eksponowano do 15. X. wystawę „I veduti veneziani del settecento”. Była to przede wszystkim wystawa prac A. Canale, B. Bellotto i F. Guardi (który był punktem centralnym ekspozycji), wzbogacona pracami L. Carlevarisa i M. Marieschi.

WIEDEN. Albertina wystawiła w maju „Arcydzieła rysunku z Gabinetu Rycin Muzeum Sztuk Pięknych w Budapeszcie”. Niektóre z wystawionych dzieł pokazane były po raz pierwszy: m.in. prace Leonarda, Rafaela, Correggia i in.

ZURYCH. W nowym gmachu Kunsthaus eksponowano w dniach od 3. XII. 66 r. do 7. V. 67 r. kolekcję obrazów Edwarda i Lady Hulton z Londynu. Trzonem tego wspaniałego zbioru jest zespół 48 dzieł P. Klee, uważany za najpoważniejszy w Anglii. Ponadto pokazano piękne młodzieńcze dzieła Mondriana, prace Giacomettiego, Chagalla i in. W tymże gmachu wystawiano w maju, z okazji 80-letniej rocznicy urodzin M. Chagalla największą, jak dotąd retrospektywę jego prac. Pokaz obejmował 280 prac artysty.

IV. DARY. ZAKUPY. AUKCJE

ANTWERPIA. Muzeum miejscowe zakupiło tryptyk G. van der Weyden (1465—1538) oraz 8 dzieł „szkoły belgijskiej”.

BERLIN. Cztery muzea Berlina: Gemälde — galerie w Dahlem, Nationalgalerie, Galerie des 20. Jhrh. i Berlin — Museum otrzymały należną im część obrazów, stanowiących dawną „kolekcję III Rzeszy”. Pomiędzy 37 obrazami, które zostały rozdzielone między te muzea znajduje się Rubens, P. Bordone, Watteau (Gemäldegalerie), obraz Menzla-Fryderyk W. odwiedzający pracownię A. Pesne ((Nationalgalerie); Berlin-Museum otrzymało 19 obrazów, związanych z historią miasta.

BONN. Rheinisches Landesmuseum otrzymało w depozyt 19 obrazów z XVI—XIX w. Są to przede wszystkim prace malarzy holenderskich i flamandzkich: N. Berchemy, V. Dycka, P. Aerstena, S.v. Ruysdaela i in.

BRUKSELA. Musées Royaux des Beaux Arts de Belgique wzbogaciły się o 7 cennych obiektów z dziedziny starego malarstwa m.in. ołtarz Bractwa rybaków z Antwerpii mal. przez J. van der Elburch (XVI w.), 4 płótna szkoły flamandzkiej, Głowę Chrystusa — szkoła Q. Metsysa oraz Pejzaż górski Pozzoserrato (XVI w.). Dział malarstwa współczesnego nabył 24 płótna, wśród nich Kuszenie św. Antoniego S. Dali (1946).

CHICAGO. Art Institute zakupił, dzięki Fundacji Clyde McCann Portret p. Pastoret-Davida.

ESSEN. Folkwang-Museum wzbogaciło swe zbiory 3-ma obrazami:

1. Wersja obrazu R. Delaunay: Fenêtres sur la ville (1912)
2. Śnieg w Louvenciennes-Pissarro (1872)
3. Portret — J. Miro (1917).

KOLONIA. Museum für Ostasiatische Kunst zakupiło kilka znamienitych obiektów sztuki chińskiej z laci z epoki Sung i Ming, bardzo rzadkich w kolekcjach europejskich.

LONDYN. Victoria and Albert Museum otrzymało 10 rzeźb woskowych świetnego modelarza S. Percy (1750—1820).

MONACHIUM. Alte Pinakothek zakupiła dzieło F. Guardi, przedstawiające Santa Maria della Salute. dat. 1780.

NOWY JORK. National Gallery zakupiła domniemanego Leonarda — Ginewrę za bajeczną sumę 3 miliardów starych franków, najwyższą sumę, jaką kiedykolwiek zapłacono za obraz. Obraz malowany prawdopodobnie ok. 1470—1490, 42 × 37 cm, skrócony u dołu o 1/3, przypisywany kolejno L. di Credi, Boltraffio, Sodomie, należał ostatnio do ks. Liechtenstein.

Metropolitan Museum zakupiło dwa ciekawe obiekty: Perseusza-Canovy, zw. „Perseuszem Tarnowskiej” oraz Andromedę P. E. Monnot, zamówioną w 1699 r. przez J. C. Exetera, podczas jego wizyty w Rzymie. Arcydzieło to zostało zakupione dzięki Fundacji Josephine Bay Paul, Charles Ulrich i Josephine Bay.

PARYŻ. Jednym z cenniejszych nabytków Luwru jest Koronacja N.M.P., Michel Sitlowa, malarza, który działał na dworach europejskich pod koniec XV w. W.w. Koronacja jest jednym z 47 panneau, które artysta wykonał wspólnie z J. de Flandres.

Musée National d'art moderne otrzymało od p. Severini i jej córek wspaniały dar z okazji wystawy Severiniego, 3 obrazy: Pan Pan au Monico, Autoportret, Les objets deviennent peintures, 2 collage, 11 rysunków i pasteli oraz 3 mozaiki i 3 rzeźby.

PITTSBURG. Museum of Carnegie Institute nabyło dzięki rodzinie Sarah Mellon 2 obrazy artystów francuskich: Plac des Leces w Saint Tropez — P. Signaca (1898), z kolekcji E. Randage, później M. Kapffera oraz Tancerki wchodzące na scenę — Degas (1906—1908), z kolekcji Durand-Ruel, A. Vollard i M. Pellequer.

POZNAŃ.

Do najciekawszych nabytków Muzeum Narodowego w Poznaniu w ciągu r. 1967 zaliczyć należy 2 kartony Mehoffera (Geniusze), obraz J. Malczewskiego (Eloe), gotycki ornat z XV w. z barokową aplikacją, skrzypce M. Groblicza II oraz rzeźbę K. Laszczki (Żal).

RECKLINGHAUSEN. Muzeum Ikon w Recklinghausen

wzbogaciło się o piękną kolekcję ikon ruskich, zakupionych od p. Popoff z Paryża. Zespół obejmuje 50 sztuk z XV—XVIII w.

WASZYNGTON

Najciekawsza aukcja tegoroczna miała miejsce w Nowym Jorku u Parke-Benneta, 5 i 6 kwietnia. Pierwszego dnia odbyła się aukcja rzeźby XIX i XX w., obiektów należących do różnych amatorów z Nowego Jorku i Montrealu, a pochodzących z sukcesji po Ethel Steuer Epstein z Nowego Jorku. Wystawione były prace Rodina, Cesara, Man Raya, Lipschitza, Carpeaux, Dalona, Epsteina, Kolbe, Morra, Zadkina, Arpa, Giacomettiego. Następnego dnia przedmiotem aukcji było 80 obrazów malarzy współczesnych (był to największy zespół w tym sezonie), należących do zmarłych kolekcjonerów: Mary B. Higgins, E. Steuer Epstein, A. M. Frankfurter z Nowego Jorku, L. H. Silver z Chicago i in. Piękne „Kąpiące się” — R. de La Fresnay (161 × 128,5) zakupione zostały przez Washington University i Saint Louis Symphony Society w Missouri dla galerii nowojorskiej; sprzedano również Port w Amsterdamie — Moneta, 1873 (61 × 101,5) 2 dzieła Pissarro — Droga do pustelni w Pontoise, sygn. dat. 1877, Zaulek w miasteczku, sygn., dat. 1863; Sisleya-Pejzaż z Saint Manines, sygn., dat. 81 i pastel Renoira -Femme au corsage bleu, sygn.

(D. Cicha)

MUZEA HISTORYCZNE

ROK 1965

I. KONGRESY. ZJAZDY. KONFERENCJE. UROCZYSTOŚCI

BRZEG. Dnia 20 listopada 1965 r. w Muzeum Piastów Śląskich miała miejsce IV Regionalna Konferencja Naukowa.

CZĘSTOCHOWA. Muzeum w Częstochowie rozpoczęło w listopadzie 1965 r. cykl odczytów poświęconych 1000-leciu Państwa Polskiego. Wśród wykładowców było wielu wybitnych znawców wczesnych okresów historii i kultury materialnej.

GDAŃSK-GDYŃIA. W dniach 24—25 listopada odbyła się w Gdańsku i Gdyni konferencja poświęcona muzelnictwu morskemu w Polsce.

HRADCE (Czechosłowacja). W dniach 9 i 10 września na Zamku w Hradce odbyła się sesja naukowa z udziałem historyków i muzeologów poświęcona tysiącleciu stosunków polsko-czeskich.

HRUBIESZÓW. W dniu 6 listopada w Domu Nauczyciela w Hrubieszowie odbyła się sesja popularno-naukowa poświęcona 210 rocznicy urodzin Stanisława Staszica. Po zakończeniu sesji dokonano uroczystego otwarcia Muzeum Ziemi Hrubieszowskiej.

ŁAMBINOWICE. W dniu 5 września 1965 r., w 26 rocznicę września 1939 r., odbyła się na terenie Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach, dawnym hitlerowskim Stalagu VIII i B i F, wielka manifestacja antywojenna. Manifestacja odbyła się z okazji odsłonięcia pomnika ku czci pomordowanych w byłym obozie jeńców wojennych.

ŁAŃCUT. Muzeum w Łąncucie uczciło 11 rocznicę śmierci Konstantego Idelfonsa Gałczyńskiego uroczystym koncertem w sali Balowej zamku łańcuckiego.

OPOLE. W dniu 6 września obradowała w Opolu naukowa konferencja historyczna poświęcona dziejom obozu Stalag VIII B i F Lamsdorf w Łambinowicach oraz zbrodniom.

Wehrmachtu dokonanych w drugiej wojnie światowej. Konferencja zorganizowana została przez Państwowe Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach, Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich i Zarząd Okręgu ZBoWiD w Opolu.

OSWIĘCIM. W Państwowym Muzeum w Oświęcimiu odbyła się w dniach 27 i 28 stycznia 1965 r. ogólnopolska konferencja muzeów martyrologii, historii ruchu rewolucyjnego i muzeów historycznych.

POZNAŃ. W dniu 23 listopada przy współudziale Muzeum Broni miała miejsce w Poznaniu konferencja naukowa historyków wojskowych zorganizowana przez Uniwersytet im. A. Mickiewicza i Wojskowy Instytut Historyczny.

PRZEMYŚL. W dniu 11 maja Muzeum w Przemyślu zorganizowało sesję naukową na temat „Przemysł oskarża (1939—1944)”. Muzeum w Przemyślu zorganizowało w dniach 13 i 14 października sesję naukową p.t. „Przemysł i Ziemia Przemyska w zaraniu dziejów.”

SZTUTOWO. W dniu 24 kwietnia Muzeum w Sztutowie urządziło konferencję poświęconą zagadnieniom związanym z historią KL Stutthof oraz eksterminacją ludności polskiej na Pomorzu w latach 1939–1945.

TORUŃ. W związku z 492 rocznicą urodzin Mikołaja Kopernika odbyła się w Muzeum w Toruniu wieczornica kopernikowska.

WARSZAWA. Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków realizując wnioski uchwalone na konferencji muzeów martyrologii, historii ruchu rewolucyjnego i muzeów historycznych, która odbyła się w Państwowym Muzeum w Oświęcimiu w dniach 27 i 28 stycznia 1965 r. — powołał dwa specjalistyczne zespoły

konsultacyjne: zespół do spraw muzeów martyrologii oraz zespół do spraw problematyki historycznej w muzeach.

Muzeum Lenina zorganizowało w dniu 9 kwietnia uroczysty wieczór wspomnień o Leninie z udziałem prof. dr. J. Siekierskiej, dr. B. Drobnera, prof. dr J. Jakubowskiego i red. E. E Semila. Fragmenty wieczoru wspomnień transmitowała rozgłośnia warszawska Polskiego Radia.

W dniach 14–16 maja 1965 r. miała miejsce w Warszawie w pałacu Staszica sesja naukowa z okazji 700-lecia Warszawy i 20-tej rocznicy wyzwolenia miasta p.t. „Rola Warszawy w życiu narodu i państwa”. Stroną organizacyjną obrad zajmowało się Muzeum Historyczne m.st. Warszawy a 8 pracowników muzeum wygłosiło komunikaty i wzięło udział w dyskusji.

II. NOWE I ZREORGANIZOWANE MUZEA

CHORZÓW. Biblioteka Publiczna w Chorzowie oraz Muzeum Regionalne przystąpiły do zorganizowania w tym mieście Muzeum Pisma, które ma zobrazować rozwój pisma i historii techniki drukarskiej.

DĄBROWA GÓRNICZA. W dniu 5 sierpnia w Dąbrowie Górniczej nastąpiło otwarcie Muzeum Aleksandra Zawadzkiego.

GNIEZNO. W Gnieźnie przystąpiono do zorganizowania Muzeum Pamiątek, którego celem będzie gromadzenie materiałów mówiących o eksterminacji ludności polskiej m.in. zdjęć, listów, dokumentów hitlerowskich rozpraw itp.

GOZDOWICE. W Gozdowicach, w miejscowości nad brzegiem Odry, podczas walk związanych z forsowaniem Odry w 1945 r. przez I Armię Wojska Polskiego, polscy saperzy postawili w tej osadzie most, który umożliwił żołnierzom przejście rzeki w kierunku Berlina. Dla uczczenia rocznicy wyzwolenia Pomorza Zachodniego otwarto w Gozdowicach w dniu 16 kwietnia Muzeum Saperów.

GRABÓWNO. Dla upamiętnienia sławnego ze swego oporu przeciwko pruskiemu rugom Wojciecha Drzymały, rolnika z poznańskiego, projektowane jest utworzenie w miejscowości Grabówno specjalnie mu poświęconej Izby Pamiątek.

KIELCE. W dniu 28 czerwca zostało otwarte Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego. Muzeum mieści się w dwóch salach gimnazjum, do którego uczęszczał Żeromski. Na ekspozycję składają się pamiątki po pisarzu m.in. metryka urodzenia, świadectwo szkolne, rękopisy dzieł i in.

LUBLIN. W dniu 18 września nastąpiło otwarcie Oddziału Historycznego Muzeum w Lublinie zlokalizowanego w udoświadczonych na cele muzealne Bramie Krakowskiej.

ŁAMBINOWICE. W dniu 7 sierpnia powstało w Łambinowicach Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych.

ŁÓDŹ. Przy dziale zbiorów specjalnych Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Waryńskiego powstaje Muzeum Książki Dziecięcej i Podręczników Szkolnych.

MIĘDZYRZECZ WIELKOPOLSKI. W dniu 24 lipca 1965 r. po wieloletnim remoncie budynku i przygotowaniach otwarta

została w Muzeum w Międzyrzeczu Wielkopolskim stała ekspozycja p.t. „1000 lat polskości Międzyrzecza”.

OBORNIKI ŚLĄSKIE. W toku realizacji są prace związane z upamiętnieniem trasy bojowej II Armii Wojska Polskiego. Wiele muzeów w miastach o dużej tradycji historycznej jak i mniejsze placówki muzealne np. w Obornikach Śląskich, Trzebnicy, Lubiążu itd. zostaną wzbogacone o nowe wystawy upamiętniające walkę żołnierza polskiego z najeźdźcą hitlerowskim.

POZNAŃ. W dniu 9 maja otwarto Muzeum „Militarium” w Cytadeli Poznańskiej. Muzeum znajduje się pod opieką Muzeum Ruchu Robotniczego.

W dniu 8 września została otwarta w Muzeum Historii Ruchu Robotniczego im. Marcina Kasprzaka w Poznaniu stała ekspozycja p.t. „Marcin Kasprzak syn ziemi poznańskiej”.

PRANIE, woj. olsztyńskie. W Leśniczówce Pranie nastąpiło otwarcie Muzeum K. I. Gałczyńskiego.

SKOCZÓW. Od 2 stycznia 1965 r. można już zwiedzać ostatnio otwarte Muzeum Gustawa Morcinka w Skoczowie, które jest Oddziałem Muzeum w Cieszynie.

ŚLUPIA NOWA. W dniu 1 sierpnia 1965 r. na terenie staropolskiego zagłębia przemysłowego — w Słupii Nowej, Oddziale Muzeum Techniki NOT w Warszawie, otwarta została nowa ekspozycja poświęcona dawnym zabytkom hutnictwa w regionie świętokrzyskim.

ŚLUPSK. W dniu 12 czerwca zostało otwarte Muzeum Pomorza Środkowego, które się mieści w Zamku Księżąt Pomorskich. Obok sal wystawowych na zamku znajdują się również pracownie naukowe i konserwatorskie, bogata biblioteka, laboratoria fotograficzne.

Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku prowadzi intensywne przygotowania do otwarcia w Kołobrzegu, Muzeum Wyzwolenia Pomorza Środkowego. Muzeum mieścić się będzie w zabytkowej wieży kolegiaty kołobrzeszkiej.

ŚWIDNICA. Przystąpiono do zorganizowania Muzeum Dawnego Kupiectwa, którego zadaniem będzie gromadzenie i upowszechnienie materiałów dotyczących dawnego kupiectwa śląskiego. Powołanie muzeum uzasadnione jest dużymi tradycjami historycznymi Świdnicy, jako dawnej stolicy Piastów Śląskich.

WARSZAWA. W dniu 28 września otwarte zostało lapidarium, które mieści się w zabytkowych podwórkach na zapleczu Muzeum Historycznego m.st. Warszawy. W lapidarium zgromadzono fragmenty rzeźb z pałaców warszawskich. Odbywają się tu również wieczorne koncerty dawnej muzyki polskiej. 19 listopada w 200-lecie sceny narodowej — nastąpiło uroczyste otwarcie w gmachu Teatru Wielkiego — Muzeum Teatralnego w Warszawie. Na otwarciu tej placówki przygotowana została wystawa p.n. „Pamiętki z 200 lat sceny narodowej”. Na terenie byłego więzienia politycznego przy ulicy Dzielnej — miejsca kaźni pięciu pokoleń narodu — otwarty został dnia 28 listopada 1965 r. zespół muzealny Pawiak.

WOLSZTYN, woj. poznańskie. Istnieją tu obecnie dwa muzea biograficzne, z których dotychczasowe poświęcone jest Robertowi Kochowi, odkrywcy prątków gruźlicy, a otwarte w 1965 r. Muzeum Marcina Rożka ilustruje życie i działalność znanego przed II Wojną Światową, rzeźbiarza i malarza, profesora Szkoły Sztuki Zdobniczej w Poznaniu, więźnia Oświęcimia, gdzie zginął w 1944 r.

ZAKOPANE. W dniu 2 maja zostało otwarte Muzeum Kornela Makuszyńskiego.

ZBĄSZYŃ. W dniu 18 lipca 1965 r. otwarte zostało w liczącym ponad 700 lat Zbąszyniu — Muzeum Ziemi Zbąszyńskiej.

III. NABYTKI

CHORZÓW. Zbiory działu historycznego Muzeum w Chorzowie powiększyły się w ostatnim czasie o liczne materiały z okresu plebiscytu i powstań śląskich.

GDĄŃSK. Polskie Linie Oceaniczne przekazały w darze Muzeum Morskiemu kompletny zbiór materiałów dotyczących historii rozwoju polskiej żeglugi pasażerskiej. W ofiarowanych materiałach znajduje się również zestaw rysunków duńskiego grafika Ova Belle, który wykonał je w czasie podróży na „Batorym”.

GRUDZIĄDZ. Zbiory w Grudziądzu wzbogaciły się o wiele cennych eksponatów m.in. monety z okresu Zygmunta I, sztandary cechu ślusarzy z 1895 r., piekarzy z 1900 r., tłoki pieczętny z XVIII—XX wieku i in.

JAROSŁAW. Muzeum w Jarosławiu pozyskało ostatnio wiele cennych zabytków z darowizn i zakupów m.in. mosiężne ośmioramienne świeczniki z XVIII wieku, okucia drzwi z XV i XVI wieku, kafle z XVII wieku oraz części mieszczańskiego stroju z XIX wieku.

LUBLIN. Gabinet Numizmatyczny Muzeum w Lublinie wzbogacił się ostatnio o piękną kolekcję medali polskich od XVI do XX wieku. Kolekcja składa się z 1.105 sztuk medali

bitych lub lanych przeważnie w brązie i innych metalach nie-szlachetnych.

PRZEMYŚL. Dział Historii Muzeum Ziemi Przemyskiej pozyskał w 1965 r. cenny eksponat w postaci ikony Veraikon z przełomu XVI i XVII wieku oraz zestaw klisz z okresu II Wojny Światowej.

TARNOWSKIE GÓRY. W wyniku badań penetracyjnych terenu zbiory Muzeum w Tarnowskich Górach powiększyły się o materiały dokumentacyjne różnych organizacji z okresu międzywojennego.

WARSZAWA. Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie otrzymało w październiku 1965 r. cenny dar w postaci militariów z XVI i XVII wieku od ob. Z. Cymerskiego m.in. topór rycerski, kolczuga, pistolety, rapiery i inna dawna broń rycerska. Zabytki te zostaną udostępnione zwiedzającym w ekspozycji Muzeum.

WROCLAW. Muzeum Sztuki Medalierskiej nabyło ostatnio serię srebrnych medali w ilości 23 sztuk z portretami królów polskich. Twórcami medali byli Jan Filip Hoelzhaeusser, wybitny klasycystyczny potrecista, nadworny artysta Stanisława Augusta Poniatowskiego oraz Jan Jakub Reichel, medalier warszawski. Muzeum nabyło także kolekcję około 350 medalionów i plaket polskich z XIX i początku XX wieku.

IV. WYSTAWY

BYTOM. Z okazji Tygodnia Ziemi Zachodnich, Dział Historii Muzeum Górnośląskiego zorganizował wystawę p.t. „Pamiętki polskości Bytomia”.

BYDGOSZCZ. Interesującą wystawę, której otwarcie nastąpiło w dniu 6 listopada, zorganizowało Muzeum im. L. Wyczółkowskiego w Bydgoszczy. Eksponatami były sztandary PPR i PPS. Wystawa została zorganizowana z okazji czterdziestej ósmej rocznicy Rewolucji Październikowej i zbliżającej się osiemnastej rocznicy zjednoczenia polskiego ruchu robotniczego.

KALISZ. W dniu 6 maja w Muzeum Ziemi Kaliskiej została otwarta wystawa p.t. „200 lat Teatru Narodowego i 165 lat Teatru Kaliskiego”.

LEGNICA. W Muzeum w Legnicy czynna była w styczniu — lutym 1965 r. wystawa p.t. „W 400-lecie drukarstwa rosyjskiego”, przygotowana przez Bibliotekę Narodową w Warszawie.

LUBLIN. W związku z obchodami Roku Zwycięstwa otwarta została w dniu 9 maja 1965 r. w Muzeum w Lublinie wystawa pt. „Uzbrojenie w Polsce X—XX wieku” urządzona ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

W związku z 60 rocznicą wybuchu rewolucji 1905 r. Dział Historyczny Muzeum w Lublinie przystąpił do realizacji wystawy poświęconej tej uroczystości.

Muzeum w Lublinie przygotowało wystawę objazdową p.t. „XX-lecie PKWN-u”. Wystawa była eksponowana w Muzeum w Przemyślu oraz w Muzeum w Rzeszowie.

ŁAŃCUT. W Muzeum w Łąncucie otwarto w 1965 r. wystawę p.t. „W XX-lecie reformy rolnej” obrazującej ostatnie lata magnackich rządów w Łąncucie, sytuację ekonomiczno-społeczną chłopów w tym czasie, moment wyzwolenia i przejęcia zamku przez naród polski, realizację reformy rolnej oraz osiągnięcia Łąncuta w XX-leciu Polski Ludowej.

ŁÓDŹ. Muzeum Historii Włókiennictwa w Łodzi organizo-

wało wystawę polskich unikatowych tkanin artystycznych, która będzie eksponowana w krajach Europy Północnej.

OŚWIĘCIM. Od dnia 1. V. do 10. V. 1965 r. czynna była wystawa p.t. „Oświęcim przypomina”, którą dostarczyło Państwowe Muzeum w Oświęcimiu dla koła ZBoWiD w Skoczowie. Podczas wystawy odbyło się 9 seansów filmowych, wyświetlono „Kronikę Wyzwolenia” i „Ludobójcy”.

POZNAŃ. W Muzeum Historii m. Poznania w Starym Ratuszu otwarto wystawę p.t. „Z tradycji teatralnych Poznania” złożoną z eksponatów oryginalnych jak np. z kolekcji afiszów, archiwaliów, starodruków i in.

Od maja do 15. I. 1966 r. czynna była w Starym Ratuszu w Poznaniu wystawa p.t. „Dokumenty związane z działalnością mennicy poznańskiej od XIV—XVII wieku oraz pokaz numizmatów poznańskich mennic od XIII do XVII wieku”. W dniu 18 grudnia otwarto w Poznaniu wystawę p.t. „Medycyna wielkopolska na przestrzeni wieków”.

Muzeum Historii Ruchu Robotniczego w Poznaniu zorganizowało w 1965 r. ok. 20 wystaw czasowych oraz 36 spotkań z działaczami ruchu robotniczego, uczestnikami Powstania wielkopolskiego i innymi zainteresowanymi środowiskami.

W dniu 12 kwietnia otwarto w Muzeum Historii Ruchu Robotniczego im. Marcina Kasprzaka w Poznaniu wystawę p.t. „20 lat prasy, radia, telewizji w Wielkopolsce”. Wystawa została zorganizowana staraniem Muzeum i Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich w Poznaniu.

PRZEMYŚL. Z okazji 20 rocznicy zwycięstwa nad hitlerowskim faszyzmem otwarto w Muzeum w Przemyśle dużą wystawę p.t. „Przemysł oskarża”, która pokazuje zbrodnie wojenne i zniszczenia, jakich dopuścił się okupant na terenie gminy i miasta Przemyśla w latach 1939—1944.

W 50-tą rocznicę oblężenia Przemyśla tamtejsze Muzeum zorganizowało wystawę poświęconą dziejom budowy i oblężenia twierdzy przemyskiej.

W dniu 13 października 1965 r. podczas uroczystej sesji naukowej p.t. „Przemysł i Ziemia Przemyska w zaraniu dziejów” dokonano otwarcia w Muzeum Ziemi Przemyskiej wystawy p.t. „Przemysł w zaraniu dziejów”.

STARGARD. Z okazji rocznicy wyzwolenia Stargardu w dniu 5 marca Muzeum w Stargardzie zorganizowało wystawę p.t. „Stargardiana Dwudziestolecia”.

W dniu 26. IV do 31. V. czynna była w Stargardzie wystawa p.t. „Pomeranica dawne i współczesne” zorganizowana przez Muzeum w Stargardzie.

SZAMOTULY. W związku z Tygodniem Międzynarodowej Solidarności Bojowników Ruchu Oporu i 20-leciem wyzwolenia obozów koncentracyjnych, ZBoWiD i Muzeum Ziemi Szamotulskiej przygotowały w Baszcie Halszki wystawę fotografii p.t. „Dokumenty zbrodni hitlerowskich w obozach koncentracyjnych”. Wystawa trwała od 9. IV. do 15. V. 1965 r.

SZCZECIN. W związku z 20-leciem powrotu ziem zachodnich do Macierzy i 20-leciem Ludowej Marynarki Wojennej, władze wojewódzkie i miasta Szczecina zaprosiły do swego miasta Okręt-Muzeum „Burza”, który przyплыł do Szczecina w dniu 15 maja 1965 r. i zacumował przy Bulwarze Piastów Pomorskich. W dniu następnym okręt został udostępniony do zwiedzania.

TUREK. Na zlecenie Ministerstwa Kultury i Sztuki w ramach podpisanej w czerwcu 1965 r. umowy o wymianie kulturalnej między Polską i Finlandią, Muzeum Narodowe w Krakowie, Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu i Muzeum Pomorskie w Gdańsku, zorganizowały wystawę historyczną w Zamku w Turku, poświęconą osobie Katarzyny Jagiellonki, jej losom i otoczeniu. Ekspozycja była czynna od 11 czerwca 1965 r. do 8 lipca 1965 r.

WARSZAWA. W styczniu 1965 r. otwarta została w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy stała wystawa p.t. „VII wieków i 20 lat Warszawy”. Nowootwarta wystawa mieściła się w 63 salach o powierzchni 3.240 m.kw.; oparta o nowy scenariusz jest całkowitą przebudową ekspozycji poprzedniej. W muzeum Historycznym m.st. Warszawy otwarta została w dniu 17 stycznia 1966 r. wystawa fotograficzna Edwarda Falkowskiego p.t. „Warszawiacy 1945—1965”.

W dniu 17 maja w Muzeum Techniki NOT została otwarta wystawa p.t. „Zabytki i tradycje techniki polskiej”. Wystawa, na której zgromadzono ok. 300 eksponatów ilustruje rozwój techniki na naszych ziemiach w ciągu 1000-lecia Państwa Polskiego.

WARSZAWA. W dniu 8 września — w 60-lecie Rewolucji 1905 r. — otwarta została w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej wystawa monograficzna obrazująca walkę proletariatu Warszawy i działalność czołowych rewolucjonistów.

W dniu 28 września otwarta została w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy wystawa czasowa p.t. „Varsaviana w zbiorach dredeńskich”. Eksponowane na niej widoki i plany Warszawy oraz rysunki architektoniczne budowli warszawskich pochodzą ze zbiorów Saskiego Krajowego Archiwum Głównego w Dreźnie. Organizatorzy wystawy udostępnili po raz pierwszy w Polsce cenne zbiory.

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie zorganizowało w Berlinie (demokratycznym) wystawę p.t. „Ruch oporu w sztuce polskiej”.

WROCLAW. W ramach obchodów dwudziestej rocznicy powrotu do Polskich Ziem Zachodnich i Północnych otwarta została w Muzeum Śląskim we Wrocławiu wystawa p.t. „Walka narodu polskiego o wyzwolenie Śląska w XX wieku”.

ŻYRARDÓW. W okresie od 26 września do 15 listopada eksponowana była w Muzeum Historii Ruchu Robotniczego miasta Żyrardowa wystawa p.t. „Stulecie Międzynarodowego Stowarzyszenia Robotników I-a Międzynarodówka”. Wystawa została przygotowana przez Muzeum Lenina w Warszawie.

I. KONGRESY. ZJAZDY. KONFERENCJE. UROCZYŚĆCI

GLIWICE. W dn. 19 kwietnia w Muzeum w Gliwicach odbyła się sesja naukowa poświęcona historycznym związkom Śląska z całością ziem polskich.

KRAKÓW. W dniach 4–5 marca w sali odczytowej PAN odbyła się doroczna sesja sprawozdawcza poświęcona historii polskiej techniki hutniczej i odlewniczej.

LUBLIN. W dniach 4 i 5 listopada zorganizowano sesję naukową poświęconą zbrodniom hitlerowskim na Lubelszczyźnie.

ŁAMBINOWICE. 31 maja obradował w Muzeum Martyrologii i Jeńców Wojennych zespół do spraw martyrologii. Omawiano prace naukowo-badawcze, oświatowo-upowszechnieniowe i strukturę organizacyjną muzeum.

MAJDANEK. W dniu 18 września na zakończenie obchodzonych dorocznie Dni Majdanka oraz w związku z 22-letnią rocznicą wyzwolenia obozu odbyła się na terenie obozu wielka manifestacja antywojenna ludności, w której wzięło udział ok. 40.000 osób.

POZNAŃ. W dn. 20 i 21 kwietnia w Muzeum Historii m. Poznania w Ratuszu Miejskim odbyło się sympozjum „Renesans zabytków 1000 lecia w PRL”. Podsumowano tam wkład konserwatorstwa i muzealnictwa w 1000-letni dorobek kulturalny narodu i państwa. W sesji wzięło udział ok. 150 specjalistów.

W dn. 21 kwietnia odbyło się posiedzenie zespołu do spraw problematyki historycznej w muzeach. Przedmiotem obrad zespołu było zapoznanie się z działalnością Muzeum Historii Ruchu Robotniczego w Poznaniu.

PRZEMYŚL. W dn. 21–22 października odbyła się sesja poświęcona kulturze Przemysła i ziemi przemyskiej na przestrzeni 1000-lecia. Współorganizatorem sesji było Muzeum Przemyskie.

RZESZÓW. W ramach organizowanych od kilku lat cykli odczytowych podjęto temat „Najstarsze miasta w województwie rzeszowskim”.

STARACHOWICE. W dn. 21 maja Stowarzyszenie Techniczne Odlewników Polskich przy Starachowickiej Fabryce Samo-

chodów Ciężarowych zorganizowało ku uczczeniu 1000-lecia Państwa Polskiego sesję naukową poświęconą historii kultury materialnej Zagłębia Staropolskiego pod hasłem „Tysiąc Lat Techniki Polskiej”.

SZRENIAWA. W dn. 28 marca odbyło się kolejne posiedzenie Rady Muzealnej Muzeum Rolnictwa w Szreniawie poświęcone zagadnieniu społecznych i rewolucyjnych ruchów chłopskich na terenie Wielkopolski w XIX i XX wieku. Omówiono również osiągnięcia socjalne w XX-leciu PRL.

TORUŃ. W dn. 17 lutego miała miejsce w Uniwersytecie Kultury przy Muzeum Okręgowym w Toruniu uroczysta wieczornica z okazji 493 rocznicy urodzin M. Kopernika.

WARSZAWA. Na Kolegium Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków w dn. 11 stycznia dyskutowano m.in. nad otwarciem w dn. 18 stycznia Muzeum Jana Matejki w odbudowanym dworku w Krzesławicach koło Nowej Huty — miejscu urodzenia artysty.

W dn. 31 stycznia w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej odbył się uroczysty wieczór literacko-muzyczny poświęcony 80-letniej rocznicy stracenia członków Partii „Proletariat”.

W dn. 21 lutym w związku z otwarciem w Muzeum Wojska Polskiego wystawy p.t. „Szkoła Rycerska i jej epoka” odbyło się w Audytorium Maximum UW posiedzenie naukowe.

W dn. 26 kwietnia odbyła się konferencja zespołu doradczego do spraw muzealnictwa morskiego. Było to posiedzenie inauguracyjne zespołu.

W dn. 3 maja w Muzeum Narodowym w Warszawie nastąpiła uroczysta inauguracja Dni Oświaty Książki i Prasy.

W dniach 21 do 28 maja przebywali w Polsce przedstawiciele Muzeum Miasta Amsterdamu. Celem wizyty było zapoznanie się z ekspozycją, strukturą organizacyjną oraz działalnością Muzeum Historycznego m. st. Warszawy.

W dn. 7 listopada w Stołecznym Domu Kultury odbył się wieczór poświęcony 49 rocznicy Wielkiej Październikowej Rewolucji Socjalistycznej. Tematem prelekcji był „Udział Polaków w Rewolucji Październikowej”.

ŻARNOWIEC. W dn. 26 marca odbyło się w Warszawie walne zgromadzenie członków Towarzystwa im. M. Konopnickiej w sprawie wykupienia z rąk prywatnych śpichlerza wchodzącego w skład zespołu żarnowieckiego darowanego niegdyś poetce przez naród polski.

II. NOWE I ZREORGANIZOWANE MUZEA.

ANDRYCHÓW. W stadium organizacji znajduje się Muzeum Tactwa przy kombinacie przemysłu wełnianego.

BABIA GÓRA. W dn. 25 września otwarto Muzeum Turystyki Górskiej PTTK.

BIAŁA PODLASKA. W dn. 23 października otwarto Muzeum Regionalne. Ekspozycja obejmuje części archeologiczną, historyczną i etnograficzną.

BILGORAJ. Zostało tu otwarte w siedzibie nowego ratusza przy Rynku Muzeum Regionalne Ziemi Bilgorajskiej posiadające m.in. oddział historyczny.

BISKUPIEC. woj. olsztyńskie. W trakcie przygotowań znajduje się Muzeum Młynarskie w zabytkowym wiatraku w Bęsi koło Biskupca. Będzie to pierwsze w kraju muzeum tego typu.

BRZOZÓW, woj. Rzeszowskie. W jednym z pomieszczeń zabytkowego ratusza powstało Muzeum Regionalne. W kolekcji muzeum znajdują się m.in. dokumenty i pamiątki dotyczące historii miasta i jego mieszkańców, a przede wszystkim działalności cechów rzemieślniczych.

CEDYNIA, woj. Szczecińskie. W dniu 19 czerwca powstało tu nowe Muzeum Regionalne z działem historycznym.

CHORZÓW. Dział historyczny Muzeum przystąpił do gromadzenia dokumentacji do wybranych zagadnień współczesnych m.in. do udziału 75 p.p. w kampanii wrzesniowej a szczególnie do walki z niemieckim Freikorpssem na terenie Maciejowic i Chorzowa.

CZĘSTOCHOWA. Powstał projekt utworzenia tu muzeum dr. Wł. Biegańskiego znakomitego lekarza i filozofa. Siedzibą muzeum byłby dom, w którym mieszkał.

DARŁOWO. Wkrótce nastąpi reorganizacja Muzeum Regionalnego w Darłowie, które przekształci się na Muzeum Rybactwa Morskiego.

GDAŃSK. Muzeum Morskie w Gdańsku rozszerzy swą ekspozycję w trzech przekazanych mu odbudowanych śpichrzach na Ołowiance.

W odbudowanych wnętrzach Ratusza proponuje się stworzyć Muzeum Historii Gdańska.

KATOWICE. W hucie Baildon otwarto Muzeum Przyzakładowe obrazujące historię fabryki.

KOŁACZKOWO koło Wrześni. Powstał projekt urządzenia muzeum biograficznego w pałacyku, gdzie żył i pracował Wł. Reymont.

KOŁOBRZEG. W dniu 8 maja otwarto Muzeum Oręża Polskiego zlokalizowane w wieży kolegiaty. Muzeum obrazuje dzieje Pomorza i jego związki z pozostałymi ziemiami polskimi na przestrzeni wieków a także szlak bojowy Ludowego Wojska Polskiego od Lenino po Wał Pomorski oraz walki o wyzwolenie Kołobrzega w marcu 1945 r.

KONIN. Projektuje się utworzenie Muzeum Węgla Brunatnego obejmującego historię odkrycia i eksploatacji węgla.

ŁÓDŹ. Muzeum Historii Włókiennictwa przejęło nowe odremontowane pomieszczenie dawnej „Białej Fabryki” Geyera na cele muzealne.

Przy Dziale Zbiorów Specjalnych Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Waryńskiego powstaje Muzeum Książki Dziecięcej i Podręczników Szkolnych. Specjalnością placówki będą książki wydane w Łodzi w XIX w. i na początku XX wieku.

Z inicjatywy Komendy Straży Pożarnej powstaje w Łodzi Muzeum Strażackie, które znajdzie pomieszczenie w siedzibie jednego z najstarszych oddziałów przy ul. Obrońców Stalingradu.

NISKO. Organizuje się tu Muzeum Regionalne z działem historycznym poświęconym zwłaszcza okresowi okupacji hitlerowskiej i walkom partyzanckim na terenie powiatu.

OBŁĘGOREK. W dn. 29 maja po dłuższym remoncie zostało otwarte Muzeum Henryka Sienkiewicza. Udostępniono dworek, w którym znajduje się zrekonstruowany gabinet i salon pisarza, uporządkowano otoczenie.

OLKUSZ. Powstało tu nowe muzeum regionalne oparte o eksponaty obrazujące prace kopalni ołowiu, srebra i cynku w minionych wiekach.

PŁOCK. Muzeum Mazowieckie przygotowuje nowy dział stałej ekspozycji poświęcony historii ruchów społecznych na terenie Mazowsza płockiego.

POZNAŃ. W dn. 18 października otwarto Muzeum Przemysłowe przy Poznańskim Kombinacie Przemysłu Metalurgicznego — Zakładach H. Cegielskiego, które obchodziły 120-tą rocznicę swego istnienia.

RADOM. Przy Radomskiej Wytwórni Telefonów powstaje Muzeum Aparatów Telefonicznych. Fabryka zbiera intensywnie eksponaty.

STARACHOWICE. Przystąpiono do urządzenia Centralnego Muzeum Polskiego Hutnictwa i Odlewnictwa na terenie odbudowanych urządzeń z początku XIX wieku.

ŚWIDNICA. W stadium realizacji znajduje się Muzeum Dawnego Kupiectwa Śląskiego. Wśród eksponatów wymienić należy m.in. miary, wagi, dokumenty dotyczące handlu i rzemiosła.

WARSZAWA. W dn. 3 listopada na Stadionie „Iskry” nastąpiło uroczyste otwarcie Muzeum Kultury Fizycznej i Turystyki. W grudniu zostało otwarte Muzeum Rzemiosła przy ul. Podwale 11. Stanowi ono załazek przyszłego, bardziej rozbudowanego ośrodka.

WOLA OKRZEJSKA. W dn. 9 października nastąpiło otwarcie Muzeum w odremontowanym dworku, gdzie urodził się H. Sienkiewicz.

WROCŁAW. Oddział Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Aptekarstwa na Śląsku podjął uchwałę otwarcia przy Kurzym Targu w zabytkowej kamienicze Muzeum Historii Medycyny i Aptekarstwa.

WRZEŚNIA. W maju otwarte zostało Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich z okazji uroczystych obchodów 65-tej rocznicy strajku szkolnego. Muzeum mieści się w zaadaptowanym dawnym gmachu szkolnym.

ZAMOŚĆ. Zaprojektowano utworzenie Muzeum Róży Luksemburg, która urodziła się w Zamościu. Muzeum mieścić się będzie w domu rodzinnym rewolucjonistki przy ulicy Staszica 33.

ZŁOTY STOK. koło Żąbkowic Śląskich. Przy dawnej kopalni złota otwarto muzeum produkcji tego kruszcu. Kopalnia w Złotym Stoku znana była od XIV wieku.

III. NABYTKI

CHORZÓW. Dział Historyczny Muzeum w Chorzowie wzbogacił się o kilka sztandarów, z których szczególną wartość posiada sztandar Zjednoczenia Zawodowego Polskiego z Poremby z roku 1911 i Towarzystwa Polek z Wielkich Hajduk z 1919 r.

GDAŃSK. Muzeum Morskie otrzymało od Polskich Lini Oceanicznych komplety zbiorów materiałów dotyczących historii rozwoju polskiej żeglugi pasażerskiej.

POZNAŃ. Muzeum Militarium w Parku Pomnika Braterstwa Broni i Przyjaźni Polsko-Radzieckiej wzbogaciło się o dary jednostek wojskowych z okresu II Wojny Światowej m.in. kuter holowniczy, łódź desantową, sprzęt saperski itp. Muzeum Broni uzyskało interesujące militaria jak np. mundur ułana z 1831 r., buzdycan z XVII w., mundury powstańców wielkopolskich, szablę polską t.zw. batorówkę oraz szpadę z czasów Augusta Mocnego.

Muzeum Historyczne w Poznaniu otrzymało urnę z sercem generała Jana H. Dąbrowskiego, która spoczęła w sali reprezen-

tacyjnej ratusza. W sali tej zorganizowano wystawę pamiątek po gen. Dąbrowskim.

PRZEMYŚL. Dział historyczny Muzeum Ziemi Przemyskiej wzbogacił się o 60 sztuk negatywów z okresu II Wojny Światowej, krzyż procesyjny cerkiewny z XVIII w.

WARSZAWA. Do zbiorów Muzeum Historycznego m.st. Warszawy wpłynęły dwa cenne egzemplarze starodruków ofiarowane przez dr Br. Krystallę. Są to: księga z dawnej biblioteki Stanisława Baryczki – „Inwentarz Konstytucji Koronnych...” wydany w 1643 r. w drukarni Elerta oraz Biblia w języku polskim tłoczona przez Leopolitę w Krakowie w 1577r.

WROCŁAW. Muzeum Sztuki Medalierskiej otrzymało cenną kolekcję plaket Jana Raszki (zmarł w 1945 r.). Są to głównie plakietki portretowe odlewane w brązie przedstawiające znane osobistości polskie z okresu I Wojny Światowej. Posiadają one cenną wartość dokumentalną.

IV. WYSTAWY

BARCZEW, woj. olsztyńskie. W dn. 27 czerwca w Muzeum Feliksja Nowowiejskiego otwarto nową ekspozycję przy współudziale rodziny kompozytora.

BIAŁYSTOK. Muzeum Ruchu Rewolucyjnego w ramach współpracy Białegostoku z Grodnem otwarło w dn. 8 stycznia wystawę p.t. „Dorobek Grodzieńszczyzny w XX-leciu powojennym.”

W dn. 10 września w Muzeum Ruchu Rewolucyjnego udostępniono wystawę p.t. „Organizacje młodzieżowe na Białostoczczyźnie w latach 1943 – 1948”. Wystawę zorganizowano w oparciu o oryginalne dokumenty, fotografie i pamiątki pochodzące ze zbiorów muzeum. Przekazywana sztafetowo ekspozycja odwiedziła w ciągu 1967 r. szereg miejscowości województwa białostockiego.

Z okazji Kongresu Kultury Polskiej w Muzeum Okręgowym w Białymstoku została otwarta w dn. 26 września wystawa p.n. „Dzieje oręża w Tysiącleciu Państwa Polskiego na ziemiach województwa białostockiego.”

BRZEG. Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu zorganizowało w ramach obchodów milenialnych i Dni Oświaty, Książki i Prasy wystawę rękopisów i starodruków z t.zw. Biblioteki Piastowskiej oraz polskich druków wydawanych w Brzegu od XVII do początku XX wieku.

BYDGOSZCZ. W Muzeum im. L. Wyczółkowskiego została otwarta w dn. 28 lutego wystawa „Bydgoszcz w czasie okupacji hitlerowskiej”. Wystawa czynna była prawie przez cały rok. W dn. 14 czerwca w Muzeum im. Wyczółkowskiego otwarto wystawę Juliana Marchlewskiego obrazującą jego życie i działalność. Wystawę przygotowało Muzeum Kujawskie we Włocławku, rodzinnym mieście Marchlewskiego z okazji stułecnej rocznicy jego urodzin.

BYTOM. W dn. 30 kwietnia w 45-tą rocznicę wybuchu trzeciego powstania śląskiego otwarto w Muzeum Górnośląskim wystawę p.t. „Epos powstańczy” opartą o materiały dokumentalne z okresu powstań i plebiscytu na Górnym Śląsku (1918 – 1922).

CEDYNIA, Pomorze Zachodnie. W dn. 19 czerwca otwarto wystawę obrazującą dzieje Cedyni w dobie Piastów. Wystawę przygotowało Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie. Szczególny nacisk położono na zwycięską historyczną bitwę odniesioną przez Mieszka I nad wojskami zaborczymi feudałów niemieckich.

CHORZÓW. Muzeum w Chorzowie otworzyło w dn. 20 marca wystawę pamiątek z okresu plebiscytu i powstań śląskich. Znalazły się tu odezwy, afisze, broszury agitacyjne, odznaki, fotografie oraz sztandary (20 sztuk) różnych organizacji polskich okresu przedplebiscytowego.

GDAŃSK. W ramach roku muzealnictwa morskiego Muzeum Morskie w Gdańsku udostępniło społeczeństwu w dn. 22 października wystawę p.t. „1000-lecie żeglugi w Polsce”.

Z okazji Kongresu Kultury Polskiej – Muzeum Pomorskie w Gdańsku wystąpiło z wystawą p.t. „Gdańsk w przeszłości”.

GDYNIA. Okręt – Muzeum Marynarki Wojennej „Burza” znalazł się znów po remoncie przy Skwerze Kościuszki. Na najbliższy okres planowane są trzy wystawy: „1000 lat Polski na morzu”, „Historia okrętu „Burza”, oraz wystawa okolicznościowa związana z rocznicą Wojska Polskiego.

GLIWICE. W ramach uroczystości milenialnych w zabytkowym zameczku w Gliwicach otwarto w dn. 19 kwietnia wystawę p.t. „Ziemia Gliwicka od zarania dziejów do czasów współczesnych.” Wystawa podkreśla prasłowiańskość i polskość terenów oraz walkę o utrzymanie polskości i walkę o wyzwolenie narodowe i społeczne. Na wystawie znalazło się 1000 eksponatów.

KALISZ. Ku uczeniu Kongresu Kultury Polskiej Muzeum przygotowało wystawę p.t. „Kalisz, wczoraj, dziś i jutro.”

KOSZALIN. Z okazji Kongresu Kultury Polskiej Muzeum w Koszalinie otworzyło wystawę p.t. „Koszalin w latach 1266 do 1966.”

KRAKÓW. W dn. 28 maja otwarto w Krakowskim Domu Kultury wystawę obrazującą 600-letnie dzieje Kleparza — dziś jednej z dzielnic Krakowa. Wystawę zorganizowało Muzeum Historyczne m. Krakowa oraz Archiwum m. Krakowa i Województwa.

W końcu listopada Muzeum Narodowe w Krakowie przygotowało w oddziale Sukiennice pokaz rękopisów ze zbiorów Biblioteki Czartoryskich. Wystawa nosiła tytuł: „Ze skarbcza kultury polskiej XV—XVI wiek.”

W dn. 6 grudnia w Pałacu Sztuki udostępniono po konkursową wystawę szopek krakowskich. Wystawa została przygotowana przez Muzeum Historyczne m. Krakowa i Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych.

Muzeum Narodowe w Krakowie oraz Muzeum Regionalne PTTK w Puławach przygotowały wystawę p.t. „Myśliwstwo i Jeździectwo w dawnej Polsce”. Siedzibą ekspozycji był Domek Gotycki w Puławach.

KWIDZYN. Muzeum Regionalne przygotowało wystawę p.t. „Ziemie nadbałtyckie zawsze polskie”. Otwarcie nastąpiło w dniu 25 października. Wystawa oparta została o zasoby Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu dla uczczenia Millenium.

Otwarto tu również wystawę p.t. „Wyzwolenie Kwidzyna i jego rozwój”.

LEGNICA. Ku uczczeniu Kongresu Kultury Polskiej otwarto w miejscowym muzeum wystawę p.t. „Miedź w dawnych wiekach”.

LESZNO. W tutejszym muzeum otwarto ekspozycję p.t. „Dokumenty zbrodni hitlerowskich z terenu Kalisza i Kaliskiego.”

LIDZBARK WARMINSKI. W dn. 19 czerwca otwarto tu wystawę ilustrującą 1000-lecie dziejów kultury polskiej na Warmii i Mazurach.

LUBLIN. W Bramie Krakowskiej otwarto w dniu 15 kwietnia wystawę p.t. „Stary Lublin w grafice” ilustrującą dzieje miasta od XVII do XX wieku.

W Bramie Krakowskiej otwarto w dniu 23 listopada wystawę p.t. „Za wolność waszą i naszą” udostępnioną przez Muzeum Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie. Wystawę zorganizowano w związku z 30-letnią rocznicą walk w Hiszpanii i udziału w nich polskich komunistów.

ŁĘCZYCA. W dn. 11 czerwca Muzeum w Łęczycy otworzyło wystawę p.t. „Rewolucja 1905—1907 w Łęczycy i powiecie łęczyckim.”

Z okazji Kongresu Kultury Polskiej eksponowano w tutejszym muzeum wystawę p.t. „miasta polskie w Tysiącleciu.”

ŁÓDŹ. Muzeum Historii Włókiennictwa otworzyło w dn. 18 stycznia wystawę p.t. „Włókiennictwo wczoraj i dziś.” Wystawa została przygotowana przy współudziale Stowarzyszenia Włókienników Polskich NOT

Muzeum Historii Ruchu Rewolucyjnego udostępniło w dniu 4 maja wystawę p.t. „Z dziejów konspiracyjnej techniki partyjnej w Łodzi i okręgu (1882—1944)”. Wystawa została otwarta ku czci 1000-lecia Państwa Polskiego oraz Dni Oświaty, Książki i Prasy.

MĄJDANEK. W dn. 16 kwietnia w Państwowym Muzeum na Majdanku udostępniono wystawę p.t. „Przeciw wojnie”.

MYSŁOWICE, woj. katowickie. W dn. 18 września przy Alei ZNP otwarto izbę upamiętniającą Polaków pomordowanych w tym mieście przez hitlerowców.

NIEBORÓW. W Muzeum w Nieborowie przygotowano z okazji Kongresu Kultury Polskiej wystawę p.t. „200 lat sceny polskiej”.

OLSZTYN. Muzeum Mazurskie w Olsztynie wystąpiło z wystawą „1000-lecie kultury polskiej na Warmii i Mazurach” zorganizowaną z okazji Kongresu Kultury Polskiej.

OSTROWIEC WIELKOPOLSKI. W dn. 3 grudnia otwarto Muzeum Regionalne w dawnym pałacu Wielopolskich. Na wystawie zgromadzono ponad 1.000 eksponatów ilustrujących m. in. historię miejscowego ruchu robotniczego oraz historię hutnictwa.

PŁOCK. Muzeum Ziemi Mazowieckiej zorganizowało wystawę z okazji Kongresu Kultury Polskiej p.t. „X wieków Płocka.”

POZNAŃ. W Muzeum Historycznym w Poznaniu od maja 1965 roku czynna była wystawa p.t. „Dokumenty związane z działalnością mennicy poznańskiej od XIV do XVII wieku” oraz pokaz numizmatów tej mennicy od XIII do XVII wieku. W Muzeum Narodowym w Poznaniu otwarta została w dniu 11 czerwca wystawa polskiego malarstwa historycznego oparta o obrazy czołowych polskich malarzy ze zbiorów muzeów Warszawy, Krakowa, Wrocławia i Poznania.

W ramach obchodów millennialnych Muzeum Historii Ruchu Robotniczego im. M. Kasprzaka otworzyło w dn. 21 lipca wystawę p.t. „Początki socjalizmu w Poznańskim 1850—1881”.

W Muzeum Historycznym w Poznaniu czynna była od 18 grudnia 1965 wystawa p.t. „Medycyna Wielkopolska na przestrzeni wieków”. Ekspozycja przygotowana została przez Muzeum Narodowe przy współudziale Biblioteki Wydziału Lekarskiego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

RADOM. Ku uczczeniu Kongresu Kultury Polskiej w Muzeum w Radomiu przygotowano wystawę p.t. „1000 lat rozwoju przestrzennego Radomia.”

RAWA MAZOWIECKA. Muzeum Ziemi Rawskiej mieszczące się w budynku dawnego kolegium jezuickiego udostępniło wystawę p.t. „Dzieje Ziemi Rawskiej”.

RYPIN, woj. bydgoskie. Z inicjatywy młodzieży szkolnej podjęto plan upamiętnienia tutejszego miejsca kaźni w formie Muzeum Martyrologii. Przystąpiono do adaptacji na ten cel pięciu piwnic domu przy ul. Warszawskiej, gdzie hitlerowcy wymordowali ok. 3.000 Polaków.

RZESZÓW. Muzeum Okręgowe w Rzeszowie przygotowało wystawę p.t. „Prasa Rzeszowa w XIX i XX wieku” ilustrującą dorobek tutejszego czasopiśmiennictwa od ukazania się pierwszego stałego pisma t.j. od 1883 r. do chwili obecnej. (ok. 60 tytułów.) Wystawa była czynna od 29 maja do 20 października.

SIERADZ. W ramach obchodów 1000-lecia Państwa Polskiego Muzeum w Sieradzu otworzyło w dn. 1 maja wystawę p.t. „Rok 1905—1907 w Sieradzu i okolicy.”

SZCZECIN. W dn. 18 czerwca Muzeum Pomorza Zachodniego w ramach obchodów millennialnych otworzyło wystawę p.t. „Polska nad Bałtykiem przez 1000 lat.” Wystawa ilustruje

tradycje wielowiekowych dążeń o utrzymanie dostępu do Bałtyku.

SZCZYTNO. Kongres Kultury Polskiej Muzeum w Szczycinie uczciło wystawą p.t. 70-lecie ruchu ludowego na Mazurach”.

SZRENIAWA. W dn. 2 października Muzeum Rolnictwa otworzyło wystawę ilustrującą ruch młodzieżowy wsi wielkopolskiej w latach 1918 do 1966 w oparciu o oryginalne dokumenty, fotografie, wysawnictwa i pamiątki.

TARNOWSKIE GÓRY. W marcu w 45-tą rocznicę plebiscytu na Śląsku muzeum zorganizowało wystawę dokumentów i pamiątek tego czasu p.t. „Pamiątki plebiscytu i Trzeciego Powstania Śląskiego.”

TORUŃ. Muzeum Okręgowe w Toruniu zorganizowało wystawę p.t. „Drugi traktat toruński w dokumencie i sztuce”.

WARSZAWA. W dn. 17 stycznia w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy otwarto wystawę fotograficzną Edwarda Fal-kowskiego p.t. „Warszawiacy 1945–1965”.

Z okazji 200-lecia Szkoły Rycerskiej Muzeum Wojska Pol-skiego otworzyło w dn. 19 lutego wystawę p.t. „Szkoła Rycer-ska i jej epoka”, urządzoną wspólnym staraniem Muzeum Woj-ska Polskiego i Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie.

Muzeum Lenina w Warszawie zorganizowało wystawę ob-rzującą działalność Lenina w latach 1912–1917. Otwarcie nastąpiło w dn. 19 lutego. Ekspozycję zorganizowano w opar-ciu o nowoczesne urządzenia, efekty dźwiękowe i świetlne. W dn. 23 marca Muzeum Wojska Polskiego otworzyło wy-stawę rysunków T. Kulisiewicza p.t. „Stalowe ptaki”. Wy-eksponowano 68 rysunków stanowiących cykl o tematyce lotniczej.

W dn. 3 maja w Muzeum Narodowym w Warszawie udostęp-niono wystawę poświęconą konstytucji 3 maja.

W Muzeum A. Mickiewicza otwarto w dn. maja wystawę p.t. „Kaliopie, Melpomena, Erato, Polihymnia, Klio”. Ekspozycja ilustruje związki literatury polskiej od J. Kochanowskiego do S. Wyspiańskiego z postępowymi tradycjami narodowymi. W dn. 7 maja Muzeum Polskiego Ruchu Rewolucyjnego otwo-rzyło wystawę greckiego artysty rewolucyjnego Dimitriosa Kacykojannisa o tematyce ideologicznej walki z faszyzmem i uciskiem społecznym. Rysunki powstały w celi więziennej.

W dn. 19 maja w jednej z sal Muzeum A. Mickiewicza udostęp-niono pokaz pamiątek po M. Dąbrowskiej. Ekspozycja pow-stała dla uczczenia pierwszej rocznicy śmierci pisarki.

Muzeum Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w ramach imprez towarzyszących Kongresowi Kultury otworzyło w dn. 4 paź-

dziernika wystawę p.t. „Walka o wyzwolenie narodowe i spo-łeczne w sztuce polskiej”. Wystawa obejmuje zagadnienie od powstania kościuszkowskiego do walki z faszyzmem.

W dn. 8 października otwarto w Muzeum Narodowym wy-stawę pt. „1000 lat kultury polskiej na Śląsku, Ziemi Lubu-skiej, Pomorzu, Warmii i Mazurach”. Była to czołowa impreza uświetniająca Kongres Kultury Polskiej.

Muzeum A. Mickiewicza otworzyło w dn. 15 listopada cen-tralną wystawę poświęconą twórczości H. Sienkiewicza.

W salach Redutowych Teatru Wielkiego otwarto w dn. 19 listopada wystawę obrazującą życie i twórczość H. Sienkiewicza. Był to cenny akcent w końcowych imprezach Roku Sienkie-wiczowskiego.

Statkiem „Batory” odpłynęły z Gdyni w pierwszych dniach listopada eksponaty na wystawę p.t. „Polska nauka i technika w 1000-leciu”. Wystawę przygotowało Muzeum Techniki NOT dla Muzeum Wiedzy i Przemysłu w Chicago. Otwarcie wystawy nastąpiło w dn. 2 grudnia.

Muzeum Teatralne uczciło Kongres Kultury Polskiej wystawą p.t. „Warszawskie pamiątki teatralne 1765–1965.”

W X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej otwarto ku uczczeniu Kongresu Kultury wystawę p.t. „Warszawa w rewolucji 1905–1907”.

Muzeum Lenina zorganizowało w ramach imprez związanych z Kongresem Kultury Polskiej wystawę p.t. „Międzynarodowa Organizacja Pomocy Rewolucjonistom MOPR.”

WIELICZKA. Z okazji Kongresu Kultury Polskiej Muzeum Żup Krakowskich przygotowało wystawę p.t. „Pradzieje Wieliczki.”

WIELUŃ. Muzeum w Wieluniu przygotowało dla Oleśna Śląskiego wystawę p.t. „Zniszczenia miasta Wielunia w dniu 1 września 1939 r”. Wystawę otwarto dnia 10 stycznia 1966 r. Muzeum Ziemi Wieluńskiej zorganizowało w ramach obcho-dów 1000-lecia i 45-ej rocznicy wybuchu trzeciego Powstania Śląskiego oraz 21 rocznicy zwycięstwa nad hitleryzmem wy-stawę p.t. „Ziemia Wieluńska w powstaniach Śląskich”. Otwarcie nastąpiło w dn. 8 maja.

WROCLAW. Z okazji Dnia Kobiet Muzeum Śląskie przysto-wało ekspozycję p.t. „Ona wczoraj i przedwczoraj.”

Ku uczczeniu Kongresu Kultury Polskiej Muzeum Śląskie otworzyło wystawę p.t. „Walka narodu polskiego o wyzwole-nie Śląska”.

ZABRZE. W związku z imprezami Kongresu Kultury Pol-skiej Muzeum w Zabrze wystąpiło z wystawą p.t. „Czyn bo-jowy powstańców zabrzańskich.”

ROK 1967

I. ZJAZDY. KONFERENCJE. UROCZYSTOŚCI

BLACHOWNIA. Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach wspólnie z Komitetem Zakładowym PZPR w Zakładach Chemicznych „Blachownia” zorganizowało w dn. 27 września konferencję popularno-naukową poświęconą dziejom zakładów w latach 1939–1967.

BYTOM. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu wspólnie z Miejskim Komitetem Obchodów 50-tej rocznicy Wielkiej Socjali-stycznej Rewolucji Październikowej zorganizowało w dn. 23 października konferencję naukową poświęconą rewolucji.

ŁAMBINOWICE. W dn. 17 marca w XXII rocznicę wyzwolenia obowzu jeńców wojennych Stalag VIII-B i Lamsdorf zorganizowany został zjazd byłych jeńców zamieszkałych obecnie na terenach województw opolskiego i wrocławskiego. Zjazd zorganizowany został przez Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych.

POZNAŃ. W dn. od 15 do 24 września w Muzeum Instrumentów Muzycznych zorganizowano międzynarodowy konkurs lutniczy im. H. Wieniawskiego.

RAWA MAZOWIECKA. W dn. 29 października obradowała w Rawie Mazowieckiej sesja popularno-naukowa poświęcona dziejom Rawy i jej regionu.

SZTUTOWO. W dn. 20 września odbyło się uroczyste przyznanie nagród w ogłoszonym przez Muzeum Stutthof w Sztutowie konkursie na wspomnienia z okresu II Wojny Światowej

na Pomorzu. Spotkanie odbyło się w lokalu dyrekcji muzeum w Gdańsku.

TORUŃ. 16 września z okazji inauguracji Roku Kulturalno-Oświatowego z inicjatywy Muzeum Okręgowego w Toruniu zorganizowano w piwnicach ratusza staromiejskiego uroczysty wieczór muzyki i poezji o tematyce kopernikowskiej mając na względzie zbliżającą się 500-letnią rocznicę urodzin astronoma.

WARSZAWA. W dn. 27–28 września odbyła się w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy specjalna sesja z udziałem historyków, nauczycieli historii, polonistów i przewodników PTTK poświęcona problematyce męczeństwa i walki mieszkańców Warszawy w czasie II Wojny Światowej. Sesja związana była z zakończeniem pierwszego etapu konkursu młodzieżowego poświęconego tematowi: „Historia mojej dzielnicy od września 1939 do chwili obecnej” ogłoszonego dla uczniów szkół warszawskich.

II. NOWE I ZREORGANIZOWANE MUZEA.

BILGORAJ. W dn. 3 maja otwarte zostało Muzeum Regionalne w Bilgoraju mieszczące się w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej. Posiada ono m.in. dział historii powiatu bilgorajskiego.

BLACHOWNIA woj. katowickie. Na wiosnę otwarta została ekspozycja muzealna przy Zakładach Odlewniczych i emalierni w Blachowni. Ilustruje ona początki produkcji żelaza na tamtejszym terenie. Najwięcej eksponatów uzyskano od huty Blachownica. Wystawa sięga chronologicznie roku 1610.

BOLESŁAWIEC. W dn. 17 czerwca po blisko sześciolletniej przerwie reaktywowane zostało muzeum w Bolesławcu. Przedmiotem zainteresowania muzeum są dzieje produkcji ceramiki. Na tle historii miasta ekspozycja daje przegląd lokalnej twórczości artystycznej.

BYDGOSZCZ. W mieszkaniu zmarłego nie dawno Adama Grzymały Siedleckiego powstaje z inicjatywy Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy izba pamiątek, która stanowi załączek przyszłego muzeum teatralnego. Istnieje plan gromadzenia tu wszelkich materiałów dotyczących teatrów pomorskich.

DUBIECKO, woj. rzeszowskie. Czyni się starania zorganizowania muzeum w Dubiecku – miejscu urodzenia i lat młodzieńczych poety oświecenia Ignacego Krasickiego. Siedzibę muzeum stanowić będzie jedna z sal zabytkowego zamku.

GDYNIA. Przewiduje się stworzenie muzeum miasta Gdyni w zabytkowym domku – dawnej checzy kaszubskiej, która zachowała się przy ul. Starowiejskiej 30.

GŁOGÓW. W zabytkowym zamku ksiąząt głogowskich (w jednym z odbudowanych skrzydeł) powstało niewielkie muzeum hutnictwa i odlewnictwa.

GOLUB woj. bydgoskie. W odbudowanym zamku otwarto w lipcu regionalne Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej. Znalazł się tu także dział historyczny.

KRAKÓW. W dn. 1 stycznia powołano do życia Muzeum Lotnictwa podporządkowane Muzeum Techniki NOT. Mu-

zeum mieści się na dawnym lotnisku w Rakowicach. Stanie się ono ośrodkiem popularyzacji techniki lotniczej i astronautycznej.

Zostało otwarte w dn. 5 maja Muzeum Krakowskiego Chóru Akademickiego, najstarszego stowarzyszenia studenckiego w Polsce, liczącego prawie 90 lat istnienia. Muzeum mieści się przy ul. Gołębicj 14.

LENINO. W związku z przypadającym w roku 1968 XXV-leciem Ludowego Wojska Polskiego podjęto w KC PZPR uchwałę w sprawie upamiętnienia miejsca bitwy pod Lenino w ZSRR. Uchwała przewiduje zbudowanie Muzeum, uporządkowanie terenu oraz mogił żołnierskich.

ŁÓDŹ. W Teatrze im. Jaracza powstał projekt stworzenia w oparciu o istniejące zbiory Muzeum Teatralnego.

ŻUKÓW. Otwarte w dn. 7 marca Muzeum Regionalne posiada m.in. stałą ekspozycję historyczną poświęconą walkom wywoleńcym na terenie Ziemi Łukowskiej.

OLSZTYN. Olsztyńskie Zakłady Opon Samochodowych projektują zorganizowanie Muzeum Przyzakładowego obrazującego historię i działalność fabryki.

NAŁĘCZÓW. Powstał projekt utworzenia Muzeum Spółdzielczości w Nałęczowie.

POLICHNO, koło Piotrkowa Trybunalskiego. W pobliżu tej miejscowości, gdzie 25 lat temu oddział partyzancki Gwardii Ludowej pod dowództwem Franciszka Zubrzyckiego stoczył bitwę z hitlerowcami powstaje Muzeum Czynu Partyzanckiego.

SKARŻYSKO. Przystąpiono do organizacji Muzeum Staszicowskiego, które mieści się w Budynku dawnej fabryki. Eksponaty pochodzą ze staropolskiego zagłębia przemysłowego i osad położonych w dolinie rzeki Kamiennej.

ŚWIDNICA. W dn. 14 maja otwarte tu zostało Muzeum Dawnego Kupiectwa Śląskiego. Ta nowa specjalistyczna placówka muzealna została zainaugurowana wystawą p.t. „Dawne miary i wagi kupieckie”.

TARCHOMIN. W „Gazecie Tarchomińskich Zakładów Farmaceutycznych” ukazał się wniosek o utworzenie przy zakładach muzeum obrazującego historię i produkcję fabryki. Na siedzibę muzeum przeznaczona jest budynek pierwszej portierni wzniesionej w 1860 r.

WARSZAWA. 16 października w 100-tą rocznicę urodzin Marii Curie Skłodowskiej przy ul. Freta 16 w miejscu, gdzie stał dom, w którym urodziła się uczona otwarto, Muzeum biograficzne. Ekspozycja obrazuje życie i działalność naukową Skłodowskiej oraz historię i rolę jej odkrycia w dziedzinie promieniotwórczości.

WŁOCŁAWEK. Dwie barokowe kamieniczki w rynku przeznaczono na siedzibę muzeum archeologiczno-historycznego. Planuje się szczególnie podkreślenie zagadnienia udziału mieszkańców Kujaw w powstaniach narodowych i ruchach robotniczych XIX i XX w. jak również dorobku naukowego i artystycznego regionu.

WŁODAWA. Podjęto uchwałę o utworzeniu Muzeum Regionalnego Ziemi Włodawskiej. Na siedzibę placówki przeznaczają

się wyremontowaną syngagogę z XVII/XVIII wieku. W dziale historycznym szczególnie wyeksponowany będzie okres okupacji hitlerowskiej na tamtych terenach.

WROCŁAW. Wpłynął wniosek o utworzenie tu Muzeum Walki i Męczeństwa. Będzie to placówka typu historycznego specjalizująca się w problemach walk narodu polskiego o wyzwolenie ziem zachodnich i północnych.

ZAMOŚĆ. Po zakończeniu prac remontowych w budynku „Rotundy” i uporządkowaniu otoczenia i dojazdu otwarto w dniu 15 października Muzeum Martyrologii. „Rotunda” była miejscem kaźni i tortur mieszkańców Zamojszczyzny. Ekspozycja upamiętnia męczeństwo i walkę ludności z hitlerowskim okupantem.

ZGORZELEC nad Nysą. Trwają prace nad przygotowaniem Muzeum II Armii Wojska Polskiego. W skład kompleksu wchodzi pawilon muzealny, szkoła, cmentarz i mauzoleum. Ma stanąć tu także pomnik sławy oręża polskiego.

III. NABYTKI

BYDGOSZCZ. Dział Walki i Męczeństwa Muzeum Ziemi Bydgoskiej im. L. Wyczółkowskiego zwiększył swe zbiory o 50% swego dotychczasowego stanu posiadania.

JĘDRZEJÓW. Muzeum im. Przypkowskich nabyło ostatnio bibliotekę Gierowskich, dalszą część księgozbioru po najslawniejszym kucharzu I-szej połowy XX wieku Stanisławie Wierzbickim z Radomia oraz nowe rzadkie druki farmaceutyczne i gastronomiczne. Muzeum wzbogaciło się także o nowe zbiory gnomiczne.

KRAKÓW. Znany artysta ról operowych Stanisław Drabik przekazał w darze dla Muzeum Historycznego m. Krakowa znaczną kolekcję teatrliów.

LEGNICA. Huta miedzi im. H. Waleckiego i Fabryka Przewodów Nawojowych przekazały do Muzeum Miedzi eksponaty, które wchodziły w skład wystawy organizowanej podczas krajowego zjazdu Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego w Polsce.

OPOLE. W ramach akcji „Zbieramy zabytki” Muzeum Śląska Opolskiego wzbogaciło swą kolekcję o dokumentację do historii powstań śląskich (ulotki, broszury, dokumenty)

RADOM. Muzeum prowadzi akcję gromadzenia eksponatów do zaplanowanej na rok 1958 wystawy „Historia Radomia”. W wyniku tych starań udało się uzyskać liczne sztandary cechowe, odznaczenia i medale.

IV. WYSTAWY

BIAŁYSTOK. W Muzeum Ruchu Rewolucyjnego otwarto w dniu 15 czerwca wystawę p.t. „Przeciw wojnie”. Materiał ekspozycyjny stanowią prace malarskie i graficzne o tematyce antywojennej ze zbiorów Państwowego Muzeum na Majdan-ku.

W dn. 14 października otwarta została tu wystawa p.t. „Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa w Plakacie Artystycznym”.

BYDGOSZCZ. W dniu 9 września, w 28 rocznicę masowych egzekucji na Starym Mieście otwarto wystawę „Pomniki Walk i Męczeństwa Ziemi Bydgoskiej 1939–1945 w fotografii”. Ekspozycja obejmuje 85 fotogramów wykonanych przez fotografików okręgu bydgoskiego.

CZĘSTOCHOWA. W dniu 21 stycznia otwarto muzeum w odremontowanym i przebudowanym ratuszu miejskim. Spośród kilku wystaw otwartych tu jednocześnie charakter ekspozycji historycznych posiadają: wystawa „Historia ziemi i człowieka w regionie częstochowskim” oraz „60 lat Muzeum w Częstochowie”.

GDAŃSK. Muzeum Pomorskie eksponowało wystawę: „Dawny Gdańsk w rycinach z XVI–XVII wieku”.

GRUDZIĄDZ. W dn. 16 maja otwarto tu wystawę zorganizowaną przez Muzeum Wojska Polskiego p.t. „Wojsko w 1000-letnich dziejach Państwa Polskiego”. Wystawa ta była ekspozowana w Opolu, Szczecinie, Elblągu i Białymstoku.

KRAKÓW. W dn. 18 stycznia otworzono w Muzeum Historycznym m. Krakowa (Krzysztofory) wystawę okolicznościową „XXII rocznica wyzwolenia Krakowa”.

Muzeum Historyczne m. Krakowa wysłało do Madrytu 10 szopek w związku z organizowanym tam VI Międzynarodowym Kongresem Szopkarstwa.

Muzeum Historyczne m. Krakowa udostępniło w dn. 1 czerwca w salach przy Rynku Głównym 35 wystawę p.t. „Pamiętki Towarzystwa Strzeleckiego”.

W związku ze 150-tą rocznicą śmierci Tadeusza Kościuszki Muzeum Historyczne m. Krakowa otworzyło w dn. 14 października wystawę p.t. „Tadeusz Kościuszko w 150-tą rocznicę śmierci”.

LUBLIN. W dniach 12 marca do 16 maja w oddziale historycznym Muzeum Lubelskiego w Bramie Krakowskiej czynna była wypożyczona z Muzeum Wojska Polskiego wystawa prac Tadeusza Kulisiewicza p.t. „Stalowe Ptaki”.

Z okazji XXV rocznicy powstania PPR Muzeum w Lublinie przygotowało wystawę „PPR na Lubelszczyźnie w latach 1942–1948”, której otwarciu nastąpiło 10 kwietnia w rocznicę powstania Pierwszego Komitetu Obwodowego powołanego w Kraśniku. Wystawa objęła okres konspiracji oraz lata po wyzwoleniu do momentu Zjazdu Zjednoczeniowego.

Z okazji 650-lecia nadania praw miejskich Lublinowi Muzeum Okręgowe w Lublinie przygotowało wystawę p.t. „VII wieków rozwoju przestrzennego Lublina”, otwarciu której miało miejsce w dn. 3 czerwca w Bramie Krakowskiej.

W salach Muzeum Okręgowego otwarto 2 października wystawę p.t. „Echa Rewolucji Październikowej na Lubelszczyźnie 1917–1967.”

ŁOWICZ. Eksponowano tu wystawę „XXV-lecie Polskiej Partii Robotniczej”.

ŁÓDŹ. Z okazji obchodu XXV rocznicy powstania PPR oraz Święta Pracy 1 Maja w salach Muzeum Historii Ruchu Rewolucyjnego otwarto okolicznościową wystawę sztandarów z lat 1893 do 1948. Wystawa otwarta została 29 kwietnia.

MĄJDANEK. W dn. 22 czerwca w Państwowym Muzeum na Majdanku otwarto wystawę p.t. „Majdanek”. Eksponowano tu malarstwo Władysława Pacieka i fotografię Wojciecha Stana.

POZNAŃ. 15 lipca Muzeum Ruchu Robotniczego im. M. Kasprzaka wystąpiło z wystawą p.t. „Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego”.

Dla uczczenia 50-tej rocznicy Rewolucji Październikowej Muzeum Narodowe w Poznaniu otworzyło w dn. 5 października wystawę p.t. „Polityczna karykatura radziecka”.

W 50-tą rocznicę Rewolucji Październikowej Muzeum Historii Ruchu Robotniczego im. M. Kasprzaka przygotowało wystawę p.t. „Dni, które wstrząsnęły światem”. Otwarcie nastąpiło w dn. 12 października.

PULAWY. W 150-tą rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki otwarto w Puławach w dn. 28 maja przy współpracy Muzeum Narodowego w Krakowie i Muzeum Regionalnego PTTK w Puławach wystawę okolicznościową.

WARKA. W Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce otwarto 11 października ekspozycję muzealną p.t. „Polacy w dziejach Ameryki”.

WARSZAWA. W dn. 16 stycznia otwarto w Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego wystawę p.t. „O co walczyliśmy – w XXV rocznicę powstania Polskiej Partii Robotniczej”.

W XX-tą rocznicę śmierci generała K. Świerczewskiego w Muzeum Wojska Polskiego została otwarta w dn. 28 marca wystawa okolicznościowa p.t. „Karol Świerczewski – Walter”.

15 kwietnia otwarto w Belgradzie wystawę p.t. „Ludowe Wojsko Polskie w twórczości plastycznej”. Wystawę przygotowało Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

W dn. 17 kwietnia w salach Pałacu Kultury i Nauki otwarta została wystawa fotograficzna p.t. „Spojrzenie na Rzym”. Opracował ją Zarząd Miasta Rzymu a zorganizowało Muzeum Historyczne m.st. Warszawy.

W kwietniu zorganizowano wystawę „Żoliborz wczoraj i dziś”. Wystawa ekspozycyjna była w Domu Kultury na Żoliborzu. Przygotowało ją Muzeum Historyczne m.st. Warszawy.

Muzeum Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie otworzyło w dn. 13 maja wystawę p.t. „Chłopi w walce z sanacją”. Wystawa powstała w związku z 30-tą rocznicą wielkiego strajku chłopskiego w 1937 r.

8 maja Muzeum im. A. Mickiewicza otworzyło wystawę biograficzną pt. „Władysław Reymont”.

W pierwszych dniach czerwca została otwarta w Rzymie, w Palazzo delle Esposizioni, wystawa p.t. „Warszawa i Włosi w Warszawie” przygotowana przez Muzeum Historyczne m.st. Warszawy. Wystawa o kubaturze 3.500 m.kw. należała do największych ekspozycji historycznych wystawianych za granicą.

28 września w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy udośćniono wystawę p.t. „Społeczeństwo Warszawy w walce z okupantem”. Ekspozycyjne prace powstały w wyniku konkursu młodzieżowego zorganizowanego przez Stołeczny Komitet Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa i Kuratorium Okręgu Szkolnego m.st. Warszawy.

11 października w Muzeum Wojska Polskiego otwarto wystawę p.t. „Tadeusz Kościuszko – Kościuszkowskie Tradycje”. Wystawę zorganizowano w związku ze 150-letnią rocznicą śmierci T. Kościuszki.

WROCŁAW. Muzeum Śląskie otworzyło w dn. 7 września wystawę p.t. „O wolność i socjalizm”.

Muzeum Sztuki Medalierskiej otworzyło w październiku wystawę okolicznościową z okazji 150-tej rocznicy śmierci T. Kościuszki i Dnia Wojska Polskiego, ekspozycją w Klubie Oficerskim.

(J. Kosim)

MUZEA ETNOGRAFICZNE

ROK 1965

I. ZJAZDY. KONFERENCJE. UROCZYŚCIE

BIECZ. W dniach 5–6 września na terenie miasta Biecz i w Szymbarku miały miejsce uroczyste obchody „Dni folkloru polskiego”, w czasie których odbyły się występy zespołów regionalnych, jarmarki sztuki ludowej, korowody dożynkowe itp. W czasie uroczystości czynna była wystawa miejscowego pamiętnikarstwa.

GDANSK. W ramach obchodów „Tygodnia Folkloru Polskiego” w Starogardzie Gdańskim otwarto wystawę sztuki ludowej regionu kociewskiego. Ponadto zorganizowano pokazy sztuki ludowej w Kartuzach, Starym Kiszewie, Gościcie, Ryjewie, Pelplinie, Kwidzynie, Sztutowie, Pucku i Sławoszyźnie.

HAWANA (Kuba). W dniu 21. VII. w ramach obchodów święta Odrodzenia P.R.L. została otwarta w Muzeum Sztuki Ludowej wystawa polskiej sztuki ludowej, składająca się z eksponatów przekazanych w darze przez Polskę. Eksponaty przygotowało Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie. Wydano okolicznościowy katalog.

KIELCE. Uroczyste obchody „Tygodnia Folkloru Polskiego” woj. kieleckiego odbyły się w dniach od 29. VIII.—5. IX na Św. Katarzynie, w Bodzentynie, Bielinach i Słupi Nowej. Uroczystość uświetniły: wystawa rzeźby Adama Zegadły, widowisko „Sobótki”, dożynki powiatowe, jarmark wyrobów ludowych itp.

ŁOMŻA. Z okazji Dni Folkloru Podlaskiego i Mazowieckiego w roku 1965 w woj. białostockim — w Łomży, Zambrowie i Nowogrodzie otwarto wystawy miejscowej sztuki ludowej, zorganizowano szereg spotkań z twórcami ludowymi, regionalistami, etnografami i zespołem regionalnym „Kurpie Zielone”.

OPOLE. W dniu 4 kwietnia odbył się uroczysty finał Dni Ludowej Twórczości Artystycznej Opolszczyzny. W czasie uroczystości odbywały się konkursy pieśniarzy, bajorzy i starostów weselnych; przeglądy zespołów obrzędowych, kapel i konkursy tańców ludowych; pokazy z zakresu plastyki ludowej i koncerty muzyki ludowej. Zrealizowano także pokaz topienia marzanny w Odrze.

PRAGA. W dziale etnograficznym Muzeum Narodowego była czynna wystawa poświęcona setnej rocznicy urodzin Lubora Niederle — wielkiego sławisty i działacza w dziedzinie muzealnictwa etnograficznego.

PRZEMYŚL. W dniach od 24—26. IX. odbył się w Przemyśle doroczny Walny Zjazd Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Tematyka referatów naukowych Zjazdu była związana z kulturą i sztuką ludową regionu przemyskiego i rzeszowskiego. Uczestnicy zjazdu odbyli wycieczkę naukową na teren Bieszczad.

SPLIT. W Splicie odbyła się VIII Krajowa Konferencja Towarzystwa Etnograficznego Jugosławii, poświęcona siedemdziesięcioleciu życia i pracy prof. dr Milovana Cavazziego.

WARSZAWA. Zespół doradczy d/s parków etnograficznych przy ZMiOZ opracował i opublikował „Memoriał w sprawie ochrony budownictwa drewnianego w Polsce — Program organizacji parków etnograficznych”. Jest to podstawowy dokument naukowy do programowania i organizowania parków etnograficznych.

WIELUŃ. W dniu 28 kwietnia odbyła się w Wieluniu konferencja pracowników muzeów m. Łodzi i muzeów regionalnych woj. łódzkiego, zorganizowana przez Zarząd Okręgu Z.Z. Prac. Kultury i Sztuki.

II. WYSTAWY, NOWE NABYTKI I EKSPOZYCJE

BIAŁYSTOK. W Muzeum Okręgowym w Białymstoku 15. IV. w salach Ratusza została otwarta wystawa p.t. „Współczesna sztuka ludowa czterech województw” (Białystok, Kielce, Lublin, Rzeszów), która uprzednio była eksponowana w Lublinie, Rzeszowie i Przemyśle. Wystawę przygotowało Muzeum w Lublinie przy pomocy muzeów okręgowych. Od dnia 11 września w Muzeum Okręgowym była czynna wystawa p.t. „Zdobnictwo obrzędowe wsi białostockiej”. Wystawę przygotowało Muzeum wspólnie z Wydz. Kultury PWRN w Białymstoku.

BRNO. W dziale etnograficznym Muzeum Morawskiego była czynna wystawa polskich wycinanek ludowych. Wystawę przygotowało Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu.

BYTOM. W dniu 26. II. w gmachu Muzeum Górnośląskiego została otwarta wystawa — „Twórczość ludowa województwa katowickiego w okresie dwudziestolecia PRL”. — Wystawę przygotowało Muzeum Okręgowe przy pomocy PWRN w Katowicach. Ekspozycja obejmowała 140 prac z zakresu koronkarstwa, garncarstwa, kowalstwa, plecionkarstwa itp. W tymże muzeum w czasie lipca i sierpnia czynna była wystawa fotografii Stefana Deptuszewskiego pt. „Kultura ludowa na Śląsku”, obejmująca około 100 fotogramów z różnych dziedzin kultury ludowej.

CZĘSTOCHOWA. Eksponowana ostatnio w Zielonej Górze wystawa pt. „Sztuka ludowa Lubelszczyzny” została otwarta 20 czerwca w Muzeum w Częstochowie. Na wystawę złożyły się: pisanki, wycinanki, pająki, meble, tkaniny i stroje, rzeźba i ceramika. Wystawę przygotowało Muzeum Okręgowe w Lublinie. Wystawa z Częstochowy została przewieziona do Muzeum Etnograficznego w Łodzi.

GDAŃSK. W Muzeum Pomorskim w salach „Pałacu Opatów w Oliwie—” nastąpiło w dniu 29. IX. otwarcie wystawy sztuki ludowej Pomorza Gdańskiego. Była to pierwsza ekspozycja w nowym gmachu muzeum.

KOPENHAGA. W lecie przebywała w Polsce p. Bodil Wieth-Knudsen z Działu Etnograficznego Muzeum Narodowego (Nationalmuseet) w Kopenhadze, która dokonała penetracji terenowej i zakupu eksponatów etnograficznych dla muzeum duńskiego. Tą drogą muzeum w Kopenhadze pozyskało z Polski kolekcję 136 eksponatów z zakresu polskiej kultury materialnej i sztuki ludowej. Weryfikacji eksponatów dokonało i pomocy udzieliło Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

KRAKÓW. W dniu 8. XII. została otwarta w Pałacu Sztuki wystawa Szopek Krakowskich, zorganizowana przez Muzeum Historyczne. m. Krakowa w rezultacie XXIII Konkursu Szopek. W domu Kultury Pałac „Pod Baranami” 13 grudnia otwarto pokaz zdobnictwa wsi Zalipie „Malowana wieś”. Pokaz zorganizowała Cepelia.

LINZ (Austria). Z okazji Tygodnia Kultury Polskiej w listopadzie czynna była wystawa pt. „Tatrzańska sztuka ludowa”, przygotowana przez Muzeum im. Orkana w Rabce oraz Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem. Z okazji wystawy wydano katalog w języku niemieckim.

LUBLIN. W związku z Dniami Książki i Prasy w maju, Okręgowe Muzeum Lubelskie przy pomocy czynników regionalnych zorganizowało wystawy sztuki ludowej w Białej Podlaskiej, w Puławach, Biłgoraju i Chełmie Lubelskim.

MEKSYK. W Parku Chapultepec w stolicy Meksyku otwarto wielkie muzeum, w którym zgromadzono eksponaty kultury tego kraju z okresu przed podbojem Corteza.

MIĘDZYRZECZ WIELKOPOLSKI. W tamtejszym muzeum otwarto w lipcu nową stałą ekspozycję pt. „1000 lat polskości Międzyrzecza”. Obok działu historycznego dział etnograficzny obrazuje kulturę materialną i sztukę ludową regionu.

PŁOCK. W Muzeum Mazowieckim w Płocku od 16. IX. czynna była wystawa sztuki ludowej Mazowsza.

POZNAŃ. Z okazji II seminarium amerykańskiego, zwołanego w kwietniu przez Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, otwarto w Oddziale Kultury i Sztuki Ludowej Muzeum Narodowego, wystawę sztuki starożytnego Meksyku, na którą złożyło się 288 eksponatów z głównych ośrodków kulturowych Mezoameryki, z uwypukleniem Zapoteków, Azteków i Teotihuacan. Katalog opracowała Doc. Dr Maria Frankowska. W listopadzie i grudniu w Muzeum Narodowym czynna była wystawa rękodzieła marokańskiego, zorganizowana staraniem Działów Kultury i Sztuki Ludowej oraz Rzemiosł artystycznych ze zbioru dra Augustyna Ponikiewskiego. Na wystawie pokazano wyroby tkackie, maty, broń, wyroby z metali kolorowych, ze skóry, drewna, kamienia, biżuterię, ceramikę — w ogólnej ilości 129 obiektów. Wydano katalog. W zabytkowym budynku dawnej Łoży Masońskiej była otwarta staraniem Oddziału Kultury i Sztuki Ludowej Muzeum Narodowego wystawa haftu wielkopolskiego. Eksponaty zebrano z terenu Wielkopolski w ogólnej ilości 111 obiektów. Wydano katalog.

PRZEMYŚL. Z okazji Walnego Zjazdu PTL i w ramach „Dni Przemysła” została otwarta w Muzeum Ziemi Przemyskiej w dniu 25. IX. wystawa — „Stroje ludowe województwa rzeszowskiego”. Po otwarciu kwartet smyczkowy wykonał szereg utworów starodawnej muzyki polskiej.

RAWA MAZOWIECKA. W Muzeum Ziemi Rawskiej, mieszczącym się w zabytkowej baszcie książąt mazowieckich, otwarto wystawy sztuki ludowej regionu. Zgromadzono ponad 800 eksponatów: stroje wycinanki itp.

SAO PAULO. Wśród wystaw Biennale w Sao Paulo zorganizowano m.in. wystawę strojów ludowych zespołu „Mazowsze” pokazano też 20 obrazów Nikifora.

SIERADZ. Od dnia 24. X. w salach Muzeum w Sieradzu była czynna wystawa pokonkursowa „Sieradzka sztuka obrzędowa i zabawkarstwo ludowe”, zorganizowana przez Muzeum przy współudziale władz wojewódzkich i powiatowych. Wystawa była wynikiem konkursu, na który 41 autorów z pow. sieradzkiego i łaskiego dostarczyło 207 rekwizytów sztuki obrzędowej i 82 zabawki.

SMOLEŃSK. W lipcu czynna była wystawa polskiej sztuki ludowej województwa łódzkiego, przygotowana przez Muzeum Etnograficzne i Cepelię z Łodzi.

SOFIA. W podziemiach cerkwi Aleksandra Newskiego otwarto wystawę stałą około 200 ikon z XIV—XIX w. oraz miniatur rzeźbionych w drzewie i starodruków.

SUWAŁKI. W sali Muzeum Regionalnego w dniu 4 czerwca odbyło się otwarcie wystawy pt. „Dziś białostockiej sztuki ludowej”, zorganizowanej przez Cepelię w Białymstoku.

SZAMOTUŁY. We wrześniu Muzeum Ziemi Szamotulskiej w hallu miejscowej Biblioteki Publicznej zorganizowało wystawę ludowego haftu szamotulskiego. W tym czasie odbyła się także sesja popularno-naukowa.

SZCZECIN. Staraniem Wydziału Kultury PWRN, WDK i Zarządu Woj. ZMW w salach wystawowych zamku książąt pomorskich dnia 2. XII. otwarto wystawę sztuki ludowej i plastyki amatorskiej woj. szczecińskiego.

TARNÓW. W dniu 14 listopada w Muzeum w Tarnowie otwarto wystawę zdobnictwa metalowego na Podhalu, zorganizowaną przez Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem. Tamże eksponowana była wystawa polskich zabawek ludowych w liczbie 500 obiektów pochodzących ze zbiorów Muzeum Etnograficznego w Krakowie i Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

TORUŃ. W lutym i marcu w salach Muzeum Etnograficznego w Toruniu czynna była wystawa wycinanki łowickiej, zorganizowana przy współpracy Muzeum w Łowiczu, z którego zbiorów pokazano 120 eksponatów.

WARSZAWA. Państwowe Muzeum Etnograficzne w 1965 r. pozyskało do zbiorów ciekawe obiekty z zakresu etnografii polskiej i pozaeuropejskiej: 21 rzeźb Leona Kudły z warsztatem rzeźbiarskim, 40 najlepszych prac sztuki „prymitywnej” zakupionej na wystawie „Inni”, okazy strojów Łemkowskich, ceramikę z Bochni oraz od dr. W. Korabiewicza 5-metrową łódź morską z pnia drzewnego z oprzyrządowaniem rybackim z Afryki wschodniej.

W kwietniu w salach wystawowych Pałacu Kultury i Nauki czynna była wystawa pt. „Bogorodzka Sztuka Ludowa — zabawka, rzeźba”. Zgromadzone zabawki i rzeźby w ilości ca 500 sztuki ilustrowały rozwój typu plastyki ludowej we wsiach Bogorodzko-Zagorskiego powiatu pod Moskwą od w. XVIII do czasów współczesnych.

Dnia 14 czerwca w salonach wystawowych Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych przy ulicy Rutkowskiego 5 została otwarta wystawa kowalstwa ludowego z terenu Podhala, Kielecczyzny, Lubelskiego i Łódzkiego. Wystawa była ilustracją do naukowej narady nad adaptacją kowalstwa ludowego do potrzeb wnętrza współczesnego.

Od dnia 24 czerwca w Kordegardzie gmachu Ministerstwa Kultury i Sztuki była czynna pośmiertna wystawa rzeźb artysty ludowego Leona Kudły (1879—1964). Wystawę i katalog przygotowało Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie. W gmachu „Zachęty” dnia 9 lipca została otwarta ogólnopolska wystawa sztuki prymitywnej pt. „Inni” (od Nikifora do Głowackiej). Wystawę przygotowała Pracownia Badania Sztuki Nieprofesjonalnej Instytutu Sztuki PAN. Państwowe Muzeum Etnograficzne zakupiło na wystawie duży zbiór obrazów i rzeźb, tworząc galerię sztuki prymitywnej.

W ramach wymiany kulturalnej w Domu Chłopa, staraniem Ministerstwa Kultury i Sztuki, została otwarta 13. IX. wystawa — „Kubańska sztuka ludowa” — (instrumenty muzyczne, rekwizyty folkloru), przygotowana przez Muzeum Sztuki Ludowej w Hawanie.

W hallu Pałacu Kazimierzowskiego w listopadzie, Muzeum Etnograficzne w Rzeszowie i Koło Naukowe Studentów Etnografii U.W. zorganizowało wystawę pt. „Dokumentacja kolorytu i forma dawnej wsi rzeszowskiej”, do której materiały zostały zebrane w czasie badań terenowych na Rzeszowszczyźnie.

WĘGRÓW. Po przeprowadzeniu badań terenowych w pow. węgrowskim, siedleckim i sokołowskim przez Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie, została zorganizowana, przy współudziale PWRN i Cepelii, wystawa sztuki ludowej Podlasia, której otwarciu nastąpiło dnia 28. IX. w Węgrowie.

WIELUŃ. W Muzeum Ziemi Wieluńskiej w październiku była czynna wystawa sztuki ludowej Ziemi Wieluńskiej. Wystawę zorganizowano z okazji konkursu (pow. wieluński i pajęczański) na tkactwo, zdobnictwo, ceramikę, plecionkarstwo, rzeźbę i meblarstwo, w którym wzięło udział 43 autorów dostarczając 201 eksponatów.

WROCLAW. W dniu 7. V. nastąpiło otwarcie w Muzeum Śląskim (Dział Etnograficzny) wystawy pt. „Kultura wsi dolnośląskiej 1945–1965”, obejmującej duży zestaw eksponatów kultury i sztuki ludowej ludności autochtonicznej i osiadłej po roku 1945. Wystawa ilustrowała problemy przemian i integracji kulturowych obecnych mieszkańców wsi dolnośląskiej.

ZALIPIE. Dnia 5 czerwca nastąpiło w Zalipiu w pow. Dąbrowa Tarnowska rostrzygnięcie konkursu na malowanie domów

i wewnątrz izb. W konkursie uczestniczyło 36 malarek z Zalipia i okolicznych wsi. Zalipie jest jedyną wsią w Polsce, gdzie utrzymuje się tradycyjnie ludowa polichromia naścienna.

ZAMBRÓW. W sali Liceum Ogólnokształcącego w Zambrowie w dniu 17. IX. otwarto wystawę sztuki ludowej pow. zambrrowskiego. Wystawę przygotowało Muzeum Okręgowe w Białymstoku w porozumieniu z PWRN w Białymstoku. Wydano okolicznościową składankę.

ZŁOTÓW. Otwarto tu ostatnio stałą ekspozycję muzealną pt. „Jesteśmy tu od wieków”. Obrazują ona dzieje ziemi zlotawskiej. Wystawa posiada dział etnograficzny: narzędzia pracy na roli, wyposażenie izby wiejskiej, okazy tkactwa i haftu ludowego.

ŻYWIEC. 15 marca w Muzeum Ziemi Żywieckiej otwarto wystawę pt. „Sztuka ludowa Żywiecczyny i możliwości jej rozwoju”. Na wystawie reprezentowana była rzeźba współczesna, zabawki, bednarka, łyżniki i meble. Wystawę przygotowało Muzeum przy poparciu WK. PWRN w Krakowie.

I. ZJAZDY. KONFERENCJE. UROCZYSTOŚCI.

ROK 1966

BIAŁYSTOK. W okresie od 7–9. VI. odbyła się specjalna konferencja muzealna poświęcona problematyce muzealnictwa tego regionu. W konferencji udział wzięli muzeolodzy z całego kraju z M. Ptaśnikiem – Dyrektorem ZMiOZ na czele. Uczestnicy konferencji zwiedzili ośrodki muzealne w Łomży, Nowogrodzie, Ciechanowcu i Białowieży.

BIECZ. W dniach 3–4. IX. odbyły się „Dni folkloru Pogorza”: wielki kiermasz wyrobów ludowych i pamiątkarskich oraz pokonkursowa wystawa kowalstwa ludowego, a także występy zespołów regionalnych.

BRATYSŁAWA. W dniach od 21 do 23 września z okazji Triennale Sztuki Naiwnej w tamtejszym muzeum odbyło się Międzynarodowe Sympozjum poświęcone tej sztuce. Ze strony polskiej w sympozjum udział wzięli: Prof. Dr' Ksawery Piwocki i Mgr Aleksander Jackowski.

GDAŃSK. W dniach od 26 do 28 IX. w WDK w Ratuszu Staromiejskim w Gdańsku odbyła się sesja popularno-naukowa, poświęcona folklorowi i sztuce Ludowej Pomorza Gdańskiego. W sesji udział wzięli miejscowi i zamiejscowi działacze kultury, muzeolodzy, przedstawiciele organizacji społecznych i instytucji naukowych, władz wojewódzkich i centralnych. Po wysłuchaniu licznych referatów i dyskusji, uczestnicy uchwalili szereg wniosków oraz wzięli udział w zwiedzaniu muzeów, w uroczystościach i przedstawieniach zespołów regionalnych na Powiślu, Kociewiu i Kaszubach.

ŁÓDŹ. Z okazji Tygodnia Folkloru Ziemi Łódzkiej oraz otwarcia wystawy pokonkursowej „Sztuka ludowa pow. łódzkiego” w dniu 14. VI. w gmachu Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego, odbył się zjazd twórców ludowych.

OLSZTYN. W dn. 24–25. I. w Muzeum Mazurskim odbyła się uroczysta sesja naukowa w związku z XX-leciem działalności Muzeum.

W sesji udział wzięli muzeolodzy z całego kraju oraz przedstawiciele władz centralnych i miejscowych. Z tej okazji otwarto wystawę „Dary i nabytki w XX-leciu”.

POZNAŃ. W dniach od 21–23. X. odbył się doroczny zjazd Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego połączony z sesją naukową. Uczestnicy zwiedzili z tej okazji szereg placówek muzealnych w Wielkopolsce.

SIERADZ. W dniu 4 czerwca w sali Muzeum odbyła się konferencja muzeów regionalnych woj. łódzkiego na temat: „Etnograficzne prace badawcze i naukowo-oświatowe w planach muzeów regionalnych woj. łódzkiego w 1966–1970 r.” Wygłoszono szereg referatów. Sesji przewodniczyła Prof. Dr. K. Zawistowicz-Adamska.

WARSZAWA. W dniach 15–16 kwietnia odbyła się pod patronatem ZMiOZ naukowa konferencja poświęcona filmom etnograficznym dla potrzeb muzeów. Organizatorem konferencji było Tow. Filmu Etnograficznego i Socjologicznego przy współpracy Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie.

WISŁA. W dniach od 13 do 21 sierpnia odbyły się tu uroczystości trzeciego z kolei „Tygodnia Kultury Beskidzkiej” W imprezie udział wzięły zespoły ludowe taneczno-śpiewacze; eksponowano wystawę sztuki ludowej regionu cieszyńskiego i żywieckiego.

ZAKOPANE. W dniu 15. VI. w pierwszą rocznicę śmierci Prof. Juliusza Zborowskiego, zasłużonego muzeologa Podhala, odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej w gmachu Muzeum Tatrzańskiego oraz złożenia kwiatów na starym cmentarzu w Zakopanem.

ROK 1967

BIECZ. W okresie od 9–10 września trwały tu „Dni Folkloru Pogórza”. Odbyły się m.in. występy zespołów ludowych, w Muzeum Regionalnym otwarto wystawę malowanek, kwiatów i wieńców dożynkowych; zorganizowano kiermasz z wyrobami sztuki ludowej.

GDĄNSK. W dniach od 9 do 27 września w ramach Dni Folkloru Polskiego odbyły się uroczystości i imprezy artystyczne poświęcone folklorowi Kaszub, Kociewia, Żuław, Powiśla, Portowo-Miejskiemu i Nadwiślańskiemu. Wystawy i występy zespołów odbyły się w Elblągu, Tolkmicku, Suchaczku, Gronowie, w Kwidzynie, Kościerzynie, Kartuzach i Wdzydzach, w Wejherowie, Lęborku i Łebie, w Starogardzie, a wszystkie imprezy centralne – w Gdańsku. Organizatorem uroczystości był Komitet Organizacyjny oraz placówki resortu kultury, zrzeszenia regionalne, organizacyjne młodzieżowe i muzea regionalne.

KIELCE. W dniach od 15–23 września odbyły się obchody kulturalne – Świętokrzyskie Dni Kultury. Wśród wielu imprez zorganizowano m.in. wystawę sztuki ludowej, koncert kapel i śpiewaków ludowych, występy zespołów regionalnych.

LUBLIN. W Muzeum Okręgowym w dniu 15. XII odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa poświęcona współczesnemu malarstwu ludowemu. Z tej okazji otwarto wystawę „Malarstwo Ludowe Lubelszczyzny”. W konferencji udział wzięli muzeolodzy z całego kraju i działacze kulturalni Lubelszczyzny. Sesji przewodniczył Prof. Dr. Ksawery Piwocki. Referat programowy wygłosił Prof. Dr Roman Reinfuss.

ŁOWICZ. W lipcu Muzeum w Łowiczu obchodziło 15-lecie swojej powojennej działalności. Obecnie Muzeum posiada: dział etnograficzny, historyczny, sztuki polskiego baroku oraz mały park etnograficzny.

ŁÓDŹ. W dniach 20–22. X. odbył się doroczny zjazd Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, połączony z sesją naukową. W ramach Zjazdu odbyła się wycieczka po muzeach etnograficznych tego regionu.

MARTIN. W dniach 4–6. IX w gmachu tamtejszego mu-

zeum odbyła się IV ogólnokrajowa konferencja 130 etnografów i folklorystów Czechosłowacji. Wygłoszono szereg referatów.

OPOCZNO. W ramach obchodów Dni Folkloru Opoczyńskiego odbyła się w dniu 9. IX. sesja naukowa poświęcona kulturze regionalnej. Z okazji sesji otwarto wystawę sztuki opoczyńskiej.

OSTROŁĘKA. W dniach od 3 do 4 czerwca odbyły się tradycyjne uroczystości „Dni Kultury Kurpiowskiej”. Z tej okazji w D.K. w Wojciechowicach otwarto wystawę sztuki kurpiowskiej; na Fortach Bema natomiast odbyły się występy zespołów kurpiowskich i chórów oraz festyny ludowe. Na terenie wystawy odbyła się sesja popularno-naukowa oraz pokaz strojów ludowych kurpiowskich.

PŁOCK. W dniu 24 czerwca w sali konferencyjnej Towarzystwa Naukowego Płockiego odbyła się konferencja folklorystyczna na temat muzyki ludowej, tańca i opieki nad sztuką ludową. W dniach 24 i 25 czerwca odbywał się Festiwal Zespołów Ludowych Ziem Nadwiślańskich. W Festiwalu udział wzięły zespoły z Bydgoskiego, Gdańskiego, Katowickiego, Kieleckiego, Krakowskiego, Lubelskiego i Warszawskiego.

SŁAWOSZYN. W dniu 7 maja odbyły się uroczystości z okazji 150-lecia urodzin Floriana Ceynowy. Akademię otworzył Wiceprzewodniczący PWRN w Gdańsku – B. Szczęsny. Otwarto wystawę sztuki ludowej, wygłoszono szereg referatów okolicznościowych: odbyły się występy zespołów kaszubskich.

WARSZAWA. 18 stycznia odbyło się w ZMiOZ pierwsze zebranie Zespołu Doradczego do spraw parków etnograficznych i budownictwa drewnianego.

ZAKOPANE. W ramach Jesieni Tatrzańskiej, w dniach od 3–10 września, odbył się III Festiwal Folkloru Ziem Górskich pod protektoratem Ministra Kultury i Sztuki Lucjana Moryki. W czasie Festiwalu odbyły się liczne widowiska folklorystyczne. 3. IX. otwarto wystawę p.t. „Ludowe zdobnictwo drzewne na Podhalu”, przygotowaną przez Muzeum Tatrzańskie.

W okresie od 16–17. IX. zrealizowano konkurs gawędziarzy ludowych pod nazwą „Sabałowe bajania”.

II. WYSTAWY, NOWE NABYTKI I EKSPOZYCJE

ROK 1966

BYDGOSZCZ. W dniu 1 czerwca, na barce muzealnej Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie – „Złota kaczka”, została otwarta wystawa „Sztuka ludowa Podhala”. Wystawa następnie popłynęła Notecią, Wartą i Odrą, zatrzymując się w miejscowościach: Nakło, Drezdenko, Gorzów, Słubice, Kostrzyń, Krosno, Radzice, Cigacice i Nowa Sól.

DZIAŁOSZYN. Muzeum Ziemi Wieluńskiej zorganizowało w grudniu wystawę p.t. „Sztuka ludowa Ziemi Wieluńskiej”. Złożyły się na nią stroje ludowe, wyroby garncarskie, plecionkarskie itp.

FRANKFURT N/ODRA. W dniu 22 lipca, w ramach obchodów Święta Odrodzenia P.R.L. została otwarta w NRD, na barce wystawowej „Złota kaczka”, wystawa „Kultura

ludowa Podhala”, zorganizowana na zlecenie Ministerstwa Kultury i Sztuki przez Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

JELENIA GÓRA. W dniu 16 grudnia w salach Muzeum Regionalnego nastąpiło otwarcie wystawy „Rękodzieło i sztuka”.

KATOWICE. Dnia 20 lipca w sali BWA otwarto wystawę sztuki ludowej ze zbiorów Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

KIELCE. W dniu 17. IX. została otwarta w Domu Kultury w Kielcach pokonkursowa wystawa kowalstwa, rzeźby i malarstwa ludowego, zorganizowana przez Wydz. Kultury PWRN. Wystawa ta była w następnych miesiącach ekspozowana w Radomiu.

KRAKÓW. Muzeum Etnograficzne zorganizowało w gmachu Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych, wystawę zbiorów egzotycznych p.t. „Sztuka mórz południowych”. Wystawę otwarto 21 maja.

W dniu 3. XII. rozstrzygnięty został XXIV tradycyjny konkurs szopek krakowskich z nagrodami, zorganizowany przez Muzeum Historyczne m. Krakowa. Następnie w Pałacu Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych odbyła się wystawa nagrodzonych obiektów.

LUBACZÓW. Dział etnograficzny Muzeum Ziemi Przemyskiej zorganizował na Dni Lubaczowa wystawę strojów ludowych, rzeźby, malarstwa i sprzętów z okolic Lubaczowa, Jarosławia i Przemysła.

LUBLIN. W dniu 20. VII. otwarto w lokalu BWA wystawę p.t. „Kwiaty Zalipianek”.

W dniu 16. X. Muzeum w Lublinie otwarto wystawę p.t. „Ludowe plecionkarstwo Lubelszczyzny”.

ŁOWICZ. W Oddziale Muzeum Narodowego Warszawskiego w Łowiczu w dniu 5. VI. została otwarta wystawa jubileuszowa wycinanek łowickich: K. Guzek (65-lecie) i Z. Wiechno (40-lecie). Na wystawie wręczono nagrody jubileuszowe Ministra Kultury i Sztuki.

ŁUKÓW. W dniu 7 marca otwarto Muzeum Regionalne z działem etnograficznym, w którym eksponowano wystawę p.t. „Tkactwo północnej Lubelszczyzny”.

NOWY TARG. W dniu 26 listopada odbyło się uroczyste otwarcie Muzeum Regionalnego P.T.T.K. Ziemi Nowotarskiej.

PŁOCK. Z okazji „Wiosny Mazowieckiej” w Muzeum Mazowieckim otwarta została wystawa sztuki obrzędowej Mazowsza, zorganizowana przy poparciu Wydz. Kult. PWRN. Z okazji wystawy odbył się 25. VI. zjazd twórców ludowych Mazowsza.

•

PRAGA. Dział etnograficzny Muzeum Narodowego eksponował wystawę jugosłowiańskiej sztuki ludowej (Lidove umění Jugoslávie), przygotowaną ze zbiorów Muzeum w Belgradzie i z niektórych muzeów czeskosłowackich. Wystawa masek afrykańskich (Africké masky) od czerwca była czynna w muzeum etnografii pozaeuropejskiej.

PUCK. Z okazji „Dni Morza” w dniu 25. VI. otwarto wystawę sztuki ludowej Kaszub.

RACIBÓRZ. W Muzeum w Raciborzu zorganizowano konkurs oraz wystawę plastyki ludowej tamtejszego regionu, przy poparciu Wydz. Kult. PWRN. w Opolu.

RZESZÓW. W zabytkowym refektarzu z w. XVII w gmachu Muzeum Okręgowego, od 3 maja była czynna wystawa dawnej rzeźby ludowej ze zbiorów własnych muzeum.

SIERPC. W dniu 23. XI. otwarto w Pow. Domu Kultury wystawę rzeźby ludowej pow. sierpeckiego.

SUWAŁKI. W dniu 10. XII. otwarto w Muzeum Ziemi Suwalskiej wystawę p.t. „Sztuka ludowa Suwalszczyzny”, zorganizowaną staraniem Wydz. Kult. PWRN w Białymstoku i działaczy miejscowych.

TORUŃ. Przy Muzeum Etnograficznym powstaje park etnograficzny. Przewiduje się włączenie do parku spichrzy spod Wrocławia i Radziejowa, budynków mieszkalnych i gospodarczych z Kujaw, chaty z Kaszub, wiatraka, pieca garncarskiego i wiejskiej kuźni.

W dniu 5.VII. została otwarta w Muzeum Etnograficznym w Toruniu wystawa sztuki ludowej i rzemiosła północnej Polski, zorganizowana w ramach obchodów 1000-lecia Państwa Polskiego.

WARSZAWA. Z okazji Kongresu Kultury Polskiej, w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie od 3. X. 1966r. czynna była wystawa p.t. „Polskie stroje ludowe”. Na wystawie pokazano 38 strojów z wybranych regionów Polski. Wystawa została zlikwidowana w marcu 1967 r.

W salach Muzeum Narodowego 19.IX. została otwarta wystawa p.t. Maszał czyli rzeźba ludowa Krzyży Etiopskich, ze zbiorów dra Wacława Korabiewicza, przygotowana staraniem Państwowego Muzeum Etnograficznego.

WŁOCŁAWEK. W Muzeum we Włocławku została otwarta w dniu 9.I. wystawa sztuki ludowej Lubelszczyzny, przygotowana przez Muzeum w Lublinie. Na wystawie eksponowano: tkaniny, ceramikę ludową, skrzynie, stroje i rzeźbę ludową.

ZAKOPANE. W salach Muzeum Tatrzańskiego była eksponowana wystawa obrazków malowanych na szkle, malarki ludowej Heleny Roj-Ciaptakowej. Wystawa ta była eksponowana następnie w Szczecinie.

ZBĄSZYŃ. W grudniu była czynna w Muzeum w Zbąszyniu wystawa sztuki ludowej tego regionu.

ZIELONA GÓRA. W dniu 27. IX. została otwarta wystawa sztuki ludowej, zorganizowana przez Cepelię i PWRN z okazji II Międzynarodowego Festiwalu Zespołów Pieśni i Tańca.

ROK 1967

BIAŁYSTOK. W dniu 2 czerwca otwarto w salonie ZPAP „Wystawę pokonkursową pamiątek regionalnych woj. białostockiego”. Wystawę przygotowało Muzeum Okręgowe i Cepelia.

W Muzeum Okręgowym od 24 listopada czynna była wystawa twórczości ludowej Grodzieńszczyzny (Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka).

BIEGORAJ. Dnia 3 maja otwarto w gmachu PMRN w Rynku, Muzeum Regionalne z obszernym działem etnografii: sitarstwa, strojów, garncarstwa itp.

BYTOM. W Muzeum Górnośląskim 19 lipca otwarto wystawę p.t. „Moda w strojach regionalnych”. Była to problemowa wystawa śląskich strojów ludowych.

Dnia 2. XII. w Muzeum Górnośląskim otwarto wystawę p.t. „Sztuka ludowa zachodniej Ukrainy”.

DREZNO. W „Staatliches Museum für Volkskunst” w październiku i listopadzie była czynna wystawa malarstwa podhalańskiego na szkle Heleny Roj-Ciaptakowej z Zakopanego.

ELK. Staraniem Wydz. Kult. PWRN w Białymstoku, władz miejscowych i Muzeum Okręgowego, 12. X. została otwarta w Powiatowym Domu Kultury wystawa p.t. „Sztuka ludowa powiatu elckiego”.

KRAKÓW. W Pałacu Sztuki, Muzeum Etnograficzne w lipcu zorganizowało wystawę zdobnictwa ludowego p.t. „Kwiaty wsi polskiej”.

Staraniem Stowarzyszenia Historyków Sztuki w dniu 7 maja otwarto w lokalu Stowarzyszenia wystawę „Sztuki ludowej Spisza”, ze zbiorów Muzeum Zamku w Niedzicy.

Muzeum Etnograficzne wspólnie z Tow. Przyjaciół Sztuki Pięknych zorganizowało w Nowej Hucie wystawę krakowskich malowań ludowych.

Muzeum Etnograficzne, w ramach obchodów 50-ej rocznicy Wielkiej Rewolucji Październikowej, zorganizowało w lokalu Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej wystawę p.t. „Ukraińska sztuka ludowa”. Wystawę otwarto 9.XI.

LONDYN. W dniu 15 maja w londyńskiej filii Muzeum Wiktorii i Alberta w Behnal Green Museum otwarto wystawę polskiej sztuki ludowej: tkaniny, ceramika, stroje, wycinanki i rzeźby, reprezentujące różne regiony. Wystawę przygotowała Cepelia.

ŁÓDŹ W dniu 25 czerwca nastąpiło oficjalne przekazanie Muzeum Archeologicznemu i Etnograficznemu zbiorów etnografii egzotycznej, zrabowanych przez hitlerowski okupanta. W związku z tym utworzono w Muzeum Dział Etnografii Pozacuropejskiej.

ŁOWICZ. W salach wystaw czasowych w Muzeum Narodowym Oddział w Łowiczu, od 16 lipca czynna była wystawa Boliwskiej ceramiki Konopczyńskich.

MADRYT. Muzeum Historyczne m. Krakowa wzięło udział w VI Międzynarodowym Kongresie Twórców Szopek i w wielkiej wystawie szopek krajów europejskich i Ameryki.

NEUCHATEL W okresie od 14 października do 31 grudnia w Musée des Beaux – Arts de Neuchâtel czynna była wystawa p.t. „Art Naïf Polonais”, przygotowana przez Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie. Wystawa została przewidziana ze Stuttgartu i zaopatrzona w ilustrowany katalog w języku francuskim (patrz Stuttgart).

NYSA. W salach wystawowych Muzeum czynna była w listopadzie wystawa „Kultura ludowa okolic Bielska – Białej”, przygotowana przy udziale Muzeum w Bielsku – Białej.

PIOTRKÓW TRYBUNALSKI. W sali PTTK otwarto 21 maja wystawę pokonkursową p.t. „Sztuka ludowa pow. piotrkowskiego”, zorganizowaną przez Muzeum w Piotrkowie.

PŁOCK. W dniu 29. I. otwarto w Muzeum Mazowieckim wystawę p.t. „Współczesna rzeźba ludowa z okolic Sierpca”. Na terenie wystawy w dniu 2. III. miało miejsce spotkanie z rzeźbiarzami ludowymi regionu. Prelekcję wygłosił dr Kazimierz Pietkiewicz.

Od 1. X. czynna była w Domu Kultury Budowniczych Kombinatu w Płocku wystawa „Wycinanki mazowieckiej”; w Powiatowym Domu Kultury w Gostyninie wystawa „Współczesnej rzeźby ludowej z okolic Sierpca”, a w gmachu Prez. PRN w Rębowie – „Wystawa zdobnictwa ludowego wnętrza”. Wystawy przygotowało Muzeum Mazowieckie.

PODEGRÓDZIE. Dzięki staraniom działaczy miejscowych zwieziono z terenu powiatu nowosądeckiego cenne etnografiana do tamtejszej Regionalnej Izby Muzealnej, w pos-

taci strojów ludowych, narzędzi rolniczych, sprzętu pasterskiego i uli kłodowych w ilości ca 100 eksponatów.

PRAGA. W drugiej połowie roku była czynna wystawa p.t. „Slezské lidové umění” ze zbiorów muzeum w Ostrawie. Wystawę przygotował dział etnograficzny Muzeum Narodowego w Pradze.

W „Narodopisni Muzeum” była eksponowana wystawa p.t. „Lidová Plastika na Slovensku”, poświęcona słowackiej rzeźbie ludowej.

SIERADZ. Pokonkursową wystawę p.t. „Sieradzkie kowalstwo ludowe” otwarto w Muzeum Sieradzkim w dniu 8 października.

STUTTGART. W okresie od 20 kwietnia do 21 maja w salach Kunstgebäude czynna była wystawa p.t. „Naive Kunst aus Polen”, zorganizowana staraniem Württembergischer Kunstverein i Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie. Komisarzem wystawy był mgr Aleksander Jackowski z Instytutu Sztuki PAN. W skład wystawy weszło ponad 370 prac polskiego malarstwa, rzeźby i grafiki tzw. twórców naiwnych. Wystawę zaopatrzone w reprezentacyjny i obszerny katalog ilustrowany, wydany w języku niemieckim.

SZCZECIN. W dniu 3. XII. w Wojewódzkim Domu Kultury otwarto wystawę sztuki ludowej i plastyki amatorskiej. Z okazji wystawy nastąpiło spotkanie twórców ludowych i plastyków amatorów.

WARSZAWA. W Domu Chłopa 20. IV. otwarto wystawę przygotowaną przez Muzeum w Łęczycy, p.t. „Sztuka ludowa w Łęczycy”.

W czerwcu w „Zachęcie” była czynna wystawa malarstwa Nikifora. Na wystawie pokazano około 300 prac. Komisarzem z ramienia CBWA był doc. dr Jerzy Zanoziński, który przygotował ilustrowany katalog wystawy.

W dniu 15 września w sali wystaw zmiennych w Państwowym Muzeum Etnograficznym otwarto wystawę problemową p.t. „Ikona w Polsce i jej przeobrażenia”. Wystawę zaopatrzone w in teresujący barwny katalog dwujęzyczny z tekstem dra Stanisława Szymańskiego. Wystawa była czynna do końca lutego 1968 r.

W Pałacu Kultury i Nauki w marcu otwarto wystawę p.t. „Malarstwo na szkle w Rumuńskiej sztuce ludowej”. Bogaty zestaw prac w ogólnej ilości 123 pochodził z różnych ośrodków i regionów Rumunii.

WŁOCŁAWEK. W Muzeum Kujawskim w dniu 15. I. została otwarta wystawa p.t. „Sztuka Kurpiów”, przygotowana przez Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

W dniach od 10. XII. do 31. XII. czynna była w Muzeum Kujawskim wystawa p.t. „Współczesna sztuka ludowa na Kujawach”.

WROCŁAW. W dniu 14. X. nastąpiło w Muzeum Etnograficznym otwarcie wystawy p.t. „Współczesna plastyka obrzędowa wsi dolnośląskiej”.

ZAKOPANE. W salach BWA odbyła się wystawa p.t. „Ludowe zdobnictwo drzewne na Podhalu”, przygotowana przez Muzeum Tatrzańskie i Cepelię. Na wystawie pokazano ca 350 różnych eksponatów ludowej sztuki współczesnej.

ZŁOTÓW. W Złotowie czynione są przygotowania do zorganizowania parku etnograficznego, reprezentującego budownictwo powiatów: zlotowskiego, wałeckiego, świdzińskiego, miasteckiego, człuchowskiego. Budowa parku będzie trwała 10 lat.

(K. Pietkiewicz)

MUZEA ARCHEOLOGICZNE

ROK 1965

I. KONFERENCJE. ZJAZDY. UROCZYŚĆCI

CZĘSTOCHOWA 9.VI. po otwarciu rezerwatu archeologicznego odbyło się seminarium poświęcone roli rezerwatów archeologicznych i założeniom programowym rezerwatu częstochowskiego. Seminarium przewodniczył prof. dr Józef Kostrzewski. Referaty wygłosili: mgr Mieczysław Ptaśnik, prof. dr Zdzisław Rajewski, mgr Włodzimierz Błaszczyk.

GIECZ 18 V. odbyła się sesja naukowo-oświatowa w rezerwacie archeologicznym w Gieczu, zorganizowana przez Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. Poświęcona była nowym formom upowszechniania archeologii i właśnie dlatego otoczenie w jakim toczyły się obrady, zorganizowane dla celów

dydaktycznych, było doskonałym miejscem dla pokazowej lekcji prowadzonej przez kierownika działu n. o. mgr Pawłowską, a także dla referatów i dyskusji. Sesję zakończył koncert uczniów szkoły muzycznej ze Zbąszynia.

PRZEMYŚL 13 – 14. X. odbyła się w Muzeum w Przemyśle sesja naukowa pt. „Przemysł i ziemia przemyska w zaraniu dziejów”. Wzięli w niej udział m. inn. przedstawiciele IHKM PAN oraz naukowcy — archeolodzy z ośrodków rzeszowskiego i krakowskiego. Szereg naukowych referatów poświęconych było pradziejom ziemi przemyskiej i Rzeszowszczyzny, odkrytej stosunkowo niedawno dla badań przez archeologów.

II. NOWE PLACÓWKI MUZEALNE

CZĘSTOCHOWA 9.VI. otwarty został rezerwat archeologiczny w dzielnicy Raków, wzniesiony w znacznym stopniu czynem społecznym. Jest to jedna z najoryginalniejszych placówek tego rodzaju. Nad wycinkiem cmentarzyska kultury łużyckiej z ok. 600 przed n. erą zbudowany został nowoczesny w formie pawilon muzealny. Kilkanaście grobów zakonserwowanych można oglądać in situ, tak jak wyglądały one w momencie odsłonięcia. Komentarzem jest wystawa poświęcona kulturze łużyckiej (prasłowiańskiej), ze szczególnym uwzględnieniem wierzeń i kultu. Pawilon projektował inż. arch. Włodzimierz Ściegienny. Autorem pomysłu i kierownikiem prac mgr Włodzimierz Błaszczyk, dyrektor Muzeum w Częstochowie, przewodniczącym Społecznego Komitetu budowy red. Rajmund Piersiak.

W 1965 roku powstały nowe działy archeologiczne w muzeach:

w Chrzanowie woj. krakowskie
w Hrubieszowie woj. lubelskie

w Kłodzku woj. wrocławskie
w Nowym Sączu woj. krakowskie.
w Oleśnie woj. opolskie
w Ostrowcu Święt. woj. kieleckie
w Trzciance woj. poznańskie

Tak więc w roku tym działało:

- 6 muzeów specjalistycznych
- 11 działów w muzeach okręgowych
- 37 działów otwartych w muzeach regionalnych (i 19 zamkniętych)
- 4 działy w muzeach innych

W muzeach i działach archeologicznych pracowało w 1965 roku 814 archeologów, z tego:

- 83 w muzeach specjalistycznych
- 14 w muzeach regionalnych
- 7 w muzeach innych

III. WYKOPALISKA I BADANIA NAUKOWE

Ogólna liczba stacjonarnych badań archeologicznych, przeprowadzanych przez muzea i działy archeologiczne wynosi: 111
Wg podziału:

ilość muzeów prowadzących badania	na stanowiskach wg chronologicznych okresów					
	paleolit mezolit	neolit	brąz	ok. hal-sztacki	ok. lateń-ski i wpływ-rzymskich	wcz. średn. i średn.
29	1	8	9	12	29	52

Równocześnie przeprowadzono 293 badania penetracyjne.

IV. INTERESUJĄCE ODKRYCIA NAUKOWE

BIAŁA pow. Wieluń. W czasie prac budowlanych natrafiono na ceramikę. Znaleźisko zabezpieczone zostało przez pracowników Muzeum Ziemi Wieluńskiej. W jednym z naczyń glinianych odkryto małe naczynie brązowe z wczesnego okresu kultury łużyckiej (1100—900 p. n. e.). Była to czarka zdobiona wytłaczanymi guzami i wizerunkiem tarcz księżycy. Naczynie to jest prawdopodobnie importem z kręgu kultury naddunajskiej; związane było prawdopodobnie z obrzędami kultowymi ówczesnego społeczeństwa.

BRZEG pow. poddębicki. W czasie badań archeologicznych, prowadzonych przez Muzeum w Sieradzu na cmentarzysku wczesnośredniowiecznym odkryto w 32 grobach ślady drewnianych trumien, co jest niezwykle rzadkim znaleziskiem dla tego okresu.

KUCINY pow. łódzki. Ekspedycja Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi w czasie badań ratowniczych natrafiła na cmentarzysko grobów ciałopalnych z III wieku n.e. W grobach znajdowało się bogate wyposażenie, świadczące wraz z innymi licznymi znaleziskami z tego terenu, że istniał tu w okresie wpływów rzymskich silny ośrodek plemienny.

KRASICZYN pow. przemyski. W czasie badań zamku i parku w Krasiczynie archeolodzy Muzeum w Przemyśle odkryli

fragmenty pierwszego zamku i zlokalizowali bramę, dość nieoczekiwanie od strony zachodniej. Uzyskano też ciekawe materiały osadnicze z III/IV w. i XI/XIII w.

LISIA JAMA pow. kartuski. Jeden z gospodarzy ze wsi Lisia Jama znalazł pod dwumetrową warstwą torfu radło drewniane. Jest to unikalny zabytek z okresu gospodarki w pradziejach i przejęty został przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku.

ŁUBNICE pow. wieluński. Odkryte zostało przypadkowo cmentarzysko kultury łużyckiej, a przeprowadzone tam badania przez Muzeum Ziemi Wieluńskiej przyniosły m. inn. odkrycie sztyletu scytyjskiego tzw. akinakesu z 500 przed n.e., Jest to niezwykle oryginalny zabytek, stanowiący interesujący przyczynek do wieloletniej dyskusji na temat pobytu Scytów na ziemiach polskich.

PRZYWOZIE pow. wieluński. Ekipa Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi pod kierownictwem prof. dr. Konrada Jażdżewskiego prowadziła badania wielkiego kurhanu (23 m średnicy) nad Wartą. Należy on do tzw. grobów dynastycznych z II/III w. n.e. Odkryto między innymi naczynie importowane z obszaru imperium rzymskiego oraz interesujące ślady orki radłem.

V. WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWA

LUBLIN 21. II. 1965 otwarto wystawę pt. „Archeologia lubelska w XX-leciu”.

Wystawa składała się z dwóch części — pierwszej, poświęconej historii badań i drugiej, ukazującej najciekawsze zabytki, pochodzące z badań powojennych. Współorganizatorem wystawy była katedra archeologii UMCS.

KIELCE 14. I. w pomieszczeniach klubu M. P. i K. w Starachowicach (woj. kieleckie) otwarto wystawę objazdową p.t. „Kielecczyzna w świetle wykopalisk”, przygotowaną przez Muzeum Świętokrzyskie w Kielcach. Niewielka wystawa składała się z 8 barwnych plasz i kilkudziesięciu cennych zabytków. Równocześnie wydana została broszura o identycznym tytule co wystawa.

KOSZALIN. 14. II. w Muzeum w Koszalinie otwarta została wystawa p.t. „Grody słowiańskie w Meklemburgii”. Ekspozycja ta, ukazująca niezwykle bogate odkrycia archeologiczne z terenów NRD, świadczące o bardzo bogatej i różnorodnej kulturze Słowian Zachodnich w okresie wczesnego średniowiecza, przygotowana została przez Museum für Deutsche Geschichte w Berlinie, Museum für Ur- und Frühgeschichte w Schwerinie i Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. Wystawa ta była eksponowana w Poznaniu, a w 1965 roku Koszalinie i we Wrocławiu.

WARSZAWA. 13 III. w Muzeum Narodowym w Warszawie po raz drugi pokazano szerokiej publiczności niektóre ze słynnych fresków z Faras, odkrytych przez ekspedycję prof. dr. Kazimierza Michałowskiego w czasie akcji ratowania zabytków Nubii. Z wielu uratowanych przez polskich archeologów malowideł w bazylice z VII wieku, 9 po zakonserwowaniu można było podziwiać na wystawie w Muzeum. Szczególną uwagę zwracało wśród nich malowidło „św. Anny” z VII wieku, znane w świecie pod nazwą „Mona Lizy z Faras”.

WARSZAWA. 12. II. w Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie otwarta została wystawa pt. „Pradzieje Warszawy”. Przygotowanie tej ekspozycji związane było z obchodami 700-lecia Warszawy. W ekspozycji ukazano pradzieje obszaru, na którym powstało później miasto, a także zabytki okresu wczesnego średniowiecza, uzyskane w ciągu wieloletnich badań na terenie Warszawy.

WARSZAWA. W czasie Kongresu Archeologii Słowiańskiej otwarta została w Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie wielka międzynarodowa wystawa pt. „Kultura Słowian we wczesnym średniowieczu”. Poza działem polskim, obrazującym kulturę polskich plemion na podstawie badań archeologicznych przedstawione zostały działy 7-u państw, Bułgarii, Czechosłowacji, Jugosławii, NRD, Rumunii, Węgier i ZSRR dotyczące ostatnich odkryć, związanych z kulturą plemion słowiańskich, zamieszkujących w jakimś okresie ziemie innych krajów. Szczególnie interesujące ekspozycje przedstawiły Czechosłowacja i Jugosławia, gdzie w ostatnich latach dokonano wielu doniosłych odkryć np. zabytki związane z państwem wielkomorawskim bądź zabytki architektury Słowian południowych, których związek np. z kulturą wczesnośredniowieczną Polski ostatnio uwydatnił się szczególnie silnie. Wystawa, mimo mimo wyraźnych różnic w metodach ekspozycji poszczególnych części, ukazała jasno wspólnotę kultury słowiańskiej, a zarazem ogromne zróżnicowanie regionalne i bogactwo form kulturowych.

PRZEMYŚL. 13. XI otwarta została wystawa millennialna p.t. „Przemysł i ziemia przemyska w zaraniu dziejów”. Ukazała ona rezultaty badań archeologicznych, ratownictwo i konserwację zabytków archeologicznych, następnie Przemysł i ziemię przemyską w starożytności, we wczesnym średniowieczu oraz przemyski gród i zespół osadniczy. Tak więc, zobrazowany został cały bogaty dorobek w zakresie archeologii jednego z najmłodszych ośrodków archeologicznych w Polsce, jaki powstał w ostatnich latach na Rzeszowszczyźnie.

VI. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-OŚWIATOWA

W 1965 roku muzea archeologiczne przygotowały 330 odczytów, które wygłoszone zostały na 1169 prelekcjach.

GDAŃSK. Przy Muzeum Archeologicznym w Gdańsku powstało Koło Miłośników Muzeum.

KRAKÓW. W czasie zajęć oświatowych w Muzeum Archeologicznym w Krakowie wyświetlono 57 filmów.

SURAŻ. Muzeum Okręgowe w Białymstoku — Dział Archeologiczny zorganizowało w Surażu archeologiczny punkt muzealny.

OPOLE. Muzeum Śląska Opolskiego zorganizowało stałe zwiedzanie cmentarzyska kultury łużyckiej w Groszowicach pow.

Opole w czasie trwania prac wykopaliskowych. Ta forma kontaktu z pracą archeologa cieszyła się dużym zainteresowaniem i w ciągu tygodnia zwiedziło wykopy ponad 700 osób.

WROCŁAW. Poważnym ośrodkiem oświatowym stało się w 1965 roku Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu. Spośród wielu akcji i inicjatyw jako najbardziej interesujące należałyby wyróżnić:

— lekcję dla dzieci III-ej klasy Państwowego Zakładu Niewidomych. Pod jej wrażeniem dzieci wykonały następnie wiele interesujących modeli zabytków.

— Muzeum dostarczyło materiałów do kilku audycji telewizyjnych, a pracownicy muzeum współpracowali i wzięli udział w oryginalnej audycji radiowej pt. „Archeologia i kosmos”.

VII. RÓŻNE

W 1965 roku 32 pracowników muzeów archeologicznych wyjechało za granicę. Stanowi to 21,5% wszystkich zatrudnionych w muzeach tego typu. Odwiedzili oni następujące kraje: Bułgarię, Jugosławię, Rumunię, NRD, Anglię, Danię, Egipt, Szwecję, Włochy, Czechosłowację, i ZSRR.

CZĘSTOCHOWA. Ukazała się oryginalna, jedyna w swoim rodzaju monografia naukowa, z zakresu archeologii, wydana przez Muzeum w Częstochowie jako I tom Rocznika Muzealnego praca p.t. „Cmentarzysko kultury łużyckiej w Częstochowie Rakowie”. Zostały w niej zebrane wszystkie możliwe obecnie badania różnych dyscyplin na temat jednego stanowiska archeologicznego. Są tu rozprawy: archeologa, antropologa, zoologa, metalurga, fizyka i stomatologa. Badania te pozwoliły na wyjątkowo wszechstronną rekonstrukcję kultury ludności, która użytkowała to cmentarzysko.

GDAŃSK. Z zasiłku ZMiOZ ukazał się pierwszy tom rocznika Muzeum Archeologicznego w Gdańsku pt. „Pomerania Antiqua”. Zawiera on prace archeologów gdańskich dotyczące licznych badań tego ośrodka i ma być początkiem stałego wydawnictwa muzeum.

POZNAŃ. 17. V. obchodzony był uroczysty jubileusz 80-lecia nestora polskiej archeologii prof. dr. Józefa Kostrzewskiego. Uroczystości związane z jubileuszem odbyły się na Uniwersytecie i w Pałacu Działyńskich. Spośród ogromnych zasług jakie położył Dostojny Jubilat dla nauki archeologii do najważniejszych, należą jego prace w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu, którym kierował przez wiele lat i które zawdzięcza mu naukowy rozkwit.

(M. Konopka)

*

W Kronice Muzealnictwa s. 57 — 80 niektóre dane uzupełniono materiałami opracowanymi przez Stanisława Orysiaka.

BIBLIOGRAFIA WYDAWNICTW
MUZEÓW POLSKICH
1945—1964

I

Druki Zwarte

Zestawiły i opracowały:

Maria Laskowska i Beata Pawłowska-Wilde

WYDZIAŁ ICHTIOLOGII

W 1952 roku w ramach Wydziału Ichtologii...
W 1953 roku w ramach Wydziału Ichtologii...
W 1954 roku w ramach Wydziału Ichtologii...

W 1955 roku w ramach Wydziału Ichtologii...
W 1956 roku w ramach Wydziału Ichtologii...
W 1957 roku w ramach Wydziału Ichtologii...

BIBLIOTEKA WYDZIAŁU

WYDZIAŁ ICHTIOLOGII

W 1958 roku w ramach Wydziału Ichtologii...
W 1959 roku w ramach Wydziału Ichtologii...
W 1960 roku w ramach Wydziału Ichtologii...

W 1961 roku w ramach Wydziału Ichtologii...
W 1962 roku w ramach Wydziału Ichtologii...
W 1963 roku w ramach Wydziału Ichtologii...

WYDZIAŁ ICHTIOLOGII

WYDZIAŁ ICHTIOLOGII

Obok działalności naukowej, wystawienniczej i oświatowej muzeów niemniej ważnym przejawem ich aktywności są wydawnictwa. Działalność naukowa wyraża się bowiem nie tylko w formie wystaw ale również w postaci drukowanych rozpraw i omówień oraz katalogów i spisów zbiorów lub eksponatów.

Rozprawy drukowane są z reguły w rocznikach wychodzących pod różnymi nazwami. Spośród muzeów narodowych pierwszy rocznik po wyzwoleniu kraju zaczęło wydawać Muzeum Narodowe w Krakowie (1952) po nim Muzeum Narodowe w Poznaniu (1953), następnie Muzeum Narodowe w Warszawie. W roku 1955 P. Zbiory Sztuki na Wawelu podjęły publikację swojego periodyku. Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie ukazał się w 1957 r. nawiązując do I tomu wydanego w roku 1938. Dziś niemal każde muzeum okręgowe i większość muzeów autonomicznych wydaje periodycznie ukazujące się pisma, wydawane we własnym zakresie albo jako publikacje naukowe danego regionu, wychodzące najczęściej pod auspicjami miejscowych towarzystw kulturalnych.

Ten typ wydawnictw muzealnych, stanowiący główną legitymację pracy naukowej muzeów, umożliwia druk opracowań poszczególnych obiektów i ich zespołów, wzbogacając wiedzę tych dziedzin nauki, które wchodzą w zakres działania muzeów artystycznych, historycznych, archeologicznych, etnograficznych, przyrodniczych i technicznych. Oprócz tego roczniki muzeów zawierają szkice dotyczące historii muzeów i zbiorów, wyniki badań socjologicznych i działalności oświatowej, rezultaty wykopalisk i badań terenowych, omówienia wystaw i sprawozdania z działalności danej placówki.

Opracowane naukowo zbiory wychodzą w formie katalogów inwentarzowych. Poprzedzone odpowiednim wstępem dają szczegółową serię informacji o poszczególnych obiektach wchodzących w skład danego działu lub grupy muzealiów. Ten typ wydawnictw został zaledwie zapoczątkowany. Pozycje, które się ukazały stanowią jednak poważne osiągnięcie.

Bardzo obfita jest lista katalogów różnego rodzaju, od skromnych, ogólnie informujących przewodników, do monografii różnych tematów, opracowanych szczegółowo z zastosowaniem pełnego aparatu naukowej informacji.

Wydawnictwa ciągle, katalogi i przewodniki są powszechnie znane; niedostrzeżone lub zapomniane natomiast pozostają częstokroć składanki czy informatory na temat wystaw o mniejszym rozgłosie, wydane przez muzea o skromniejszych możliwościach, a często dużych ambicjach naukowych i popularyzatorskich. Pozycje te odznaczają się różnorodną tematyką, która pozwala śledzić prace i zainteresowania wydawcy. Nicjednokrotnie też wyróżniają się starannym opracowaniem oraz dobrze rozwiązaną szatą graficzną. Jako przykład posłużyć może Muzeum Mazurskie w Olsztynie, którego pierwsza pozycja wydawnicza przypada już na rok 1946, a następnie ukazują się systematycznie w latach kolejnych. Wymienić można również Muzeum w Lublinie, którego działalność wydawnicza zamyka się liczbą czterdziestu pozycji.

Ilość pozycji wydanych w dwudziestoleciu Polski Ludowej jest bardzo znaczna. Wiele z nich posiada trwałą wartość naukową. Publikowane w małych nakładach, nie rozprowadzane przez księgarnie, nie zawsze docierały do bibliotek publicznych miast i województw bardziej odległych. Z tej sytuacji zrodziła się potrzeba opracowania bibliografii wydawnictw muzealnych. Pierwsze wydało swą bibliografię Muzeum Narodowe w Poznaniu, po nim Muzeum Narodowe w Warszawie. Kiedy dojrzała koncepcja powołania Ośrodka Dokumentacji Zabytków zainicjowane zostało opracowanie bibliografii muzealnictwa, obejmującej także zawartość czasopism polskich i obcych. Próby podsumowania działalności wydawniczej muzeów dokonał dotychczas jedynie Andrzej Ryszkiewicz. Zgodnie z przyjętymi założeniami omówił niektóre pozycje wnikliwie i szeroko, inne jedynie zasygnalizował. Temat ten podejmowała również Janina Mazurkiewicz.

Okres uroczystości milenijnych i 20-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dał asumpt do pełnego

podsumowania aktywności placówek muzealnych na polu wydawniczym. Ośrodek Dokumentacji Zabytków, zgodnie ze swoimi statutowymi zadaniami podjął więc akcję zbierania materiałów do bibliograficznych zestawień tej aktywności. Akcję tę przeprowadzono przy pomocy pracowników muzeów

różnych okręgów; materiały tak zebrane zostały zweryfikowane i uzupełnione przez Marię Laskowską. Prace redakcyjne i uzupełnienia braków są dziełem mgr Beaty Wilde, która ustaliła układ i opracowała ostateczny tekst bibliografii wydawnictw muzeów polskich za lata 1945—1964.

WSTĘP

Zasadniczą podstawę do opracowania „Bibliografii wydawnictw muzeów za lata 1945—1964” stanowiły nadesłane przez muzea wykazy bibliograficzne. Jednak wobec braku instrukcji na temat zasad spisu bibliograficznego katalogów i składek, trzeba było poszczególne pozycje sprawdzić z autopsji. Udało to się w dużej mierze zrealizować dzięki posiadaniu przez Bibliotekę Ośrodka Dokumentacji Zabytków rozbudowanego działu katalogów wystaw.

W przedstawionej bibliografii przyjęto układ wg miejscowości. W ich obrębie muzea uszeregowano wg typów w myśl zasad przyjętych w „Bibliografii muzealnictwa”. W wykazie pozycji bibliograficznych zastosowano system chronologiczny, jako najlepiej odzwierciedlający działalność wydawniczą muzeów w poszczególnych latach.

Zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami podstawę do opisu bibliograficznego stanowi karta tytułowa — jednak wobec ogromnej różnorodności zawartych na niej danych, zapisy bibliograficzne nie mogą być całkowicie ujednolicone.

Aktualna nazwa muzeum podana jest w nagłówku. W związku z częstymi jej zmianami nie zawsze jest zgodna z nazwą wymienioną w poszczególnych pozycjach. Nazwa muzeum umieszczona jest po roku wydania; natomiast, gdy występuje ono jako instytucja sprawcza — podana jest za wydawcą.

Dla wystaw organizowanych przez kilka muzeów decydujące jest miejsce wydania katalogu (muzea współdziałające uwzględniono w odsyłaczu). Kolejne

wydanie jednego tytułu zaznaczono przy pozycji dotyczącej wydania pierwszego. Tłumaczenia na języki obce zaznaczono przy pozycji w języku polskim. Streszczenia oznaczono skrótami (w jęz. ang.—Sum., franc.—Res., niem.—Zsf., ros.—Rez./). W wydawnictwach ciągłych i periodycznych, gdy poszczególne artykuły opatrzone streszczeniem w różnych językach, zaznaczono: „streszczenie w językach...”

Układ chronologiczny został zaniechany w odniesieniu do wydawnictw ciągłych (Biuletyny, Roczniki, Sprawozdania, Zeszyty), które umieszczono na końcu wydawnictw poszczególnych muzeów. Zawartość wydawnictw ciągłych będzie podana w II części Bibliografii. Uwzględnienie tytułów wydawnictw ciągłych wydawało się jednak niezbędne w I części Bibliografii dla uzyskania pełnego obrazu działalności wydawniczej muzeów.

Zdajemy sobie sprawę, że pewne pozycje mogły zostać opuszczone na skutek ulotności druków, ich małych nakładów i braku pełnej ich ewidencji w muzeach. Mamy nadzieję, że zostaną one dołączone do bibliografii za lata następne.

Poczuwam się do miłego obowiązku złożenia podziękowania wszystkim, którzy przyczynili się do zebrania „Bibliografii”, szczególnie Marii Laskowskiej za współpracę oraz p. doc. dr A. Ryszkiewiczowi za cenne rady i wskazówki, jakich udzielał przy redagowaniu Bibliografii.

Beata Pawłowska-Wilde

BĘDZIN

Muzeum w Będzinie

1. ZAMEK w Będzinie. Teka graficzna Wacława Pileckiego. Katowice 1958 Muzeum w Będzinie.

BIAŁYSTOK

Muzeum w Białymstoku

2. ZNAMIEROWSKA-PRÜFFEROWA Maria, Bawarska Zofia: Wystawa sztuki ludowej Białostoczczyzny. Lipiec – wrzesień 1954. Białystok 1954 Muzeum w Białymstoku, Wyd. Kult. WRN ss. 24, tabl. 8.
3. SOKOŁOWSKA Zofia: Katalog wystawy sztuki ludowej woj. białostockiego. Białystok 1957 Muzeum w Białymstoku, Wyd. Kult. WRN ss. 34, tabl. 14.
4. CIESIELSKI Zygmunt: Sztuka ludowa Białostoczczyzny Katalog wystawy. Wstęp: Fr[anciszek] Stoczkowski. Białystok [1961] Wyd. Kult. PWRN, Muzeum w Białymstoku k. nlb. 14, ilustr.
5. CZERNAWSKA Krystyna: Sztuka murzyńska Afryki. Katalog wystawy. Białystok 1962 Muzeum w Białymstoku ss. 8, ilustr.
6. HOŚCIEŁOWICZ Janina: Wystawa ceramiki artystycznej. Katalog wystawy. Białystok 1962 Muzeum w Białymstoku, CBWA, składanka, ilustr.
7. HOŚCIEŁOWICZ Janina, Kozyrski Aleksander: Malarstwo. Katalog wystawy. Białystok 1962 Muzeum w Białymstoku, CBWA ss. 4, ilustr.
8. JASKANIS Danuta: Jaćwież. Katalog wystawy poświęconej badaniom archeologicznym Jaćwieży. Białystok 1962 Muzeum w Białymstoku ss. 11, tabl. 16.
9. PIPREK Halina, ROGOYSKA Maria: Tadeusz Makowski. Katalog wystawy. Białystok 1962 Muzeum w Białymstoku ss. 24, ilustr.
10. HOŚCIEŁOWICZ Janina: Katalog galerii malarstwa polskiego w Muzeum w Białymstoku. Wstęp: Jerzy Zanoziński. Warszawa 1963 „WAG” k. nlb. 12, tabl. 8. Muzeum w Białymstoku.
11. MACIEJEWSKA Joanna: Ludowe dywany dwuosnowowe Podlasia. [Białystok 1963] Muzeum w Białymstoku k. nlb. 5, ilustr.
12. Wystawa rzeźb Alfonsa Karnego. Październik – listopad 1963. Słowo od autora: Alfons Karny. Wstęp: Danuta WRÓBLEWSKA. Białystok 1963 Muzeum w Białymstoku ss. 24, ilustr. Rok Ziemi Białostockiej.
13. OCHRONA dóbr kultury w województwie białostockim. W XX-lecie Polski Ludowej. Białystok 1964 Muzeum w Białymstoku, Wojew. Konserw. Zabytków, k. nlb. 5, tabl. 70.
14. WYSTAWA tkanin Marii Jarosławieckiej-Żabskiej i Bronisława Wojniaka, Luty 1964. Białystok 1964 Muzeum Okręgowe, CBWA, składanka, ilustr.
15. ROCZNIK Białostocki. Muzeum w Białymstoku. Red. Tadeusz Dzierżykray-Rogalski. Białystok. T. 1: 1961 ss. 424, ilustr., mapa 1; t. 2: 1961 ss. 500, ilustr.; t. 3: 1962

ss. 587, ilustr., mapa 1; t. 4: 1963 ss. 606, ilustr.; t. 5: 1964 – 20-lecie władzy ludowej na Białostoczczyźnie – ss. 429, ilustr.

Muzeum Ruchu Rewolucyjnego w Białymstoku

16. MUZEUM Ruchu Rewolucyjnego w Białymstoku. [Białystok 1964 Muzeum Ruchu Rewolucyjnego] k. nlb. 3, ilustr.

BIELSKO-BIAŁA

Państwowe Muzeum w Bielsku-Białej

17. OCZKO Stanisława: Kultura górali śląskich w obrazach Jana Wałacha. Bielsko-Biała 1961 Państwowe Muzeum w Bielsku-Białej
18. TURNO B.: Zbiory etnograficzne regionu bielskiego. Bielsko-Biała 1961 Państwowe Muzeum w Bielsku-Białej
19. OCZKO Stanisława.: Twórczość malarska polskich artystów w Bielsku-Białej w 20-lecie międzywojennym. Katalog wystawy. Bielsko-Biała 1963 Państwowe Muzeum w Bielsku-Białej

BRZEG

Muzeum Piastów Śląskich

PRZAŁA Teresa: Muzeum w Brzegu. Opole 1962. Zob. Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu zob. poz. 473

BYDGOSZCZ

Muzeum im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy

20. BORUCKI Kazimierz: Maksymilian Piotrowski. Bydgoszcz 1948 Muzeum Miejskie ss. 11, tabl. 7.
21. BORUCKA-NOWICKA Aurelia: Katalog dzieł Leona Wyczółkowskiego znajdujących się w zbiorach Muzeum im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy. W setną rocznicę urodzin 1852–1952. Bydgoszcz 1952 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego ss. 111, tabl. 27.
22. BORUCKI Kazimierz: Wystawa. Pomorze w grafice Stanisława Brzeczkwoskiego. Wrzesień 1953. Bydgoszcz 1953 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego k. nlb. 2.
23. TURWID Marian: Wystawa pośmiertna Piotra Trieblera. Czerwiec – lipiec 1953. Bydgoszcz 1953 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka.
24. BORUCKA Aurelia: Galeria plastyki pomorskiej. Malarstwo, grafika, rzeźba. Urządzona z okazji X rocznicy wyzwolenia Bydgoszczy. Styczeń 1955. Bydgoszcz 1955 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego k. nlb. 5.
25. POTEMSKI Czesław: Przewodnik po wystawie działu archeologicznego. Bydgoszcz 1956 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego ss. 62.
26. TURWID Marian: Hieronim Skurpski. Rysunek, akwarela. Listopad – grudzień 1956. Bydgoszcz 1956, Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka.
27. TURWID Marian: Wincenty Niedzielski. Wystawa akwrel i rysunków. Maj – czerwiec 1956. Bydgoszcz 1956 ZPAP, Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka.

28. TURWID Marian: Motyw pomorski w twórczości Tadeusza Mokrzyckiego. Wystawa styczeń — luty 1958. Bydgoszcz 1958 ZPAP, Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka.
29. BORUCKI Kazimierz: Franciszek Gajewski. Wystawa obrazów styczeń — luty 1958. Bydgoszcz 1959 Tow. Mił. m. Bydgoszczy, Muzeum im. L. Wyczółkowskiego k. nlb. 2.
30. BARTOSZYŃSKA-POTEMSKA Albina: Leon Wyczółkowski. Bydgoszcz 1961 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka.
31. BORUCKA-NOWICKA Aurelia: Leonowi Wyczółkowskiemu w 25 rocznicę śmierci. Katalog wystawy. Przedm.: Jerzy Borucki. Wstęp: Helena Blumówna. Bydgoszcz 1961 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka, ilustr.
32. KUCZMA Rajmund: Monety polskie. Wystawa. Kwiecień — październik 1961. Przedm.: Kazimierz Borucki. Bydgoszcz 1961 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego k. nlb. 16, tabl. 5.
33. DNI ochrony zabytków 1963. Bydgoszcz 1963 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka, ilustr.
34. PIĘKNO ziemi bydgoskiej w plastyce. Bydgoszcz 1963 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka, tabl. 20 luzem.
35. RYSUNKI z Anglii Stefana Górskiego. Katalog wystawy w Muzeum im. L. Wyczółkowskiego w Bydgoszczy. Styczeń — luty 1963. Bydgoszcz 1963 ZPAP, Tow. Przyj. Sztuki, Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka, tabl. lutem 9.
36. WYSTAWA malarstwa Witolda Wasika. Maj — czerwiec 1963. Bydgoszcz 1963 ZPAP, Muzeum im. L. Wyczółkowskiego k. nlb. 6, ilustr.
37. BORUCKA-NOWICKA Aurelia, Bartoszyńska-Potemska Albina, Frank Irena: Malarstwo XX-lecia PRL. Galeria współczesnego malarstwa polskiego. Wstępy: Kazimierz Borucki, Ignacy Witz. Bydgoszcz 1964 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego k. nlb. 50, tabl. 73.
38. BORUCKA-NOWICKA Aurelia: Ignacy Witz. Listopad — grudzień 1964. Bydgoszcz 1964 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, składanka.
39. RYSUNKI z Grecji Bronisława Zygfrieda Nowickiego. Katalog wystawy w Muzeum im. L. Wyczółkowskiego w Bydgoszczy. Luty — marzec 1964. Bydgoszcz 1964 Muzeum im. L. Wyczółkowskiego, ZPAP, Tow. Przyj. Sztuki, składanka, ilustr.
45. BAZIELICH Barbara: Katalog wystawy tradycyjnej i współczesnej twórczości ludowej województwa katowickiego. Grudzień 1957 — styczeń 1958. Bytom 1957 Muzeum Górnośląskie ss. 19, tabl. 8.
46. MATUSZCZAK Józef: Galeria malarstwa polskiego. Warszawa 1957 Sztuka, Muzeum Górnośląskie ss. 52, tabl. 42.
47. BAZIELICH Barbara: Katalog pokonkursowej wystawy wystawy pisanek województwa katowickiego. Kwiecień — maj 1958. Bytom 1958 Muzeum Górnośląskie ss. 60, tabl. 13.
48. BAZIELICH Barbara: Katalog pokonkursowej wystawy „Życie dawne i współczesne mojej rodzinnej miejscowości”. (Pamiętnik malarski). Styczeń — marzec 1959. [Bytom 1959] Muzeum Górnośląskie ss. 26, tabl. 10.
49. MATUSZCZAK Józef: Katalog wystawy obrazów z kolekcji gen. Józefa Zająca. Bytom 1959 Muzeum Górnośląskie ss. 54, tabl. 20, portr. 1.
50. BAZIELICH Barbara: Katalog pokonkursowej wystawy „Zwyczaje ludowe na Śląsku”. Lipiec — wrzesień 1960. Bytom 1960 Muzeum Górnośląskie i PWRN ss. 21, tabl. 3
51. KSIĄŻEK Bronisław: Górnośląskie Zagłębie Węglowe. Przewodnik po wystawie geologicznej. Bytom 1960 Muzeum Górnośląskie ss. 13, tabl. 4.
52. PŁAZAK Ignacy: Katalog zbiorowej wystawy obrazów Konrada Krzyżanowskiego (1872—1922). Bytom 1960 Muzeum Górnośląskie ss. 22, tabl. 32.
53. POTRZEBOWSKA-DUTKA Janina: Zwierzę i środowisko. Przewodnik po wystawie przyrodniczej. Bytom 1960 Muzeum Górnośląskie ss. 23, tabl. 12.
54. BAZIELICH Barbara: Katalog pokonkursowej wystawy „Zwyczaje ludowe na Śląsku”. Bytom 1961 Muzeum Górnośląskie ss.
55. PŁAZAK Ignacy: Zbiorowa wystawa malarstwa i rysunków Bolesława Stawińskiego. Marzec — kwiecień. Bytom 1961 Muzeum Górnośląskie ss. 18, ilustr.
56. BAZIELICH Barbara: Katalog wystawy „Wieś polska w obrazach Marii Lenczewskiej”. Bytom 1962 PWRN Wydz. Kult. w Katowicach, Muzeum Górnośląskie ss. 60, tabl. 11, portr. 1.
57. BAZIELICH Barbara: Nabytki działu etnografii. Bytom 1962 Muzeum Górnośląskie ss. 2. Komunikat sierpień 1962.
58. BIELEWICZ Marian: Nabytki działu przyrody. Bytom 1962 Muzeum Górnośląskie ss. 4. Komunikat sierpień 1962.
59. MATUSZCZAK Józef: Muzea przyzakładowe w województwie katowickim. Założenia projektowe. Bytom 1962 Muzeum Górnośląskie ss. 4. Komunikat sierpień 1962.

BYTOM

Muzeum Górnośląskie w Bytomiu

40. WYSTAWA objazdowa malarstwa polskiego. [Bytom 1949] Muzeum Śląskie, składanka
41. BIELEWICZ Marian, Niesiołowski Witold: Ochrona przyrody. Wystawa objazdowa. Bytom 1950 Muzeum Śląskie ss. 8. Muzealne wystawy objazdowe z funduszków MKiS.
42. OCHRONA przyrody. Wystawa objazdowa. Muzealne wystawy objazdowe z funduszków MKiS. Bytom 1951 Muzeum Górnośląskie ss. 14, ilustr.
43. HANULANKA Danuta: Ochrona zabytków archeologicznych. Wystawa objazdowa. Muzealne wystawy objazdowe z funduszków MKiS oraz PWRN w Katowicach. Bytom 1952 Muzeum Górnośląskie ss. 24, ilustr.
44. KOSTRZEWSKI Bogdan: Pradzieje Śląska. Przewodnik po wystawie archeologicznej. Bytom 1952 Muzeum Górnośląskie ss. 24, ilustr. [na okł. rok wyd. 1951].
60. MATUSZCZAKOWA Janina: Nabytki działu historycznego. Bytom 1962 Muzeum Górnośląskie ss. 2. Komunikat sierpień 1962.
61. MATUSZCZAKOWA Janina: Wystawa. „XX rocznica powstania PPR 1942—1962”. Bytom 1962 Komitet Obchodu XX Rocznicy Powstania PPR, Muzeum Górnośląskie ss. 14, ilustr.
62. SZYDŁOWSKA Elżbieta: Katalog wystawy. Cmentarzysko w Przeczycach. Bytom 1962 Muzeum Górnośląskie ss. 10, tabl. 16.
63. SZYDŁOWSKA Elżbieta: Nabytki działu archeologii. Bytom 1962 Muzeum Górnośląskie ss. 3. Komunikat sierpień 1962.
64. SZYDŁOWSKA Elżbieta: Prace terenowe działu archeologicznego w roku 1962. Bytom 1962 Muzeum Górnośląskie ss. 4. Komunikat wrzesień 1962.

65. BADANIA archeologiczne w województwie katowickim w roku 1963. Praca zbiorowa. Bytom 1963 Muzeum Górnośląskie ss. 8. Komunikat październik 1963.
66. LIGĘZA Józef: Zespół etnografów Górnośląskiego Okręgu Muzealnego. Bytom 1963 Muzeum Górnośląskie ss. 4. Komunikat październik 1963.
67. MUZEA na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku. Red. Józef Ligęza. Bytom 1963 Muzeum Górnośląskie ss. 243.
68. SZYDŁOWSKA Elżbieta, SZYDŁOWSKI Jerzy: Pradzieje Górnego Śląska, Przewodnik po wystawie. Bytom 1963 Muzeum Górnośląskie ss. 51, ilustr.
69. NASZE CZASY. Katalog pokonkursowej wystawy na rzeźbę i płaskorzeźbę. Bytom 1964 „WAG” k. nlb. 7, ilustr. Muzeum Górnośląskie.
70. ROCZNIK Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Seria: ARCHEOLOGICZNA z nr 1: 1962 red. Jerzy Szydłowski ss. 114, ilustr., Zsf., Rez.; z. nr 2: 1964 red. Elżbieta Szydłowska ss. 150, tabl. 6, ryc. 2, map. luzem 4. Seria: HISTORIA z. nr 1: 1963 red. Józef Ligęza ss. 243. Seria: PRZYRODA z. nr 1: 1962 red. Marian Bielewicz ss. 131, Zsf., Rez, Seria: SZTUKA z. nr 1: 1964 red. Józef Matuszczak ss. 109, w tym tabl. 35, Zsf., Res., Rez.

CHORZÓW

Muzeum w Chorzowie

71. MODRZYŃSKI J.: Katalog medali grunwaldzkich w Muzeum w Chorzowie, Chorzów 1961 Muzeum w Chorzowie.

CIESZYN

Muzeum w Cieszynie

72. WYSTAWA pośmiertna prac Henryka Nitry. Katalog. Maj 1951. Cieszyn 1951 Muzeum w Cieszynie ss. 28, tabl. 14.
73. KATALOG pośmiertnej wystawy obrazów artysty-malarza Czesława Kuryatto w Muzeum Cieszyńskim 15. VII. — 15. IX. 1956. Cieszyn 1956 Muzeum w Cieszynie ss. 7, tabl. 1.

CZĘSTOCHOWA

Muzeum w Częstochowie

74. PATRZYK Franciszek: Studia nad rozwojem stosunków ludnościowych Częstochowy w wieku XIX i pierwszej połowie XX. Częstochowa 1955 Muzeum Regionalne ss. 40.
75. SZAFLARSKI Józef: Wierzchowinowe formy skalne Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Częstochowa 1955 Muzeum Regionalne ss. 32, ilustr., mapa 1.
76. VIII WYSTAWA malarstwa, rzeźby, grafiki oddziału ZPAP w Częstochowie. Sierpień 1955. Częstochowa 1955 Muzeum Regionalne k. nlb. 3.
77. JAŚKIEWICZ Aleksander: Wystawa polskiego malarstwa współczesnego zorganizowana z okazji jubileuszu 50-lecia Muzeum w Częstochowie 1909—1959. Częstochowa 1959 Muzeum Regionalne k. nlb. 4.
78. SPRAWOZDANIA z badań archeologicznych Muzeum Regionalnego w Częstochowie za lata 1959 i 1960. Częstochowa 1960 Muzeum Regionalne ss. 22, powiel.
79. JAŚKIEWICZ Aleksander: II wystawa polskiego malarstwa i grafiki współczesnej w Częstochowie. Listopad 1961 — styczeń 1962. Częstochowa 1961 Muzeum Regionalne k. nlb. 6, tabl. 15.

80. REZERWAT archeologiczny. Cmentarzysko łużyckie. Opr. zbior. pod red. Włodzimierza Błaszczyka. Grudzień 1961. Częstochowa 1961 Muzeum Regionalne ss. 32, w tym tabl. 13. [Wkładka w jęz. ang. i fran.]
81. SPRAWOZDANIA z badań wykopaliskowych przeprowadzonych w roku 1961. Praca zbiorowa. Częstochowa 1961 Muzeum Regionalne ss. 14, powiel.
82. ZBIORY i działalność w roku jubileuszowym. Praca zbiorowa pod red. Włodzimierza Błaszczyka. Częstochowa 1961 Muzeum Regionalne ss. 64, ilustr.
83. BŁASZCZYK Włodzimierz: Sprawozdanie z prac wykopaliskowych przeprowadzonych przez Muzeum Regionalne w Częstochowie w 1962 roku. Częstochowa 1962 Muzeum Regionalne ss. 2, powiel.
84. LIPIEC Janusz: Dwudziesta rocznica powstania Polskiej Partii Robotniczej. Wystawa. Luty — maj 1962. Częstochowa 1962 Muzeum Regionalne ss. 40, ilustr.
85. POSTĘP techniczny w Polsce okresu Oświecenia. Przewodnik po wystawie. Częstochowa 1962 Muzeum Regionalne, składanka.
86. WOJSKO POLSKIE w stuleciu powstań. Przewodnik po wystawie. Częstochowa 1962 Muzeum Regionalne, składanka, ilustr.
87. Z PRADZIEJÓW regionu częstochowskiego. Materiały pierwszej konferencji archeologicznej. Red. Włodzimierz Błaszczyk. Częstochowa 1962 Muzeum Regionalne ss. 76, ilustr., plany 2.
88. DAMROSZ J.: Afryka nieznana a bliska. Przewodnik po wystawie. Częstochowa 1963 Muzeum w Częstochowie ss. 12, ilustr.
89. JAŚKIEWICZ Aleksander: Maksymilian Brożek. Wystawa malarstwa, grafiki i rysunku. Częstochowa 1963 Muzeum w Częstochowie ss. 24, ilustr. 8.
90. KAMOCKI J[anusz]: Sztuka Jawy i Kamerunu. Przewodnik po wystawie. Częstochowa 1963 Muzeum w Częstochowie ss. 6, ilustr.
91. MARKIEWICZ Józef: Ochrona przyrody w regionie częstochowskim. Częstochowa 1963 Muzeum w Częstochowie k. nlb. 6, ilustr.
92. RODZIEWICZ Mieczysław: Sztuka starożytna. Zabytki i odkrycia. Ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie. Częstochowa [1963] Muzeum w Częstochowie, składanka.
93. ZAJĄC Stefan: Arrasy wawelskie. Przewodnik po wystawie. Częstochowa 1963 Muzeum w Częstochowie, składanka, ilustr.
94. BŁASZCZYK Włodzimierz: Pradzieje regionu częstochowskiego. Częstochowa 1964 Muzeum w Częstochowie, składanka, ilustr.
95. SOCHOWA Adela Katarzyna: Polski portret królewski z Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu. Przewodnik po wystawie. Częstochowa 1964 Muzeum w Częstochowie k. nlb. 5, tabl. 8.

ELBLĄG

Muzeum w Elblągu

96. CIEŚLA Henryk: Katalog wystawy. 50 lat twórczości artysty-rzeźbiarza Wojciecha Przedwojewskiego. [Elbląg] 1956 PMRN Wyd. Kult., Muzeum w Elblągu k. nlb. 4, ilustr.
97. CZARNOCKI Kazimierz: Elbląg wczoraj — dziś — jutro. [Komentarz do wystawy w Muzeum w Elblągu]. [Elbląg] 1962 Muzeum w Elblągu ss. 10.
98. MAKSYMILIAN Kasprowicz. [Elbląg 1963] Muzeum w Elblągu k. nlb. 3, ilustr.

FROMBORK

Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku

99. ŚLIZIEŃ Otton: Frombork w roku 1960. Wystawa prac artysty malarza Antoniego Teslara. Lipiec — sierpień 1960. Olsztyn 1960 Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku ss. 14, ilustr.
100. WYSTAWA nabytków 1957—1961 Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku. Lidzbark 1961 Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku. ss. 8, ilustr.
101. MUZEUM Mikołaja Kopernika we Fromborku. Przewodnik. Poznań 1963 Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku ss. 4.

GDAŃSK

Muzeum Pomorskie w Gdańsku

102. GOSIENIECKA Anna; Falck Polonus i współcześni rytownicy gdańscy. Listopad — grudzień 1949. Gdańsk 1949 Państwowe Muzeum w Gdańsku ss. 47, tabl. 6.
103. GOSIENIECKA Anna; Daniel Chodowiecki. Katalog wystawy. Gdańsk 1952 Muzeum Pomorskie ss. 94, tabl. 27
104. JAŻDŻEWSKI Konrad: Gdańsk wczesnośredniowieczny w świetle wykopalisk. (Komentarz do wystawy pod tym tytułem w Muzeum Pomorskim w Gdańsku.) Gdańsk 1952 Muzeum Pomorskie ss. 30, ilustr., plan 1.
105. BIENIECKI Tytus; Artystyczne kraty gdańskie. Warszawa 1956 „Sztuka” ss. 32, tabl. 28, Muzeum Pomorskie.
106. GOSIENIECKA Anna: Malarstwo gdańskie XVI i XVII w. Katalog wystawy. Gdańsk 1957 Muzeum Pomorskie ss. 107, tabl. 64.
107. KILARSKI M[aciej], MAMUSZKA F[ranciszek], STANKIEWICZ J[erzy]: Oliwa. Wykaz zabytków wg stanu z grudnia 1956 r. Gdańsk-Gdynia 1957 „Wydawnictwo Morskie” ss. 35, tabl. 8, plany 3, Muzeum Pomorskie. Z cyklu: Zabytki miasta Gdańska.
108. SIERANT Teresa: Sąd Ostateczny Hansa Memlinga. Gdynia 1958 „Wydawnictwo Morskie”, składanka, ilustr. Muzeum Pomorskie.
109. BIENIECKI Tytus: Artystyczne kraty gdańskie. Gdynia 1959 „Wydawnictwo Morskie”, składanka, ilustr. Muzeum Pomorskie.
110. DROZDOWSKA-KUBAŃ Zdzisława: Morze w twórczości malarzy polskich XIX i XX w. Gdańsk 1959 Muzeum Pomorskie ss. 24, tabl. 31.
111. FABIJAŃSKA-PRZYBYTKO Krystyna: Piotr Michałowski. [Gdańsk 1959] Muzeum Pomorskie, składanka, ilustr. Res.
112. ŁUKA Alicja: Kultura pomorska na Pomorzu Wschodnim. Gdynia 1959 „Wydawnictwo Morskie” ss. 37, tabl. 16, Sum. Muzeum Pomorskie.
113. MALICKI Longin: Chaty kaszubskie we Wdzydzach Kiszewskich. [Gdynia 1959] „Wydawnictwo Morskie”, składanka, ilustr., Muzeum Pomorskie.
114. MELLIN Krystyna: Hans Brand — rzeźba św. Jerzego. [Gdańsk 1959] Muzeum Pomorskie, składanka, ilustr., Rés.
115. MELLIN Krystyna: Meble gdańskie. Gdynia 1959 „Wydawnictwo Morskie”, składanka, ilustr., Muzeum Pomorskie.
116. MELLIN Krystyna: Przewodnik po wystawie meblarstwa. Gdańsk 1959 Muzeum Pomorskie ss. 10. Dział Naukowo-Oświatowy.
117. REMBOWSKA Irena: Alegoria handlu gdańskiego Izaaka van den Block. Gdynia [1959] „Wydawnictwo Morskie”, składanka, ilustr., Muzeum Pomorskie.

118. REMBOWSKA Irena: Przewodnik po wystawie malarstwa gdańskiego XVI—XVIII w. Gdańsk 1959 [Muzeum Pomorskie] ss. 9, powiel. Dział Naukowo-Oświatowy.
119. BIENIECKI Tytus: Kordybyany gdańskie XVII i XVIII w. [Gdańsk] 1960 Muzeum Pomorskie ss. 15, tabl. 15.
120. BORYSOWSKI, Frydrych, Jackiewicz, Ostrowski, Pietkiewicz, Studnicki. Gdańsk 1960 Muzeum Pomorskie k. nlb. 8, tabl. 6.
121. FABIJAŃSKA-PRZYBYTKO Krystyna: Przewodnik po wystawie malarstwa polskiego XIX i XX w. Gdańsk 1960 Muzeum Pomorskie ss. 33. Dział Naukowo-Oświatowy.
122. REMBOWSKA Irena: Przewodnik po wystawie malarstwa gdańskiego XVI—XVIII w. Gdańsk 1960 Muzeum Pomorskie ss. 11. Dział Naukowo-Oświatowy.
123. SIERANT Teresa: Przewodnik po wystawie malarstwa flamandzkiego i holenderskiego XVII wieku. Gdańsk 1960 Muzeum Pomorskie ss. 19. Dział Naukowo-Oświatowy.
124. JANKOWSKI Maksymilian, MAMUSZKA Franciszek: Gdańsk i morze. Wystawa fotografii w ramach obchodów 10 wieków Gdańska. Gdańsk 1962 ZPAF. Muzeum Pomorskie k. nlb. 3.
125. ŻELEWSKA Maria: Pasy polskie gdańskiej produkcji. Katalog wystawy. Gdańsk 1962 Muzeum Pomorskie ss. 7, tabl. 3.
126. SPRAWOZDANIE z badań terenowych przeprowadzonych w roku 1959. Gdańsk 1959 Oddział Archeologiczny Muzeum Pomorskiego w Gdańsku, Konserwator Zabytków Archeologicznych na woj. gdańskie ss. 5, powiel.; ... w roku 1960 j.w. ss. 5, powiel.; ... w roku 1961 j.w. ss. 9, powiel.; ... w roku 1962 j.w. ss. 19, powiel.; ... w roku 1963 j.w. ss. 16, powiel.; ... w roku 1964 j.w. ss. 19, powiel.
127. WYKAZ zabytków miasta Elbląga zarejestrowanych w lipcu i sierpniu 1956 r. Gdańsk [1956] Muzeum Pomorskie, Konserwator Wojewódzki Gdański k. nlb. 2. Z cyklu: Zabytki województwa gdańskiego; Powiat elbląski 1956 k. nlb. 3, mapa 1; Malbork i powiat malborski 1956 k. nlb. 2; Powiat Nowy Dwór Gdański 1956 k. nlb. 2; Powiat Pruszcz Gdański 1956 k. nlb. 2, mapa 1; Lębork i powiat lęborski 1957 ss. 10, plany 3, mapa 1; Puck i powiat pucki 1957 ss. 9, plan 1, mapa 1; Tczew i powiat tczewski 1957 ss. 7, plany 2, mapa 1; Powiat gdański 1958 ss. 8, plany 3, mapa 1; Starogard i powiat starogardzki 1958 ss. 7, mapa 1, plany 3; Kartuzy i powiat kartuski 1959 ss. 10, mapa 1, plany 3.

GLIWICE

Muzeum w Gliwicach

128. O CZYM mówią zabytki w zbiorach Muzeum Gliwickiego? Gliwice 1959 Muzeum w Gliwicach, składanka.
129. PROCEK Małgorzata: Wystawa. Śląskie rzemiosło artystyczne. Przewodnik. Gliwice 1960 Muzeum w Gliwicach k. nlb. 6, ilustr.
130. [PIĘTNASTOLECIE] 15-lecie działalności Muzeum Gliwickiego 1945—1960. Praca zbiorowa. Gliwice 1961 Muzeum w Gliwicach ss. 100, tabl. 7.
131. DUBIEL Ludwik: Sztuka ludowa na Śląsku. Katalog wystawy. Gliwice 1962 Muzeum w Gliwicach
132. KACZKO Krystyna: Tradycyjne zwyczaje ludowe na Śląsku i w Krakowskim. [Katalog wystawy.] Gliwice 1963 Muzeum w Gliwicach
133. PROCEK Małgorzata: Prace Jana Matejki (szkice olejne i obrazy). Katalog wystawy. Gliwice 1963 Muzeum w Gliwicach

134. CMENTARZYSKO kultury łużyckiej w Świbiu. Katalog. Gliwice 1964 Muzeum w Gliwicach.
135. STANKIEWICZ-WĘGRZYKOWA: Wykopaliska sprzed 2500 lat w Świbiu pow. Gliwice. Katalog wystawy. Gliwice 1964 Muzeum w Gliwicach.
136. POLSKI portret królewski. Katalog wystawy. Gliwice 1964 Muzeum w Gliwicach
137. ZESZYTY Gliwickie. Muzeum w Gliwicach, Tow. Mił. Ziemi Gliwickiej. Red. komitet. Przewodnik: Ludwik Dubiel. Katowice. „Śląsk” z nr 1: 1963 ss. 135, ilustr.; z nr 2: 1964 ss. 164. ilustr.

GORZÓW WIELKOPOLSKI

Muzeum w Gorzowie Wielkopolskim

138. KATALOG I-ej wystawy artystów plastyków Ziemi Lubuskiej. Malarstwo, rzeźba, grafika. Grudzień 1947 – styczeń 1948. Gorzów 1947 Muzeum Ziemi Lubuskiej, składanka
139. KATALOG wystawy sztuki radzieckiej i rosyjskiej. Październik – listopad 1950. Gorzów 1950 Muzeum w Gorzowie ss. 24.
140. WYSTAWA obrazów, akwarel, rysunków Stanisława Kamockiego 1875–1944, Grudzień 1950 – styczeń 1951. [Gorzów 1950] Muzeum w Gorzowie ss. 12.
141. [LEHMANN Janusz]: Muzeum w Gorzowie. Dział przyrodniczy. Wstęp: Kazimierz Malinowski. Poznań 1953 Muzeum w Gorzowie ss. 41, ilustr. Przewodnik 1. Tyt. na okł.: Historia świata i człowieka].
142. ZIÓLKOWSKA Hanna: Muzeum w Gorzowie. Region gorzowski. Poznań 1953 Muzeum w Gorzowie ss. 32. ilustr. 4. Przewodnik 3. [tyt. na okł.: Historia świata i człowieka].
143. LESZNER Tadeusz: Wystawa plastyki Bronisława Tomeckiego. Życiorys artysty. Spis prac. 3–24. IV. 1960. Gorzów 1960 Muzeum w Gorzowie k. nlb. 4, ilustr.
144. JAKUBASZEK Eugeniusz, Kordys Kazimierz: Wystawa malarstwa Kazimierza Kordysa. (Kompozycje malowane przy pomocy tworzyw sztucznych, jak polichlorek winylu, poliocetan winylu, polistyren, polimetakrylen metylu oraz żywice epoksydowe.) Spis prac. Czerwiec – lipiec 1961. Gorzów 1961 Muzeum w Gorzowie Wielkopolskim k. nlb. 4.
145. KALOTA-SZYMAŃSKA Maria: Wystawa grafiki i rysunku Izoldy, Józefa i Zygmunta Kotlarczyków. Styczeń – luty 1962. Gorzów 1962 Muzeum w Gorzowie, Muzeum Okręgowe w Zielonej Górze k. nlb. 4, ilustr.
136. LESZNER Tadeusz: Wystawa grafiki Tadeusza Cieślowskiego-Syna. 6–31. V. 1962. Gorzów 1962 Muzeum w Gorzowie k. nlb. 3, ilustr.
147. JAKUBASZEK Eugeniusz: Architektura wnętrz w projektach Mieczysława Rzeszowskiego. Czerwiec 1964. Gorzów Wlkp. 1964 ZPAP, Muzeum w Gorzowie k. nlb. 6, ilustr.

GRUDZIĄDZ

Muzeum w Grudziądzu

148. KATALOG wystawy obrazów artysty malarza Teodora Nowaka. Red. Witold Halski. Grudziądz 1946 Muzeum Miejskie k. nlb. 3.
149. WYSTAWA prac Teodora Nowaka. Październik – listopad 1958. Grudziądz 1958 ZPAP, Muzeum w Grudziądzu, składanka.
150. BŁACHNIO Józef: Wystawa. „Rybołówstwo okolic Grudziądza”. Listopad 1961. Grudziądz 1961 Muzeum w Grudziądzu, Polski Związek Wędkarski, składanka.

151. CZERSKI Zbigniew: Galeria współczesnego malarstwa pomorskiego. Wstęp: Dariusz Czaplicki. Grudziądz 1961 Muzeum w Grudziądzu ss. 85, tabl. 52.
152. CZERSKI Zbigniew: Malarstwo polskie przełomu XIX i XX w. Grudziądz 1961 Muzeum w Grudziądzu ss. 43, ilustr.
153. KUCIELSKA Zofia, Wojak Sławomir: Katalog – przewodnik po wystawie malarstwa polskiego przełomu XIX i XX wieku. Wstęp: Zbigniew Czerski. [Grudziądz] 1961 Muzeum w Grudziądzu ss. 43, ilustr.
154. WYSTAWA malarstwa Stanisława Borysowskiego. Marzec – kwiecień 1961. Grudziądz 1961 Muzeum w Grudziądzu, składanka, ilustr.
155. WYSTAWA malarstwa współczesnego ze zbiorów Muzeum w Grudziądzu w Klubie Wojskowego Szpitala Garnizonowego w Grudziądzu. Lipiec – sierpień 1961. Grudziądz 1961 Muzeum w Grudziądzu, składanka.
156. CZERSKI Zbigniew: Grafika i rzeźba NRD. Luty – marzec 1962. Grudziądz 1962 Muzeum w Grudziądzu k, nlb. 2.
157. CZERSKI Zbigniew: Krakowska grafika artystyczna. Maj – czerwiec 1962. Grudziądz 1962 Muzeum w Grudziądzu ss. 38, ilustr.
158. CZERSKI Zbigniew: Wystawa toruńskiej grafiki artystycznej. Styczeń – luty 1962. Grudziądz 1962 Muzeum w Grudziądzu ss. 41. tabl. 9.
159. HERTEL Margrit: Człowiek i krajobraz niemieckiego wybrzeża bałtyckiego w malarstwie i grafice od XVIII wieku do naszych dni. Ze zbiorów Muzeum Kulturalno-Historycznego w Stralsundzie. Lipiec – sierpień 1962. Wstęp: Werner Lorenz. Grudziądz 1962 Muzeum w Grudziądzu ss. 58, tabl. 40.
160. CZERSKI Zbigniew: Galerie de la peinture pomérienne contemporaine. Musée du Château de Lunéville. Grudziądz 1963 Muzeum w Grudziądzu ss. 87, tabl. 59.
161. WYSTAWA malarstwa Tadeusza Małachowskiego. Grudziądz 1963 Muzeum w Grudziądzu, składanka, ilustr.
162. BIULETYN Muzeum w Grudziądzu. Red. kolegium. Grudziądz. [R. 1j: 1960 nr 1–7; R. 2: 1961 nr 1–12 [od nru 1 tytuł:] Informator Muzeum w Grudziądzu; R. 3 1962 nr 1/20/12; R. 4: 1963 nr 1/2–12; R. 5: 1964 nr 1/2–11/12.

INOWROCŁAW

Muzeum Miejskie im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu

163. MAZURKIEWICZ Janina: Muzeum Miejskie im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu. Inowrocław 1959 Muzeum Miejskie im. Jana Kasprowicza, składanka.
164. DRUKARNIA i drukarze miasta Inowrocławia. Przewodnik wystawy druków urządzonej z okazji 55 rocznicy założenia Stowarzyszenia Drukarzy Polskich w Inowrocławiu (1907–1962). Inowrocław 1962 Muzeum Miejskie im. Jana Kasprowicza ss. 31.
165. WYSTAWA fotografii Maksymiliana Myszkowskiego. Inowrocław 1962 Muzeum Miejskie im. Jana Kasprowicza ss. 4, ilustr.

JAROSŁAW

Muzeum w Jarosławiu

166. KATALOG wystawy kafli zabytkowych województwa rzeszowskiego. Październik – listopad 1961. Jarosław 1961 Muzeum w Jarosławiu ss. 40.

JELEŃ GÓRA

Muzeum Regionalne w Jeleniej Górze

167. PORCELANA w zbiorach jeleniogórzan. Katalog wystawy. Wrzesień — październik 1960. Jelenia Góra 1960 Muzeum w Jeleniej Górze, Tow. Rozwoju Ziemi Zachodnich ss. 8.
168. WYSTAWA „Dzieje herbu Jeleniej Góry”. Muzeum w Jeleniej Górze. Wrzesień — listopad 1961. Jelenia Góra 1961 Muzeum w Jeleniej Górze, składanka, ilustr.
169. MICHNIEWICZ Zbislaw, Szyłkiewicz Jerzy: Szkło zdobione z kolekcji jeleniogórskich. Wystawa zorganizowana przez Muzeum w Jeleniej Górze z okazji Września Jeleniogórskiego 1962 roku. [Jelenia Góra 1962] Muzeum w Jeleniej Górze, składanka, ilustr.

KALISZ

Muzeum Ziemi Kaliskiej

170. WYSTAWA malarstwa Józefa Wanata. XVII salon ziemi kaliskiej. Kalisz 1964 Muzeum Ziemi Kaliskiej k. nlb. 2, tabl. 9.
171. BIULETYN Informacyjny Muzeum Ziemi Kaliskiej. Kalisz. Redaguje zespół, R. 1: 1957 nr 1

KARTUZY

Muzeum Kaszubskie

172. WYSTAWA kaszubskiej sztuki ludowej w Kartuzach. Katalog. Gdańsk — Kartuzy 1949 Muzeum Kaszubskie ss. 39, ilustr.

KIELCE

Muzeum Świętokrzyskie w Kielcach

173. KATALOG wystawy. Wiek XVI i XVII. Malarstwo, grafika, rzeźba, sprzęty. Październik — listopad — grudzień 1946. Kielce 1946 Muzeum Świętokrzyskie 22. 23.
174. NOWAK-DŁUŻEWSKI Juliusz: Początek powstania kościuszkowskiego. Kielce 1946 Muzeum Świętokrzyskie ss. 152.
175. ANTOLOGIA współczesnej liryki świętokrzyskiej. Kielce 1947 Muzeum Świętokrzyskie ss. 104.
176. GISGES Jan Maria: Opowieści Krajobrazu — poemat partyzancki. Kielce 1948 Muzeum Świętokrzyskie ss. 64.
177. TYROWICZ Marian: Katalog wystawy historycznej „Ks. Piotr Ściegienny na tle epoki”. Kielce 1949 Muzeum Świętokrzyskie ss. 141, tabl. 10.
178. BORKIEWICZ Seweryn: Wystawa historyczna „Hugo Kollataj” urządzona przez Muzeum Świętokrzyskie w Kielcach. Kielce 1950 Muzeum Świętokrzyskie ss. 63, tabl. 5.
179. OLEŚ Andrzej: Józef Szermentowski 1833—1916. Wystawa. Wstęp: Irena Jakimowicz. Kielce 1951 Muzeum Świętokrzyskie ss. 11, tabl. 12.
180. WYSTAWA Związku Polskich Artystów Plastyków. Delegatura w Kielcach. Luty — marzec 1951. [Kielce] 1951 Muzeum Świętokrzyskie, CBWA, składanka.
181. DOBROWOLSKA Aleksandra: Katalog wystawy. Stefan Żeromski. Wstęp: Kazimierz Wyka. Kielce 1952 Muzeum Świętokrzyskie ss. 104, tabl. 16.
182. MASSALSKI Edmund: Przewodnik po wystawie „Dawne górnictwo i hutnictwo staropolskiego Zagłębia”. 1953—1954. Wstęp: Jan Pazdur Kielce 1955 Muzeum Świętokrzyskie ss. 43, tabl. 5.

183. WYSTAWA Oddziału Związku Polskich Artystów Plastyków i prac konkursowych „Nasz region i jego twórcy”. Listopad 1956. Kielce 1956 CBWA, Muzeum Świętokrzyskie, składanka.
184. WYSTAWA rzeźby Zygmunta Kaczora. Marzec 1958. Kielce 1958 CBWA, Muzeum Świętokrzyskie k. nlb. 6, ilustr.
185. KUCZYŃSKI Janusz, PYZIK Zygmunt: Pradzieje ziem województwa kieleckiego. Przewodnik po wystawie archeologicznej. Kielce 1959 Muzeum Świętokrzyskie ss. 56, tabl. 14, plan 1.
186. WYSTAWA plakatu i monotypii Bolesława Cetnera. Grudzień 1960. Wstęp: Zofia Żakowa. Kielce 1960 Muzeum Świętokrzyskie k. nlb. 4.
187. KUCZYŃSKI Janusz, PYZIK Zygmunt: Kieleccyzna w świetle wykopalisk. Przewodnik po wystawie objazdowej. Kielce 1962 Muzeum Świętokrzyskie ss. 30, tabl. 6.
188. ROCZNIK Muzeum Świętokrzyskiego. Muzeum Świętokrzyskie w Kielcach. Red. Alojzy Oborny. Kraków. Wydawnictwo Literackie. T. 1: 1963 ss. 291, ilustr.; t. 2: 1964 ss. 394, ilustr., Rez., Sum.

KOLBUSZOWA

Muzeum Regionalne Lasowiaków w Kolbuszowej

189. MOSKWA Kazimierz: Cmentarzysko łużyckie z Trzęsówki. Kolbuszowa 1961 Muzeum Regionalne ss. 8, ilustr.
190. BIULETYN. Muzeum Regionalne Lasowiaków Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Kolbuszowa. 1961 nr 1 ss. 63, powiel.; nr 2 ss. 56, powiel.; 1962 nr 1 ss. 58, tabl. 3, powiel.

KOSZALIN

Muzeum w Koszalinie

191. OSTROWSKA-KĘBŁOWSKA Zofia: Katalog wystawy malarstwa polskiego XVIII—XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu. Koszalin 1960 Muzeum w Koszalinie ss. 36, tabl. 23.
192. BŁASZCZYK Stanisław: Wielkopolska sztuka ludowa. Sierpień — wrzesień 1961. Koszalin 1961 Muzeum Narodowe w Poznaniu, Muzeum w Koszalinie ss. 24, tabl. 7.
193. GRUDNIEWSKA Melania Teresa: Oświęcim-Brzezinka w twórczości Jerzego Adama Branhubera. Koszalin 1961 Muzeum w Koszalinie ss. 24, ilustr.
194. WYSTAWA malarstwa i grafiki plastyków kołobrzeskich. Marzec — kwiecień 1961. Koszalin 1961 Muzeum w Koszalinie, składanka, ilustr.
195. DOBRZYCKA Anna, SKUBISZEWSKA Maria: Malarstwo obce XVI—XVIII wieku. Wystawa malarstwa włoskiego, flamandzkiego i holenderskiego ze zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu. Wstęp: Melania Teresa Grudniewska. Koszalin 1962 Muzeum Narodowe w Poznaniu Muzeum w Koszalinie ss. 75, ilustr. 31.
196. GRUDNIEWSKA Melania Teresa: Zamek w Darłowie. [Koszalin 1962] Muzeum w Koszalinie k. nlb. 8, ilustr.
197. SIKORA Marian: Chrońmy zabytki archeologiczne. [Koszalin 1962] Muzeum w Koszalinie, składanka, ilustr.
198. J. BIAŁECKI. Malarstwo, rysunek. Czerwiec 1963. Koszalin 1963 CBWA, Muzeum w Koszalinie, składanka,
199. JERZY NIESIOŁOWSKI. Malarstwo. Czerwiec 1963. Koszalin 1963 CBWA, Muzeum w Koszalinie, składanka, ilustr.

200. I MIĘDZYNARODOWE studium pleneru koszalińskiego. Osieki, wrzesień 1963. Koszalin 1963 Muzeum w Koszalinie k. nlb. 6.
201. SIKORA Zofia: Katalog wystawy exlibrisów. Maj 1963. Koszalin 1963 Muzeum w Koszalinie k. nlb. 3, tabl. 13.

KRAKÓW

Muzeum Narodowe

(łącznie ze Zbiorami Czartoryskich i Muzeum Przemysłu Artystycznego)

202. KATALOG galerii współczesnej Muzeum Narodowego w Krakowie. Kraków [1946] Muzeum Narodowe ss. 40. Wyd. 2: 1947.
203. KATALOG wystawy historycznej „Tadeusza Kościuszki 1746–1946”. Obrazy – pamiątki – dokumenty. W Muzeum Narodowym w Krakowie. [Kraków] 1946 Główny Komitet Kościuszkowski, Muzeum Narodowe ss. 44.
204. WYSTAWA grafiki drukarskiej Józefa Ratzki. Listopad 1946. Kraków 1946 Miejskie Muzeum Przemysłu Artystycznego k. nlb. 2.
205. WYSTAWA sztuki ludowej. Kraków 1947 Miejskie Muzeum Przemysłu Artystycznego ss. 15, ilustr.
206. WYSTAWA typograficzna Jana Bukowskiego urządzona staraniem Dyrekcji Miejskiego Muzeum Przemysłu Artystycznego Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych i Towarzystwa Miłośników Książki w Krakowie w gmachu Muzeum Przemysłu Artystycznego. Od 27 kwietnia do 11 maja 1947 r. Kraków 1947 Miejskie Muzeum Przemysłu Artystycznego ss. 16.
207. BUCZKOWSKI K[azimierz]: Piotr Michałowski – obrazy olejne, akwarele, rysunki w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie. [Kraków 1948] Muzeum Narodowe ss. 23, tabl. 16.
208. ŁEPKOWSKI Edward: Jan Matejko 1838–1893. Wystawa objazdowa, Kraków 1948 Muzeum Narodowe ss. 29, tabl. 8.
209. KOPERA Feliks, Buczkowski Kazimierz: Wystawa dzieł dawnego malarstwa włoskiego, flamandzkiego i holenderskiego ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Kraków 1949 Muzeum Narodowe ss. 19, tabl. 16.
210. WYSTAWA historyczna Teatru Krakowskiego. [Kraków 1949] Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Przemysłu Artystycznego w Krakowie ss. 48, ilustr.
211. KLECZKOWSKA Jadwiga, REYMAN Janusz: Moneta piastowska. Wystawa w Sukiennicach. Kraków 1950 Muzeum Narodowe ss. 15, ilustr.
212. WYSTAWA sztuki ludowej i przemysłu artystycznego w Polsce Ludowej. Czerwiec – lipiec 1950. Kraków 1950 Muzeum Przemysłu Artystycznego, składanka.
213. MALARSTWO historyczne. Wystawa objazdowa. [Kraków 1951] Muzeum Narodowe ss. 7, tabl. 4.
214. MALARSTWO rodzajowe. Wystawa objazdowa. [Kraków 1951] Muzeum Narodowe ss. 16, ilustr.
215. PIEKARCZYK Stanisław, Lepiarczyk Józef: Średniowieczny Kraków. Rozwój społeczno-gospodarczy i urbanistyczny miasta. [Kraków 1951] Muzeum Narodowe ss. 67, ilustr. bibliogr.
216. BLUMÓWNA Helena: Katalog wystawy obrazów Leona Wyczółkowskiego zorganizowanej w 100 rocznicę urodzin artysty... VI–VII. 1952. Wstęp: Tadeusz Dobrowolski. Kraków 1952 Muzeum Narodowe ss. 47, tabl. 30, Wyd. 2: ss. 48, tabl. 30.
217. GAŚSIOROWSKI S[tanisław] J[an]: Malarstwo starożytne w zbiorach Czartoryskich w Krakowie. Wybór zabytków. Kraków 1952 Muzeum Narodowe ss. 15, tabl. 37.
218. JAROSŁAWIECKA-GAŚSIOROWSKA Maria, WIERZBICKI Marek: Oprawy artystyczne XIII–XVIII w. w zbiorach Czartoryskich w Krakowie. Wybór zabytków Kraków 1952 Muzeum Narodowe ss. 10, tabl. 38.
219. POLSKA sztuka cechowa, Przewodnik po wystawie objazdowej. Kraków 1952 Muzeum Narodowe ss. 9, tabl. 10.
220. WALKI wolnościowe w dziełach malarstwa, grafiki i rzeźby. Kraków 1952 Muzeum Narodowe ss. 28, tabl. 10.
221. ZBOIŃSKA-DASZYŃSKA Bożena: Majoliki włoskie w zbiorach Czartoryskich w Krakowie. Kraków 1952 Muzeum Narodowe ss. 25, tabl. 43.
222. JAROSŁAWIECKA-GAŚSIOROWSKA Maria: Trzy francuskie rękopisy iluminowane w zbiorach Czartoryskich w Krakowie. Kraków 1953 Muzeum Narodowe ss. 26, tabl. 52.
223. ROSTWOROWSKI Marek: Katalog średniowiecznych emalii na micdzy z wieków XII–XIV w. zbiorach Czartoryskich w Krakowie. Kraków 1953 Muzeum Narodowe ss. 35, tabl. 28.
224. BLUMÓWNA Helena: Warsztat malarza realisty. Kraj-obraz. Warszawa 1954 „Sztuka” ss. 59, tabl. 60, Rés., Muzeum Narodowe.
225. Dom Jana Matejki. Krótki przewodnik. Kraków 1954 1954 Muzeum Narodowe ss. 9, tabl. 20
226. CIERNIAKÓWNA Zofia: Ubiór i wnętrze w dawnej Polsce. Przewodnik po wystawie objazdowej. Kraków 1955 Muzeum Narodowe ss. 20, tabl. 8, bibliogr.
227. DOBROWOLSKI Tadeusz, BLUMÓWNA Helena: Katalog wystawy. rysunków – akwarel – obrazów Piotra Michałowskiego urządzonej w setną rocznicę śmierci artysty w Gmachu Tow. Przyjaciół Szuk Pięknych w Krakowie 1855-1955. Kraków 1955 Muzeum Narodowe ss. 59, tabl. 22.
228. ŁEPKOWSKI Edward: Obrazy olejne i akwarele Jana Matejki. Katalog wystawy Domu Matejki. Warszawa 1955 „Sztuka” ss. 34, tabl. 35, Muzeum Narodowe w Krakowie.
229. MALARSTWO krakowskie w okresie Młodej Polski. Katalog wystawy. Kraków 1956 TPSP, Muzeum Narodowe ss. 32
230. BLUMÓWNA Helena: Motyw rodzajowy w polskim rysunku XIX wieku. Katalog. Warszawa 1957 „Sztuka” ss.86, tabl. 72, Muzeum Narodowe. Warsztat Malarza Realisty 2.
231. ESTREICHER Karol, DZIUBA Stanisław, KOPFF Andrzej: Stanisław Wyspiański 1907–1957. Kraków Muzeum Narodowe ss. 32, tabl. 16.
232. STANISŁAWSKI Jan i jego szkoła. Wystawa. W 50-lecie śmierci artysty. III – IV 1957. [Kraków] 1957 Muzeum Narodowe ZPSP ss. 42, tabl. 24.
233. ŁEPKOWSKI Edward: Dom Jana Matejki. Kraków 1957 Muzeum Narodowe ss. 29, tabl. 29, Rés.
234. POLSKA sztuka cechowa. Red. Izabela Borczowska. Wstęp: Maria Goetel – Kopff. Warszawa 1957 „Arkady” 16 składanek, ilustr. Muzeum Narodowe w Krakowie.
235. AKWARELE i rysunki artystów brytyjskich XX wieku ze zbiorów The British Council. Październik – listopad 1958. Kraków 1958 Muzeum Narodowe ss.22, ilustr.
236. BUCZKOWSKI Kazimierz: Dawne szkła artystyczne w Polsce. Kraków 1958 Muzeum Narodowe ss. 198, ilustr., Rés.

237. DZIUBA Stanisław: Stanisław Wyspiański 1907–1957. [Kraków] 1958 Muzeum Narodowe ss. 32, tabl. 8, portr. 1.
238. STANISŁAW WYSPIAŃSKI 1869–1907. Wystawa jubileuszowa 1907–1957. Grudzień 1957–listopad 1958. T. 1. Bibliografia – plastyka. Wstęp i plastyka: Helena Blumówna, bibliografia: Leon Płoszewski. Kraków 1958 Muzeum Narodowe ss. 127, tabl. 64
239. ALBERTOWA Zofia: Ceramika chińska. (Wystawa zorganizowana w 10 rocznicę Chińskiej Republiki Ludowej przez Muzeum Narodowe w Krakowie i Towarzystwo Przyjaźni Polsko – Chińskiej.) Kraków 1959 Muzeum Narodowe, Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Chińskiej ss. 18, tabl. 11
240. ALBERTOWA Zofia, DZIEDUSZYCKA Maria: Drzeworyt japoński XVII–XX w. Katalog wystawy. Październik–listopad 1959. [Kraków] 1959 Muzeum Narodowe ss. 60, tybl. 24.
241. BENDA Jan, Bocheński Zbigniew, Chojnacki Mieczysław: Militaria Księstwa Warszawskiego. Katalog wystawy w 150 rocznicę oswobodzenia Krakowa przez wojska polskie 1809–1959. Kraków 1959 Koło Miłośników Dawnej Broni i Barwy przy Muzeum Narodowym w Krakowie ss. 37, tabl. 8.
242. BLUMÓWNA Helena: Jan Piotr Norblin. Jubileuszowa wystawa puławska 1809–1959. Puławy czerwiec – wrzesień 1959. [Kraków] 1959 Muzeum Narodowe ss. 22, tabl. 16, bibliogr.
243. MALARSTWO francuskie od Gauguina do dnia dzisiejszego. Peinture française de Gauguin à nos jours. Wstęp: Jean Cassou. Kraków 1959 Muzeum Narodowe ss. 38, ilustr. 117
244. MALARSTWO islandzkie. Katalog wystawy. Kraków 1959 Muzeum Narodowe ss. 22, tabl. 8.
245. ŻYGULSKI Zdzisław jun.: Jubileuszowa wystawa puławska 1809–1959. Świątynia Sybilli i Dom Gotycki. Kraków 1959 Muzeum Narodowe ss. 22, ilustr. 22
246. MARCZYŃSKI Adam. Wystawa obrazów. Kraków 1960 Muzeum Narodowe k. nlb. 3, ilustr.
247. BLUMÓWNA Helena, Tobiaszowa Zofia, Kucielska Zofia: Olga Boznańska (1865–1940). Wystawa zbiorowa. Kraków 1960 Muzeum Narodowe ss. 83, ilustr. 56
248. BUCZKOWSKI Kazimierz i inni: Zbiory Czartoryskich. Dział sztuki zdobniczej. Kraków 1960 Muzeum Narodowe ss. 35, ilustr.
249. KATALOG wystawy „Sztuka Tybetu”. Kraków 1960 Stowarzyszenie Historyków Sztuki, Muzeum Narodowe ss. 26
250. POTWOROWSKI Piotr. Wystawa obrazów. Kraków 1960 Muzeum Narodowe k. nlb. 3, ilustr.
251. ROSTWOROWSKI Marek: Zbiory Czartoryskich. Galeria malarstwa. Kraków 1960 Muzeum Narodowe ss. 36, ilustr.
252. TARANCZEWSKI Wacław. Wystawa obrazów. Kraków 1960 Muzeum Narodowe k. nlb. 3, ilustr.
253. ŻYGULSKI Zdzisław jun.: Zbiory Czartoryskich. Pamiętki puławskie. Kraków 1960 Muzeum Narodowe ss. 30, ilustr.
254. ŻYGULSKI Zdzisław jun.: Zbiory Czartoryskich. Zbrojownia. Kraków 1960 Muzeum Narodowe ss. 26, ilustr.
255. Katalog wystawy szkiców wojennych Adama Bunscha z lat 1940–1945, [Kraków 1961] Koło Miłośników Dawnej Broni i Barwy przy Muzeum Narodowym w Krakowie ss. 11.
256. MALARSTWO włoskie XIV i XV w. Wystawa z muzeów i zbiorów polskich z udziałem Galerii Narodowej w Pradze i Muzeum Sztuki w Bukareszcie. Wstępy: Marek Rostworowski, Jan Białostocki, Anna Różycka-Bryzek, Kraków 1961 Muzeum Narodowe ss. 109, tabl. 63 [Toż w jęz. franc.]
157. MILITARIA polskie z lat 1815–1831. Katalog wystawy. Maj – grudzień 1961. Praca zespołowa pod red. Zbigniewa Bocheńskiego. Kraków 1961 Muzeum Narodowe, Stow. Miłośników Dawnej Broni i Barwy ss. 42, tabl. 20.
258. MOLE Vojslaw: Ze sztuki średniowiecznej Jugosławii. Kopie fresków z roku 1306 w Prizrenie. Człowiek – przyroda – przedmioty. Katalog wystawy. Maj 1961. Kraków 1961 Muzeum Narodowe ss. 45, ilustr.
259. WSPÓŁCZESNA grafika hinduska. Katalog wystawy. Wstęp: A. K. Datta [Kraków] 1961 Muzeum Narodowe ss. 26, ilustr.
260. BLUM Helena, Tobiaszowa Zofia, Kucielska Zofia: Wojciech Weiss. Obrazy olejne, akwarele, rysunki, grafika i rzeźby. Katalog wystawy. Kraków 1962 Muzeum Narodowe ss. 118, tabl. 48.
261. KOPFF Andrzej: Muzeum Narodowe w Krakowie. Historia i zbiory. Kraków 1962 Muzeum Narodowe ss. 109, tabl. 116.
262. ŁEPKOWSKI Edward: Dom Jana Matejki. Kraków 1962 Muzeum Narodowe ss. 37, tabl. 32, Sum., Rez.
263. BLUM Helena, Tobiaszowa Zofia, Kucielska Zofia: Katalog galerii malarstwa i rzeźby polskiej XX w. Kraków 1963 Muzeum Narodowe ss. 241.
264. BOCZKOWSKA Zofia, SZAJNA-Sierosławska Bożena: Przewodnik po galerii malarstwa i rzeźby polskiej w Sukiennicach. Kraków 1963 Muzeum Narodowe ss. 40, tabl. 32, Sum., Rez.
265. BUCZKOWSKI Kazimierz, Odrzywolska Stanisława: Polskie współczesne szkło artystyczne. Katalog wystawy. Kraków 1963 Muzeum Narodowe ss. 40, tabl. 14.
266. MIODOŃSKA Barbara, Kucielska Zofia: Grafika Odilona Redona. Katalog wystawy. Wstęp: Helena Blum. [Kraków 1963] Muzeum Narodowe ss. 71, w tym tabl. 32.
267. TOBIASZOWA Zofia, Kucielska Zofia: Miniatury portretowe z dwóch stuleci. Katalog wystawy. Grudzień 1962 – listopad 1963. Kraków 1963 Muzeum Narodowe ss. 103, tabl. 32.
268. WRÓŃSKI Tadeusz: W stulecie powstania styczniowego 1863–1963. Przewodnik po wystawie. Kraków 1963 Muzeum Narodowe ss. 60, ilustr. 17.
269. WYSTAWA prac malarskich Stanisława Rodzińskiego Kraków 1963 Muzeum Narodowe k. nlb. 2, ilustr.
170. BADANIA socjologiczne w muzealnictwie. [Praca zbiorowa]. Kraków 1964 Muzeum Narodowe ss. 137.
271. BOCZKOWSKA Zofia: Malczewski Jacek (1854–1929). Katalog wystawy. Olsztyn 1964. Zob. Muzeum Mazurskie poz 463 IKONY. Muzeum Narodowe w Krakowie. Wystawa. 18 czerwiec – 15 wrzesień 1964. Kraków 1964 Muzeum Narodowe k. nlb. 6, ilustr.
272. SZTUKA Michała Anioła w grafice XVI wieku. Wystawa urządzona w 400-lecie śmierci artysty 1564–1964. Ze zbiorów Czartoryskich, Biblioteki PAN i Biblioteki Jagiellońskiej. [Kraków 1964] Muzeum Narodowe k. nlb. 5, ilustr.
273. SZTUKA w Krakowie w latach 1350–1550. Wystawa urządzona w sześćsetną rocznicę założenia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Oprac. zbior. pod red. Adama Bochnaka. Przedm. Jerzy Banach. [Kraków 1964] Muzeum Narodowe ss. 256, tabl. 48. [Toż w jęz. franc. ss. 382 w tym tabl. 103].]

274. TOBIASZOWA Zofia, Kucielska Zofia: Józef Mehoffer. Katalog wystawy zbiorowej. Listopad – grudzień 1964. Wstęp Helena Blum. Kraków 1964 Muzeum Narodowe ss. 290, w tym tabl. 50.
275. ZBOIŃSKA-DASZYŃSKA Bożena, Kołodziejowa Bolesława: Ceramika europejska od średniowiecza do naszych dni. Katalog wystawy. Kraków 1964 Muzeum Narodowe ss. 127, tabl. 53.
276. SPRAWOZDANIA I ROZPRAWY. Muzeum Narodowe w Krakowie. Kraków. T.1: 1951 wyd. 1952 red. Tadeusz Dobrowolski ss. 341, ilustr.; t. 2: 1952 wyd. 1954 od t. 2 pt.: Rozprawy i sprawozdania red. Tadeusz Dobrowolski, Zbigniew Bocheński ss. 225, ilustr.; t.3: 1953 wyd. 1957 ss. 279, ilustr., Rés, Rez.; t. 4: 1954/1955 wyd. 1956 ss. 338, ilustr., Rés., Rez.; t.5: 1959 red. Adam Bochnak ss. 206 ilustr., streszcz. w jęz.: ang., franc., ros., t. 6: 1960 ss. 237, ilustr., streszcz. w jęz.: ang., franc., niem.; t. 7: 1962 ss. 353, ilustr., streszcz. w jęz.: ang., franc., niem.; t. 8: 1964 ss. 386, ilustr., streszcz. w jęz.: ang., franc., niem. włoskim.
277. STUDIA I MATERIAŁY do dziejów dawnego uzbrojenia i ubioru wojskowego. Red. Zbigniew Bocheński. Kraków. Muzeum Narodowe, Stow. Miłośników Dawnej Broni i Barwy. Cz. 1: 1963 ss. 79, w tym tabl. 12 [streszcz. w jęz.: ang., niem.]; cz. 2: 1964 ss. 59, tabl. 16 [streszcz. w jęz.: ang., niem.].
278. WAWEL [...] w zdjęciach Stanisława Kolowcy. Kraków 1951 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu ss. 16, tabl. 12, Rés., Zsf., Rez. Wyd. 2: 1956.
279. MAŃKOWSKI Tadeusz: Dzieje wnętrza wawelskich. Warszawa 1952 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu ss. 74, ilustr. Wad. 2 zm. i uzup. 1957 ss. 47 tabl. 74.
280. RACHUNKI budowy zamku krakowskiego 1535. Wydała Olga Łaszczyńska. Kraków 1952 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu ss. XIV, 113, tabl. 3, indeks. Źródła do dziejów Wawelu. T. 1.
281. GOSTWICKA Janina: Włoskie meble renesansowe w zbiorach wawelskich. Warszawa 1954 „Sztuka” ss. 56, tabl. 64, bibliografia., Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu.
282. RACHUNKI generalne Seweryna Bonera 1545. Wydała O. Łaszczyńska. Kraków 1955 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu ss. XV, 138, tabl. 5, indeks. Źródła do dziejów Wawelu. T.2.
283. MICHALSKA Maria: Wawel. Warszawa 1956 „Sztuka” k. nlb. 6, ilustr., Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu.
284. GUTOWSKI Maciej: Wawel. Zamek królewski. [Kraków 1957] WAG k. nlb. 6, ilustr., Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu
285. WYPISY źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich 1440–1500. Wybrał i opracował Bolesław Przybyszewski, Kraków 1960 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu ss. XV, 154, tabl. Źródła do dziejów Wawelu. Red. Olga Łaszczyńska. T.3.
286. SZABŁOWSKI Jerzy: Skarby wawelskie. [Kraków 1961] Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, składanka, ilustr.
287. FISCHINGER Andrzej: Skarbiec koronny na Wawelu Kraków 1962 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu ss. 15, tabl. 16.
288. FUCHS Franciszek: Z historii odnowienia wawelskiego zamku 1905–1939. Red. Olga Łaszczyńska, Jerzy Szablowski. Kraków 1962 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu ss. 153, tabl. 8. Biblioteka Wawelska [T.1].
289. WŁODARCZYK Krystyna: Wawel. [Kraków 1962] „WAG” k. nln. 13, ilustr., Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu.
290. FISCHINGER Andrzej: Skarbiec wawelski. Kraków 1963 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, składanka, ilustr. [Toż w jęz. franc.]
291. GRODZICKA Maria, MISIĄG-BOCHEŃSKA Anna: Arrasy wawelskie. Kraków 1963 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, składanka ilustr.
292. SZABŁOWSKI Jerzy: Zbrojownia wawelska [Kraków 1963] Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, składanka, ilustr.
293. ŻUROWSKA Klementyna: Wawel romański. Kraków 1963. Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, składanka, ilustr. [Toż w jęz. franc.]
294. ŻUROWSKA Klementyna: Wawel romański. Kraków 1963 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, składanka, ilustr. [Toż w jęz. franc.]
295. DŻUŁYŃSKA Krystyna: Wawel barokowy. Kraków 1964 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, składanka, ilustr. [Toż w jęz. franc.]
296. FISCHINGER Andrzej: Wschód w zbiorach Wawelskich. Kraków 1964 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu,składanka ilustr. (Toż w jęz franc.)
KOZAKIEWICZ Stefan: Bernardo Belotto Canaletto. Przewodnik. Warszawa 1964. Zob. Muzeum Narodowe w Warszawie nr 790
297. SZABŁOWSKI Jerzy: Wawel klasycystyczny. Kraków 1964 Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, składanka, ilustr.
298. STUDIA do dziejów Wawelu. Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu. Kraków. T.1: 1955 red. Jerzy Szablowski, Adam Bochnak ss. VII, 486, ilustr., tabl. 3, indeks; t. 2: 1960 [na okł. 1961] red. Jerzy Szablowski ss. 542, ilustr., tabl. 2, indeks.

Muzeum Historyczne m. Krakowa

299. TYROWICZ Marian: Wiosna Ludów. Katalog wystawy historycznej 1846–1849. Kraków 1948 Muzeum Historyczne ss. 250, tabl. 15.
300. DOBRZYCKI Jerzy: Dawne warownie Krakowa. [Kraków 1952] Muzeum Historyczne ss. 21, tabl. 50.
301. MUZEUM HISTORYCZNE miasta Krakowa, ul. św. Jana 12. [Kraków 1952] Muzeum Historyczne ss. 8, ilustr. 00
302. PACHOŃSKI Jan: Kościuszko w Krakowie. Miejsca i ważniejsze pamiątki związane z pobytem i kultem. [Kraków 1952] Muzeum Historyczne ss. 164, ilustr. 00
303. DOBRZYCKI Jerzy: Muzeum Historyczne miasta Krakowa. [Kraków] 1954 Muzeum Historyczne k. nlb. 8, ilustr.
304. DOBRZYCKI Jerzy: Muzeum Historyczne miasta Krakowa jego dzieje i zbiory. [Kraków 1955] Muzeum Historyczne ss. 99, ilustr., bibliogr.
305. PACHOŃSKI Jan: Dawne mury floriańskie. Zarys historyczny fortyfikacji i organizacji obrony miasta oraz przewodnik po wystawie „Dawne warownie Krakowa”. Wyd. 1. Kraków [1955] Muzeum Historyczne ss. 71, ilustr., plan 1. Wyd. 2: 1956
306. DOBRZYCKI Jerzy: Muzeum Historyczne miasta Krakowa. [Kraków] 1956 Muzeum Historyczne k. nlb. 8, ilustr.
307. PACHOŃSKI Jan: Dawne fortyfikacje Krakowa. [Kraków 1956] Muzeum Historyczne ss. 14, ilustr.
308. KLEPACKA Jadwiga: Zabytki cechowe w zbiorach Muzeum Historycznego miasta Krakowa. Katalog. Kraków 1957 Muzeum Historyczne ss. 79, tabl. 32, bibliogr.

309. KRETSCHMEROWA Monika: Portale domów krakowskich XVII i XVIII wieku. [Kraków] 1957 Muzeum Historyczne ss. 46, tabl. 46, bibliogr., Rés., Zsf.
310. BĄK Celina, Sitko Halina, Waszkiewicz Jerzy: Dawny szpital Scholarów w Krakowie. Studium architektoniczne. Kraków 1959 Muzeum Historyczne ss. 111, tabl. 32.
311. MUNCH Henryk: Plan miasta Krakowa Ignacego Enderle z lat (1802—1805) 1807—1808 tak zwany senacki wraz z wykazem realności miasta z początku XIX wieku. Kraków 1959 Muzeum Historyczne ss.90, tabl. 35.
312. SZPAKOWSKI Andrzej: Walery Eliaz Radzikowski [Kraków 1960] Muzeum Historyczne ss. 78, tabl. 25, ilustr.
313. DOBRZYCKI Jerzy: Stary Kazimierz i dawne Getto w obrazach i rysunkach Franciszka Turka. Wystawa. Kraków 1962 Muzeum Historyczne k. nlb. 4, ilustr.
314. KRONIKA miasta KRAKOWA 1959—1960. Oprac. zbiorowe Kraków 1962 Muzeum Historyczne ss. 273, ilustr., plan 1.
315. STYCZYŃSKA Hanna: Portrety krakowian w zbiorach Muzeum Historycznego m. Krakowa. Wystawa [Kraków] 1963 Muzeum Historyczne k. nlb. 7, ilustr.
316. WIDOKI Krakowa. Katalog wystawy. [Kraków] 1964 Muzeum Historyczne ss. 34, tabl. 17.

Muzeum Lenina w Krakowie

317. WYSTAWA obrazów Włodzimierza Zakrzewskiego. Szlakiem Lenina. Kraków 1959 Muzeum Lenina k. nlb. 2.

Muzeum Archeologiczne w Krakowie

318. REYMAŃ Tadeusz: Przewodnik orientacyjny po Muzeum Archeologicznym w Krakowie. Kraków 1948 Muzeum Archeologiczne ss. 23, ilustr.
319. NOSEK Stefan: Zarys archeologii Małopolski. Kraków 1956 Muzeum Archeologiczne ss. 78, tabl. 46.
320. MATERIAŁY ARCHEOLOGICZNE. Muzeum Archeologiczne w Krakowie. [T.] 1: 1959 red. Stefan Nosek ss. 399, tabl. 57, Rés. [T.] 2: 1960 ss. 354, tabl. 65, plany 3, Rés. [T.] 3: 1961 [od t. 3] red. Józef Kostrzewski ss. 264, tabl. 53, plany 2, Rés. [T.] 4: 1963 ss. 367, tabl. 88, plany 2, Rés. [T.] 5: 1964 ss. 245, tabl. 46, plan 1, Rés.

Muzeum Etnograficzne w Krakowie

321. SEWERYN Tadeusz: Izby wiejskie i warsztaty przemysłu ludowego w Muzeum Etnograficznym w Krakowie. Przewodnik. Kraków 1952 Muzeum Etnograficzne ss. 44, ilustr. Sum., Rés., Zsf., Rez. Wyd. 2: 1964.
322. ZYGLER Tadeusz: Polskie tańce ludowe. Przewodnik po wystawie w Muzeum Etnograficznym w Krakowie. Kraków 1952 Muzeum Etnograficzne ss. 42, tabl. 16, Sum., Res., Zsf., Rez. Wyd. 2: 1963.
323. SEWERYN T[adeusz], Szewczyk Z[dzisiaj], Woleńska M[aria]: Ludowa kultura materialna. Przewodnik po wystawie w Muzeum Etnograficznym w Krakowie. Kraków 1954 Muzeum Etnograficzne ss. 152, ilustr., Sum., Zsf., Rez.
324. BOGATYŃSKI Władysław: Walka chłopów z uciskiem szlacheckim w Polsce w XVII i XVIII wieku. (Dokumentacja historyczna do mapy znajdującej się na wystawie „Historia wsi” w Muzeum Etnograficznym w Krakowie.) Kraków 1955 Muzeum Etnograficzne ss. 82, mapa 1, Sum., Rés., Zsf., Rez.

325. WOLEŃSKA Maria: Wystawa sztuki ludowej zamieszkałych w Polsce Białorusinów, Litwinów, Rosjan, Słowaków, Ukraińców, Żydów. Kraków 1960 Muzeum Etnograficzne ss. 71, tabl. 10, bibliogr.
326. WYSTAWA rzeźby i malarstwa ludowego w Polsce. Kraków 1960 Muzeum Etnograficzne k. nlb. 8, ilustr. [Tekst w jęz. franc.]
327. KAMOŃSKI Janusz: Sztuka jawańska, Kraków 1962 Muzeum Etnograficzne k. nlb. 2.
328. KAMOŃSKI Janusz: Sztuka Kamerunu. Wystawa. Kraków 1963 Muzeum Etnograficzne ss. 10, tabl. 6, Sum., Rés., Zsf., Rez.

KRASNYSTAW

Muzeum Regionalne w Krasnymstawie

329. OPTOŁOWICZ Janusz, Ślusarski Zygmunt: Muzeum w Krasnymstawie. Lublin 1962 Muzeum w Krasnymstawie k. nlb. 6, ilustr.

KROSNO

Muzeum w Krośnie

330. TERLECKI Marian: Katalog prac Zdzisława Truskolaskiego. Krosno 1961 Muzeum w Krośnie k. nlb. 2.
331. WYSTAWA malarstwa Ogólnopolskiej Grupy Artystów Plastików „Zachęta” Okręg Kraków. Listopad — grudzień 1962. Kraków 1962 Muzeum w Krośnie k. nbl. 8, ilustr.
332. ŻUROWSKI Tadeusz: Grafika i archeologia. Katalog wystawy. Warszawa—Krosno—Łańcut 1963. Pol. Tow. Archeologiczne. PWRN Wyd. Kult. w Rzeszowie, Muzeum w Krośnie ss. 32, tabl. 11.
333. FILARSKI Zbigniew: Sztuka Chin. Red. Józef Janowski. Maj 1964. Krosno 1964 Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum w Krośnie ss. 12.

KWIDZYŃ

Muzeum w Kwidzynie

334. KOŁEK Aleksander Wystawa prac malarskich. [Kwidzyna 1961] Muzeum Regionalne k. nlb. 3, portr. 1.
335. LEMAŃSKI Alfons: Wiesław Dembski. Wystawa malarstwa, grafiki, rzeźby. Kwidzyna 1962 Muzeum Regionalne k. nlb. 3, ilustr.

LEGNICKIE POLE

Muzeum Bitwy Legnickiej

336. MUZEUM Bitwy Legnickiej w Legnickim Polu. B.m.r. Muzeum Bitwy Legnickiej k. nlb. 1, ilustr. Wyd. 2 k. nlb. 2, ilustr.

LUBLIN

Muzeum w Lublinie

337. ISKRZYCKA Irena: Katalog wystawy. Architektura Lubelszczyzny w przekroju historycznym. Lublin 1951 Muzeum Lubelskie ss. 43, tabl. 12.
338. NOSEK Stefan: Dzieje społeczeństw pierwotnych. Przewodnik po wystawie. Lublin 1952 Muzeum Lubelskie ss. 48, tabl. 17.
339. OPTOŁOWICZ Janusz: Przemysł ludowy Lubelszczyzny w XIX i XX w. Przewodnik po wystawie. Lublin 1952 Muzeum Lubelskie ss. 46, tabl. 8.
340. WYSTAWA prac Stanisława Noakowskiego. Lublin 1953 Muzeum Lubelskie ss. 31, ilustr.

341. KOWALCZYK Jan: Ochrona zabytków najdawniejszej przeszłości. Lublin 1955 Muzeum Lubelskie ss. 42, tabl. 24.
342. ISKRZYCKI Artur: Dzieje Zamościa i południowej Lubelszczyzny. Lublin 1956 Muzeum Lubelskie s. 69⁴ tabl. 15.
343. ISKRZYCKA Irena: Muzeum w Lublinie. Zamek. Lublin 1957 Muzeum w Lublinie k. nlb. 14, ilustr. [tekst w jęz. pol., franc., ang., ros.].
344. KARWICKA Teresa i Optołowicz Janusz: Garncarstwo południowo-wschodniej Lubelszczyzny. Lublin 1957 Muzeum Lubelskie ss. 81, tabl. 23, mapa.
345. RAZGOUR (Paryż). Lublin 1958 Wydż. Kult. PWRN, Stow. Arch. Polskich, Muzeum w Lublinie k. nlb. 3, ilustr.
346. KARWICKA Teresa i Petera Janina: Sztuka ludowa Lubelszczyzny. Lublin 1959 Muzeum Lubelskie ss. 64 ilustr. 347
347. OBRZĘDY LUDOWE NA LUBELSZCZYŹNIE. Lublin 1959 Muzeum w Lublinie k. nlb. 34, ilustr.
348. WYSTAWA Stanisława Czajkowskiego 1879–1954. Lublin 1959 Muzeum w Lublinie ss. 5, ilustr.
349. ZANOZIŃSKI Jerzy: Aleksander Kotsis 1836–1877. Wystawa monograficzna. Lublin 1959 Muzeum Lubelskie ss. 23, tabl. 8.
350. BIAŁOSTOCKI Jan przy współpr. J[aniny] Michałkowcj: Wystawa malarstwa północnowłoskiego późnego baroku. 20 maj – 20 wrzesień 1960. Przedm.: Irena Iskrzycka. Lublin 1960 Muzeum w Lublinie ss. 28, tabl. 16.
351. BRAJERSKA Wanda: Rzeźba. Lublin 1960 Wydż. Kult. PWRN. Muzeum w Lublinie k. nlb. 4, ilustr.
352. KARWICKA Teresa: Pająki, wycinanki, kwiaty. Lublin 1960 Wydż. Kult. PWRN, Muzeum w Lublinie k. nlb. 4, ilustr.
353. LUBELSKIE MALARSTWO WSPÓŁCZESNE. Marzec 1960. Lublin 1960 Muzeum w Lublinie k. nlb. 4, ilustr.
354. LUDWIŃSKI Jerzy: Wystawa nowoczesnego malarstwa. Lublin 1960 Muzeum w Lublinie ss. 8.
355. OPTOŁOWICZ Janisz: Ceramika. Lublin 1960 Wydż. Kult. PWRN, Muzeum w Lublinie k. nlb. 4, ilustr.
356. PETERA Janina: Pisanki. Lublin 1960 Wydż. Kult. PWRN, Muzeum w Lublinie k. nlb. 3, ilustr.
357. POSTAWKA Krystyna: Eugeniusz Waleszyński. 1907–1959. Malarstwo, rysunki. Lublin 1960 Muzeum w Lublinie k. nlb. 11, tabl. 25.
358. REINFUSS Roman: Kowalstwo. Lublin 1960 Wydż. Kult. PWRN, Muzeum w Lublinie k. nlb. 4, ilustr.
359. SZTUKA LUDOWA LUBELSZCZYŹNY. Wystawa objazdowa. Lublin 1960 Wydż. Kult. PWRN, Muzeum w Lublinie k. nlb. 4, tabl. 4.
360. ŚWIEŻY Janusz: Ubiory i tkaniny ludowe. Lublin 1960 Wydż. Kult. PWRN. Muzeum w Lublinie k. nlb. 3, ilustr.
361. WOJTULEWICZ Henryk: Moneta polska od X–XX wieku. Lublin 1960 Muzeum w Lublinie k. nlb. 4, ilustr.
362. FILARSKI Zbigniew: Sztuka chińska. Lublin 1961 Muzeum w Lublinie ss. 59, ilustr.
363. FITA Stanisław: Muzeum Bolesława Prusa w Nałęczowie. Lublin 1961 Muzeum w Lublinie k. nlb. 6, ilustr.
364. POSTAWKA Krystyna: Wystawa drzeworytów Kazimierza Wiszniewskiego 1894–1960. Lublin 1961 Muzeum w Lublinie, składanka.
365. KRZYK-LIBUCHA Teresa: Wystawa objazdowa Kazimierza nad Wisłą w malarstwie. Lublin 1962 Muzeum w Lublinie k. nlb. 6, ilustr.
366. NAUMIUK Jan: PPR w walce z okupantem hitlerowskim na Lubelszczyźnie. Lublin 1962 Muzeum w Lublinie ss. 22, tabl. 67.
367. WYSTAWA malarstwa „Zakupy Muzeum w Lublinie i Wydż. Kult. PWRN w latach 1956–1961.” Wstęp: Irena Iskrzycka. Lublin 1962 Muzeum w Lublinie składanka ilustr.
368. LEON WYCZÓŁKOWSKI (1852–1936). Katalog. Czerwiec – lipiec 1963. Wstęp: Irena Iskrzycka, Przedm.: Lija Skalska i Jadwiga Jaworka. Lublin 1936 Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum w Lublinie k. nlb. 10, ilustr.
369. MATUSEK Małgorzata: Ludowe tkactwo lubelskie. Lublin 1963 Muzeum w Lublinie k. nlb. 12, tabl. 16.
370. BUTRYM Stefan: Muzeum Stefana Żeromskiego w Nałęczowie. Wstęp: Feliks Araszkievicz. Lublin [1964] Muzeum Lubelskie ss. 85, ilustr.
371. PIPREK Halina, ROGOYSKA Maria: Tadeusz Makowski [1882–1932]. Katalog wystawy. Lublin 1964 Muzeum w Lublinie k. nlb. 6, tabl. 11.
372. POSTAWKA Krystyna, Libucha Teresa: Wystawa artystów plastyków 1944–1964. Katalog. Wstęp: Ignacy Witz. Lublin 1964 Muzeum w Lublinie k. nlb. 9, ilustr.
373. STUDIA I MATERIAŁY LUBELSKIE. Muzeum w Lublinie Rad. Irena Iskrzycka. Lublin. Seria: ETNOGRAFIA nr 1: 1962 ss. 159, tabl. 50, Rez., Rés.; Seria: HISTORIA SZTUKI nr 1: 1963 ss. 286, tabl. 108, Sum., Rez.

ŁAŃCUT

Muzeum w Łańcucie

374. BANACH Jerzy: Muzeum w Łańcucie. Zamek. Kraków 1961 „WAG” k. nlb. 12, Muzeum w Łańcucie [toż w jęz.: Franc., ros.].

ŁOWICZ

Muzeum w Łowiczu

Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie

375. WYCINANKI łowickie. Pokaz pokonkursowy. Czerwiec – lipiec 1958. Łowicz 1958 Muzeum Narodowe w Warszawie, Oddział w Łowiczu ss. 8, ilustr.
376. PRZEWODNIK po Muzeum w Łowiczu. Łowicz 1959 Muzeum w Łowiczu, Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie ss. 6, tabl. 6.
377. KATALOG wystawy wycinanek łowickich trzech pokoleń rodziny Strycharskich. Wystawa jubileuszowa 60-lecia twórczości ludowej Józedy Strycharskiej i 40-lecie Janiny Strycharskiej-Wawrykiewicz. Czerwiec-lipiec 1960. Łowicz 1960 Muzeum Narodowe w Warszawie, Oddział w Łowiczu ss. 28, ilustr.
378. ŚWIĄTKOWSKI Henryk: Łowickie wycinanki na przestrzeni wieków [Łowicz 1960] Muzeum w Łowiczu ss. 7.
379. WSPÓŁCZESNA PLASTYKA ŁOWICKA. Marzec – czerwiec, 1961. [Łowicz 1961] Muzeum Narodowe w Warszawie, Oddział w Łowiczu k. nlb. 5, tabl. 1, ilustr.
380. DRECKA Wanda: Wystawa polskiego portretu XVII i XVIII wieku. Warszawa 1962 Muzeum w Łowiczu, Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie ss. 14, ilustr.
381. GEBETHNER Stanisław: Dział sztuki baroku w Muzeum w Łowiczu. [Warszawa] 1962 Muzeum w Łowiczu, Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie ss. 18, ilustr.

382. ŚWIĄTKOWSKA Anna, ŚWIĄTKOWSKI Henryk: Wycinanki Elżbiety Żaczek. Wystawa prac 60-lecia twórczości. [Łódź 1962] Muzeum w Łowiczu ss. 10, ilustr.
383. ŚWIĄTKOWSKA Anna, ŚWIĄTKOWSKI Henryk III doroczna wystawa plastyków łowickich. Grudzień 1963 — styczeń 1964. Łowicz 1963 Muzeum Narodowe w Warszawie, Oddział w Łowiczu k. nlb. 4, ilustr.
384. ŚWIĄTKOWSKA Anna, ŚWIĄTKOWSKI Henryk: 75-lecie twórczości Franciszki Burzyńskiej z Biedowa. Czerwiec — lipiec 1963. Łowicz 1963 Muzeum w Łowiczu k. nlb. 8, ilustr.
385. ŚWIĄTKOWSKI Henryk: Wystawa malarstwa Zdzisława Pagowskiego, Październik — listopad 1963. Łowicz 1963 Muzeum w Łowiczu, Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie k. nlb. 7, ilustr.
386. ŚWIĄTKOWSKA Anna: Twórczość ludowa w Łowickiem w okresie dwudziestolecia Polski Ludowej. Pokaz pokonkurosy. Październik 1964. Łowicz 1964 Muzeum Narodowe w Warszawie, Oddział w Łowiczu k. nlb. 4.

ŁÓDŹ

Muzeum Sztuki w Łodzi

387. ZRĘBOWICZ Roman: Wystawa sztuki Dalekiego Wschodu. (W czwartą rocznicę powstania Chińskiej Republiki Ludowej.) Wrzesień 1953. Łódź Muzeum Sztuki ss. 17, powiel.
388. REWOLUCJA 1905 roku w Łodzi i okręgu. Wystawa czasowa. Czerwiec — grudzień 1955. Łódź 1955 Muzeum Sztuki ss. 4, tabl. 8.
389. [BOHDZIEWICZ Michał]: Galeria sztuki średniowiecznej i malarstwa obcego. Łódź 1956 Muzeum Sztuki k. nlb. 3, tabl. 9. Informator 1956 rok.
390. KONDRATIUK Krystyna: Dział tkactwa artystycznego. Łódź 1956 Muzeum Sztuki ss. 7, tabl. 13. Informator 1956 rok.
391. ZRĘBOWICZ Roman: Dział malarstwa polskiego. Łódź 1956 Muzeum Sztuki ss. 2, tabl. 11. Informator 1956 rok.
392. ZRĘBOWICZ Roman, Rubczyńska Maria: Tradycja rembrandtowska w grafice polskiej. Katalog wystawy. Łódź 1956 Muzeum Sztuki ss. 29, tabl. 19, bibliogr.
393. CICHOCKI Władysław: Informator o Muzeum Sztuki w Łodzi 1957. Łódź 1957 Muzeum Sztuki ss. 17, ilustr.
394. BOHDZIEWICZ M[ichał], Potemski M[ieczysław]: Galeria malarstwa obcego I. Malarstwo krajów romańskich XV, XVI, XVII, XVIII wieku. Łódź 1959 Wydawnictwo Łódzkie ss. 26, tabl. 20, Muzeum Sztuki.
395. BOHDZIEWICZ Michał: Katalog wystawy. Wojciech Gerson (1831—1901). Wystawa w ramach obchodu Tysiąclecia Państwa Polskiego. Łódź 1962 Muzeum Sztuki ss. 11.
396. BOHDZIEWICZ M[ichał], Potemski M[ieczysław]: Galeria malarstwa obcego II. Malarstwo krajów północnych XVI i XVII wieku. [Łódź 1963]. Muzeum Sztuki ss. 25, tabl. 24.
397. INFORMATOR Muzeum Sztuki w Łodzi. Łódź 1964 Muzeum Sztuki ss. 14, ilustr.
398. JAŹDŹEWSKI Konrad: Przewodnik po Muzeum Archeologicznym w Łodzi. Łódź 1951 Muzeum Archeologiczne ss. 135, tabl. 40, plan 1, bibliogr. Biblioteka Muzeum Archeologicznego.
399. CHMIELEWSKI Waldemar: Zagadnienie grobowców kujawskich w świetle ostatnich badań. Łódź 1952 Muzeum Archeologiczne ss. 109, tabl. 2. Biblioteka Muzeum Archeologicznego.
400. KATALOG garncarstwa ludowego woj. rzeszowskiego opracowany według zbiorów i materiałów archiwalnych Muzeum Etnograficznego w Łodzi. Praca zbiorowa pod red. Janiny Krajewskiej. Łódź 1952 Muzeum Etnograficzne ss. 81, tabl. 6, ilustr. 60.
401. KRAJEWSKA Janina: Przewodnik po wystawie objazdowej Muzeum Etnograficznego w Łodzi p.t. „Naczątnie w kulturach ludowych”. Łódź 1952 Muzeum Etnograficzne, składanka.
402. GUIPIENIEC Anatol: Przewodnik po dziale numizmatycznym Muzeum Archeologicznego w Łodzi. (Starożytność i wczesne średniowiecze.) Łódź 1954 Muzeum Archeologiczne ss. 78, tabl. 35, bibliogr. Biblioteka Muzeum Archeologicznego.
403. OD MOTYKI DO TRAKTORA. Przewodnik po wystawie objazdowej. Łódź 1954 Muzeum Archeologiczne ss. 28. Biblioteka Muzeum Archeologicznego
404. SZTUKA. ludowa woj. łódzkiego. Wydano w związku z wystawą sztuki ludowej woj. łódzkiego. Kielce: sierpień — wrzesień 1957. Sieradz, Wieluń, Łask: wrzesień — październik 1957. Łódź 1957 Muzeum Archeologiczne ss. 35, ilustr.
405. SZTUKA LUDOWA WOJ. ŁÓDZKIEGO. Wydano w związku z wystawą sztuki ludowej woj. łódzkiego. Warszawa: Muzeum Historyczne 3—25 sierpnia 1958. Płock: wrzesień 1958. Tomaszów Maz., Radomsko: październik 1958. Łódź 1958 Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne ss. 53, ilustr.
406. SZTUKA LUDOWA ZIEMI RADOMSZCZAŃSKIEJ. Katalog. Radomsko: listopad 1959. Łódź 1959 Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne ss. 22, ilustr., mapa.
407. DEKOWSKI Jan: Katalog wystawy. Sztuka ludowa regionu rawskiego. Rawa Mazowiecka: październik 1960. Łódź 1960 Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne ss. 19, ilustr.
408. KATALOG wystawy sztuki ludowej regionu piotrkowskiego. Piotrków Trybunalski: Państwowe Muzeum grudzień 1960. Łódź 1960 Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne ss. 19, tabl. 4.
409. JASTRZĘBSKI Józef: Katalog wystawy sztuki ludowej regionu brzezińskiego zorganizowanej w ramach obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego. Tomaszów Mazowiecki: październik 1962. Łódź 1962 Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne k. nlb. 9, ilustr., mapa.
410. KATALOG GARNCARSTWA ludowego woj. rzeszowskiego opracowany według zbiorów i materiałów Muzeum Etnograficznego w Łodzi. Praca zbiorowa pod red. Janiny Krajewskiej. Łódź 1962 Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne ss. 81, ilustr.
411. ZIEMIA ŁĘCZYCKA i sieradzka w Tysiącleciu Państwa Polskiego. Wstęp: Konrad Jażdżewski. Łódź 1963 Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne k. nlb. 9, tabl. 15
412. PRACE i materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Red. Konrad Jażdżewski. Łódź. Seria ARCHEOLOGICZNA: nr 1: 1956 ss. 218, tabl. 62, streszcz. w jęz. ang., franc.; nr 2.: nr 3: 1958 ss. 200, tabl. 14, plan 1, streszcz. w jęz.: ang., franc.; nr 4: 1960 Nadolski A., Abramowicz A.: Łęczyckie Opactwo Panny Marii w świetle badań z lat 1954—1956 ss. 93, tabl. 57, planów 10; nr 5: 1960 ss. 232, tabl. 56, mapa 1, streszcz. w j. z.: ang., franc., niem.; nr 6: 1961 ss. 308, tabl. 47, streszcz. w jęz.: ang., franc.,

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

398. JAŹDŹEWSKI Konrad: Przewodnik po Muzeum Archeologicznym w Łodzi. Łódź 1951 Muzeum Archeologiczne ss. 135, tabl. 40, plan 1, bibliogr. Biblioteka Muzeum Archeologicznego.

nr 7: 1962 Sieradz w średniowieczu ss. 264, tabl. 8, streszcz. w jęz. franc.; nr 8: 1962 ss. 146, tabl. 34, streszcz. w jęz.: ang., niem., nr 9: 1963 ss. 240, tabl. 5, streszcz. w jęz.: ang., franc., i nr 10: 1963 Materiały VII Ogólnopolskiej Archeologicznej Konferencji Sprawozdawczej ss. 113, tabl. 22, streszcz. w jęz.: ang., franc., niem.; nr 11: 1964 ss. 296, tabl. 30, streszcz. w jęz.: ang. franc. Seria ETNOGRAFICZNA: nr 1: 1958 Materiały etnograficzne z woj. łódzkiego ss. 190, ilustr., tabl. 1, Rés.; nr 2: 1958 Materiały etnograficzne z woj. łódzkiego ss. 180, ilustr., Rés.; nr 3: 1960 Klonowa i okolice pow. Sieradz ss. 313, ilustr., mapa 1, Rés.; nr 4: 1960 Stan posiadania i zakres działalności zespołu etnograficznego ss. 58, tabl. 53, Rés.; nr 5: 1961 Wieś Załęcze Wielkie w pow. wieluńskim ss. 170, ilustr. str., Rés.; nr 6: 1962 Misińska Maria: Tradycyjny spław drewna w Polsce (druga połowa XIX w. i wiek XX) ss. 160, ilustr., mapa 1, Sum.; nr 7: 1963 Radomszczańskie ss. 242, ilustr., Rés.; nr 8: 1964 Łęczyckie ss. 263, ilustr., Rés.

Muzeum Historii Włókiennictwa w Łodzi

413. KONDRATIUK Krystyna: Informateur édit par le Musée de l'Histoire des Textiles à Łódź à l'occasion de l'exposition internationale de tapisserie moderne. Lausanne juin — septembre 1962. [Na okł.:] Les tissus polonais artistiques contemporains. Łódź 1962 Muzeum Historii Włókiennictwa ss. 23, ilustr.
414. KONDRATIUK Krystyna: Współczesna polska tkanina artystyczna. Lipiec — sierpień 1962. Impreza Tysiąclecia. Łódź 1962 Muzeum Historii Włókiennictwa k. nlb. 2, tabl. 36. XV Festiwal Sztuk Plastycznych w Sopocie.
415. NORWESKA sztuka ludowa ze zbiorów Norweskiego Muzeum Ludowego. Łódź 1962 Muzeum Historii Włókiennictwa, Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej w Warszawie ss. 41, ilustr.
416. PROJEKTY i tkaniny Adeli Szwaji. Maj — czerwiec 1962. Łódź 1962 Muzeum Historii Włókiennictwa, składanka, ilustr.
417. WYSTAWA prac Jolanty Owidzkiej. Wrzesień 1962. Łódź 1962 Muzeum Historii Włókiennictwa, składanka, ilustr.
418. KONSERWACJA zabytkowych tkanin i skór. Program konferencji 30. IX.—1. X. 1963. Łódź 1963 Muzeum Historii Włókiennictwa, ss. 27.

MAJDANEK

Państwowe Muzeum na Majdanku

419. SOBOLEVSKIJ Petr. Zagurovskaja Tereza: Majdanek-Za provolokoj unicztoženija. Krakov b r. Gosudarstvennyj Muzej na Majdanke ss. 35, ilustr.
420. WYSTAWA prac artysty-malarza Zinowja Tołkaczewa „Majdanek”. Lublin 1944 Państwowe Muzeum na Majdanku ss. 15, ilustr.

MALBORK

Muzeum Zamkowe w Malborku

421. MALBORK — Zamek. Warszawa 1962 Muzeum Zamkowe, składanka, ilustr., plan 1 [toż w jęz.: ang., niem.].
422. OGÓLNOPOLSKA wystawa grafiki marynistycznej. Wstęp: Bolesław Wit Świącicki. Malbork 1962 Muzeum Zamkowe, ZPAP k. nlb. 5, tabl. 20.
423. ZAMEK malborski w fotografice Kazimierza Lelewicza. Katalog. Czerwiec — sierpień 1962. Wstęp: Wojciech Jakubowski. Malbork 1962 Muzeum Zamkowe, Stoł. Kom. Odb. Zamku w Malborku k. nlb. 5, tabl. 20.

424. JAKUBOWSKA Bogna: I Biennale „Exlibris współczesny”. Katalog. Maj — lipiec 1963 Wstęp: Andrzej Ryszkiewicz Malbork 1963 Muzeum Zamkowe k. nlb. 19, tabl. 154.
425. JANKOWSKI Maksymilian: I Biennale fotografii artystycznej krajów nadbałtyckich w Malborku. Malbork 1963 Muzeum Zamkowe k. nlb. 26, ilustr.
426. OGÓLNOPOLSKA wystawa grafiki od Ikara do kosmosu. Katalog. Lipiec — sierpień 1963. Wstęp: Bogna Jakubowska, Zbigniew Mirosławski. Malbork 1963 Muzeum Zamkowe ss. 8, tabl. 19.
427. DOMASZEWSKA Helena: Grafika francuska XVII wieku. [Malbork 1964] Muzeum Zamkowe ss. 36, ilustr.
428. ZAMEK w Malborku i jego dzieje. Malbork 1964 Muzeum Zamkowe, składanka, ilustr.

NAŁĘCZÓW

Muzeum Bolesława Prusa

FITA Stanisław: Muzeum Bolesława Prusa w Nałęczowie. Lublin 1961. Zob. Muzeum w Lublinie por. 363

Muzeum Stefana Żeromskiego

BUTRYM Stefan: Muzeum Stefana Żeromskiego w Nałęczowie. Lublin 1964. Zob. Muzeum w Lublinie poz. 370.

NIEBORÓW

Muzeum w Nieborowie — Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie. Zob. Muzeum Narodowe w Warszawie.

NOWY SĄCZ

Muzeum w Nowym Sączu

429. SITEK Antoni: Wystawa obrazów Nikifora z Krynicy. Kraków 1961 Tow. Przyj. Sztuk Pięknych, Muzeum w Nowym Sączu k. nlb. 3,
430. SITEK Antoni: Pośmiertna wystawa obrazów Antoniego Ludwika Broszkiewicza. Nowy Sącz 1962 Komitet Obchodu 670-lecia Nowego Sącza, Tow. Przyj. Szt. Pięknych, Muzeum w Nowym Sączu k. nlb. 3.

NYSA

Muzeum w Nysie

431. CHRUŚCICKI Tadeusz: Muzeum w Nysie. [Informator]. [Opole 1962 Muzeum w Nysie], składanka ilustr.

OLSZTYN

Muzeum Mazurskie w Olsztynie

432. WYSTAWA prac okręgu pomorskiego. Grudzień 1946 — styczeń 1947. [Olsztyn 1946 Muzeum Mazurskie] ss. 14.
433. SKURPSKI Hieronim: Dział etnograficzny. Olsztyn 1947 Muzeum Mazurskie ss. 8.
434. SKURPSKI Hieronim: Wystawa malarstwa, rzeźby, grafiki, rysunku. 9 listopad — 7 grudzień 1947. Olsztyn 1947 ZPPAP w Olsztynie, Muzeum Mazurskie ss. 10.
435. WYSTAWA ZPPAP Okręg Gdański. Sierpień — wrzesień 1947. Olsztyn 1947 Muzeum Mazurskie, ZPPAP w Olsztynie ss. 7.
436. SKURPSKI Hieronim: Sztuka ludowa Mazur i Warmii. Wstęp: M[aria] Znamierowska-Prüfferowa. Olsztyn 1948 Muzeum Mazurskie ss. 32, tabl. 15.

437. SZTUKA LUDOWA MAZUR I WARMII. Wystawa Muzeum Mazurskiego w Olsztynie. Luty — marzec 1948. Olsztyn 1948 Muzeum Mazurskie ss. 32, tabl. 15.
438. PANKIEWICZ Józef. Katalog. Muzeum Mazurskie. Grudzień 1948 — styczeń 1949. Olsztyn 1949 Muzeum Mazurskie ss. 18, ilustr.
439. KATALOG wystawy plastyków Olsztyna. Olsztyn 1950 Muzeum Mazurskie ss. 4.
440. KATALOG wystawy olsztyńskiej plastyki ku czci II Zjazdu PZPR. Olsztyn 1953 Muzeum Mazurskie ss. 4.
441. KLONOWSKI Alfons Franciszek: Sztuka ludowa Warmii i Mazur. Informator po wystawie objazdowej. Olsztyn 1953 Muzeum Mazurskie ss. 40, ilustr. 16.
442. KLONOWSKI Alfons, SKURPSKI Hieronim: Katalog wystawy sztuki ludowej Warmii i Mazur. Wstęp M. Judzewicz. Olsztyn 1955 Muzeum Mazurskie, PWRN Wydz. Kul. ss. 19, tabl. 8, ilustr.
443. WYSTAWA plastyki olsztyńskiej. Katalog. Olsztyn 1955 Muzeum Mazurskie ss. 4.
444. WYSTAWA prac Hieronima Skurpskiego. Olsztyn 1955 Mazur Mazurskie ss. 15, ilustr.
445. WYSTAWA szmaciaków w Muzeum w Szczytnie zorganizowana przy współudziale Muzeum Mazurskiego. Olsztyn 1955 Muzeum Mazurskie, składanka.
446. WYSTAWA X lat plastyki olsztyńskiej. Czerwiec, lipiec, sierpień 1956. Olsztyn 1956 Muzeum Mazurskie ss. 8, tabl. 8.
447. KLONOWSKI Franciszek: Katalog wystawy pamiątkarstwa Warmii i Mazur. Przedm.: Władysław Ogrodziński. Wstęp: H[ieronim] Skurpski. Olsztyn 1957 Muzeum Mazurskie ss. 15, tabl. 31.
448. LIETZ Zygmunt: Pamiątki polskości Warmii i Mazur 1919—1939. Przewodnik po wystawie Muzeum Mazurskiego. Olsztyn 1957 Muzeum Mazurskie ss. 34, ilustr.
449. HERMANOWICZ Zofia, Hieronim Skurpski. Katalog. Wystawa prac malarskich, akwarclii, rysunków, grafiki. Olsztyn 1957 Muzeum Mazurskie ss. 16, ilustr.
450. KLONOWSKI Franciszek: Warmińska rzeźba ludowa. Katalog wystawy. Wstęp: Hieronim Skurpski. Olsztyn 1958 Muzeum Mazurskie ss. 31, tabl. 32.
451. SROCZYŃSKA Krystyna: Jan Antoni Blank. Olsztyn 1785—1844 Warszawa. Katalog wystawy. Czerwiec 1959. Przedm.: Stanisław Lorentz. Wstęp: Janusz Derwojed, Olsztyn 1959 Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Mazurskie ss. 28, tabl. 21.
452. ORYŃŻYNA Janina: CPLiA na ziemiach północnych. Sztuka ludowa województw olsztyńskiego i gdańskiego. Lipiec 1960. Olsztyn 1960 Muzeum Mazurskie ss. 10, ilustr.
453. SZYMAŃSKA Maria, Wróblewska Kamila: Obiekty zabytkowe i muzealne w twórczości dziecka. Listopad 1960. Przedm.: Franciszek Sikora. Olsztyn 1960 Muzeum Mazurskie. Kuratorium Olsztyńskiego Okręgu Szkolnego k. nlb. 4, tabl. 16, ilustr.
454. WYSTAWA fotografii Wacława Kapusto. Olsztyn 1960 Wydz. Ku.. PWRN, Muzeum Mazurskie k. nlb. 2, tabl. 16.
455. KLONOWSKI Franciszek: Ludowe meblarstwo Warmii, Mazur i Powiśla. Olsztyn 1961 Muzeum Mazurskie ss. 40, ilustr.
456. GRADOWSKA Anna: Olga Boznańska. Katalog wystawy. Marzec — kwiecień 1962. Olsztyn 1962 Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Mazurskie k. nlb. 3, tabl. 8.
457. LIETZ Zygmunt: Feliks Nowowiejski kompozytor polski rodem z Barczewa 1877—1949. Olsztyn 1962 Muzeum Mazurskie, składanka, ilustr.
458. LIETZ Zygmunt: Polska Partia Robotnicza na Warmii i Mazurach w latach 1945—1949. Przewodnik po wystawie. Olsztyn 1962 Muzeum Mazurskie ss. 36, ilustr.
459. ROGOYSKA Maria: Tadeusz Makowski. Katalog wystawy. Maj 1962. Olsztyn 1962 Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Mazurskie ss. 22 [w tym tabl. 10].
460. SKALSKA Lija: Konrad Krzyżanowski. Grudzień 1962—styczeń 1963. Olsztyn 1962 Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Mazurskie k. nlb. 5, ilustr.
461. LIETZ Zygmunt: Powstanie styczniowe. Kwiecień — maj 1963. Olsztyn 1963 Muzeum Mazurskie, składanka.
462. LORENTZ Stanisław: Pięciolecie współpracy muzeów Warszawy i Olsztyna. Olsztyn 1963 Muzeum Mazurskie ss. 24, powiel.
463. BOCZKOWSKA Zofia: Jacek Malczewski (1854—1929). Katalog wystawy. Kwiecień 1964. Olsztyn 1964 Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Mazurskie k. nlb. 9, tabl. 11.
464. WRÓBLEWSKA Danuta: Alfons Karny. Wystawa rzeźby. Luty — marzec 1964. Olsztyn 1964 Muzeum Mazurskie, składanka, ilustr.
465. WRÓBLEWSKA Danuta: Wystawa prac Jana Ślusarczyka. Lipiec — sierpień 1964. Olsztyn 1964 Wydz. Kult. PWRN, Muzeum Mazurskie k. nlb. 4, ilustr. 14.
466. ROCZNIK Olsztyński. Muzeum Mazurskie. Red. Władysław Ogrodziński. Warszawa. PWN. T. 1: 1958 ss. 334, tabl. 31, mapa 1, Sum., Rés.; t. 2: 1959 wyd. 1960 ss. 356, tabl. 14, mapa 1, Sum., Rés.; t. 3: 1960 wyd. 1961 ss. 374, ilustr., Sum., Rés.

OPOLE

467. POPIOŁEK O[swald] S[tefan]: Słowo polskie na Opolszczyźnie. Przewodnik po wystawie. [Opole 1954 Muzeum w Opolu] ss. 48, ilustr.
468. KUTSCHENREITER Krystyna: Wystawa „Piętnaście lat malarstwa Polski Ludowej”. Ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu. [Opole 1960] Muzeum Śląska Opolskiego k. nlb. 1, ilustr.
469. MALINOWSKA Jadwiga: Wystawa „Grafika polska w okresie 15-lecia”. Ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu. [Opole 1960] Muzeum Śląska Opolskiego k. nlb. 4, ilustr.
470. MUZEUM Śląska Opolskiego. Muzeum w Brzegu. Muzeum w Nysie. Muzeum w Raciborzu. Muzeum im. Dzierżonia — Kluczbork. Muzeum im. Jarona — Olesno. Muzeum w Prudniku. [Opole 1961] składanka, ilustr.
471. ROLNICTWO na Śląsku Opolskim dawniej i dziś, Informator o wystawie. Red. Czesław Wawrzyniak. Opole 1961 Zakład Nar. im. Ossolińskich Wrocław ss. 57, ilustr. Muzeum Śląska Opolskiego.
472. WIĘCEK Adam: Grafika śląska XVII i XVIII w. Opole 1961 Muzeum Śląska Opolskiego ss. 52, tabl. 18, bibliogr.
473. PRZAŁA Teresa: Muzeum w Brzegu. Opole 1962 Muzeum Śląska Opolskiego k. nlb. 6, ilustr.
474. WAWRZYNIAK Czesław: Opolszczyzna kulturalna. Informator o wystawie. Opole 1962 Muzeum Śląska Opolskiego, składanka.
475. LOMPA Józef. Życie i twórczość. Informator o wystawie. Opole 1963 Muzeum Śląska Opolskiego, składanka.
476. JURJEWICZ Halina: Królowie polscy. Informator o wystawie. Opole 1963 Muzeum Śląska Opolskiego, składanka.
477. OPOLSKI ROCZNIK MUZEALNY. Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu. Red. Ignacy Kuźniewski. Opole. T. 1: 1963 ss. 253, ilustr., Zsf.

OŚWIĘCIM

Państwowe Muzeum w Oświęcimiu

478. NIGDY więcej. Reprodukcje obrazów Janiny Tollik. Cztery lata przeżyć Oświęcimia. Wstęp: Zygmunt Bałicki. [Warszawa 1951] Państwowe Muzeum w Oświęcimiu k. nlb. 4, tabl. 17 luzem.
479. KRAJEWSKA Janina: Oświęcim. [Oświęcim 1957] Państwowe Muzeum k. nlb. 4, ilustr.
480. BRANDHUBER Jurij Adam: Sovetskie voennoplennye v koncentracionnom lagere v Osvencime Osvencim 1960 Gosudarstvennyj Muzej v Osvencime ss. 64, ilustr.
481. OŚWIĘCIM. [Oświęcim 1960] Państwowe Muzeum k. nlb. 5, ilustr.
482. SMOLEŃ Kazimierz: Obóz koncentracyjny Oświęcim w twórczości artystycznej. [T] 1. Malarstwo. Katalog prac graficznych Jerzego Adama Brandhubera. Oświęcim 1960 Państwowe Muzeum w Oświęcimiu ss. XVIII, 79, ilustr., Sum., Rés., Zsf., Rez. Wyd. 2: 1961.
483. SMOLEŃ Kazimierz: Oświęcim 1940–1945. Oświęcim 1960 Państwowe Muzeum ss. 72, ilustr. [Toż w jęz. ros.] Wyd. 2: 1961 [toż w jęz.: ang., czes., granc., niem., ros.]. Wyd. 3 poszerzone i uzupełnione: 1963 ss. 103, ilustr., plany 2 [toż w jęz. ros. 1964].
GRUDNIEWSKA Melania Teresa: Oświęcim-Brzezinka w twórczości Jerzego Adama Brandhubera. Koszalin 1961. Zob. Muzeum w Koszalinie poz. 193
484. SMOLEŃ Kazimierz: Auschwitz. [Oświęcim 1961] State Museum Oświęcim k. nlb. 4.
485. SMOLEŃ Kazimierz: Obóz koncentracyjny Oświęcim w twórczości artystycznej. [T.] 2. Malarstwo. Katalog prac graficznych Mieczysława Kościelniaka. Oświęcim 1961 Państwowe Muzeum ss. XXII, 40 ilustr., Sum., Rés., Zsf., Rez. Wyd. 2: 1961
486. SMOLEŃ Kazimierz: Osvencim — Auschwitz Konc. lager 1940–1945 [Oświęcim 1961] Muzej v Osvencime k. nlb. 6, ilustr.
488. [Oświęcim 1962] Państwowe Muzeum ss. 13, ilustr. [Tekst w jęz. ros.]
488. SMOLEŃ Kazimierz: Obóz koncentracyjny Oświęcim w twórczości artystycznej. [T.] 3. Malarstwo. Tom zbiorowy. Oświęcim 1962 Państwowe Muzeum ss. LII, 61, ilustr., Sum., Rés., Zsf., Rez
489. SMOLEŃ Kazimierz: Obóz koncentracyjny Oświęcim w twórczości artystycznej. [T.] 4. Rzeźba. Tom zbiorowy. Oświęcim 1962 Państwowe Muzeum ss. 74, ilustr., Sum., Rés., Zsf., Rez.
490. SMOLEŃ Kazimierz: Oświęcim w fotografii artystycznej J. Frąckiewicz. Oświęcim [1962] Państwowe Muzeum s. XXIV, 70, ilustr. Tyt. i tekst również w jęz.: ang., franc., niem., ros.
491. REMINISCENCES OF FORMER AUSCHWITZ prisoners. Translated by Krystyna Michalik. Oświęcim 1963 Państwowe Muzeum ss. 172, ilustr.
492. HEFTE von Auschwitz. Państwowe Muzeum w Oświęcimiu. Red. kolegium. Tłum. Herta Henschel. Oświęcim. H. 1: 1959 ss. 144, ilustr., Sum., Rés., Rez.; 2: 1959 ss. 164, ilustr., Sum., Rés., Rez.; 3: 1960 ss. 147, ilustr., Sum., Rés., Rez.; 4: 1961 ss. 144, ilustr., Sum., Rés., Rez.; 5: 1962 ss. 148, ilustr.; 6: 1962 ss. 114, ilustr.; 7: 8: 1964
493. ZESZYTY Oświęcimskie. Państwowe Muzeum w Oświęcimiu. Red. kolegium. Oświęcim. Z. 1: 1957 ss. 184, ilustr.; z. 3: 1958 ss. 159, ilustr., Sum., Rés., Zsf., Rez.; z. 3: 1958 ss. 216, ilustr., Sum Rés., Zsf., Rez.; z. 4: 1960 ss. 216, ilustr., Sum., Rés., Zsf., Rez.; z. 5: 1961 Wspomnienia ss. 152, ilustr.; z. 6: ss. 112, ilustr.,

Sum., Rés., Rez.; z. 7: 1963 ss. 181, ilustr., Sum., Rés., Rez.; z. 8: 1964 Wspomnienia ss. 152 ilustr.

PABIANICE

Muzeum Regionalne w Pabianicach.

494. KATALOG wystawy fotografii artystycznej. Pabianice 1962 Muzeum w Pabianicach.
495. KATALOG wystawy fotografii pt.: „Moje miasto”. (W związku z XX-leciem PRL.) Łódź 1963 Muzeum w Pabianicach ss. 8.

PIOTRKÓW TRYBUNALSKI

Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim

KATALOG wystawy sztuki ludowej regionu piotrkowskiego Łódź 1960. Zob. Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi poz. 408.

PŁOCK

Muzeum Mazowieckie

496. CZERNIEWSKA Krystyna: Sztuka Australii i Oceanii. Sierpień, wrzesień, październik 1962. [Płock] 1962 Muzeum w Płocku, Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej w Warszawie k. nlb. 2.
497. FILARSKI Zbigniew: Sztuka chińska. Kwiecień — maj 1963. [Płock] 1963 Muzeum w Płocku, składanka.
498. SOŁTYSIAK Marian: Płock i jego zabytki. Płock [1963] Muzeum w Płocku ss. 47, ilustr.
499. GRADOWSKA Anna: Sztuka Młodej Polski. [Płock] 1964 Muzeum Mazowieckie k. nlb. 2, ilustr.
500. PŁOCK i region płocki w grafice i rysunku. Lipiec 1964. Wstęp: Marian Sołtysiak. Płock 1964 Muzeum Mazowieckie k. nlb. 2, tabl. 23.

PORONIN

Muzeum Lenina

501. SZELIGOWSKA Maria, Czerpak Stanisław: Muzeum Lenina w Poroninie. Przewodnik [Kraków 1956] k. nlb. 22, ilustr., Muzeum Lenina.

POZNAŃ

Muzeum Narodowe

502. SCHULTZ Marian: Ogólnopolska wystawa fotografii. Katalog. Kwiecień — maj 1947. Poznań 1947 Stow. Mił. Fotografiki, Muzeum Wielkopolskie ss. 16.
503. KĘPIŃSKI Zdzisław: Wystawa zbiorowa Jana Cybisa. Katalog. Marzec 1948. Poznań 1948 Muzeum Wielkopolskie ss. 11, tabl. 4.
504. MICHAŁOWSKI Przemysław. Ruszczyńska Teresa i inni: Portret polski XVII i XVIII wieku. Katalog wystawy. Styczeń 1948. Poznań 1948 Muzeum Wielkopolskie ss. 32, ilustr.
505. MICHAŁOWSKI Przemysław: 150 lat malarstwa polskiego. Katalog wystawy objazdowej. Poznań 1948 Muzeum Wielkopolskie ss. 32, ilustr.
506. WYSTAWA „Wiosna Ludów 1848 r”. Wystawa objazdowa. Kwiecień — maj 1948. [Poznań 1948] Muzeum Wielkopolskie, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie k. nlb. 4
507. CHOPIN 1810–1849. Poznań [1949] Muzeum Wielkopolskie ss. 7, ilustr. [oprac. A. Dobrzycka]
GOMULICKI Leon, Toporowski Marian: Aleksander

- Puszkina. Warszawa 1949. Zob. Muzeum Narodowe w Warszawie poz. 680
- KRZYŻANOWSKI Julian: Adam Mickiewicz. Przewodnik po wystawie jubileuszowej. Warszawa 1949. Zob. Muzeum Narodowe w Warszawie poz. 681
- KUKULSKI Leszek: Aleksander Puszkina. Katalog wystawy jubileuszowej. Warszawa 1949. Zob. Muzeum Narodowe w Warszawie poz. 681
508. ŁAGÓW w roku 1948. Wystawa obrazów, gwaszów, akwarel i rysunków. Luty 1949. Poznań 1949 Muzeum Wielkopolskie k. nlb. 5, tabl. 18.
509. MICHAŁOWSKI Przemysław: Wystawa zbiorowa Wacława Taranczewskiego. Listopad 1949. Poznań 1949 Muzeum Wielkopolskie ss. 13, tabl. 6
510. MICHAŁOWSKI Przemysław: Wystawa zbiorowa Zygmunta Radnickiego. Czerwiec — lipiec 1949. Poznań 1949 Muzeum Wielkopolskie ss. 20, ilustr.
511. MUZEUM WIELKOPOLSKIE. Oddział w Rogalinie. 22 — 24 lipca 1949. Poznań 1949 Muzeum Wielkopolskie ss. 7, ilustr.
- SEMKOWICZ Aleksander: Adam Mickiewicz [Warszawa 1949] Zob. Muzeum Narodowe w Warszawie poz. 685
512. SZULC Zdzisław: Katalog instrumentów muzycznych. Poznań 1949 Muzeum Wielkopolskie ss. 111, tabl. 20.
513. WYSTAWA grafiki meksykańskiej. Kwiecień — maj 1949. Przedm.: Juliusz Starzyński. Wstęp: Norbert Fryd. Poznań 1949 Muzeum Wielkopolskie k. nlb. 8, tabl. 4.
514. WYSTAWA GRUPY POZNAŃSKICH ARTYSTÓW plastyków. Styczeń 1949. Poznań 1949 Muzeum Wielkopolskie k. nlb. 5, tabl. 10
515. MICHAŁOWSKI Przemysław: Rysunki i akwarele malarzy polskich XIX i XX wieku. Katalog wystawy objazdowej. Poznań 1950 Muzeum Narodowe ss. 16, tabl. 15
516. MICHAŁOWSKI Przemysław: 150 lat malarstwa polskiego. Katalog wystawy objazdowej. Poznań 1950 Muzeum Narodowe ss. 17, tabl. 13.
517. SZRAJER Zdzisław: II Wojewódzka Wystawa Prac Amatorów Plastyków. Grudzień 1950. Poznań 1950 Muzeum Narodowe ss. 11, tabl. 2.
518. MICHAŁOWSKI Przemysław: Malarstwo polskie doby Oświecenia. Katalog wystawy. Poznań 1951 Muzeum Narodowe ss. 35, tabl. 16.
519. MICHAŁOWSKI Przemysław: Malarstwo polskie realizmu mieszczańskiego I połowy XIX wieku. Katalog wystawy. Poznań 1951 Muzeum Narodowe ss. 22, tabl. 24.
520. ORAŃSKA Józefa: Sztuka graficzna i jej rola społeczna. Poznań 1951 Muzeum Narodowe ss. 100, tabl. 30.
521. ROGALANKA Anna: Stanisław Staszic 1755—1826. Katalog wystawy. Wstęp: Witold Jakóbczyk. Poznań 1951 Muzeum Narodowe ss. 27, tabl. 4.
522. BŁASZCZYK Stanisław: Dział Kultury i Sztuki Ludowej w Rogalinie. Przewodnik. Poznań 1952 Muzeum Narodowe ss. 102, tabl. 32.
523. MROZIŃSKI Jan: Leon Wyczółkowski w Poznaniu. Poznań 1952 Muzeum Narodowe k. nlb. 2.
524. SŁAWSKA Aniela: Malarstwo wielkopolskie 1520—1650. Katalog wystawy. Przedm.: Zdzisław Kępiński. Poznań 1952 Muzeum Narodowe ss. 56, tabl. 31.
525. ECKHARDT Joanna, POWIDZKI Janusz, WRÓBLEWSKA Grażyna: Porcelana i srebra rosyjskie. Poznań 1953 Muzeum Narodowe k. nlb. 2, ilustr.
526. SUCHOCKI Mieczysław, DOBRZYCKI Jerzy, ECKHARDT Joanna: Dzieje zegara. Przedm.: J. Witkowski. Poznań 1953 Muzeum Narodowe ss. 45, tabl. 32.
527. RUSZCZYŃSKA Teresa, ZIÓŁKOWSKA Hanna: Stary Ratusz. Muzeum miasta Poznania. Przedm.: Franciszek Frąckowiak. W dziesięciolecie Polski Ludowej. Poznań 1954 Muzeum Narodowe ss. 24, tabl. 7.
528. RUSZCZYŃSKA TERESA, Jakimowiczówna Teresa: Ratusz. Muzeum miasta Poznania. Poznań 1955 Muzeum Narodowe k. nlb. 3, ilustr. (toż w jęz.: ang., franc., niem., ros].
529. DOBRZYCKA Anna: Portret holenderski XVII wieku w zbiorach polskich. Katalog wystawy. Przedm.: Michał Walicki. Poznań 1956 Muzeum Narodowe ss. XVIII, 78 tabl. 48.
530. DZIESIĘĆ WIEKÓW POZNAŃA. Praca zbiorowa. Red. Kazimierz Malinowski [T.] 1 i 2. Dzieje społeczno-gospodarcze. [T.] 3. Sztuki plastyczne. Poznań 1956 „Sztuka” ss. 344, ilustr. + 311, ilustr. + 349, ilustr., Muzeum Narodowe.
531. GALERIA MALARSTWA POLSKIEGO. Red. Izabela Borczowska Warszawa 1956 „Sztuka”, 29 składanek, ilustr., Muzeum Narodowe w Poznaniu
532. KĘPIŃSKI Zdzisław: Katalog wystawy. Czerwiec — lipiec 1957. Poznań 1957 Muzeum Narodowe ss. 13, tabl. 7.
533. KOPCZYŃSKI Józef, SKUPIN Ryszard, STASIŃSKI Józef: Wystawa rzeźby ZPAP okręgu poznańskiego. Marzec 1957. [Poznań 1957] CBWA, Muzeum Narodowe k. nlb. 1, tabl. 10.
534. WITKOWSKI Michał: 100 lat Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i jego zbiorów. Przewodnik po wystawie jubileuszowej w Starym Ratuszu poznańskim. Poznań 1957 PTPN, Muzeum Narodowe ss. 33, ilustr.
535. DOBRZYCKA Anna: Malarstwo holenderskie XVII—XVIII w. Katalog zbiorów. Poznań 1958 Muzeum Narodowe ss. 146, tabl. 117.
536. GALERIA MALARSTWA OBCEGO. Red. Zofia Kossakowska-Szanajca. Warszawa 1959 „Arkady”, 26 składanek ilustr., Muzeum Narodowe w Poznaniu.
537. KĘPIŃSKI Zdzisław: Wacław Taranczewski. Wystawa retrospektywna. Poznań 1958 Muzeum Narodowe ss. 125, tabl. 37.
538. MICHAŁOWSKI Przemysław: Eklibrisy wielkopolskie. Poznań 1958 Muzeum Narodowe ss. 79, ilustr.
539. KĘPIŃSKI Zdzisław: Emilio Vedova. Poznań 1959 Musée National ss. 51, tabl. 26, ilustr. (tekst w jęz. franc.)
540. KAMIŃSKA Ewa, CICHOCKI Hieronim: Akwaforty Rembrandta i jego uczniów w zbiorach Muzeum Narodowego w Poznaniu. Katalog wystawy w Starym Ratuszu. Czerwiec 1960. Poznań 1960 Stow. Hist. Sztuki. Oddz. w Poznaniu, Tow. Przyj. Szt. Pięknych, Muzeum Narodowe k. nlb. 11, tabl. 9.
- BŁASZCZYK STANISŁAW: Wielkopolska sztuka ludowa. Koszalin 1961. Zob. Muzeum w Koszalinie poz. 192
541. MICHAŁOWSKI Przemysław: Eklibrisy z widokami Wielkopolski. Katalog wystawy. Poznań 1961 Muzeum Narodowe ss. 44, w tym tabl. 22.
- DOBRZYCKA Anna, SKUBISZEWSKA Maria: Malarstwo obce XVI—XVIII w. Koszalin 1962. Zob. Muzeum w Koszalinie poz. 195
542. WASILKOWSKA Aleksandra: Plakietka renesansowa. Jej związek z grafiką i zastosowanie w rzemiołstwie artystycznym. Wstęp: Joanna Eckhardt. Styczeń — luty 1962. Poznań 1962 Muzeum Narodowe, Stow. Hist. Sztuki Oddz. w Poznaniu ss. 34, tabl. 19.
543. STUDIA MUZEALNE. Muzeum Narodowe w Poznaniu. Red. Kazimierz Malinowski. Poznań. [T.] 1: 1953 ss. 321, ilustr. Rés., Rez., [T.] 2: 1957 ss. 316,

ilustr., Rés, Rez, [t.] 3: 1957 ss. 225, ilustr., Rés; [t.] 4: 1964 red. Anna Dobrzycka, Zofia Kęłbowska ss. 129, ilustr., Sum., Rés.

Muzeum Historii Ruchu Robotniczego im Marcina Kasprzaka

544. OLSZEWSKI Marian: Marcin Kasprzak syn ziemi poznańskiej 1860–1905. Ekspozycja inauguracyjna. Maj 1962. Poznań 1962 Muzeum Historii Ruchu Robotniczego ss. 14, tabl. 19
545. PATERCZYK Zygmunt: Związek Walki Młodych 1943–1963 w XX rocznicę. wrzesień 1963 Poznań 1963 Muzeum Historii Ruchu Robotniczego ss. 36, w tym tabl. 27.
546. NARODZINY WŁADZY LUDOWEJ w Wielkopolsce. Lipiec 1964. Wstęp: Stanisław Kubiak, Zygmunt Paterczyk. Poznań 1964 Muzeum Historii Ruchu Robotniczego ss. 106, w tam tabl. 71.

Muzeum Archeologiczne

547. KOSTRZEWSKI Bogdan: Sztuka przedhistoryczna w pierwszych formacjach rozwoju społecznego. Przewodnik po wystawie objazdowej. Poznań 1950 Muzeum Archeologiczne ss. 32, ilustr.
548. KOSTRZEWSKI Bogdan: Rzemiosło w pradziejach Słowiańszczyzny. Październik – listopad 1951 Muzeum Archeologiczne, CBWA ss. 15, ilustr.
549. KOSTRZEWSKI Bogdan: Pradzieje Polski zachodniej. Przewodnik po wystawie. Poznań 1960 Muzeum Archeologiczne ss. 56, ilustr., tabela 1.
550. MIKOŁAJCZYK Gabriela: Ziemia gnieźnieńska w okresie powstania państwa polskiego. Przewodnik po wystawie. Wstęp: Bogdan Kostrzewski. Poznań 1961 Muzeum Archeologiczne ss. 44, ilustr.
551. FONTES PREAHISTORICI. Annales Musei Archeologici Posnaniensis. Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. Red. Józef Kostrzewski. Poznań Vol. (1950) wyd. 1951 ss. 234, ilustr., Rés.; vol. 2 (1951) wyd. 1952 ss. 326, ilustr., Rés.; vol. 3 (1952) wyd. 1953 ss. 184, ilustr., mapa 1, Rés.; vol. 4 (1953) wyd. 1954 [od vol. 4 tytuł] Fontes Archeologici Posnanienses ss. 300, ilustr., plany 2, Rés.; vol. 5 (1954) wyd. 1955 ss. 171, ilustr., Rés.; vol. 6 (1955) wyd. 1956 ss. 230, ilustr., Rés.; vol. 7 (1956) wyd. 1957 [na okł.] Liber Seacularis Musei Archeologici Posnaniensis 1857–1957. Pars Prima ss. 168, ilustr., plany 4, Rés.; vol. 8–9 (1957–1958) wyd. 1958 [na okł.] Liber Seacularis Musei Archeologici Posnaniensis 1857–1957. Pars Secunda ss. 463, ilustr., mapa 1, Rés.; vol. 10: 1959 ss. 320, ilustr., tabela 1, Rés.; vol. 11: 1960 ss. 239, ilustr., Rés.; vol. 12: 1961 ss. 379, ilustr., tabela 1 Rés.; vol. 13: 1962 ss. 394, ilustr., tabela 1, Rés.; vol. 14: 1963 ss. 248, ilustr., tabela. luzem 44, Rés.; vol. 15: 1964 ss. 238, ilustr., tabela 1, Rés.

PRZEMYŚL

Muzeum w Przemyslu

552. WYSTAWA prac Stanisława Szmuca. Kwiecień 1958. Przemysł 1958, ZPAP, CBWA, składanka.
553. FELCZYŃSKI Zygmunt, Kunysz Antoni, Ziembowski Zbigniew: Z historii miasta Przemysła i powiatu. Komentarz do wystawy pt.: „Osiągnięcia miasta Przemysła i powiatu w okresie XX-lecia PRL”. Rzeszów 1964 Muzeum Ziemi Przemyskiej ss. 37, ilustr.
554. WSPÓLPRACA muzeów ze szkołami (materiały do seminarium odbytego w Przemyslu w dniach 26–27 września 1964 r.). Wstęp: Kazimierz Żmudka. Przemysł 1964 Muzeum Ziemi Przemyskiej, Kuratorium Okręgu Szkolnego w Rzeszowie ss. 98, powiel.

PSZCZYNA

Muzeum Wnętrz Pałacowych w Pszczynie

555. GOSTWICKA Janina, BOCHEŃSKI Zbigniew: Zamek w Pszczynie. Przewodnik po muzeum. Warszawa 1960 „Arkady” ss. 42, ilustr., Państwowe Muzeum w Pszczynie

RABKA

Muzeum im. Władysława Orkana w Rabce

556. BUJAK Jan: Zarys kultury ludowej okolic Rabki. Rabka 1961 Muzeum im. Władysława Orkana ss. 72, ilustr bibliogr.
557. BUJAK Jan: Garncarstwo w Rabce. Rabka 1964 Muzeum im. Władysława Orkana ss. 75, ilustr.

RADOM

Muzeum w Radomiu

558. IV OGÓLNOPOLSKA WYSTAWA ZIMOWA. Grudzień 1948 – styczeń 1949, Radom 1948 Tow. Przyj. Szt. Pięknych, ZPAP, Muzeum Miejskie ss. 22, tabl. 10.
559. SUCHANEK Antoni: Niezapomniana Warszawa 1945. Katalog. Marzec – kwiecień 1948. Radom 1948 Muzeum Miejskie, Tow. Przyj. Szt. Pięknych, składanka
560. BARBANELL Jadwiga: XXV lat pracy Haliny Krysińskiej. Malarstwo, grafika. Marzec – kwiecień 1957. Radom 1957 Tow. Przyj. Szt. Pięknych. CBWA. Muzeum Radomskie k. nlb. 8, tabl. 12.
- SROCZYŃSKA Krystyna: Wybitni malarze polscy XIX w. Kwiecień – czerwiec 1961. Warszawa 1959. Zob. Muzeum Narodowe w Warszawie poz 737

ROGALIN

Muzeum w Rogalinie – Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu. Zob. Muzeum Narodowe w Poznaniu.

RZESZÓW

Muzeum w Rzeszowie.

561. KOTULA Franciszek: Cechowe znaki i tłoki pieczętne w Muzeum w Rzeszowie. Warszawa 1951 MKiS, Muzeum w Rzeszowie ss. 23, ilustr. Wydawnictwa Muzeum w Rzeszowie.
562. KOTULA Franciszek: Poszukiwanie metryk dla stroju ludowego. Rzeszów 1954 Muzeum w Rzeszowie ss. 70, ilustr. Wydawnictwa Muzeum w Rzeszowie.
563. KOTULA Franciszek: Materiały do dziejów garncarstwa z terenu województwa rzeszowskiego. Rzeszów 1956 Muzeum w Rzeszowie ss. 117, ilustr. Wydawnictwa Muzeum w Rzeszowie.
564. KIERNOŻYCKA Irena: Chronimy zabytki historyczne. Rzeszów 1958 Muzeum w Rzeszowie ss. 16, ilustr. Wydawnictwa Muzeum w Rzeszowie.
565. KOTULA Franciszek: Amatorskie badania regionalne. Rzeszów 1958 Muzeum w Rzeszowie ss. 18, ilustr.
566. KUNYSZ Antoni: Przemysł wczesnodziejowy w świetle wykopalisk przeprowadzonych w latach 1958–1959. Rzeszów 1960 Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Sztuki, Muzeum w Rzeszowie ss. 80, ilustr. bibliogr.
567. MOSKWA Kazimierz: O badaniach i ochronie zabytków archeologicznych w Rzeszowskiem. Rzeszów 1960 Muzeum w Rzeszowie ss. 29, ilustr.
568. KŁAK Irena: Katalog wystawy pamiątkarstwa ludowego i artystycznego ziemi rzeszowskiej. Rzeszów 1961 Muzeum Okręgowe w Rzeszowie ss. 40, ilustr.

569. KUNYSZ Antoni: Rzeszowskie w zaraniu dziejów w świetle wykopalisk. Rzeszów 1961 Muzeum Okręgowe w Rzeszowie ss. 14, ilustr., bibliogr.
570. KOTULA Franciszek: Z sandomierskiej puszczy. (Gawędy kulturowo-obyczajowe.) Kraków 1962 Wydawnictwo Literackie ss. 264, ilustr. Publikacje Muzeum w Rzeszowie.
571. CISEK Maria: Muzeum Rzeszów [1963?] Muzeum w Rzeszowie k. nlb. 8, ilustr.
572. DARŁAKOWA Stanisława: Artystyczna oprawa książki w wykonaniu Ryszarda Ziembę. Rzeszów 1964 Muzeum w Rzeszowie ss. 18, tabl. 13.
573. WYSTAWA rysunków krajobrazowych Cezarego Kotowicza. Czerwiec 1964. Muzeum Okręgowe w Rzeszowie k. nlb. 12, ilustr.
574. SPRAWOZDANIE Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego Muzeum Okręgowe w Rzeszowie. Rzeszów 1961 ss. 46, powiel.; 1962 red. Antoni Kunysz ss. 43, ilustr.; 1963 red. Tadeusz Aksamit ss. 68, ilustr.; 1964 ss. 55, ilustr.

SIERADZ

Muzeum w Sieradzu

575. FAJANS Maksymilian, litograf warszawski 1827–1890. Listopad 1962. Wstęp z N. [Zofia Neymanowa] [Sieradz] 1962 Muzeum w Sieradzu, składanka.
576. NEYMANOWA Zofia: Katalog wystawy pokonkursowej sztuki ludowej regionu sieradzkiego. Czerwiec – wrzesień 1963. Łódź 1963 Wyd. Kult. PWRN w Łodzi... Muzea w Sieradzu i Pabianicach k. nlb. 16, ilustr.
577. NEYMANOWA Zofia: Katalog wystawy pokonkursowej rysunków dzieci: „Ziemia sieradzka i jej człowiek w XX-leciu PRL”. Łódź 1964 „Wydawnictwo Łódzkie” ss. 42, tabl. 4, Muzeum w Sieradzu.
578. NEYMANOWA Zofia, Kufel-Dzierżgowska Anna: Muzeum w Sieradzu. Zbiory i działalność. Łódź 1964, „Wydawnictwo Łódzkie” ss. 73, tabl. 60, Muzeum w Sieradzu
579. STUDIA I MATERIAŁY do dziejów ziemi sieradzkiej. Muzeum w Sieradzu. Red. Zofia Neymanowa. Łódź „Wydawnictwo Łódzkie”. T. 1: 1962 ss. 130, tabl. 25, map 5.

SZCZECIN

Muzeum Pomorza Zachodniego

580. WYSTAWA objazdowa malarstwa i rzeźby organizowana przez Fundusz Oświatowo-Kulturalny WRN, Muzeum Pomorza Zachodniego. Wrzesień – październik 1949. Szczecin 1949 WRN, Muzeum Pomorza Zachodniego k. nlb. 3.
581. WYSTAWA prac członków ZPAP w Szczecinie pt.: „Człowiek i praca”. 29. V.–19. VI. 1949. Szczecin 1949 Muzeum Pomorza Zachodniego k. nlb. 6.
582. PRZEWODNIK po wystawie objazdowej pt.: „Malarstwo polskie XIX i XX wieku”. Czerwiec – sierpień 1950. [Szczecin 1950] Muzeum Pomorza Zachodniego k. nlb. 8.
583. WYSTAWA jesienna malarstwa, rzeźby, grafiki. Listopad – grudzień 1953. Szczecin 1953 Muzeum Pomorza Zachodniego, ZPAP, CBWA, składanka.
584. WYSTAWA malarstwa, rzeźby, grafiki. Maj 1954. Szczecin 1953 Muzeum Pomorza Zachodniego, ZPAP, CBWA k. nlb. 4.
585. WYSTAWA prac z Bułgarii. Paweł Balakirew. Guido Reck. Luty 1956. Wstęp: Henryk Dziurła. Szczecin 1956 Muzeum Pomorza Zachodniego, CBWA k. nlb. 4, tabl. 5.
586. GUIDO RECK: Retrospektywna wystawa rysunków 1947–1957. Guido Reck. Luty 1957. [Szczecin] 1957 CBWA, Muzeum Pomorza Zachodniego k. nlb. 4, tabl. 4.
587. FILIPOWIAK Czesław: Cedynia w czasach Mieszka I Szczecin 1959 Muzeum Pomorza Zachodniego ss. 58, tabl. 12, mapa 1.
588. GARCZAŃSKI Władysław: Ziemia gromadzi prochy naszych przodków. Szczecin 1959 Muzeum Pomorza Zachodniego, składanka, ilustr.
589. NAJDOWA Jadwiga: Wystawa prac malarskich Wacława Zaboklickiego 1879–1959. Czerwiec – Lipiec 1959. [Szczecin] 1959 Muzeum Pomorza Zachodniego k. nlb. 7, tabl. 12.
590. BUKOWSKI Zbigniew: Puste kabłączki skroniowe typu pomorskiego. Rad. Władysław Filipowiak. Szczecin 1960 Muzeum Pomorza Zachodniego ss. 106, w tym tabl. 14, map 3, Zsf.
591. FAFIUS Zofia: Renesansowe stroje księżąt szczecińskich w zbiorach Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie. Szczecin 1960 Muzeum Pomorza Zachodniego, składanka, ilustr.
592. WYSTAWA wnętrz okrętowych. [Szczecin] 1961 Muzeum Pomorza Zachodniego, składanka, ilustr.
593. KRZYMUSKA-FAFIUS Zofia: Plastyka gotycka na Pomorzu Zachodnim. Katalog zbiorów. Red. Władysław Filipowiak. Szczecin 1962 Muzeum Pomorza Zachodniego ss. 167, w tym tabl. 56, bibliogr., Zsf.
594. NAJDOWA Jadwiga; Szczecińska plastyka w latach 1945–1960, [Poznań 1962] Wydawnictwo Poznańskie ss. 162, w tym tabl. 50, Sum., Muzeum Pomorza Zachodniego.
595. BIELCZYK Halina: Malarstwo, rysunek. Sierpień 1963. [Szczecin] 1963 Muzeum Pomorza Zachodniego, składanka, ilustr.
596. OLCZAK Jerzy, Jasiewiczowa Elżbieta: Szklarstwo wczesnośredniowiecznego Wolina. Red. Władysław Filipowiak. Szczecin 1963 Muzeum Pomorza Zachodniego ss. 135, w tym tabl. 8, Sum.
597. MATERIAŁY Zachodnio-Pomorskie. Muzeum Pomorza Zachodniego. Red. Władysław Filipowiak. Szczecin. T. 1: 1955 ss. 141, tabl. 50; t. 2: 1956 ss. 381, tabl. 48, planów 6, Zsf.; t. 3: 1957 ss. 385, tabl. 97, Sum., Zsf.; t. 4: 1958 ss. 524, tabl. 81, Zsf.; t. 5: 1959 ss. 630, tabl. 149, Zsf.; t. 6: 1960 ss. 763, tabl. 147, Zsf.; t. 7: 1951 ss. 860, tabl. 114, Zsf.; t. 8: 1962 ss. 626, tabl. 121, Zsf.; t. 9: 1963 ss. 695, tabl. 129, Zsf.; 10:t. ss. 678, tabl. 130. Zsf., Rez.

SZCZYTNO

Muzeum Mazurskie

WYSTAWA szmaciaków w Muzeum w Szczytnie zorganizowana przy współudziale Muzeum Mazurskiego. Olsztyn 1955. Zob. Muzeum Mazurskie w Olsztynie poz. 445.

SZTUTOWO

Muzeum Stutthof w Sztutowie

598. MATUSIAK Tadeusz: Stutthof. [Gdańsk 1963] Muzeum Stutthof, składanka, ilustr., mapka 1, plan 1 [toż w jęz., ang., ros.].

TARNOWSKIE GÓRY

Muzeum w Tarnowskich Górach

599. JAN III SOBIESKI. Uzbrojenie, malarstwo, grafika, medale 1683–1963. XX-lecie Ludowego Wojska Polskiego. Broń, sztandary, ikonografia. Tarnowskie Góry 1963 Muzeum w Tarnowskich Górach. składanka, ilustr.

TARNÓW

Muzeum w Tarnowie

600. PORTRET polski XVII i XVIII wieku. Katalog wystawy. [Wstęp:] Józef E. Dutkiewicz. Tarnów 1947 Muzeum Ziemi Tarnowskiej ss. 32, tabl. 10.
601. PRZEMYSŁ artystyczny XVI-XIX. Katalog wystawy. [Przedm.:] Józef E. Dutkiewicz. Tarnów 1948 Muzeum Ziemi Tarnowskiej ss. 39, tabl. 8.
602. CHRZANOWSKA Paulina: Muzeum w Tarnowie. [Tarnów 1960] Muzeum w Tarnowie k. nlb. 6, ilustr.
603. CHRZANOWSKA Paulina: Prasa tarnowska 1848 – 1961. Katalog wystawy. Tarnów 1961 Muzeum w Tarnowie, Powiatowe Archiwum Państwowe ss. 7.
604. CHRZANOWSKA Paulina: Tadeusz Kucik 1902–1962. Wystawa akwalel i grafiki. Tarnów 1962 Muzeum w Tarnowie k. nlb. 2.
605. LIPOCZY Norbert: Winna latorośl w exlibrisie. Katalog wystawy. Wstęp: Paulina Chrzanowska. Tarnów 1963 Muzeum w Tarnowie k. nlb. 9, tabl. 5, streszcz. w jęz.: franc., węg.

TORUŃ

Muzeum Okręgowe w Toruniu

606. ZAŁĘSKA Halina: Katalog wystawy „Stary portret” Toruń [1946] ZPAP, Muzeum Pomorskie ss. 8.
607. GAŚSIOROWSKA Maria: Malarstwo polskie XIX i XX w. Katalog wystawy. Przedm.: [Jerzy] Remer. Toruń 1952 MKiS, Muzeum w Toruniu ss. 78, tabl. 14.
608. KRUSZELNICKA Janina: Sztuka mieszczańska w Toruniu. Toruń 1952 Muzeum Pomorskie ss. 3.
609. MUZEUM w służbie społeczeństwa. [Toruń 1952] Muzeum Pomorskie ss. 4.
610. SOKOŁOWSKA Kazimiera: Ratusz Staromiejski w Toruniu. Siedziba Muzeum Pomorskiego. Przedm.: Jerzy Remer. Toruń 1952 Muzeum Pomorskie w Toruniu ss. 60, tabl. 12.
611. ZAŁĘSKA Halina: Dzieje Muzeum Pomorskiego w Toruniu. Toruń 1952 Muzeum Pomorskie ss. 3.
613. ZAŁĘSKA Halina: Muzeum Pomorskie w Toruniu. (Jego historia i działalność 1861–1951.) Toruń 1952 MKiS, Muzeum Pomorskie ss. 43, tabl. 5.
613. ZBIORY działu etnograficznego Muzeum Pomorskiego w Toruniu. [Toruń 1952] Muzeum Pomorskie ss. 3.
614. ZIELONKA B[onifacy]: Zabytki archeologiczne Muzeum Pomorskiego w Toruniu. [Toruń 1952] Muzeum Pomorskie ss. 4.
615. ZAŁĘSKA Halina: Ceramika. Techniki produkcji. (Przewodnik wystawy.) Przedm.: Jerzy Remer. Toruń 1954 MKiS, Muzeum Pomorskie ss. 280, tabl. 16.
616. BIENIAK Janusz: Polskie malarstwo historyczne XIX w. (Obrazy z Galerii Malarstwa Polskiego w Muzeum w Toruniu.) Toruń 1955 Muzeum w Toruniu k. nlb. 2.
617. BIENIAK Janusz: Powstanie Państwa Polskiego w nawiązaniu do wystawy archeologicznej Muzeum w Toruniu. Toruń 1955 Muzeum w Toruniu k. nlb. 2.

618. DZWONIARKÓWNA Maria: Polskie malarstwo pejzażowe XIX i XX w. w Galerii Muzeum w Toruniu. Toruń 1955 Muzeum w Toruniu k. nlb. 2.
619. GAŚSIOROWSKA Maria: Toruński portret mieszczański 1500–1850. Katalog. Przedm.: Jerzy Remer. Toruń 1955 Muzeum w Toruniu ss. 112, tabl. 32.
620. KARCZEWSKA Teresa: Monety i medale mennicy toruńskiej. Toruń 1955 Muzeum w Toruniu k. nlb. 2.
621. ŁABECKA Maria: Chłop w malarstwie polskim XIX w. Toruń 1955 Muzeum w Toruniu k. nlb. 2.
622. MIKUŁOWSKA Halina: Strój ludowy na Kujawach. Toruń 1955 Muzeum w Toruniu k. nlb. 2.
623. PIETRYKOWSKA-MYŚLIŃSKA Janina: Malarstwo doby Oświecenia w zbiorach Muzeum w Toruniu. 1955 Muzeum w Toruniu k. nlb. 2.
624. PIETRYKOWSKA-MYŚLIŃSKA Janina: Toruński portret mieszczański z XVII w. w zbiorach Muzeum w Toruniu. Toruń 1955 Muzeum w Toruniu k. nlb. 2.
625. KARCZEWSKA Teresa: Tydzień muzeów całego świata. Toruń 1956 Muzeum w Toruniu ss. 7.
626. KRUSZELNICKA Janina: Pierniki toruńskie i inne (w zbiorach Muzeum w Toruniu). Katalog. Przedm.: Jerzy Remer. Toruń 1956 Muzeum w Toruniu ss. 118, tabl. 32.
627. MELLIN Krystyna: Intarsje toruńskie w zbiorach Muzeum w Toruniu. Katalog. Przedm.: Jerzy Remer. Toruń 1956 MKiS, Muzeum w Toruniu ss. 60, tabl. 16.
628. GAŚSIOROWSKA Maria, Narębski S[tefan]: Wystawa pośmiertna prac Bronisława Jamontta (1886–1957). Toruń 1957 CBWA, Muzeum w Toruniu ss. 12, tabl. 9.
629. KARCZEWSKA Teresa: Monety i medale polskie. Toruń 1958 Muzeum w Toruniu k. nlb. 2.
630. WYSTAWA grafiki Styczeń – marzec 1958. [Katalog] Wstęp: Jerzy Hoppen, Ludomir Ślędziński, Michał Reicher. Toruń 1958 CBWA, Muzeum w Toruniu k. nlb. 12, tabl. 4.
631. L'HOTEL DE VILLE A TORUŃ. Toruń 1963 Muzeum w Toruniu k. nlb. 4.
632. MAKOWIECKA Hanna: Młoda grafika województwa bydgoskiego. Toruń 1964 Muzeum w Toruniu k. nlb. 3, ilustr.
633. REMER Jerzy: Muzeum w Toruniu. Informator. Toruń 1964 Muzeum w Toruniu ss. 89, k. nlb. 4, tabl. 73, plany 4.
- MUZEUM W TORUNIU. Dział etnograficzny. Zob. Muzeum Etnograficzne w Toruniu.
634. ROCZNIK Muzeum w Toruniu. Red.: Jerzy Remer. Toruń. Z. 1: 1962 ss. 73, ilustr.; z. 2: 1962 ss. 199, ilustr.; z. 3: 1963 ss. 271, ilustr., tabl. 1; z. 4: 1964 ss. 150, ilustr.: streszcz. w jęz.: franc., niem., ros.

Muzeum Etnograficzne w Toruniu

635. ZNAMIEROWSKA-PRÜFFEROWA Maria: Ochrona zabytków kultury ludowej. Poradnik terenowy. Warszawa – Toruń 1947 Centralny Instytut Kultury, Muzeum Miejskie w Toruniu – dział etnograficzny ss. 48, ilustr.
636. ZNAMIEROWSKA-PRÜFFEROWA Maria: Rola Muzeum Etnograficznego i Skansenu w Toruniu. Toruń 1959 Muzeum Etnograficzne ss. 27, ilustr. tabl. 7.
637. LANGE Roderyk: Taniec ludowy w pracach Muzeum Etnograficznego w Toruniu. Metoda pracy i kwestionariusz. Red. i wstęp: Maria Znamierowska-Prüfferowa. Toruń 1960 Muzeum Etnograficzne ss. 56, ilustr., Sum.
638. MUZEUM ETNOGRAFICZNE W TORUNIU. Red. Maria Znamierowska-Prüfferowa. Toruń 1960 Muzeum

- Etnograficzne ss. 111, ilustr. [Toż w jęz.: ang., franc., ros.]
638. FRYCZOWA Maria: Tradycyjne budownictwo ludowe Kujaw. Przedm.: M[aria] Znamierowska-Prüffcerowa. Toruń 1961 Muzeum Etnograficzne ss. 139, tabl. 34, mapa 1.
640. SKŁODOWSKA-ANTONOWICZ Kalina: Łowicz-two ludowe na tle zbiorów Muzeum Etnograficznego w Toruniu. Toruń 1961 MKiS, Muzeum Etnograficzne ss. 49, tabl. 7.
641. KONKURS ludoznawczy. Toruń 1963 Muzeum Etnograficzne, składanka.

WAŁBRZYCH

Muzeum w Wałbrzychu

SAGAN Eufrozyna: Muzeum w Wałbrzychu. Wrocław 1959. Zob. Muzeum Śląskie we Wrocławiu poz. 937.

WARSZAWA

Muzeum Narodowe

642. KATALOG wystawy „Lata wojny w obrazach i rysunkach”. Warszawa 1945 Muzeum Narodowe k. nlb. 2.
643. WARSZAWA OSKARŻA. Przewodnik po wystawie urządzonej przez Biuro Odbudowy Stolicy wspólnie z Muzeum Narodowym w Warszawie. Maj — czerwiec 1945. Warszawa [1945] MKiS, Min. Odbudowy Kraju, Muzeum Narodowe ss. 24 [toż w jęz. ang., franc., ros.].
644. WYSTAWA „Ruiny Warszawy, rysunki, akwarele, Październik 1945. Warszawa 1945 Muzeum Narodowe ss. 4, powiel.
645. WYSTAWA „Zbrodnie niemieckie w Polsce (1939—1945)”. Warszawa 1945 Muzeum Narodowe ss. 65, tabl. 10.
646. CYPRIAN NORWID. Wystawa w 125 rocznicę urodzin. Katalog. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe ss. 130, tabl. 12.
647. CYPRIAN NORWID. Wystawa w 125 rocznicę urodzin. Przewodnik. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe ss. 42.
648. FRANCASTEL Pierre: Współczesne malarstwo francuskie. La peinture française contemporaine. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe k. nlb. 2.
649. FRANCASTEL Pierre: Współczesne rysunki francuskie. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe k. nlb. 2. [tekst również w jęz. franc.].
650. GOMULICKI W. Juliusz, Borowy Waclaw, Sienkiewicz Jerzy: Pamięci Cypriana Norwida. Muzeum Narodowe w Warszawie w 125 rocznicę urodzin poety. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe ss. 176, tabl. 3.
651. POKAZ obrazów i dzieł sztuki ze zbiorów Potockich zabezpieczonych przez władze bezpieczeństwa przed wywiezieniem za granicę. Warszawa 1946 „Książka” ss. 54, Muzeum Narodowe.
652. WSPÓŁCZESNE MALARSTWO ANGIELSKIE. Wystawa zorganizowana przez British Council. Obrazy ze zbiorów Tate Gallery. Przedm.: M. Rotenskin. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe ss. 28, tabl. 24.
653. WYSTAWA grafiki, akwrel i rysunków artystów Związku Radzieckiego. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe ss. 24, tabl. 7.
654. WYSTAWA prac Marka Żuławskiego. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe ss. 4.
655. WYSTAWA współczesnej sztuki włoskiej. Katalog. Kwiecień 1946. Wstęp: Antonello Trombadori. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe ss. 31.
656. WYSTAWA „Zbrodnie niemieckie w Polsce”. Czerwiec 1946. Wstęp: Ludwik Rajewski. Warszawa 1946 Muzeum Narodowe ss. 65, tabl. 10, bibliogr. [tekst również w jęz. franc.].
657. BIAŁOSTOCKI Jan: Sztuka gotycka w Muzeum Narodowym w Warszawie. [Warszawa] 1947 Muzeum Narodowe ss. 10, tabl. 2.
658. FRANCISCO GOYA Y LUCIENTES „Caprichos”. Cykl 80 rycin. Wystawa z okazji 200-lecia urodzin artysty. 17 marzec — 17 kwiecień 1947. Wstęp: Michał Walicki. [Warszawa] 1947 Muzeum Narodowe ss. 18.
659. OSIEMSETLECIE MOSKWY. Stolica ZSRR w fotografii. Wystawa w Muzeum Narodowym w Warszawie 20. IX — 15. X. 1947. Warszawa 1947 Muzeum Narodowe ss. 20.
660. PIERWSZY Salon Związku Polskich Artystów Plastyków okręgu warszawskiego w Muzeum Narodowym w Warszawie. 14. IV — 4. V. 1947. [Warszawa 1947] Muzeum Narodowe ss. 24, tabl. 12.
661. [PIĘĆDZIESIĄT] 50 lat filmu francuskiego. Wystawa 19. V. — 15. VI. 1947. Wstęp: Jerzy Toeplitz. [Warszawa 1947] Muzeum Narodowe ss. 30, ilustr.
662. STRASZEWSKA J[ulia], Ruszczyćówna J[anina], Charzyńska M[aria]: Cykl obrazów „Dzieje cywilizacji w Polsce Jana Matejki”. Wystawa objazdowa Muzeum Narodowego w Warszawie. 22 czerwca — 26 listopada 1947. Katalog. Warszawa 1947 Muzeum Narodowe ss. 27. Wyd. 3 poszerz. i uzup.: 1948.
663. SUCHODOLSKA Maria: Warszawa 1945 w rysunkach Tadeusza Kulisiewicza. Wystawa w Muzeum Narodowym w Warszawie. Katalog. Marzec 1947. Warszawa 1947 Czytelnik ss. 14, Muzeum Narodowe.
664. URBANISTYKA I ARCHITEKTURA SZWAJCARSKA. Wystawa w Muzeum Narodowym w Warszawie. 13 październik — 2 listopad 1947. Katalog. Wstęp: J[uliusz] Żakowski. [Warszawa 1947] Muzeum Narodowe ss. 8.
665. WSPÓŁCZESNA GRAFIKA ANGIELSKA. Wystawa zorganizowana przez British Council. Wstęp: James Laver. Warszawa 1947 Muzeum Narodowe ss. 27, tabl. 8.
666. WSPÓŁCZESNA GRAFIKA CZECHOSŁOWACKA. Wystawa w Muzeum Narodowym w Warszawie. Warszawa 1947 Muzeum Narodowe ss. 27, tabl. 8.
667. BELGIJSKA GRAFIKA WSPÓŁCZESNA. Wystawa w Muzeum Narodowym w Warszawie. Listopad — grudzień 1948. Katalog. Wstęp: L[ouis] Lebeer. Przedm.: M[aria] Mrozińska. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 31, tabl. 8.
668. BERNHARD Maria: Sztuka starożytna. Wystawa objazdowa. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 15.
669. CZECHOSŁOWACKA URBANISTYKA i budowa osiedli. Przewodnik po wystawie Muzeum Narodowego. Wstęp: J. Sedivy. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 16, tabl. 3.
670. FLUKOWSKA Maria: Jubileuszowa wystawa prac Xawerego Dunikowskiego (1898—1948). Grudzień 1948 — styczeń 1949. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 23, tabl. 24 [toż w jęz. franc., tłum.: Jean Bouvilly].
671. MOISY Pierre: Współcześni malarze francuscy oraz ceramika Pabla Picasso ofiarowana przez autora Muzeum Narodowemu w Warszawie. Katalog. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 1, tabl. 8.
672. SIENKIEWICZ Jerzy, Ruszczyćówna Janina: Malarze polscy połowy XIX wieku. Katalog. Wystawa objazdowa zorganizowana w stulecie Wiosny Ludów. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 46, tabl. 8.

673. SUCHODOLSKA M[aria], Mrozińska M[aria], Rothertova Z[ofia]: Stanisław Ostoja Chrostowski. Katalog wydany z okazji wystawy pośmiertnej zorganizowanej przez Muzeum Narodowe w Warszawie. Kwiecień – maj 1948. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 166, tabl. 45.
674. SZTUKA NARODÓW JUGOSŁAWII XIX i XX wieku. Marzec 1948. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 53, tabl. 6.
675. WEGNER Jan: Arkadia. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 74, tabl. 38, plan 1.
676. WEGNER Jan: Nieborów. Warszawa 1948 Muzeum Narodowe ss. 74, tabl. 39.
677. ARCHITEKTURA NARODÓW ZSRR. Wystawa w Muzeum Narodowym. Kwiecień 1949. Warszawa 1949 „Książka i Wiedza” ss. 31, Muzeum Narodowe.
678. BERNHARD Maria Ludwika: Terrakoty greckie. Warszawa 1949 Muzeum Narodowe – Zbiory Sztuki Starożytnej ss. 3, ilustr.
679. BERNHARD Maria Ludwika: Wazy greckie. Warszawa 1949 Muzeum Narodowe – Zbiory Sztuki Starożytnej ss. 3, ilustr.
680. GOMULICKI Leon, Toporowski Marian: Aleksander Puszkina. Przewodnik po wystawie jubileuszowej. Warszawa 1949 Muzeum Narodowe w Warszawie ... Muzeum Wielkopolskie w Poznaniu ss. 46, tabl. 16. Komitet Uczczenia 150 Rocznicy Urodzin Aleksandra Puszkina 1799–1949.
681. KRZYŻANOWSKI Julian: Adam Mickiewicz. Przewodnik po wystawie jubileuszowej. Warszawa 1949 Muzeum Narodowe w Warszawie ... Muzeum Wielkopolskie w Poznaniu ss. 47, tabl. 16. Ogólnopolski Komitet Obchodu 150-lecia Urodzin Adama Mickiewicza 1798–1948.
682. KUKULSKI Leszek: Aleksander Puszkina. Katalog wystawy jubileuszowej. Wstęp: Marian Toporowski. Warszawa 1949 Muzeum Narodowe w Warszawie ... Muzeum Wielkopolskie w Poznaniu ss. 53. Ogólnopolski Komitet Uczczenia 150 Rocznicy Urodzin Aleksandra Puszkina 1799–1949.
683. LORENTZ Stanisław: Canada refuse to return polish cultural treasures. Warsaw [1949] Muzeum Narodowe ss. 85 [toż w jęz. franc.].
684. MICHAŁOWSKI Kazimierz: Zbiory sztuki starożytnej. Przewodnik. Warszawa 1949 Muzeum Narodowe ss. 95.
685. SEMKOWICZ Aleksander: Adam Mickiewicz. Katalog wystawy jubileuszowej. [Warszawa 1949] Muzeum Narodowe w Warszawie ... Muzeum Wielkopolskie w Poznaniu ss. 238. Ogólnopolski Komitet Obchodu 150-lecia Urodzin Adama Mickiewicza 1798–1948.
686. WEGNER Jan: Józef Chelmoński 1849–1914. Warszawa 1949 Muzeum Narodowe ss. 19, tabl. 6.
687. BIŁEK-MICHAŁEK Janina: Realiści holenderscy XVII wieku. Przewodnik po wystawie terenowej. Cieplice 1950 Muzeum Narodowe ss. 22, tabl. 3.
688. WYSTAWA SZTUKI FIŃSKIEJ. Styczeń 1950. Warszawa 1950 Muzeum Narodowe ss. 21, tabl. 6.
689. ANDRZEJEWSKI Tadeusz: Księga umarłych piastunki Kai. Papirus ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie nr 21884. Warszawa 1951 Muzeum Narodowe ss. 96, tabl. 42, mapa 1.
690. BIAŁOSTOCKI Jan: Krajobrazy flamandzkie epoki manieryzmu. Katalog. Warszawa 1951 „Prasa” ss. 41, tabl. 36, Muzeum Narodowe.
691. JAKIMOWICZ A[ndrzej], POREBSKI M[ieczysław]: Wystawa jubileuszowa Aleksandra Gierymskiego 1850–1901. Czerwiec – lipiec 1951. Przewodnik po wystawie. Przedm.: [Juliusz] Starzyński. [Warszawa 1951] Muzeum Narodowe ss. 32, tabl. 10.
692. SZEMIOTHOWA Anna: Numizmatyka starożytna. Katalog wystawy stałej. Warszawa 1951 Muzeum Narodowe ss. 223, tabl. 9, mapa 1.
693. SZEMIOTHOWA ANNA: Numizmatyka starożytna. Warszawa 1951 Muzeum Narodowe k. nlb. 6.
694. WYSTAWA obrazów wywiezionych przez hitlerowców z galerii wilanowskiej, uratowanych przez Armię Radziecką i zwróconych Polsce. Wstęp: Stanisław Lorentz. Warszawa 1951 Muzeum Narodowe ss. 15, tabl. 16.
695. WYSTAWA SZTUKI WĘGERSKIEJ. Malarstwo, grafika, rzeźba. Warszawa 1951 Muzeum Narodowe ss. 31, tabl. 11. Komitet Współpracy Kulturalnej z Zagranicą.
696. FILARSKA Barbara: Szkła starożytne. Katalog naczyń. Warszawa 1952 Muzeum Narodowe ss. VII, 254, tabl. 52.
697. FILARSKA Barbara: Szkła starożytne. Warszawa 1952 Muzeum Narodowe – Zbiory Sztuki Starożytnej k. nlb. 3, ilustr.
698. SADURSKA Anna: Inskrypcje starożytne. Warszawa 1952 Muzeum Narodowe – Zbiory Sztuki Starożytnej ss. 5, ilustr.
699. ORODZENIE W POLSCE. Przewodnik po wystawie w Muzeum Narodowym w Warszawie 1953–1954. [Warszawa 1953] „Sztuka” ss. 125, tabl. 64, Muzeum Narodowe.
700. BIAŁOSTOCKI J[an], Chudzikowski A[ndrzej] i inni: Galeria Malarstwa Obcego. Malarstwo niderlandzkie, niemieckie, flamandzkie i holenderskie XV, XVI i XVII wieku. Warszawa 1954 „Sztuka” ss. 136, tabl. 64, Muzeum Narodowe, Wyd. 2: 1964 ss. 181, tabl. 48.
701. CHUDZIKOWSKI Andrzej: Holenderska i flamandzka martwa natura. Warszawa 1954 „Sztuka” ss. 86, tabl. 57, Muzeum Narodowe
702. FIJAŁKOWSKI Wojciech: Wilanów. Pałac i ogród. Warszawa 1954 „Sztuka” ss. 41, tabl. 37. Muzeum Narodowe.
703. NARODOWA GALERIA SZTUKI POLSKIEJ. Warszawa 1954 „Sztuka” 28 składanek, Muzeum Narodowe.
704. RUSZCZYCÓWNA Janina: Galeria malarstwa rosyjskiego. Dział rzeźby oprac. Dariusz Kaczmarzyk, Warszawa 1954 „Sztuka” ss. 85, tabl. 60, Muzeum Narodowe.
705. SROCYŃSKA K[rystyna], Zanoziński J[erzy], Jakimowicz I[rena]: Narodowa Galeria Sztuki Polskiej. Warszawa 1954 „Sztuka”, Muzeum Narodowe, składanka.
706. WEGNER Jan: Nieborów. Wstęp: Stanisław Lorentz. Warszawa 1954 „Sztuka” ss. 172, tabl. 104, Muzeum Narodowe.
707. BERNHARD Maria Ludwika: Lampki starożytne. Warszawa 1955 „Sztuka” ss. 384, tabl. 165, Muzeum Narodowe.
708. BIAŁOSTOCKI Jan: Galeria malarstwa obcego. [Cz.] 2. Malarstwo włoskie, hiszpańskie, francuskie XV, XVI, XVII, XVIII wieku. Malarstwo francuskie oprac. Benedykt Tyszkiewicz. Warszawa 1955 „Sztuka” ss. 110, tabl. 60, Muzeum Narodowe.
709. KWIATKOWSKI Kazimierz: „La Dame à l'hermine” de Leonardo da Vinci. Étude technologique. Traduction du polonais par Zygmunt Glinka. Wrocław 1955 „Osso-lineum” ss. 63, tabl. obj. liczbowaniem, Musée National de Varsovie.
710. MICHAŁKOWA Janina: Holenderskie i flamandzkie malarstwo rodzajowe XVII w. Warszawa 1955 „Sztuka” ss. 112, tabl. 76, Muzeum Narodowe.

711. MICHAŁOWSKI Kazimierz: „Sztuka starożytna. [Przewodnik po wystawie.] Warszawa 1955 „Sztuka” ss. 269, tabl. 1, Muzeum Narodowe.
712. Z EPOKI ROMANTYZMU. Wystawa akwarel, rysunków i grafiki. Praca zbiorowa pod red. Marii Mrozińskiej i Marii Suchodolskiej. Warszawa 1955 Muzeum Narodowe ss. 92, powiel. Materiały dyskusyjne Komisji Naukowej Obchodu Roku Mickiewicza PAN, Sekcja Historii Sztuki.
713. ADHÉMAR Hélène: Malarstwo francuskie od Davida do Cézanne’a 15 czerwca 31 – lipca 1956. Wstęp: Germain Bazin. Warszawa 1956 „Sztuka” ss. 119, tabl. 89, Muzeum Narodowe [tytuł również w jęz. franc.].
714. ANDRZEJEWSKI Tadeusz: Papirusy egipskie. Warszawa 1956 Muzeum Narodowe – Galeria Sztuki Starożytnej ss. 5, ilustr.
715. BERNHARD Maria Ludwika: Ubiory starożytnej Grecji, Warszawa 1956 Muzeum Narodowe – Galeria Sztuki Starożytnej k. nlb. 3 ilustr.
716. BIAŁOSTOCKI Jan [i inni]: Rembrandt i jego krąg. 15 marca – 30 kwietnia 1956. Wstęp: Michał Walicki. Warszawa 1956 „Sztuka” ss. 136, tabl. 69, Muzeum Narodowe.
717. BIAŁOSTOCKI Jan: Wystawa malarstwa włoskiego w zbiorach polskich XVII–XVIII w. Warszawa 15 kwietnia – 31 maja 1956. Wstęp: Juliusz Starzyński. Warszawa 1956 „Sztuka” ss. 136, tabl. 114, Muzeum Narodowe.
718. REMBRANDT I JEGO KRĄG. Rysunki, grafika. 15 marca – 30 kwietnia 1956. Wstępy: Maria Mrozińska, Stanisława Sawicka. Warszawa 1956 „Sztuka” ss. 126, tabl. 72, Muzeum Narodowe.
719. VALCANOVER Francesco: Portret wenecki od Tycjana do Tiepola. Katalog 15 IV – 30 V 1956. Przedm.: Giuseppe Fiocco. Tłum. z włoskiego: Jan Białostocki, Stefan Kozakiewicz i Ryszard Landau. Warszawa 1956 „Sztuka” ss. 137, tabl. 68, Muzeum Narodowe.
720. WYSTAWA FRANCUSKICH RYSUNKÓW, grafiki i miniatury w. XIX – pocz. w XX. Katalog. Wstęp: Maria Mrozińska. Warszawa 1956 „Sztuka” ss. 118, tabl. 50, Muzeum Narodowe [tytuł również w jęz. franc.].
721. ORŁOWSKI ALEKSANDER (1777–1832). Grudzień 1957 – luty 1958. Wystawa dzieł ze zbiorów radzieckich i polskich. Oprac. zbiorowe. Wstępy: E[st] N[ikola-jewna] Acarkina, Maria Suchodolska. Bibliogr. Stanisław Brzostowski. Warszawa 1957 „Arkady” ss. 309, tabl. 80, Muzeum Narodowe w Krakowie.
722. BERNHARD Maria Ludwika: Katalog wystawy zabytków z wykopalisk w Mirmeki w r. 1956. Warszawa 1957 Muzeum Narodowe ss. VII, 84.
723. CIĘŻKOWSKA-MARCINIAK Wanda: Jak ważono w starożytnej Grecji. Warszawa 1957 Muzeum Narodowe – Galeria Sztuki Starożytnej k. nlb. 3. ilustr.
724. LEBIEDIEW P., Dubrowicka N. i inni: Malarstwo rosyjskie XIV–XX w. 27 maja – 15 lipca 1957. Warszawa 1957 „Sztuka” ss. 81, tabl. 83, Muzeum Narodowe.
725. RUSZCZYC Barbara: Mastaba Izi. Warszawa 1957 Muzeum Narodowe k. nlb. 3, ilustr.
726. WEGNER Jan: Nieborów. Warszawa 1957 „Sztuka” ss. 24, tabl. 40, Nieborów – Oddz. Muzeum Narodowego w Warszawie.
727. CHUDZIKOWSKI Andrzej: Krajobraz holenderski XVII wieku. Katalog Październik – listopad 1958. Współprac. Janina Michałkowa. Wstęp: J. N. van Wessem. Obrazy z Muzeum Narodowego w Poznaniu oprac. Anna Dobrzycka. [Warszawa 1958] Muzeum Narodowe ss. 112, tabl. 113.
728. HOURS Madeleine, Bazin Germain: Rembrandt. Badania fotograficzne i radiograficzne w laboratorium Muzeum Luwru. Warszawa 1958 Muzeum Narodowe ss. 19.
729. JAKIMOWICZ Irena, ROGOYSKA Maria, PIPREK Halina: Konstanty Brandel. Katalog wystawy grafiki i malarstwa. Czerwiec – lipiec 1958. Wstęp: Władysława Jaworska. Warszawa 1958 Muzeum Narodowe ss. 23, tabl. 4.
730. KWIATKOWSKI Kazimierz przy współudziale Aleksandry Czarneckiej: Radiografia i fotografia obrazów Rembrandta. Katalog wystawy. Warszawa 1958 Muzeum Narodowe ss. 11.
731. XAWERY DUNIKOWSKI. Wystawa rzeźby i malarstwa z lat 1956–1957. Warszawa III – IV 1958. Układ: M[aria] Rogoyska. Warszawa [1958] Muzeum Narodowe PIS k. nlb. 12, tabl. 16.
732. ANDRZEJEWSKI Tadeusz: Z egipskich wyobrażeń o życiu pozagrobowym. Warszawa 1959 Muzeum Narodowe – Galeria Sztuki Starożytnej ss. 5, ilustr.
733. BERNHARD Maria Ludwika: Pamiętnik wystawy zabytków z wykopalisk w Mirmeki w 1957 r. Warszawa 1949 Muzeum Narodowe ss. 151, tabl. 8.
734. EDVARD MUNCH. Malarstwo i grafika. Listopad – grudzień 1959. Występy: Stanisław Lorentz, Johan H. Langaard, Juliusz Starzyński. Warszawa 1959 Muzeum Narodowe ss. 24, tabl. 73.
735. JAKIMOWICZ Irena: Od Młodej Polski do naszych dni. Rysunki i studia malarskie. Katalog wystawy. Luty – kwiecień 1959. Wstęp: Juliusz Starzyński. Warszawa 1959 Muzeum Narodowe – Galeria Sztuki Współczesnej ss. 63, tabl. 56 [toż w jęz. franc.].
736. MALARSTWO FRANCUSKIE OD GAUGUINA DO DNIA DZISIEJSZEGO. 30 IV – 31 V 1959. Przedm.: Jean Cassou. Warszawa 1959 Muzeum Narodowe ss. 38, tabl. 117.
- SROCZYŃSKA Krystyna: Jan Antoni Blank. Olsztyn 1959. Zob. Muzeum Mazurskie w Olsztynie poz. 451.
737. SROCZYŃSKA Krystyna. Wybitni malarze polscy XIX w. Przewodnik po wystawie na zamku w Lidz barku. [Warszawa 1959] Muzeum Narodowe ss. 25, tabl. 16; [ditto] w Muzeum w Zabrzu, 1959–1960; w Muzeum w Radomiu, kwiecień – czerwiec 1961; w Muzeum Okręgowym w Zielonej Górze, lipiec – październik 1961.
738. STARZYŃSKI Juliusz, Jakimowicz Irena: 1. Wystawa Od Młodej Polski do naszych dni; 2. Pokaz obrazów i rzeźb w. w Warszawie [Warszawa 1959 Muzeum Narodowe] ss. 46, tabl. 8.
739. SUCHODOLSKA Maria: Polish graphic art. 1880–1940. Warszawa 1959 National Museum in Warsaw, Polish Cultural Institute in London ss. 18, tab. 5.
740. WYSTAWA PLASTYKI WĘGERSKIEJ. Listopad 1959. Warszawa 1959 Muzeum Narodowe ss. 23, tabl. 24.
741. BERNHARD Maria Ludwika: Sztuka starożytna z Muzeum Luwru. Przedm.: Kazimierz Michałowski. Warszawa 1960 Muzeum Narodowe – Galeria Sztuki Starożytnej ss. 57, tabl. 40.
742. BIAŁOSTOCKI Jan: Malarstwo niderlandzkie w zbiorach polskich 1450–1550. Wystawa. Katalog. Maj 1960. Przedm.: Stanisław Lorentz. Warszawa 1960 Muzeum Narodowe ss. 125, tabl. 96, bibliogr. [Aneks:] Kwiatkowski Kazimierz: Tryptyk Hansa Memlinga „Sąd Ostateczny” w świetle zagadnień warsztatowych ss. 16 [tekst również w jęz. franc.].

743. GALERIA SZTUKI POLSKIEJ [Z. 1.] Dobrzeński Tadeusz: Malarstwo cechowe w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie. Wstęp: Stanisław Lorentz. Warszawa 1960 „Arkady” ss. 15, tabl. 12, Muzeum Narodowe.
744. GAŚSOWSKA Barbara: Zabawki greckie i rzymskie. Warszawa 1960 Muzeum Narodowe — Galeria Sztuki Starożytnej ss. 7, ilustr.
745. HIMNER Irena: Figurki Uszebti. Warszawa 1960 Muzeum Narodowe — Galeria Sztuki Starożytnej ss. 3, ilustr.
746. POLSKA GRAFIKA WSPÓŁCZESNA 1900—1960. Katalog. Wrzesień — październik 1960. Praca zbiorowa pod. red. Ireny Jakimowicz. Warszawa 1960 Muzeum Narodowe ss. 69, tabl. 32 [tytuł i tekst również w jęz. franc.].
747. ROGOYSKA Maria, SUCHODOLSKA Maria, GEBETHNER Stanisław, PIPREK Halina, OBIDZIŃSKA Janina: Henryk Grunwald 1904 — 1958. Rysunek, grafika, malarstwo, złotnictwo. Pamiętnik wystawy. Marzec — kwiecień 1960. Warszawa 1960 Muzeum Narodowe ss. 113, tabl. 72.
748. [SIEDEMDZIESIĄT] 70 lat malarstwa holenderskiego. Katalog wystawy. Kwiecień — maj 1960. Wstęp: H. L. C. Jaffè. [Warszawa] 1960 Muzeum Narodowe ss. 13, tabl. 48.
749. TADEUSZ MAKOWSKI (1882—1932) — malarstwo, rysunki, grafika. Katalog oprac.: malarstwo: Władysława Jaworska; rysunki i grafika: Irena Jakimowicz przy współpracy Marii Kaczanowskiej i Hanny Wernik. Warszawa 1960 „Arkady” ss. 234, tabl. 48, Muzeum Narodowe.
750. WEGNER Jan: Pamięci Marii Konopnickiej w 50 rocznicę śmierci. [Łowicz 1960] Muzeum Narodowe w Warszawie — Oddz. w Nieborowie i Arkadii k. nlb. 2.
751. WEGNER Jan: Przewodnik po Nieborowie. [Warszawa] 1960 Muzeum Narodowe ss. 30.
752. ZANOZIŃSKI Jerzy, Rogoyska Maria i inni: Malarstwo polskie od połowy XVIII wieku do dnia dzisiejszego. Pokaz czasowy czerwiec — październik 1960. Warszawa 1960 Muzeum Narodowe ss. 21, tabl. 48 [toż w jęz. franc.].
753. GALERIA SZTUKI POLSKIEJ. Z. 2 Ruszczyk Janina, Sroczyńska Krystyna: Malarstwo polskie od 2 połowy w. XVIII do końca XIX w. Warszawa 1961 „Arkady” ss. 19, tabl. 12, Muzeum Narodowe.
754. KOŁOSZYŃSKA Irena: Wystawa malarstwa rosyjskiego od XVIII do pocz. XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie. Warszawa 1961 Muzeum Narodowe, składanka, ilustr.
755. POKAZ WSPÓŁCZESNEJ SZTUKI MEKSYKAŃSKIEJ ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie. Malarstwo, grafika. Czerwiec — lipiec 1961. [Warszawa 1961] Muzeum Narodowe k. nlb. 4.
756. PRZEWODNIK po Łazienkach. Oprac. zbiorowe pod. red. Marka Kwiatkowskiego. Wstęp: Stanisław Lorentz. [Warszawa 1961] Muzeum Narodowe ss. 56, tabl. 6, plany 2.
757. RUDLOFF — HILLE Gertruda: Portret niemiecki 1500—1800. Wystawa zorganizowana przez komisję im. Łukasza Cranacha przy Ministerstwie Kultury NRD. Katalog. Październik 1961. Warszawa 1961 Muzeum Narodowe ss. 155, tabl. 80.
758. RZEŻBY, pomniki, malarstwo Xawerego Dunikowskiego 1956—1961. Listopad — grudzień 1961. Wstęp: Stefan Flukowski. [Warszawa] 1961 Muzeum Narodowe ss. 20, tabl. 32.
759. SKARBY SZTUKI MEKSYKAŃSKIEJ od czasów prekolumbijskich do naszych dni. Czerwiec — lipiec 1961. Wstęp: Fernando Gamboa. Tłum.: Kazimierz Zawadowski i Lija Skalska. [Warszawa 1961] Muzeum Narodowe ss. 185, tabl. 96.
760. SKARBY WAWELSKIE w Muzeum Narodowym w Warszawie. [Warszawa 1961] Muzeum Narodowe k. nlb. 2.
761. SUCHODOLSKA Maria, Jakimowicz Irena, Jaworska Jadwiga: Rysunki z kolekcji J. I. Kraszewskiego w Muzeum Narodowym w Warszawie. Warszawa 1961 „WAF” ss. 251, tabl. 71, Muzeum Narodowe.
762. W KRĘGU REMBRANDTOWSKIEJ TRADYCJI. Rysunki i grafika. Oprac. zbiorowe. Red. Irena Jakimowicz. Warszawa 1961 Muzeum Narodowe ss. 121, tabl. 24 [Tytuł i treść również w jęz. franc.].
763. WEGNER Jan: Nieborów [Warszawa] 1961 National Museum of Warsaw ss. 22, ilustr. [toż w jęz. ros.].
764. ZANOZIŃSKI Jerzy: Galeria rzeźby polskiej XX wieku w oranżerii wilanowskiej. [Warszawa 1961], składanka, ilustr.
765. BOUCHOT-SAUPIQUE Jacqueline, CASSOU Jean: Francuskie rysunki XVII—XX w. i tkaniny. Katalog. Marzec — kwiecień 1962. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe ss. 86, tabl. 30.
766. FIJAŁKOWSKI Wojciech: Wilanów i zespół pałacowo-ogrodowy. Cz. I Warszawa 1962 Muzeum Narodowe ss. 101, ilustr.
767. FILARSKA Barbara: Szkła starożytne, starożytne ozdoby i elementy dekoracji w szkłe. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe ss. 117, tabl. 41.
GRADOWSKA Anna: Olga Boznańska. Olsztyn 1962. Zob. Muzeum Mazurskie w Olsztynie poz. 456.
KOPYDŁOWSKI Bogusław, Stopczyk Stanisław: Jak rozpoznawać style? Wrocław 1962. Zob. Muzeum Śląskie we Wrocławiu poz. 952
768. MALARSTWO POLSKIE OD XVI DO POCZĄTKU XX WIEKU. Katalog. Oprac. zbiorowe. Red. Stefan Kozakiewicz przy współpr. Krystyny Sroczyńskiej i Joanny Miłobędzkiej. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe ss. 193, ilustr.
769. NOWOCZESNE MALARSTWO KANADYJSKIE. Wstęp: I. Russel Harper. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe ss. 22, tabl. 16.
770. RODZIEWICZ Elżbieta: Starożytne gry w kości. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe — Galeria Sztuki Starożytnej ss. 6, ilustr.
ROGOYSKA Maria: Tadeusz Makowski. Olsztyn 1962. Zob. Muzeum Mazurskie w Olsztynie poz. 459
SKALSKA Lija: Konrad Krzyżanowski. Olsztyn 1962. Zob. Muzeum Mazurskie w Olsztynie poz. 460
771. SZTUKA WARSZAWSKA OD ŚREDNIOWIECZA DO POŁOWY XX WIEKU. Katalog wystawy jubileuszowej zorganizowanej w stulecie powstania Muzeum 1862—1962. Maj — wrzesień 1962. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe. Cz. 1: Od średniowiecza do baroku. Oprac.: Tadeusz Dobrzeński, Janina Ruszczyćówna i inni. Wstęp: Stanisław Lorentz ss. LI, 122, tabl. 40. Cz. 2: Od wieku oświecenia do połowy XX wieku. Oprac. zbiorowe pod red. Stefana Kozakiewicza ss. LXX, 627, tabl. 134.
772. SZTUKA ZŁOTNICZA STAROŻYTNEJ ITALII. Katalog wystawy przesłanej przez Rząd Republiki Włoskiej w stulecie Muzeum Narodowego w Warszawie 1862 — 1962. Maj — czerwiec 1962. Red. Stefan Kozakiewicz. Wstęp: Stanisław Lorentz. Przedm.: Amadeo Maiuri. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe ss. 189.

773. VINCENT VAN GOGH. Obrazy i rysunki. Wystawa dzieł ze zbiorów holenderskich. Katalog. Przedm.: Stanisław Lorentz. Wstęp: A. M. Hammacher. Jolanta Maurin-Białostocka: Van Gogh i tradycja; Jan Białostocki: Symbolika van Gogha. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe ss. 68, tabl. 64.
774. VOISÉ Irena, Paszkiewicz Janina: Pamiątki po królu Janie III Sobieskim w pałacu wilanowskim. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe ss. 13, ilustr.
775. WYSTAWA dla uczczenia XX rocznicy powstania PPR. Katalog. Oprac. zbiorowe pod red. I[reny] Jakimowicz. [Warszawa] 1962 Muzeum Narodowe ss. 29.
776. ZBIORY MUZEUM NARODOWEGO W WARSZAWIE. Informator. Red. Jan Białostocki. Przedm.: Stanisław Lorentz. Warszawa 1962 Muzeum Narodowe ss. 86, tabl. 176 [toż w jęz.: ang., franc., ros., 1963].
777. BRONISŁAW WOJCIECH LINKE 1906–1962. Katalog. Oprac. zbiorowe pod red. Ireny Jakimowicz. Warszawa 1963 Muzeum Narodowe ss. 149, tabl. 73 [tekst również w jęz.: franc., ros.].
778. CHMIELIŃSKA Maria: Życie i działalność Anieli Chmielińskiej, twórczyni Muzeum Etnograficznego Ziemi Łowickiej. Warszawa 1963 Muzeum Narodowe ss. 93, tabl. 22.
779. ÉTUDES SUR L'ART ANTIQUE. Avant-propos: Kazimierz Michałowski. Varsovie 1963 Muzeum Narodowe ss. 73, ilustr.
LEON WYCZÓŁKOWSKI (1852–1936). Lublin 1963. Zob. Muzeum w Lublinie poz. 368.
780. THE NATIONAL MUSEUM IN WARSAW. Handbook of the collections. Red. Jan Białostocki. Wstęp: Stanisław Lorentz. Tłum. Maria Rogoyska. Warszawa 1963 Muzeum Narodowe ss. 84, tabl. 174. [Toż w jęz. franc.: tłum. Janina Kasińska; ros.: tłum. Lija Skalska.]
781. RUSZCZYC Barbara: Egipskie naczynia kamiennie. Warszawa 1963 Muzeum Narodowe — Galeria Sztuki Starożytnej k. nłb. 2.
782. SZTUKA czasów Michała Anioła. Wystawa w czterechsetną rocznicę śmierci artysty. Katalog. Grudzień 1963 — marzec 1964. Oprac. zbiorowe. Przedm.: Stanisław Lorentz. Wstęp: Jan Białostocki. Warszawa 1963 Muzeum Narodowe ss. 200, w tym tabl. 80.
783. SZTUKA NA ZIEMI BUŁGARSKIEJ od czasów starożytnych do dnia dzisiejszego. Katalog wystawy. Maj — czerwiec 1963. Przedm.: Michaił Rajczew. Wstęp: Dimitry P. Dimitrow. Warszawa 1963 Muzeum Narodowe ss. 47, tabl. 28.
784. WEGNER Jan: Arkadia. Warszawa. 1963 Muzeum Narodowe ss. 29, ilustr. Rés., Rez.
785. BOŁDOK Sławomir: Zygmunt Waliszewski 1897–1936. Prace młodzieńcze. Warszawa 1964 Muzeum Narodowe ss. 20, tabl. 4.
786. CHUDZIKOWSKI Andrzej: Malarstwo austriackie, czeskie, niemieckie, węgierskie 1500–1800. Przedm.: Stanisław Lorentz, Wstęp: Jan Białostocki. Warszawa 1964 Muzeum Narodowe ss. 118., tabl. 110.
787. DREZNO I WARSZAWA W TWÓRCZOŚCI BERNARDA BELOTTA CANALETTA. Katalog. Wrzesień — listopad 1964. Wystawa zorganizowana wspólnie przez Państwowe Zbiory Sztuki w Dreźnie, Galerię Dawnych Mistrzów i Muzeum Narodowe w Warszawie. Wstępy: Tadeusz Galiński, Hans Bentzin, Max Seydewitz; Stanisław Lorentz: Bernardo Belotto na dworze Stanisława Augusta; Stefan Kozakiewicz: Twórczość Bernarda Belotta w okresie drezdeńskim i warszawskim; H. Menz: Sztafaż w obrazach Belotta. Warszawa 1964 Muzeum Narodowe ss. 243, w tym tabl. 131.
788. FERDYNAND RUSZCZYC 1870–1963. Katalog* Oprac. zbiorowe pod red. Janiny Ruszczycówny. Wstęp: Stanisław Lorentz. Warszawa 1964 Muzeum Narodowe ss. 164, tabl. 38.
FILARSKI Zbigniew: Sztuka Chin. Krosno 1964. Zob. Muzeum w Krośnie poz. 33.
789. GEBETHNER Stanisław i inni: Sztuka zdobnicza. Dary i nabytki 1945–1964. Katalog. Czerwiec — sierpień 1964. Warszawa 1964 Muzeum Narodowe ss. 130, tabl. 79.
790. KOZAKIEWICZ Stefan: Bernardo Belotto Canaletto. Wystawa zorganizowana wspólnie przez Państwowe Zbiory Sztuki w Dreźnie ... Przewodnik. 1964 — 1965. Warszawa 1964 Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Narodowe w Krakowie ss. 16
791. LILEYKO Jerzy: Le Palais de Lazienki à Varsovie. Varsovie 1964 Musée National de Varsovie ss. 33, ilustr. [toż w jęz. ros.].
792. LIPIŃSKA Jadwiga: Amulety egipskie. Warszawa 1960 Muzeum Narodowe — Galeria Sztuki Starożytnej k. nłb. 4, ilustr.
793. WEGNER Jan: Nieborów. Warszawa 1964 Muzeum Narodowe ss. 59, ilustr., plan 1 [toż w jęz. franc.].
794. WIDOKI ARCHITEKTONICZNE w malarstwie polskim 1780–1880. Katalog. Oprac. zbiorowe pod red. Krystyny Sroczyńskiej. Warszawa 1964 Muzeum Narodowe ss. 130, tabl. 76.
795. BULLETIN DE MUSÉE NATIONAL DE VARSOVIE. Red. Jan Białostocki. Vol. 1: 1960 nr 1/2 ss. 31, ilustr.; Vol. 2: 1961 nr 1–4 ss. 127, ilustr.; Vol. 3: 1962 nr 1–4 ss. 132, ilustr.; Vol. 4: 1963 nr 1–4 ss. 127, ilustr.; Vol. 5; 1964 nr 1–4 ss. 127 ilustr.
796. ROCZNIK MUZEUM NARODOWEGO W WARSZAWIE. Red.: Stanisław Lorentz, Kazimierz Michałowski. Warszawa PWN. [R. 1: 1938]: R. 2: 1957 ss. 777, ilustr., Rés., Rez.; R. 3: 1958 ss. 568, ilustr., és., Rez.; R. 4: 1959 ss. 280, ilustr., R. 5: 1960 ss. 410, ilustr., Rés., Rez.; R. 6: 1962 ss. 371, ilustr., Rés., Rez.; R. 7: 1963 ss. 260, ilustr., Rés., Rez.; R. 8: 1964 ss. 551, ilustr., Rés., Rez.

Muzeum Historyczne m. st. Warszawy

797. MUZEUM M.ST. WARSZAWY na Rynku Starego Miasta. [Warszawa] 1948 Muzeum Historyczne k. nłb. 6, tabl. 8, powiel.
798. BIELAWSKI Józef: Wystawa miniatury irańskiej. Maj 1956. Warszawa 1956 „Sztuka” ss. 51, Komitet Współpracy Kulturalnej z Zagranicą, Muzeum Historyczne.
799. TESSARO Irena: Warszawa w obrazach i rysunkach XIX wieku. Katalog zbiorów Muzeum Historycznego w Warszawie. Warszawa 1957 Muzeum Historyczne ss. 86, tabl. 16. Studia i materiały pod red. Janusza Durko.
800. WYSTAWA SZTUKI KOREAŃSKIEJ Republiki Ludowo-Demokratycznej. Październik — listopad 1957. Warszawa 1957 Muzeum Historyczne ss. 14.
801. BIBLIOGRAFIA Warszawy. Druki zwarte. Oprac. zbiorowe, Red. Janusz Durko. Wrocław 1958 Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. XXV, 699, Muzeum Historyczne.
802. SOKOŁOWSKA-ZALEWSKA Antonina: Warszawa w rysunkach Aleksandra Majerskiego. Warszawa 1958 Muzeum Historyczne, Związek Izb Rzemieślniczych ss. 61, ilustr. Biblioteka Tysiąclecia Rzemiosła Polskiego.
803. WARDZIŃSKA Krystyna: Dawne widoki Warszawy. Katalog rycin XVII–XIX w., wzorowanych na widoku

- Warszawy E. J. Dahlberga, Warszawa 1958 Muzeum Historyczne ss. 50, tabl. 40. Studia i materiały pod red. Janusza Durko.
804. WYSTAWA PRAC MALARSKICH ODONA MARFFY. Węgry. Grudzień 1958 — styczeń 1959.
• Wstęp: Tibor Csórba. Warszawa 1958 MKiS, Muzeum Historyczne ss. 13, tabl. 8.
805. DENKSTEIN Vladimír, Drobná Zarošlava: Wystawa „Rewolucyjny ruch husycki”. Listopad — grudzień 1959. Tłum. [z czeskiego] Antonin Mestan. [Warszawa 1959] Muzeum Historyczne, Muzeum Narodowe w Pradze ss. 29, tabl. 16.
806. KOCZOROWSKA-PIELIŃSKA Ewa: Warszawskie rzemiosło artystyczne i budowlane w XV w. Warszawa 1959 Muzeum Historyczne ss. 113, w tym tabl. 31. Związek Izb Rzemieślniczych. Biblioteka Rzemiosła Polskiego.
807. STRZEMBOSZ Tomasz: Tumult warszawski 1525 roku. Warszawa 1959 Muzeum Historyczne ss. 135, ilustr. Związek Izb Rzemieślniczych. Biblioteka Tysiąclecia Rzemiosła Polskiego.
808. WYSTAWA „WARSZAWA W SZTUCE WSPÓŁCZESNEJ” — malarstwo, grafika, rzeźba. Warszawa 1959 Wyd. Kult. PSRN, Muzeum Historyczne ss. 28, ilustr.
809. KOSIM Jan, Borecka Emilia, Tessaro Irena, Zalewska Antonina, Żurawski Władysław: Warszawa w latach 1795—1864. Katalog ekspozycji Muzeum Historycznego m.st. Warszawy. Warszawa 1960 Muzeum Historyczne ss. 252, tabl. 32. Studia i materiały pod red. Janusza Durko.
810. TYROWICZ Marian: Przewodnik po Muzeum Więźniów Polskich na Szpilbergu w Brnie. Warszawa 1960 Muzeum Historyczne ss. 70, tabl. 8 [toż w jęz.: czeskim, niem., ros.].
811. WYSTAWA MŁODEJ PLASTYKI WĘGIERSKIEJ. Warszawa 1960 Muzeum Historyczne k. nlb. 8, tabl. 6.
812. WYSTAWA W 130 ROCZNICĘ POWSTANIA LISTOPADOWEGO (ze zbiorów Gocla). Warszawa [1960] Muzeum Historyczne k. nlb. 3, tabl. 12.
813. HLEB-KOSZAŃSKA Helena: Joachim Lelewel. W stulecie zgonu. Grudzień 1961 — luty 1962. Warszawa 1961 Muzeum Historyczne, Biblioteka Narodowa, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie k. nlb. 3, tabl. 28.
814. KOCZOROWSKA-PIELIŃSKA Ewa, Szaniawska Wanda, Wyderko Teresa: Polskie zabytki cechowe. Archiwalia. Warszawa 1961 Muzeum Historyczne ss. 326, plan 1. Związek Izb Rzemieślniczych. Biblioteka Tysiąclecia Rzemiosła Polskiego.
815. BERDECKA A[nn]a, RUTKOWSKA [Janina], SZANIAWSKA W[anda]: Rozwój układu przestrzennego i zabudowy Warszawy w latach 1300—1655. Rekonstrukcja rozwoju przestrzennego i zabudowa Warszawy w XVI—XVII w. Warszawa 1962 Muzeum Historyczne, składanka.
816. DYBOWSKA Bożena, Lejko Krystyna: Tadeusz Cieślowski, Wystawa prac. Marzec — kwiecień 1962. Przedm.: Maria Grońska. Warszawa 1962 Muzeum Historyczne ss. 64, tabl. 43.
817. TESSARO-KOSIMOWA Irena, SUCHODOLSKA Maria, OBIDZIŃSKA Janina: Franciszek Kostrzewski. Katalog prac. Warszawa 1963 Muzeum Historyczne ss. 191. Studia i materiały pod red. Janusza Durko.
818. WYSTAWA W STULECIE POWSTANIA STYCZNIOWEGO 1864—1963. Warszawa [1963] Muzeum Historyczne, AGAD k. nlb. 15, ilustr.
819. BIBLIOGRAFIA WARSZAWY. Wydawnictwo ciągłe 1944—1954. Oprac. zbiorowe. Red. Janusz Durko. Wrocław — Warszawa — Kraków 1964 Zakład Narod. im. Ossolińskich ss. LXIII, ssp. 1822, Muzeum Historyczne.
820. DUNIN-WĄSOWICZ Krzysztof: Marcin Borelowski „Lelewel” blacharz — pułkownik powstania 1863 r. Warszawa 1964 Muzeum Historyczne ss. 199, mapa 1. Związek Izb Rzemieślniczych. Biblioteka Tysiąclecia Rzemiosła Polskiego.
821. PIBER Andrzej, KOSIM Jan, HASS Ludwik: Tradycje przyjaźni polsko-radzieckiej. Katalog wystawy dokumentów i materiałów archiwalnych. Warszawa 1963 Nacz. Dyr. Archiwów Państwowych w Warszawie, ZG Archiwów przy Radzie Min. ZSRR, Muzeum Historyczne k. nlb. 36.
822. PIĘĆ WIEKÓW SZPITALA WOLSKIEGO, poprzednio szpitala św. Ducha 1444—1964. Warszawa 1964 Muzeum Historyczne k. nlb. 11, ilustr.
832. W STULECIE POWSTANIA STYCZNIOWEGO 1863—1963. Scenariusz wystawy. Warszawa 1964 Muzeum Historyczne ss. 252, powiel. Na prawach rękopisu.
- Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego
824. KORDOWICZ Wiktor, KRÓL Stefan, Rassalski Stefan, Liszewska-Żmuda Krystyna: Aleksander Sochaczewski 1839—1923. Pamiętnik malarski Aleksandra Sochaczewskiego o polskich i rosyjskich zesłańcach na Syberię. [Warszawa 1953] Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego k. nlb. 6, tabl. 23.
825. GABARA Alina, Dymek Anna, Korczak Bolesław: Katalog plakatów i transparentów komunistycznych w latach 1918—1938. Warszawa 1958 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego ss. 321.
826. „OSTROŻNIE Z OGNIEM”. Wystawa polskiej karykatury antywojennej 1925—1960. Katalog. Wstęp: Arnolda Mostowicz. Warszawa 1960 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego ss. 24.
827. POLSKI RUCH REWOLUCYJNY W SZTUCE. Katalog wystawy. Wstęp: Stefan Król. [Warszawa 1950] Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego ss. 58, ilustr.
828. GABARA Alina: Za wolność waszą i naszą. W 25 rocznicę walk Polaków o wolność Hiszpanii. Przewodnik po wystawie. Wrzesień — listopad 1961, Warszawa 1961 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego ss. 75, ilustr.
829. BOCZEK Helena: Polski plakat polityczny 1944—1964. Warszawa 1963 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. składanka.
830. DWUDZIESTOLECIE PPR W GRAFICE I RYSUNKU. Lipiec 1963. Warszawa 1963 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego k. nlb. 15, tabl. 18.
831. DYMEK Anna, EBERLE Jan, PROKOP Aleksandra. ZWIERZYŃSKA Alina: „Wojna domowa w Hiszpanii w 1935—39”. Katalog zbiorów Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. Wstęp; Alina Gabara. Warszawa 1963 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego ss. 149, tabl. 32.
832. [DZIESIĄTY] „X Pawilon Cytadeli Warszawskiej”. Katalog wystawy. Warszawa 1963 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego ss. 10.
833. EBERLE Jan, Dymek Anna: „Wojna domowa w Hiszpanii w 1935—39”. Katalog zbiorów Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. Część II. Ikonografia.

- Red. Alina Gabara. Warszawa 1963 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego ss. 239.
834. „POLSKA LUDOWA W FOTOGRAFII ARTYSTYCZNEJ”. Katalog wystawy. Lipiec 1963. Warszawa 1963 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego ss. 20.
835. GABARA Alina, Dymek Anna: Korespondencja i notatki więźniów politycznych 1923–1939. Katalog zbiorów Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. Warszawa 1964 Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego ss. 219, ilustr.

Muzeum Lenina

836. KATALOG WYSTAWY PLAKATU „Lenin”. [Warszawa b.r.] Muzeum Lenina k. nlb. 23.
837. MUZEUM LENINA W WARSZAWIE. Przewodnik. Oprac. zbiorowe. Warszawa 1960 Muzeum Lenina k. nlb. 28.
838. „DZIECI O LENINIE”. Poznajemy postać i działalność Włodzimierza Lenina. Wystawa pokonkursowa 25. IV. 1961 w Warszawie. Warszawa 1961 Muzeum Lenina, składanka.
839. JEZIERSKA Zofia: Lenin a Polska. Katalog wystawy pokonkursowej prac malarskich i graficznych 29. XII. 1961–8. I. 1962. Warszawa 1961 Muzeum Lenina, składanka.
840. OBRAZY wielkich wydarzeń. Warszawa 1961 Muzeum Lenina, składanka.
841. OŻÓG Aleksandra: Katalog wystawy „Rewolucja 1905 roku”. Warszawa 1961 Muzeum Lenina ss. 23, ilustr.
842. PRZEGLĄD filmów. Warszawa 1961 Muzeum Lenina, składanka.
843. JEZIERSKA Zofia: „Satyra orężem rewolucji”. Katalog wystawy czasowej. Warszawa 1962 Muzeum Lenina ss. 26, ilustr.
844. LENIN W POLSCE. [Katalog wystawy zorganizowanej z powodu pięćdziesięciolecia pobytu Lenina w Polsce. Specjalna wystawa dla ZSRR.] [Warszawa 1962] Muzeum Lenina k. nlb. 8, ilustr. [tekst w jęz. ros.].
845. JEZIERSKA Zofia: Wystawa sztuki rumuńskiej. Katalog wystawy. Sierpień — wrzesień 1963. Warszawa 1963 Muzeum Lenina, składanka.

Muzeum Wojska Polskiego

846. KATALOG WYSTAWY KOŚCIUSZKOWSKIEJ w 130 rocznicę zgonu Naczelnika (1817–15. X. —1947) w Muzeum Wojska w Warszawie. Warszawa 1947 Muzeum Wojska ss. 24.
847. CHOJNACKI M[ieczysław] i inni: Katalog wystawy 1848 roku. Warszawa 1948 „Prasa Wojskowa” ss. 103, tabl. 8, Muzeum Wojska Polskiego, Katalog specjalny nr. 2.
WYSTAWA WIOSNA LUDÓW 1948 [//] r. [Poznań] 1948. Zob. Muzeum Narodowe w Poznaniu poz. 506.
848. PRZEWODNIK PO MUZEUM WOJSKA POLSKIEGO. Warszawa 1949 Muzeum Wojska Polskiego ss. 83, tabl. 40.
849. [DZIESIĘĆ] 10 lat Ludowego Wojska Polskiego w plastyce. Malarstwo, rzeźba, grafika. Październik — listopad 1953. Warszawa 1953 MKiS, ZPAP, Muzeum Wojska Polskiego ss. 46, tabl. 54.
850. PRZEWODNIK. Warszawa 1957 „MON” ss. 200, ilustr. Muzeum Wojska Polskiego.
951. SATOR Kazimierz: Wrzesień 1939. Wystawa. [Warszawa 1959] „MON” ss. 38, ilustr., Muzeum Wojska Polskiego.

852. KATALOG wystawy objazdowej „Dzieje oręża polskiego w malarstwie i grafice ze zbiorów Muzeum W.P.”. Wstęp: K[azimierz] Konieczny. Warszawa 1960 Muzeum Wojska Polskiego ss. 19.
853. STEFAŃSKA Zofia przy współpracy Marii Rohozińskiej: Katalog zbiorów wiek XVIII. Warszawa 1960 „MON” ss. 213, tabl. 36, Muzeum Wojska Polskiego.
854. STEFAŃSKA Zofia: Album zbiorów X–XV wieku. Warszawa 1960 MON ss. 39, ilustr., Muzeum Wojska Polskiego.
855. WYSTAWA „Bojowe i idyjne sodrużestwo”. 20 godowszczina Narodnego Wojska Polskiego. Warszawa 1963 Gławnoje Politiczeskoje Uprawlenije Wojska Polskiego, Muziej Wojska Polskiego w Warszawie ss. 20, tabl. 20.
856. PALUCHOWSKA Zofia: Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. [Warszawa 1964] „MON”, składanka, ilustr., Muzeum Wojska Polskiego [wkładki w jęz.: ang., franc., niem., ros.].
857. MUZEUM WOJSKA POLSKIEGO w Warszawie. [Warszawa 1964 Muzeum Wojska Polskiego] ss. 16, ilustr.
858. MUZEALNICTWO WOJSKOWE. Muzeum Wojska Polskiego. Red. Rada Muzealna MWP. Warszawa. „MON” T. 1: 1959 ss. 371, ilustr., tabl. 12: t. 2: 1964 Red. Kazimierz Konieczny ss. 520, ilustr.
859. ŻOŁNIERZ POLSKI. Ubiór, uzbrojenie i oporządzenie od wieku XI do roku 1960. Red. Rada Muzealna MWP. Do druku przygotowała Zofia Stefańska. Warszawa. „MON” „Muzeum Wojska Polskiego. T. 1 Wiek XI–XVII. Przedm.: Kazimierz Konieczny. Wstęp: Władysław Tomkiewicz. [1960] ss. 594, w tym tabl. 250; t. 2 Od 1967 do 1794 roku. [1962] ss. 501, w tym tabl. 236; t. 3 Od 1797 do 1914 roku. [1963] ss. 627, w tym tabl. 292.

Muzeum Adama Mickiewicza

860. WYSTAWA PRAC KONKURSOWYCH plastyków amerykańskich, angielskich, francuskich i meksykańskich do utworów Adama Mickiewicza. Warszawa 1959 Muzeum Adama Mickiewicza ss. 6.
861. ŁUBOK Sopot 1959. XII Festiwal Sztuk Plastycznych. Warszawa 1959 Muzeum Adama Mickiewicza, składanka.
862. DOM Kraszewskiego. Drezno. [Drezno — Warszawa 1950 Muzeum Adama Mickiewicza], składanka [toż w jęz. niem.].
863. AUTOGRAFY STEFANA ŻEROMSKIEGO w Muzeum Mickiewicza. [Warszawa 1964] Muzeum Mickiewicza k. nlb. 4, tabl. 9.
864. BLOK-NOTES Muzeum Mickiewicza. Red. Adam Mauersberger. Warszawa. Nr 1: 1959 ss. 179, ilustr., Sum., Rez., nr 2: 1963 z. 1 ss. 311, ilustr.; nr 3: 1963 z. 2 Podobizny autografów Władysława Broniewskiego ss. XXI, 179, tabl.

Państwowe Muzeum Archeologiczne

865. KOWALSKI Kazimierz: Jaskinie Polski T. 1–3. Warszawa 1951 1953, 1954 Państwowe Muzeum Archeologiczne ss. 466, ilustr., tabl. 27, mapa 1 + ss. 186, ilustr., tabl. 20, mapa 1 + ss. 192, ilustr., tabl. 1, map 5, Réc., Rez.
866. HENSEL Witold: Sztuka społeczeństw paleolitycznych. Warszawa 1957 „PWN” ss. 158, ilustr., Sum., Rez., Państwowe Muzeum Archeologiczne.

867. **POCZĄTKI PAŃSTWA POLSKIEGO.** Wystawa. Warszawa 1960 „Książka i Wiedza” ss. 68, ilustr., plan 1, Państwowe Muzeum Archeologiczne.
868. **MATERIAŁY STAROŻYTNE.** Państwowe Muzeum Archeologiczne. Red. Zdzisław Rajewski. Warszawa. PWN [Treść i streszcz. w jęz.: ang. i ros.]. T. 1: 1956 ss. 272, ilustr., tabl. 84; t. 2: 1957 ss. 290, ilustr., tabl. 108; t. 3: 1958 ss. 377, ilustr., tabl. 77; t. 4: 1959 ss. 365, ilustr., tabl. 108; t. 5: 1959 „Książka i Wiedza” ss. 329, ilustr., tabl. 68, t. 6: 1960 ss. 425, ilustr. map 4; t. 7: 1961 ss. 309, ilustr., tabl. 70; t. 8: 1962 „Ossolineum” ss. 411, ilustr., tabl. 96, map 5; t. 9: 1963 ss. 330, ilustr., tabl. 90; t. 10; 1964 ss. 321, ilustr., tabl. 18.
869. **MATERIAŁY WCZESNOŚREDNIOWIECZNE.** Państwowe Muzeum Archeologiczne. Redaguje kolegium. Warszawa. T. 1: 1949 wyd. 1951 ss. 191; t. 2: 1950 wyd. 1952 ss. 264, ilustr., tabl. 18, Sum., Rez.; t. 3: 1951 wyd. 1953 ss. 139, ilustr. tabl. 25, Sum., Rez.; t. 4: 1956 ss. 231, ilustr., tabl. 56, Sum., Rez.; t. 5: 1960 Red. Zdzisław Rajewski ss. 294, ilustr., tabl. 49, Sum., Rez.
870. **SPRAWOZDANIA PMA.** Państwowe Muzeum Archeologiczne. Warszawa. T. 1: 1945/1947 wyd. 1948 z. 1/4 Red. Ludwik Sawicki ss. 201, ilustr., tabl. 12; t. 2: 1948/1949 wyd. 1949 Redaguje komitet ss. 171, ilustr., tabl. 15; t. 3: 1950 z. 1/4 ss. 225, ilustr., tabl. 3, plan 1; t. 4: 1951 wyd. 1952 z. 1/2 ss. 161, z. 3/4 ss. 230, ilustr., tabl., 3; t. 5: 1953 z. 1/2 ss. 124, ilustr., tabl. 2; z. 3/4 ss. 81, ilustr., mapa 1, plan 1; t. 6: 1956 Indeks t. 1-4 (1945-1953) oprac. Jerzy Antoniewicz ss. 47.
871. **WIADOMOŚCI ARCHEOLOGICZNE.** Państwowe Muzeum Archeologiczne. Warszawa. T. 16: 1939 reedycje 1948 Red. Roman Jakimowicz ss. XXXI, 476, tabl. 77, Sum., Rés., Rez.; t. 17: 1950/1951 Redaguje komitet ss. 340, tabl. 84, Sum. Rez.; t. 18; 1951/1952 ss. 384, ilustr., tabl. 35, Sum., Rez.; t. 19; 1953 ss. 231, ilustr., tabl. 24; t. 20: 1954 ss. 438, ilustr., tabl. 54; t. 21: 1956 Indeks 1873-1954 ss. 156; t. 22: 1955 ss. 392, ilustr., tabl. 43, Sum., Rez.; t. 23: 1956 ss. 382, ilustr., tabl. 38; t. 24: 1957 ss. 399, ilustr., tabl. 60; t. 25: 1958 ss. 405, ilustr., tabl. 54; t. 26: 1959/1960 ss. 432, ilustr., tabl. 74; t. 27: 1961 ss. 402, ilustr., tabl. 80; t. 28: 1962 ss. 400, tabl. 76; t. 29: 1963 ss. 375, ilustr. tabl. 90, plany; t. 30: 1964 ss. 518, ilustr., tabl. t, plany.
- Państwowe Muzeum Etnograficzne
872. **MUZEUM KULTURY I SZTUKI LUDOWEJ W WARSZAWIE.** [Warszawa b.r.] Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej ss. 16, ilustr. [toż w jęz. franc.]
873. **CZERNIEWSKA Krystyna:** Wystawa. Kultura pierwotna Afryki Środkowej i Wschodniej. Czerwiec 1959. Wstęp: Waclaw Korabiewicz. Warszawa 1959 Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej ss. 8, tabl. 16.
874. **EXPOSITION DE L'ART POPULAIRE polonais.** France 1960. Wstęp: Kazimierz Pietkiewicz. [Warszawa 1960] Musée des arts et traditions populaires à Varsovie k. nlb. 4, tabl. 8, mapa 1.
875. **„AFRYKA NIEZNANA A BLISKA”.** Wystawa etnograficzna. Warszawa 1962 Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej. Polski Komitet do spraw UNESCO, Tow. Przyjaźni Polsko-Afrykańskiej ss. 56.
876. **CHWIERUT Hanna:** Wystawa — kultura artystyczna wsi mazowieckiej. Lipiec 1962. Warszawa 1962 Wyd. Kult. PWRN, Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej, CBWA ss. 27, tabl. 27.
877. **PIETKIEWICZ Kazimierz:** Utställning: folkkonst i Polen. September — oktober 1952. Warszawa 1962 Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej k. nlb. 9, tabl. 14.
878. **PIETKIEWICZ Kazimierz:** Polsk Folkekunst. Oslo: januar — februar 1963, Bergen: mars 1963, Oslo 1963 Museet for Folkekultur og Folkekunst — Warszawa, ss. 32, w tym tybl. 14.
879. **PIWOCKI Ksawery:** 75 lat Muzeum Etnograficznego w Warszawie. Wystawa jubileuszowa. Grudzień 1963 — luty 1964. Warszawa 1963 Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej k. nlb. 7, tabl. 8.
880. **ZESZYTY ETNOGRAFICZNE.** Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej w Warszawie. Redaguje kolegium. T. 1: 1960 ss. 147, tabl. 17, planów 3, map 3 [tekst w jęz.: ang., franc., pol.]; t. 2: 1961 wyd. 1963 ss. 186, ilustr. [tekst w jęz.: ang., franc., pol., ros.]; t. 3: 1962 wyd. 1964 ss. 188, ilustr. [tekst w jęz.: ang., fran., pol., ros.].

WIELICZKA

Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce

881. **DŁUGOSZ Alfons:** Zabytki wielickie. Przewodnik. Warszawa 1957 Arkady ss. 41, tabl. 12, Muzeum Żup Krakowskich. Wyd. 2: 1960 zm. i uzup. ss. 42, tabl. 32; wyd. 3: 1966.
882. **DŁUGOSZ Alfons:** Salines de Wieliczka. Soljanye kopi Wieliczki. Das Wieliczka'er Salzwerk. Wieliczka 1961 Muzeum Żup Krakowskich ss. 44, tabl. 16, Wyd. 2: 1963.

WŁOCŁAWEK

Muzeum Ziemi Kujawskiej

883. **WYSTAWA SZTUKI LUDOWEJ NA KUJAWACH.** Włocławek 1949 Muzeum Ziemi Kujawskiej ss. 20, tabl. 11.
884. **MATUSZCZYK-CYGAŃSKA Zofia:** Wystawa. Maj 1951. Włocławek 1951 Muzeum Kujawskie, CBWA k. nlb. 4.
885. **WYSTAWA W MUZEUM KUJAWSKIM** we Włocławku. Malarstwo, rysunek, grafika. Mak 1956. [Włocławek 1956] Muzeum Kujawskie, CBWA, ZPAP, składanka.
886. **DROZD Stanisław Marek:** Wystawa prac malarskich. Włocławek, Bydgoszcz, Grudziądz 1958 Muzeum Kujawskie, CBWA, składanka.
887. **KRÓLIKOWSKA Henryka:** Hafty kujawskie. Pokaz konkursowy. Listopad 1958. Włocławek 1958 Muzeum Kujawskie, składanka.
888. **KRÓLIKOWSKA Henryka:** Wystawa w Muzeum Kujawskim we Włocławku. Malarstwo — grafika — rysunek — ceramika. Włocławek 1958 CBWA, Muzeum Kujawskie, składanka.
889. **WYSTAWA PRAC PLASTYKÓW-AMATORÓW.** Włocławek 1959 Wyd. Kult. PMRN, Muzeum Kujawskie, składanka.
890. **WYSTAWA RETROSPEKTYWNA.** Malarstwo włocławskiej Grupy Kujawskiej ZZAP, 5. VII.—5. VIII 1959. Włocławek 1959 Komitet Obchodu 15-lecia Polski Ludowej, Muzeum Kujawskie k. nlb. 4.
891. **FLUKOWSKI Stefan:** Csorba. Kwiecień — maj 1960. Włocławek 1960 CBWA, Muzeum Kujawskie k. nlb. 2.
892. **GRZEŚKOWIAK Jan:** Włocławek przed tysiącem lat. Włocławek 1960 Wyd. Kult. PMRN, Muzeum Kujawskie, składanka.

893. KRÓLIKOWSKA Henryka: Katalog X wystawy prac plastyków amatorów we Włocławku. Włocławek 1960 Muzeum Kujawskie, składanka.
894. RYSUNEK, GRAFIKA, CERAMIKA 1960. Grupa Kujawska ZPAP we Włocławku. Włocławek 1960 CBWA, Muzeum Kujawskie ss. 8, tabl. 10.
895. BIENIAK Janusz: Wystawa „Płowce 1331—1961”. 630-lecie bitwy pod Płowcami w Muzeum Miejskim we Włocławku. Włocławek 1961 Muzeum Kujawskie, składanka.
896. KRÓLIKOWSKA Henryka: Jan Sowiński. Włocławek 1961 Muzeum Kujawskie, składanka.
897. KRÓLIKOWSKA Henryka: Jan Stępień. Włocławek 1961 Muzeum Kujawskie, składanka.
898. PLASTYCY Z ŁODZI: Krystyn Zieliński, Włodzimierz Pękalski. Włocławek 1961 Muzeum Kujawskie, składanka.
899. HANKOWSKA R[omualda], LASKOWSKA Irena: Piotr Michałowski, Henryk Rodakowski. Wystawa obrazów. Włocławek 1964 Muzeum Kujawskie. k. nlb. 4.
900. HANKOWSKA Romualda: Stanisław Noakowski we Włocławku 1878—1884. Włocławek 1964 Muzeum Kujawskie k. nlb. 4, ilustr.

WROCŁAW

Muzeum Śląskie we Wrocławiu

901. PIĄTEK Józef, Gluziński Wojciech: Stary Ratusz we Wrocławiu. Przewodnik 1950 Muzeum Śląskie — Oddział Muzeum Historyczne m. Wrocławia ss. 47, tabl. 8. Wyd. 2: 1951 ss. 47, tabl. 8.
902. STARZEWSKA Maria: Techniki ceramiki artystycznej. Wrocław 1950 Muzeum Śląskie ss. 24, ilustr., bibliogr.
903. HAISIG Marian: Śląsk w monetach, medalach i pieczęciach 1951 Muzeum Śląskie ss. 40, tabl. 6.
904. STARZEWSKA Maria: Techniki szkła artystycznego. Wrocław Muzeum Śląskie ss. 31, ilustr.
905. CIEŃSKI Tadeusz: Techniki malarskie. Wrocław 1952 Muzeum Śląskie ss. 65, tabl. 10, bibliogr.
906. HAISIG Marian: Bolesław Podczaszyński, sfragistyk i archeolog. Wrocław 1952 Muzeum Śląskie ss. 56, tabl. 5 Biblioteka Archeologiczna [T.] 3.
907. STARZEWSKA Maria: Polska ceramika artystyczna pierwszej połowy XX wieku. Wrocław 1952 Muzeum Śląskie ss. 113, ilustr., bibliogr.
908. GĘBCZAK Józef, Strauss Stanisław: Biblioteka Muzeum Śląskiego. Informator I. Wykaz czasopism i wydawnictw ciągłych. Wrocław 1953 Muzeum Śląskie ss. 76.
909. GLUZIŃSKI Wojciech: Wrocław średniowieczny. Miasto i ustrój do początku XV wieku. Wrocław 1952 [druk:] 1953 Muzeum Śląskie — Oddział: Muzeum Historyczne m. Wrocławia ss. 59, tabl. 3, plan 1.
910. SARNOWSKA Wanda: Jak chronić zabytki archeologiczne. Przewodnik po wystawie objazdowej Muzeum Śląskiego we Wrocławiu. Wrocław 1952 [druk:] 1953 Muzeum Śląskie ss. 66, ilustr.
911. ZIOMECKI Juliusz: Technika tkactwa artystycznego. Wrocław 1952 [druk:] 1953 Muzeum Śląskie ss. 37, tabl. 8.
912. SARNOWSKA Wanda: Śląsk starożytny i wczesnośredniowieczny. Przewodnik po wystawie archeologicznej Muzeum Śląskiego we Wrocławiu. Wrocław 1954 Muzeum Śląskie ss. 78 tabl. 24.
913. W [DZIESIĄTA] X-tą rocznicę powrotu Ziemi Śląskiej do macierzy. [Wrocław 1955] Muzeum Śląskie k. nlb2
914. ZIOMECKA Anna: Rzemiosło artystyczne Dalekiego Wschodu w zbiorach Muzeum Śląskiego. Wrocław 1955 Muzeum Śląskie k. nlb. 1.
915. OCHOŃSKA Maria, Pilch Krystyna: Ilustracje do dzieł W[illiam]a Szekspira w grafice angielskiej XVIII w. Wystawa ze zbiorów Ossolineum. Czerwiec — lipiec 1956. [Wrocław 1956] Biblioteka Zakł. Nar. im. Ossolińskich PAN, Muzeum Śląskie k. nlb. 8, ilustr.
916. RÓŻYCKA Teresa: Wykopiska na Śląsku w latach 1954—1955. Przewodnik po wystawie objazdowej. Wrocław 1956 Muzeum Śląskie ss. 54, ilustr., plan 1, bibliogr.
917. RYLSKA Irena: Wystawa grafiki angielskiej XVIII w. Grudzień 1956 — styczeń 1957. Wrocław 1956 Muzeum Śląskie ss. 24, tabl. 8.
918. RYLSKA Irena: Wystawa grafiki francuskiej XVII i XVIII w. Styczeń — luty 1956. Wrocław 1956 Muzeum Śląskie ,CBWA ss. 11, ilustr.
919. ZAWISZANKA Alicja: Nagrobek Henryka IV Pravego w zbiorach Muzeum Śląskiego we Wrocławiu. [Wrocław 1956] Muzeum Śląskie k. nlb. 1, Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego. Seria A nr 1.
920. ZAWISZANKA Alicja: Zabytki muzealne w rysunkach młodzieży szkolnej. Katalog wystawy zorganizowanej z okazji Międzynarodowej Kampanii Muzealnictwa. Wrocław 1956 Muzeum Śląskie ss. 25, ilustr. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego. Seria B nr 2.
921. CHRZANOWSKA Anna: Galeria malarstwa polskiego XVIII—XX w. [Wrocław 1958] Muzeum Śląskie ss. 4. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
922. HIERONIM SKURPSKI. Akwarele — rysunek. Grudzień 1958 — styczeń 1959. Wstęp Marian Wójciak. Wrocław 1958 Muzeum Śląskie ss. 15, ilustr.
923. KRAMAREK Janusz: Śląsk starożytny i wczesnośredniowieczny. Wystawa archeologiczna. [Wrocław 1958] Muzeum Śląskie ss. 3. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
924. OSTOWSKA Danuta: Bolków. Wrocław 1958 Muzeum Śląskie k. nlb. 1. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
925. PURPUROWSKA-ORŁOWSKA Danuta, Ostowska Danuta: Muzeum w Ziębicach. Wrocław 1958 Muzeum Śląskie k. nlb. 1. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
926. RYLSKA Irena: Wystawa grafiki holenderskiej XVII w. Muzeum Śląskie we Wrocławiu. Marzec — kwiecień 1958. Wrocław 1958 Muzeum Śląskie ss. 24, tabl. 3,
927. WŁADYSŁAW ŚLEWIŃSKI 1954-1918. Katalog wystawy. Wrocław 1958 Muzeum Śląskie ss. 6,
928. WORONIECKI A[ndrzej]: „Wojna” cykl rysunkowy Artura Grottgera w zbiorach Muzeum Śląskiego we Wrocławiu. [Wrocław 1958] Muzeum Śląskie tabl. 12. luzem Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
929. WYSTAWA GRAFIKI ANDRZEJA RUDZIŃSKIEGO. Czerwiec 1958. Wstęp: Stanisław Dawski [Wrocław 1958] Wrocław. Tow. Przyj. Szt. Pięknych, Muzeum Śląskie k. nlb. 10, ilustr.
930. ZAWISZA Alicja: Wystawa rysunków młodzieży szkolnej woj. wrocławskiego. Wrocław 1958 Muzeum Śląskie k. nlb. 8, ilustr. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
931. ZAWISZANKA Alicja: Dziesięć wieków Śląska. Wystawa historyczna. [Wrocław 1968] Muzeum Śląskie ss.3. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
932. ZIOMECKA Anna: Wystawa rzemiosła artystycznego. [Wrocław 1958] Muzeum Śląskie ss. 4. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
933. MALARSTWO I RYSUNEK JERZEGO JANISCHA. Katalog wystawy. Kwiecień 1959. Wstęp: Jerzy Janisch. [Wrocław 1959] Muzeum Śląskie ss. 5, tabl. 6.

934. OSTOWSKA Danuta: Miasta Śląskie w grafice XV—XX wieku. Wystawa czasowa. Informator. Wrocław 1959 Muzeum Śląskie ss. 13. powiel. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
935. PURPUROWSKA-ORŁOWSKA Danuta: Malarstwo holenderskie XVII wieku. Wystawa oświatowa. Informator. Wrocław 1959 Muzeum Śląskie ss. 14, powiel. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
936. PURPUROWSKA-ORŁOWSKA Danuta: Stanisław Wyspiański. Wystawa oświatowa. Informator. Wrocław 1959 Muzeum Śląskie ss. 14, powiel. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
938. STEINBORN Bożena: Malarstwo Michała Willmanna (1630—1706). Katalog wystawy. Październik — listopad 1959. [Wrocław 1959] Muzeum Śląskie ss. 12, ilustr.
939. [CHRZANOWSKA Anna] : Szkło i barwa. Wystawa. Kwiecień — maj 1960. [Wrocław 1960] Muzeum Śląskie k. nlb. 1.
940. II Ogólnopolska wystawa ceramiki i szkła artystycznego. Wrzesień — październik 1960. Red. Maria Starzewska. [Wrocław] 1960 ZPAP, Muzeum Śląskie k. nlb. 17, tabl. 56.
941. OKRĘGOWA wystawa ceramiki i szkła artystycznego. Styczeń — luty 1960. [Wrocław] 1960 Muzeum Śląskie k. nlb. 1.
942. PURPUROWSKA-ORŁOWSKA Danuta: Zamki Śląskie. Informator o wystawie oświatowej. Wrocław 1960 Muzeum Śląskie k. nlb. 9, powiel. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego. Seria B nr 15.
943. [Wójciak Marian]: Alojzy Reichan 1807—1960. Katalog wystawy. Wrocław 1960. Muzeum Śląskie ss. 14, tabl. 5, portr. 6.
944. WYSTAWA TKANIN ZOFII MATUSZCZYK CYGAŃSKIEJ. Wrocław 13 III — 3 IV 1960. Wrocław 1960 Wrocł. Tow. Przyj. Szt. Pięknych, Muzeum Śląskie k. nlb. 1, ilustr., portr. 1.
945. ZAWISZA Alicja: Grunwald. Informator o wystawie oświatowej. Wrocław 1960 Muzeum Śląskie k. nlb. 14, bibliogr., [powiel.]. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego. Seria B nr 13.
946. [CHRZANOWSKA Anna]: Zbigniew Horbowy. Wystawa szkła artystycznego i przemysłowego. Czerwiec 1961. Wrocław 1961 Muzeum Śląskie k. nlb. 8 ilustr., portr. 1.
947. [PURPUROWSKA-ORŁOWSKA Danuta]: II Ogólnopolska wystawa prac plastyków amatorów. Maj 1961. Wrocław PWRN Wydz. Kult., Muzeum Śląskie ss. 10
948. PURPUROWSKA-ORŁOWSKA Danuta: Jana Matejki „Poczet królów polskich”. Wystawa objazdowa. Wrocław 1961 PWRN Wydz. Kult., Muzeum Śląskie ss. 7
949. SIEDLECKA Wiesława: Zegary w zbiorach Muzeum Śląskiego. Katalog. Wrocław 1961 Muzeum Śląskie ss. 26, tabl. 12, bibliogr.
950. ARCHEOLOGIA ŚRÓDZIEMNOMORSKA. Zabytki i odkrycia. Przewodnik. Oprac. przez pracowników Galerii Sztuki Starożytnej Muzeum Narodowego w Warszawie. Czerwiec — wrzesień 1962. Wrocław 1962 Muzeum Śląskie ss. 14, tabl. 4.
951. EUGENIUSZ GEPPERT. Wystawa. Grudzień 1962. Przedm.: Tadeusz Kaletyn. Wstęp: Bożena Steinborn. Wrocław 1962 Muzeum Śląskie k. nlb. 8, tabl. 9
952. KOPYDŁOWSKI Bogusław, Stopczyk Stanisław: Jak rozpoznawać style? Przewodnik — informator wystawy. Listopad 1962 — luty 1963. Przedm.: Tadeusz Kaletyn. Wstęp Stanisław Lorentz. Wrocław 1962 Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Śląskie ss. 29, tabl. 45
953. LISOWA Eleonora: Malarstwo rosyjskie XIX wieku. Wrocław 1962 Muzeum Śląskie ss. 12, tabl. 6. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
954. ORŁOWSKA Danuta: Wieś w malarstwie polskim i XX wieku. Wrocław 1962 Muzeum Śląskie ss. 7, tabl. 8. Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
955. PRZEWODNIK PO WYSTAWACH STAŁYCH MUZEUM ŚLĄSKIEGO we Wrocławiu. [Wrocław] 1962 Tow. Miłośników Wrocławia, Muzeum Śląskie ss. 59, ilustr., Dodatek do Kalendarza Wrocławskiego 1962.
956. RYLSKA Irena: Malarstwo polskie w grafice reprodukcyjnej XIX wieku. Wrocław 1962 Muzeum Śląskie ss. 27, tabl. 8.
957. STARZEWSKA Maria: Kamionka bolesławiecka w twórczości plastyków ceramików. Katalog wystawy. Wrocław 1962 Związek Spółdz. Przem. Lud. Artystycznego i Czepelia, Muzeum Śląskie k. nlb. 12, ilustr.
958. WYSTAWA FRANCUSKIEGO PLAKATU MUZEALNEGO. Przedm.: Stanisław Szpilczyński. Wstęp: Marian Wójciak Wrocław 1962 Wrocł. Tow. Przyj. Szt. Pięknych, Muzeum Śląskie k. nlb. 8, tabl. 8
959. ZAWISZA Alicja: XX-lecie PPR w rysunkach dzieci. Wrocław 1962 Muzeum Śląskie ss. 6, tabl. 10 Wydawnictwa Działu Naukowo-Oświatowego.
960. ZIOMECKA Anna: Malarstwo śląskie z przełomu XV na XVI w. w zbiorach wrocławskich. Wystawa w Starym Ratuszu XI. 1962 — I. 1963 [Wrocław 1962] Muzeum Śląskie k. nlb. 4, ilustr.
961. DERCZYŃSKI Henryk: Polska fotografika w zbiorach Muzeum Śląskiego. Katalog. Wrocław 1963 [Muzeum Śląskie] k. nlb. 12, tabl. 9.
962. MARIA DAWSKA. Wystawa. Wrocław listopad 1963. Wstęp: Bożena Steinborn. Wrocław 1963 Muzeum Śląskie k. nlb. 8, tabl. 9.
963. STRAUSS STANISŁAW: Karykatura XIX wieku w zbiorach Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich PAN i Muzeum Śląskiego we Wrocławiu. Informator wystawy. Wrocław 1963 Zakł. Narod. im. Ossolińskich ss. 12, tabl. 16. Biblioteka Zakł. Nar. im. Ossolińskich PAN, Muzeum Śląskie.
964. WYSTAWA RYSUNKU I GRAFIKI THEO RICHTERA. Luty — marzec 1963. Przedm.: Tadeusz Kaletyn. [Wrocław 1963] Gabinet Graficzny Państwowego Muzeum w Dreźnie — NRD, Muzeum Śląskie k. nlb. 6, ilustr.
965. WYSTAWA WSPÓŁCZESNEGO SZKŁA CZECHOSŁOWACKIEGO. Maj 1963. Przedm.: Tadeusz Kaletyn. Wstęp Alena Adlerowa. Wrocław 1963 Muzeum Śląskie k. nlb. 6, ilustr. [Tyt. okł.:] Współczesne szkło w Czechosłowacji.
966. DERCZYŃSKI Henryk [Sto dwadzieścia pięć] 125 lat fotografii. Przegląd technik fotografii artystycznej. Wrocław 1964 Muzeum Śląskie ss. 35, tabl. 9.
967. KARWOWSKA-BAJDOR Alicja: Malarstwo polskie XIX i XX wieku. Katalog wystawy objazdowej. Wrocław 1964 Muzeum Śląskie k. nlb. 12, tabl. 8.
968. LISOWA Eleonora: Wilhelm Leopolski 1830—1892. [Wrocław] 1964 Muzeum Śląskie ss. 15, ilustr., tabl. 1
970. WOJCIECHOWSKI Aleksander: Współczesne malarstwo wrocławskie — III. A[lfons] Mazurkiewicz. Listopad 1964. Wrocław 1964 Muzeum Śląskie k. nlb. 7, tabl. 9.
971. ROCZNIKI sztuki śląskiej. Muzeum Śląskie we Wrocławiu. Red. Wojciech Gluziński. Wrocław. [T.] 1: 1959

ss. 253, tabl. 74, Rés.; [T.] 2: 1963 ss. 159, tabl. 70, Rés. Muzeum Etnograficzne, Oddział Muzeum Śląskiego we Wrocławiu.

972. JĘCZALIK Ewa: Śląskie malarstwo ludowe na szkle. Katalog wystawy. Wrocław 1958 Muzeum Śląskie — Oddział: Muzeum Etnograficzne ss. 22, ilustr.
973. ROCZNIKI ETNOGRAFII ŚLĄSKIEJ. Muzeum Etnograficzne. Oddział Muzeum Śląskiego we Wrocławiu. Red. Leszek Itman. Wrocław. [T.] 1: 1961 ss. 137, tabl. 57, map 3, Rés.; [T.] 2: 1963 [z.1] ss. 295, tabl. 51, Rés.; z. 2: Zeszyty Etnograficzne T.1 ss. 180, tabl. 11, plany 2, Rés.

Muzeum Archeologiczne

474. ŚLĄSK W PRADZIEJACH POLSKI. Wystawa. [B.m.r.] Muzeum Archeologiczne k. nlb. 1, ilustr. też w jęz. franc.].
975. SILESIA ANTIQUA. Muzeum Śląskie we Wrocławiu. Dział archeologiczny. Red. Wanda Sarnowska. Wrocław. T.1: 1959 ss. 284, streszcz. w jęz.: ang., franc., niem.; T.2: 1960 ss. 185, tabl. 30, streszcz. w jęz.: franc., niem.; T. 3: 1961 ss. 230, tabl. 120, streszcz. w jęz.: ang., franc., niem.; T. 4: 1962 ss. 319, tabl. 32, streszcz. w jęz.: ang., franc., niem.; T. 6: 1964 ss. 152, plan 1, streszcz. w jęz.: ang., franc., niem.

ZABRZE

Muzeum w Zabrzu

- SROCZYŃSKA Krystyna: Wybitni malarze polscy XIX w. Warszawa 1959. Zob. Muzeum Narodowe w Warszawie poz. 737
976. JACEK MALCZEWSKI 1854—1929. Przewodnik po wystawie. Zabrze 1961 Muzeum w Zabrzu, Tow. Przyj. Szt. Pięknych w Krakowie ss. 12, tabl. 9.
977. BUKOWSKA Irena: Polska zabawka ludowa. Katalog wystawy Zabrze 1963 Muzeum w Zabrzu ss. 23, ilustr.
978. TARKIEWICZ Joanna: Muzeum w Zabrzu. Wystawa arrasów wawelskich. Zabrze 1963 Muzeum w Zabrzu ss. 22, powiel.

ZAKOPANE

Muzeum Tatrzańskie im. Tytusa Chałubińskiego

979. KATALOG WYSTAWY ZIMOWYCH ZDJĘĆ TATRZAŃSKICH po Józefie Oppenheimie (1887—1945). 1 luty — 15 marzec 1949. Zakopane 1949 Polski Związek Narciarski, Muzeum Tatrzańskie k. nlb. 2.
930. STAREK Edyta: Przewodnik po dziale kultury materialnej Podhala. Zakopane 1953 Muzeum Tatrzańskie ss. 41, tabl. 14, bibliogr.
981. KOROSADOWICZ Zbigniew: Tatry i ich dzieje. Przewodnik po zbiorach geologicznych Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem. Zakopane 1955 Muzeum Tatrzańskie ss. 39, ilustr., mapa 1.
982. ŚREDNIAWA Helena, Gentil-Tippenhauer Wanda: Wystawa malarstwa na szkle. Katalog. Wrzesień 1960. Zakopane 1960 Muzeum Tatrzańskie, CBWA ss. 15.
983. MUZEUM TATRZAŃSKIE IM. TYTUSA CHAŁUBIŃSKIEGO — Zakopane. [Zakopane] 1961 Muzeum Tatrzańskie k. nlb. 6, ilustr. [tekst w jęz.: ang., franc., niem., ros.].
984. PIENKOWSKA Hanna: Podtatrzańskie obrazy na szkle. [Kraków 1961] „Polskie Wydawnictwo Muzyczne” ss. 33, ilustr, bibliogr. Muzeum Tatrzańskie.

985. JOSTOWA Wanda: Muzeum Orawskie w Zubrzycy Górnej. Kraków [1964] „WAG” k. nlb. 16, ilustr., Muzeum Tatrzańskie.
986. ŚREDNIAWA Helena: Wystawa zdobnictwa metalowego na Podhalu. Katalog. Wrzesień 1964. Zakopane 1964 Muzeum Tatrzańskie ss. 47, ilustr.

ZIELONA GÓRA

Muzeum Okręgowe w Zielonej Górze

987. WYSTAWA PRAC PLASTYKÓW LUBUSKICH i poznańskich. Listopad — grudzień 1953. Zielona Góra 1953 Muzeum w Zielonej Górze, CBWA, składanka.
988. WYSTAWA RZEźB I RYSUNKÓW J. KALISZANA. Czerwiec — lipiec 1953. Zielona Góra 1953 Muzeum w Zielonej Górze, CBWA, składanka.
- SROCZYŃSKA Krystyna: Wybitni malarze polscy XIX w. Lipiec — październik 1961. Warszawa 1959 Zob. Muzeum Narodowe w Warszawie nr 737.
989. WYSTAWA GRAFIKI DUŃSKIEJ. Maj 1961. [Zielona Góra] 1961 Muzeum Okręgowe, składanka.
990. I WYSTAWA MALARSTWA I GRAFIKI GRUPY KRĄG. Katalog. Zielona Góra 1961 Muzeum Okręgowe, składanka, ilustr.
991. KRES Bogdan: Dział winiarski. Muzeum Okręgowe w Zielonej Górze. Zielona Góra 1962 Muzeum Okręgowe k. nlb. 2, tabl. 15.
992. KRES Bogdan: Wino w filatelistyce. Zielona Góra 1962 Muzeum ; Okręgowe k. nlb. 3 ilustr.
993. WYSTAWA. ZIEMIA LUBUSKA W PLASTYCE. Grudzień 1962. [Zielona Góra 1962] CBWA, Muzeum Okręgowe, składanka, ilustr.
994. KOŁODZIEJSKA Barbara: Wystawa wycinanki łożwickiej na Ziemi Lubuskiej. Maj 1963 [Zielona Góra 1963] k. nlb. 5, ilustr.
995. KRES Bogdan: II wystawa znaczków o tematyce winiarskiej, Zielona Góra 1963 Muzeum Okręgowe ss. 8, ilustr.
996. FELCHNEROWSKI Klemens: Wspomnienia. Wystawa. Rysunek, Grafika. [Zielona Góra] 1964 Muzeum Okręgowe, składanka.
997. FLUKOWSKI Stefan: Wystawa fotografii Zygmunta Szarguta Szarka. „Xawery Dunikowski”. Październik 1964. [Zielona Góra 1964] CBWA, Muzeum Okręgowe k. nlb. 2, ilustr.
998. KOŁODZIEJSKA Barbara: Wystawa garncarstwa ludowego województwa zielonogórskiego. [Zielona Góra 1964] Muzeum Okręgowe k. nlb. 9, ilustr.
999. KOŁODZIEJSKI Adam: Cmentarzysko ciałopalne w Białkowie pow. Lubusko. Z badań nad przeszłością Ziemi Lubuskiej. Informator. Zielona Góra 1964 Muzeum Okręgowe ss. 17, ilustr.
1000. KOŁODZIEJSKI Adam: Cmentarzysko ciałopalne w Kotli pow. Głogów. Z badań nad przeszłością Ziemi Lubuskiej. Informator. Zielona Góra 1964 Muzeum Okręgowe ss. 16, ilustr.
1001. KRES Bogdan: Groby ciałopalne w Czerwieńsku pow. Zielona Góra. Z badań nad przeszłością Ziemi Lubuskiej. Informator. Zielona Góra 1964 Muzeum Okręgowe ss. 14, ilustr.
1002. KRES Bogdan: Kultura łużycka w badaniach Zielonogórskiego Ośrodka Archeologicznego. Z badań nad przeszłością Ziemi Lubuskiej. Informator. Zielona Góra 1964 Muzeum Okręgowe ss. 17, ilustr.

1003. KRES Bogdan: Wystawa znaczków o tematyce winiarskiej. 29 września — 30 października 1964 [Zielona Góra 1964] Muzeum Okręgowe k. nlb. 6.
1004. NOWAK Zofia: Michałowski, Rodakowski, Simmler. Wrzesień — listopad 1964. [Zielona Góra 1964] Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Okręgowe k. nlb. 9, ilustr.
1005. WINNA LATOROŚL — winobranie. Katalog stempli okolicznościowych. Październik 1964. [Zielona Góra] 1964 Muzeum Okręgowe k. nlb. 5, ilustr.
1006. WYSTAWA. Bedřich Smetana geniusz czeskiej muzyki. Zielona Góra 1964 Muzeum Okręgowe k. nlb. 3, ilustr.

ZIĘBICE

Muzeum w Ziębicach

1007. WYSTAWA WACŁAWA BREJTERA w Ząbkowicach Śląskich. Styczeń 1958. [Ziębice 1957] Wydż Kult. PMRN w Ząbkowicach Śląskich, Muzeum w Ziębicach k. nlb. 4, ilustr.
1008. KATALOG WYSTAWY MALARSTWA WACŁAWA BREJTERA w Krosnowicach Kłodzkich. Listopad — grudzień 1958. Nowa Ruda 1958 Muzeum w Ziębicach k. nlb. 4, ilustr.

- PUPUROWSKA-ORŁOWSKA Danuta, Ostowska Danuta: Muzeum w Ziębicach. Wrocław 1958. Zob. Muzeum Śląskie we Wrocławiu poz.
1009. WYSTAWA GRAFIKI WACŁAWA BREJTERA. Listopad 1958. Nowa Ruda 1958 Wydż Kult. w Nowej Rudzie, Muzeum w Ziębicach k. nlb. 2, ilustr.
1010. WYSTAWA GRAFIKI ODDZIAŁU ZPAP W KŁODZKU. Luty — marzec 1959. [Ziębice] 1959 Muzeum w Ziębicach k. nlb. 2.
1011. WYSTAWA MALARSTWA I GRAFIKI WACŁAWA BREJTERA w Kudowie Zdroju. Grudzień 1959 — styczeń 1960. [b.m.r.] Muzeum w Ziębicach

ZUBRZYCA GÓRNA

Muzeum — Orawski Park Etnograficzny — Skansen w Zubrzycy Górnej

JOSTOWA Wanda: Muzeum Orawskie w Zubrzycy Górnej. Kraków 1964. Zob. Muzeum Tatrzańskie im. T. Chałubińskiego w Zakopanem poz. 985

ŻYWIEC

Muzeum Ziemi Żywieckiej

1012. KATALOG wystawy prac Eugeniusza Andrzeja Jodłowca. [Żywiec 1963] Muzeum w Żywcu k. nlb. 11, powiel.

INDEKS OSÓB

- Abramowicz Andrzej 412
Acardina Esfir Nikolajewna 721
Adhémar Hélène 713
Adlerova Alena 965
Aksamit Tadeusz 574
Albertowa Zofia 239, 240
Andrzejewski Tadeusz 689, 714, 732
Antoniewicz Jerzy 870
Antonowicz Kalina Skłodowska zob. Skłodowska Antonowicz Kalina
Araszkiewicz Feliks 370
- Bajdor Alicja Karkowska zob. Karkowska-Bajdor Alicja
Balicki Zygmunt 478
Bałakirew Paweł 585
Banach Jerzy 273, 374
Barbanell Jadwiga 560
Bartoszyńska-Potemska Albina 30
Bawarska Zofia 2
Bazielich Barbara 45, 47, 48, 50, 54, 56, 57
Bazin Germain 713, 728
Bąk Celina 310
Belotto (Bellotto) Bernardo (zw. Canaletto) 787, 790
Benda Jan 241
Bentzien Hans 787
Berdecka Anna 815
Bernhard Maria Ludwika 668, 678, 679, 707, 715, 722, 733, 741
Białecki Jerzy 198
Białostocka Jolanta Maurin zob. Maurin-Białostocka Jolanta
Białostocki Jan 256, 350, 657, 690, 700, 708, 716, 717, 719, 742, 773, 776, 780, 872, 786, 795
Bielawski Józef 798
Bielczyk Halina 595
Bielewicz Marian 41, 58, 70
Bieniak Janusz 616, 617, 895
Bieniecki Tytus 105, 109, 119
Biłek-Michalek Janina zob. Michalkowa Janina
Blank Jan Antoni 451
Block Izaak van den 117
Blumówna Helena 31, 216, 224, 227, 230, 238, 242, 247, 260, 263, 266, 274
Błachnio Józef 150
Błaszczuk Stanisław 192, 522
- Błaszczuk Włodzimierz 80, 82, 83, 87, 94
Bocheńska Anna Misiąg zob. Misiąg-Bocheńska Anna
Bocheński Zbigniew 241, 257, 276, 277, 555
Bochnak Adam 273, 276, 298
Boczkowska Zofia 264, 463
Bogatyński Władysław 324
Bochdziewicz Michał 389, 394, 395, 396
Bołdok Sławomir 785
Bonér Seweryn 282
Borcowska Izabela 234
Borecka Emilia 809
Borolewski Marcin 820
Borkiewicz Seweryn 178
Borowy Wacław 650
Borucka-Nowicka Aurelia 21, 24, 31, 37
Borucki Jerzy 31
Borucki Kazimierz 20, 22, 29, 32, 27
Borysowski Stanisław 120, 154
Bouchot-Saupique Jacqueline 765
Brożek Maksymilian 89
Bryzek Anna Różycka zob. Różycka-Bryzek Anna
Brzęczkowski Stanisław 22
Brzostowski Stanisław 722
Buczkowski Kazimierz 207, 209, 236, 248, 265
Bujak Jan 556, 557
Bukowska Irena 977
Bukowski Jan 206
Bukowski Zbigniew 590
Bunsch Adam 255
Burzyńska Franciszka 384
Butrym Stefan 370
- Canaletto zob. Belotto Bernardo (Canaletto)
Cassou Jean 243, 236, 765
Cetner Bolesław 186
Cézanne Paul 714
Chrostowski Stanisław Ostoja zob. Ostoja-Ostowski
Cichocki Hieronim 540
Cichocki Władysław 393
Cięński Tadeusz 905
Cierniakówna Zofia 226
Ciesielski Zygmunt 4
Ciesla Henryk 96
Cieślewski Tadeusz 817

- Cieślowski Tadeusz syn 146
 Ciężkowska-Marciniak Wanda 723
 Cisek Maria 571
 Charytańska Maria 662
 Chelmoński Józef 686
 Chmielewski Waldemar 399
 Chmielińska Aniela 778
 Chmielińska Maria 778
 Chodowiecki Daniel 103
 Chojnacki Mieczysław 241, 247
 Chopin Fryderyk 507
 Chruścicki Tadeusz 431
 Chrzanowska Anna 921, 939, 946
 Chrzanowska Paulina 602, 603, 604, 605
 Chudzikowski Andrzej 700, 701, 727, 786
 Chwierut Hanna 876
 Cranach Łukasz 757
 Csórba Tibor 804, 891
 Cybis Jan 503
 Cygańska Zofia Matuszczyk zob. Matuszczyk-Cygańska Zofia
 Czajkowski Stanisław 348
 Czarnecka Aleksandra 730
 Czarnocki Kazimierz 97
 Czaplicki Daruiz 151
 Czerniawska Krystyna 5, 496, 873
 Czerpak Stanisław 501
 Czerski Zbigniew 151, 152, 153, 156, 157, 158, 160
- Dahlberg Erich Jönson 803
 Damrosz J. 88
 Darlakowska Stanisława 572
 Daszyńska Bożena Zboińska zob. Zboińska-Daszyńska Bożena
 Datta A. K. 259
 David Jacques-Louis 713
 Dawska Maria 962
 Dawski Stanisław 929
 Dekowski Jan 407
 Dembski Wiesław 335
 Denkstein Vladimir 805
 Derczyński Henryk 961, 966
 Derwojed Janusz 451
 Dimitrow Dimitry P. 783
 Długosz Alfons 881, 882
 Dłużewski Juliusz Nowak zob. Nowak-Dłużewski Juliusz
 Dobrowolska Aleksandra 181
 Dobrowolski Tadeusz 216, 227, 276
 Dobrzeński Tadeusz 744
 Dobrzycka Anna 195, 507, 529, 535, 543, 727
 Dobrzycki Jerzy [Kraków] 300, 303, 304, 306, 313
 Dobrzycki Jerzy [Poznań] 526
 Domaszewska Helena 427
 Drecka Wanda 380
 Drobna Zaroslava 805
 Drozd Stanisław Marek 886
 Drozdowska-Kubań Zdzisława 110
 Dubiel Ludwik 131, 137
 Dubrowicka N. 724
 Dunikowski Xawery 671, 731, 758, 997
 Dunin-Wąsowicz Krzysztof 820
 Durko Janusz 799, 801, 803, 809, 817 819
 Dutka Janina Potrzebowska zob. Potrzebowska-Dutka Janina
 Dutkiewicz Józef Edward 600, 601
 Dybowska Bożena 817
 Dymek Anna 835
 Dzieduszycka Maria 240
 Dzierzgowska Anna Kufel zob. Kufel-Dzierzgowska Anna
 Dzierżykraj-Rogalski Tadeusz 15
- Dziuba Stanisław 321, 237
 Dziurla Henryk 585
 Dzwoniarkówna Maria 618
 Dżułyńska Krystyna 295
- Eckhardt Joanna 525, 526, 542
 Enderle Ignacy 311
 Estreicher Karol 231
- Fabijańska-Przybytko Krystyna 111, 121
 Fafius Zofia Krzymuska zob. Krzymuska-Fafius Zofia
 Fajans Maksymilian 575
 Falck Polonus 102
 Felchnerowski Klemens 996
 Felczyński Zygmunt 553
 Fijałkowski Wojciech 702, 766
 Filarska Barbara 696, 697, 767
 Filarski Zbigniew 33, 362, 497
 Filipowiak Władysław 587, 590, 593, 596, 597
 Fiocco Giuseppe 719
 Fischinger Andrzej 287, 290, 296
 Fita Stanisław 363
 Flukowska Maria 670
 Flukowski Stefan 758, 891, 997
 Francastel Peirre 648, 649
 Frank Irena 37
 Frąckiewicz Jerzy 490
 Frąckowiak Franciszek 527
 Fryczowa Maria 639
 Fryd Norbert 513
 Frydrych Witold 120
 Fuchs Franciszek 288
- Gabara Alina 828, 833, 835
 Gajewski Franciszek 29
 Galiński Tadeusz 787
 Gamboa Fernando 759
 Garczyński Władysław 588
 Gauguin Paul 242, 736
 Gąsiorowska Maria 607, 619, 628
 Gąsiorowska Maria Jarosłowiecka zob. Jarosłowiecka-Gąsiorowska Maria
 Gąsiorowski Stanisław Jan 217
 Gąssowska Barbara 744
 Gebethner Stanisław 381, 747, 789
 Gentil-Tippenhauer Wanda 982
 Goppert Eugeniusz 951
 Gębczak Józef 908
 Gierymski Aleksander 692
 Gisges Jan Maria 176
 Glinka Zygmunt 709
 Gluziński Wojciech 901, 909, 971
 Gocel Ludwik 812
 Goetel-Kopff Maria 234
 Gogh Vincent van 774
 Gomulicki Leon 680
 Gomulicki Wiktor Juliusz 650
 Gosieniecka Anna 102, 103, 106
 Gostwicka Janina 281, 555
 Goya Francisco 658
 Górski Stefan 35
 Gradowska Anna 456, 499
 Grodzicka Maria 291
 Grońska Maria 816
 Grottger Artur 928
 Grudniewska Melania Teresa 193, 195, 196

- Grunwald Henryk 747
 Grześkowiak Jan 892
 Gupieniec Anatol 402
 Gutowski Maciej 284
- Haisig Marian 903, 906
 Halski Witold 148
 Hankowska Romualda 899, 900
 Hanulanka Danuta 43
 Harper I. Russel 769
 Hass Ludwik 821
 Henryk IV Prawy 919
 Henschel Herta 492
 Hensel Witold 866
 Hermanowicz 449
 Herter Margit 159
 Hleb-Koszańska Helena 813
 Hille Gertruda Rudolff zob. Rudolff-Hille Gertruda
 Himner Irena 745
 Hoppen Jerzy 630
 Horbowy Zbigniew 946
 Hościłowicz Janina 6, 7, 10
 Hours Madeleine 728
- Itman Leszek 973
 Iskrzycka Irena 337, 343, 350, 367, 368, 373
 Iskrzycki Artur 342
- Jackiewicz Władysław 120
 Jaffè H. L. C. 748
 Jakimowicz Andrzej 691
 Jakimowicz Irena 179, 706, 729, 735, 738, 746, 761, 762, 775 778
 Jakimowicz Roman 871
 Jakimowiczówna Teresa 528
 Jakóbczyk Witold 521
 Jakubaszek Eugeniusz 144, 147
 Jakubowska Bogna 424, 426
 Jakubowski Wojciech 423
 Janish Jerzy 933
 Jankowski Maksymilian 124, 425
 Janowski Józef 333
 Jamontt Bronisław 628
 Jarosławiecka-Gąsiorowska Maria 218, 222
 Jarosławiecka-Żabska Maria 14
 Jasiewiczowa Elżbieta 596
 Jaskanis Danuta 8
 Jastrzębski Józef 409
 Jaśkiewicz Aleksander 77, 79, 89
 Jaworska Jadwiga 368, 761
 Jaworska Władysława 730, 749
 Jażdżewski Ko rad 104, 398, 411, 412
 Jezierska Zofia 839, 843m 845
 Jęczalik Ewa 972
 Jodłowiec Eugeniusz Andrzej 1012
 Jostowa Wanda 985
 Judziewicz M. 442
 Jurjewicz Halina 476
- Kaczanowska Maria 749
 Kaczko Krystyna 132
 Kaczmarczyk Daruiz 704
 Kaczor Zygmunt 184 184
 Kalisz Jan Józef 988
 Kaletyn Tadeusz 952, 964, 965
 Kalota-Szymańska Maria 145
 Kamińska Ewa 540
- Kamicki Janusz 90, 327, 328
 Kamocki Stanisław 140
 Kapusto Waclaw 454
 Karczewska Teresa 620, 625, 629
 Karny Alfons 12, 464
 Karwicka Teresa 344, 346, 352
 Karwowska-Bajdor Alicja 967
 Kasińska Janina 781
 Kasprowicz Maksymilian 98
 Kasprzak Marcin 544
 Kęłbowska Zofia Ostrowska zob. Ostrowska-Kęłbowska Zofia
 Kępiński Zdzisław 503, 524, 532, 537, 539
 Kiernożycka Irena 564
 Kilarski Maciej 107
 Kleczkowska Jadwiga 211
 Klepacka Jadwiga 308
 Klonowski Alfons Franciszek 441, 442, 447, 450, 455
 Klonowski Franciszek zob. Klonowski Alfons Franciszek
 Klak Irena 568
 Koczorowska-Pielińska Ewa 608, 814
 Kolowca Stanisław 278
 Kolek Aleksander 334
 Kollataj Hugo 178
 Kolodziejowa Bolesława 275
 Kolodziejska Barbara 994, 998
 Kolodziejski Adam 999, 1000
 Kołoszyńska Irena 754
 Kondratiuk Krystyna 390, 413, 414
 Konieczny Kazimierz 852, 858, 859
 Konopnicka Maria 750
 Kopczyński Józef 553
 Kopera Feliks 209
 Kopff Andrzej 231, 261
 Kopff Maria Goetel zob. Goetel-Kopff Maria
 Kopydłowski Bogusław 952
 Korabiewicz Waclaw 873
 Kordys Kazimierz 144
 Korosadowicz Zbigniew 981
 Kosim Jan 809, 821
 Kosimowa Irena Tessaro zob. Tessaro-Kosimowa Irena
 Kossakowska-Szanajca Zofia 536
 Kostrzewski Bogdan 44, 547, 548, 549, 550
 Kostrzewski Franciszek 817
 Kostrzewski Józef 320, 551
 Koszańska Helena Hleb. zob. Hleb-Koszańska Helena
 Kościelniak Mieczysław 485
 Kościuszko Tadeusz 203, 302, 846
 Kotlarczyk Izolda 145
 Kotlarczyk Józef 145
 Kotlarczyk Zygmunt 145
 Kotowicz Cezary 537
 Kotsis Aleksander 399
 Kotula Franciszek 561, 562, 563, 565, 570
 Kowalczyk Jan 341
 Kowalski Kazimierz 865
 Kozakiewicz Stefan 719, 768, 771, 772, 787, 790
 Kozyński Aleksander 7
 Krajewska Janina 400, 401, 410, 479
 Kramarek Janusz 923
 Kraszewski Józef Ignacy 761, 862
 Kres Bogdan 991, 992, 995, 1001, 1002, 1003
 Kretschmerowa Monika 309
 Król Stefan 827
 Królikowska Henryka 887, 888, 893, 896, 897
 Kruszelnicka Janina 608, 626
 Krysińska Halina 560
 Krzyk-Libucha Teresa 365, 372

- Krzymuska-Fafius Zofia 591, 593
 Krzyżanowski Julian 681
 Krzyżanowski Konrad 52, 460
 Książek Bronisław 51
 Kubań Zdzisława Drozdowska zob. Drozdowska-Kubań Zdzisława
 Kubiak Stanisław 546
 Kucielska Zofia 153, 247, 260, 263, 266, 267, 274
 Kucik Tadeusz 604
 Kuczma Rajmund 32
 Kuczyński Janusz 185, 187
 Kufel-Dzierzgowska Anna 578
 Kukulski Leszek 682
 Kulisiewicz Tadeusz 663
 Kunysz Antoni 553, 566, 569, 574
 Kuryatto Czesław 73
 Kutschenreiter Krystyna 468
 Kuźniewski Ignacy 477
 Kwiatkowski Kazimierz 709, 730, 742
 Kwiatkowski Marek 756
- Landau Ryszard 720
 Langaard Johan H. 735
 Lange Roderyk 637
 Laskowska Irena 899
 Laver James 667
 Labear Louis 668
 Lebediew P. 724
 Lehmann Janusz 141
 Lejko Krystyna 816
 Lelewel Joachim 813
 Lelewicz Kazimierz 423
 Lemański Alfons 335
 Lenczewska Maria 56
 Lenin Włodzimierz 317, 836, 837, 838, 839, 844
 Leopolski Wilhelm 968
 Leopolski Wolhelm 968
 Lepiarczyk Józef 215
 Lieszner Tadeusz 134, 146
 Libucha Teresa Krzyk zob. Krzyk-Libucha Teresa
 Lietz Zygmunt 448, 457, 458, 461
 Ligęza Józef 66, 67, 70
 Lileyko Jerzy 791
 Linke Bolesław Wojciech 777
 Lipiec Janusz 84
 Lipińska Jadwiga 792
 Lipoczy Norbert 605
 Lisowa Eleonora 953, 968
 Lompa Józef 475
 Lorentz Stanisław 451, 462, 683, 694, 706, 734, 742, 743, 756, 771, 772, 773, 776, 780, 782, 786, 787, 788, 796, 952
 Lorentz Werner 159
 Ludwiński Jerzy 354
- Łabęcka Maria 621
 Łaszczyńska Olga 280, 282, 288
 Łepkowski Edward 208, 228, 233, 262
 Łuka Alicja 112
- Maciejewska Joanna 11
 Maiuri Amadei 772
 Majerski Aleksander 802
 Makowiecka Hanna 632
 Makowski Tadeusz 9, 371, 459, 749
 Malczewski Jacek 463, 976
 Malicki Longin 113
 Malinowska Jadwiga 469
- Malinowski Kazimierz 141, 530, 543
 Małachowski Tadeusz 161
 Mamuszka Franciszek 107, 124
 Mańkowski Tadeusz 279
 Marciniak Wanda Ciężkowska zob. Ciężkowska-Marciniak Wanda
 Marczyński Adam 246
 Marffy Odön 804
 Markiewicz Józef 91
 Massalski Edmund 182
 Matejko Jan 133, 208, 225, 228, 233, 262, 662, 948
 Matusek Małgorzata 369
 Matusiak Tadeusz 598
 Matuszczak Józef 46, 49, 59, 70
 Matuszczakowa Janina 60, 61
 Matuszczyk-Cygańska Zofia 884, 944
 Mauersberger Adam 864
 Maurin-Białostocka Jolanta 773
 Mazurkiewicz Alfons 970
 Mazurkiewicz Janina 163
 Mehoffer Józef 274
 Mellin Krystyna 114, 115, 116, 627
 Memling Hans 108, 742
 Menz Henryk 787
 Mestan Antonin 805
 Michalik Krystyna 491
 Michalska Maria zob. Skubiszewska Maria
 Michał Anioł 272, 782
 Michałkowa Janina 350, 687, 710, 727
 Michałowski Kazimierz 684, 711, 741, 779, 796
 Michałowski Piotr 111, 207, 227, 899, 1004
 Michałowski Przemysław 504, 505, 509, 510, 515, 516, 518, 519, 538, 541
 Michniewicz Zbysław 169
 Mickiewicz Adam 681, 685, 712, 860
 Mikołajczyk Gabriela 550
 Mikułowska Halina 622
 Miodońska Barbara 266
 Mirosławski Zbigniew 426
 Misiąg-Bocheńska Anna 291
 Misińska Maria 412
 Modrzyński J. 71
 Moisy Pierre 671
 Mokrzycki Tadeusz 28
 Molè Vojslav 258
 Moskwa Kazimierz 189, 567
 Mroziński Jan 523
 Mrozińska Maria 667, 673, 712, 718, 720
 Munch Edward 734
 Münch Henryk 311
 Myszkowski Maksymilian 165
- Nadolski Andrzej 412
 Najdowa Zofia 589, 594
 Narębski Stefan 628
 Naumiuk Jan 366
 Neymanowa Zofia 575, 576, 577, 578, 579
 Niedzielski Wincenty 27
 Niesiołowski Jerzy 199
 Niesiołowski Witold 41
 Nikifor 429
 Nitry Henryk 72
 Noakowski Stanisław 430, 900
 Norblin Jan Piotr 242
 Norwid Cyprian Kamil 646, 647, 650
 Nosek Stefan 319, 320, 338
 Nowak Teodor 148, 149

- Nowak Zofia 1004
 Nowak-Dłużewski Juliusz 174
 Nowicka Aurelia Borucka zob. Borucka-Nowicka Aurelia
 Nowicki Bronisław Zygfryd 39
 Nowowiejski Feliks 457
- Obidzińska Janina 747, 817
 Oborny Alojzy 188
 Ochońska Maria 915
 Oczko Stanisława 17, 19
 Odrzywolska Stanisława 265
 Ogrodziński Władysław 447, 466
 Olczak Jerzy 596
 Oleś Andrzej 179
 Olszewski Marian 544
 Oppenheim Józef 797
 Optolowicz Janusz 329, 339, 344, 355
 Orańska Józefa 520
 Orkan Władysław 556
 Orłowska Danuta Purpurowska zob. Purpurowska-Orłowska Danuta
 Orłowski Aleksander 721
 Orynżyna Janina 452
 Ostoja-Chrostowski Stanisław 673
 Ostowska Danuta 924, 925, 934
 Ostrowska-Kłębłowska Zofia 191, 543
 Ostrowski Kazimierz 120
 Owidzka Jolanta 417
 Ożóg Aleksandra 841
- Pachoński Jan 302, 305, 302
 Paluchowska Zofia 856
 Pankiewicz Józef 438
 Paszkiewicz Janina 774
 Patrzyk Franciszek 74
 Pazdur Jan 182
 Pągowski Zdzisław 385
 Petera Janina 345, 356
 Paterczyk Zygmunt 545, 546
 Pękalski Włodzimierz 898
 Piątek Józef 901
 Piiber Andrzej 821
 Picasso Pablo 671
 Piekarczyk Stanisław 215
 Pielińska Ewa Koczorowska zob. Koczorowska-Pielińska Ewa
 Pieńkowska Hanna 984
 Pietkiewicz Kazimierz 120, 874, 877, 878
 Pietrykowska Myślińska Janina 623, 624
 Pilch Krystyna 915
 Pilecki Waclaw 1
 Piotrowski Maksymilian 20
 Piprek Halina 9, 371, 729, 748
 Piwocki Ksawery 879
 Płazak Ignacy 52, 55
 Płoszewski Lech 238
 Podczaszyński Bolesław 906
 Popiołek Oswald Stefan 467
 Porębski Mieczysław 692
 Postawka Krystyna 357, 364, 372
 Potemska Albina Bartoszyńska zob. Bartoszyńska-Potemska Albina
 Potemski Czesław 25
 Potemski Mieczysław 394, 396
 Potrzebowska-Dutka Janina 53
 Potworowski Piotr 250
 Powidzki Janusz 523
 Procek Małgorzata 129, 133
- Prüfferowa Maria Znamierowska zob. Znamierowska-Prufferowa Maria
 Prus Bolesław 363
 Przala Teresa 473
 Przedwojewski Wojciech 96
 Przybytko Krystyna Fabijańska zob. Fabijańska-Przybytko Krystyna
 Purpurowska-Orłowska Danura 925, 935, 936, 942, 947, 948, 954
 Puszkina Aleksander 680, 682
 Pyzik Zygmunt 185, 187
- Radnicki Zygmunt 510
 Radzikowski Walery Eliasz 312
 Rajczew Michał 783
 Rajewski Ludwik 656
 Rajewski Zdzisław 868, 869
 Ratzka Józef 204
 Razgour 345
 Reck Guido 585, 586
 Redon Odilon 266
 Reichan Alojzy 943
 Reicher Michał 630
 Reinfuss Roman 358
 Rembowska Irena 117, 118, 122
 Rembrandt van Rijn 540, 716, 718, 728, 730
 Remer Jerzy 607, 610, 615, 619, 626, 633, 634
 Reyman Janusz 211
 Reyman Tadeusz 318
 Richter Hans Theo 964
 Rodakowski Henryk 899, 1004
 Rodziewicz Elżbieta 710
 Rodziewicz Mieczysław 92
 Rodziński Stanisław 269
 Rogalanka Anna 521
 Rogalski Tadeusz Dzierżykraj zob. Dzierżykraj-Rogalski Tadeusz
 Rogoyska Maria 9, 371, 459, 729, 731, 747, 752, 780
 Rostworowski Marek 223, 251, 256
 Rotenskin M. 652
 Rothertova Zofia 673
 Różycka Teresa 916
 Różycka-Bryzek Anna 256
 Rubczyńska Maria 392
 Rudloff-Hille Gertruda 757
 Rudziński Andrzej 929
 Ruszczyc Barbara 725, 781
 Ruszczyc Ferdynand 789
 Ruszczyc Janina zob. Ruszczycówna Janina
 Ruszczycówna Janina 662, 672, 704, 753, 771, 788
 Ruszczyńska Teresa 504, 527, 528
 Rutkowska Janina 815
 Rylska Irena 917, 918, 926, 956
 Ryszkiewicz Andrzej 424
 Rzeszewski Mieczysław 147
- Sadurska Anna 689
 Sagan Eufrozyna 937
 Sarnowska Wanda 910, 912, 975
 Sator Kazimierz 851
 Sawicka Stanisława 718
 Sawicki Ludwik 870
 Schultz Marian 502
 Sedivy J. 669
 Semkowicz Aleksander 685
 Seweryn Tadeusz 321, 323

- Seydewitz Max 787
 Siedlecka Wiesława 949, 969
 Sienkiewicz Jerzy 650, 672
 Sierant Teresa 108, 123
 Sierosławska Bożena Szajna zob. Szajna-Sierosławska Bożena
 Sikora Franciszek 454
 Sikora Marian 197
 Simmler Józef 1004
 Sitek Antoni 429, 430
 Sitko Halina 310
 Skalska Lija 368, 460, 759, 780
 Skłodowska-Antonowicz Kalina 640
 Skubiszewska Maria 195, 283
 Skupin Ryszard 533
 Skurpski Hieronim 26, 433, 434, 436, 442, 444, 447, 449, 450, 922
 Slawska Aniela 524
 Smetana Bedrich 1006
 Smoleń Kazimierz 482, 483, 484, 485, 486, 488, 489, 490
 Sobiejski Jan III 599, 774
 Sobolevskij Peter 420
 Sochowa Adela Katarzyna 95
 Sokolowska Kazimiera 610
 Sokolowska-Zalewska Antonina 802, 809
 Sokolowska Zofia 3
 Soltysiak Marian 498, 500
 Sowiński Jan 896
 Sroczyńska Krystyna 451, 705, 753, 768, 794
 Stanisław August Pgniatowski 787
 Stanisławski Jan 232
 Stankiewicz Jerzy 107
 Stankiewicz-Węgrzykowa 135
 Stanwiński Bolesław 55
 Starek Edyta 980
 Starzewska Maria 902, 904, 907, 940, 957
 Starzyński Juliusz 513, 692, 717, 734, 735, 738
 Stasiński Józef 533
 Staszic Stanisław 521
 Stefańska Zofia 854, 859
 Steinborn Bożena 938, 951, 962
 Stępień Jan 897
 Stoczkowski Franciszek 4
 Stopczyk Stanisław 952
 Straszewska Julia 662
 Strauss Stanisław 908, 963
 Strycharska Józefa 377
 Strycharska-Wawrykiewicz Janina 377
 Strzembosz Tomasz 807
 Styczyńska Hanna 315
 Suchanek Antoni 559
 Suchocki Mieczysław 526
 Suchodolska Maria 663, 673, 712, 721, 739, 747, 761, 817
 Szablowski Jerzy 286, 288, 292, 297, 298
 Szaflarski Józef 75
 Szajna-Sierosławska Bożena 264
 Szanajca Zofia Kossakowska zob. Kossakowska-Szanajca Zofia
 Szaniawska Wanda 814, 815
 Szarek Zygmunt Szargut zob. Szargut-Szarek Zygmunt
 Szargut-Szarek Zygmunt 997
 Szekspir William 915
 Szeligowska Maria 501
 Szemiothowa Anna 692, 693
 Szermentowski Józef 179
 Szewczyk Zdzisław 323
 Szmuc Stanisław 552
 Szpakowski Andrzej 312
 Szpilczyński Stanisław 958
 Szrajer Zdzisław 517
 Szulc Zdzisław 512
 Szeveja Adela 416
 Szydłowska El bieta 62, 63, 64, 68, 70
 Szydłowski Jerzy 68, 70
 Szylkiewicz Jerzy 169
 Szymańska Maria 435
 Szymańska Maria Kalota zob. Kalota-Szymańska Maria
 Ściegienny Piotr ks. 177
 Ślodziński Ludomir 630
 Ślewiński Władysław 927
 Ślizień Otton 99
 Ślusarczyk Jan 465
 Ślisarski Zygmunt 329
 Średniawa Helena 982, 986
 Świątkowska Anna 382, 383, 384, 386
 Świątkowski Henryk 378, 382, 383, 384, 385
 Świeży Janusz 360
 Świącicki Bolesław Wit zob. Wit Świącicki Bolesław
 Taranczewski Wacław 252, 509, 537
 Tarkiewicz Joanna 978
 Terlecki Marian 330
 Teslar Antoni 99
 Tessaro Irena zob. Tessaro-Kosimowa Irena
 Tessaro-Kosimowa Irena 799, 809, 817
 Tiepolo Giovanni Battista 719
 Tippenhauer Wanda Gentil zob. Gentil-Tippenhauer Wanda
 Tobiaszowa Zofia 247, 260, 263, 267, 274
 Toeplitz Jerzy 661
 Tollik Janina Janina 478
 Tokaczew Zinowij 419
 Tomecki Bronisław 143
 Tomkiewicz Władysław 859
 Toporowski Marian 680, 682
 Triebler Piotr 23
 Trombadori Antonello 655
 Truskolaski Zdzisław 330
 Turek Franciszek 313
 Turno B. 18
 Turwid Marian 23, 26, 27, 28
 Tycjan (Tiziano Vecellio) 719
 Tyrowicz Marian 177, 299, 810
 Tyszkiewicz Benedykt 708
 Valcanover Francesco 719
 Voisé Irena 774
 Waleszyński Eugeniusz 357
 Walicki Michał 529, 658, 716
 Waliszewski Zygmunt 785
 Wałach Jan 17
 Wanat Józef 170
 Wardzińska Krytyśna 803
 Wasik Witold 36
 Wasilkowska Aleksandra 542
 Waszkiewicz Jerzy 310
 Wawrykiewicz Janina Strycharska zob. Strycharska-Wawrykiewicz Janina
 Wawrzyniak Czesław 471, 474
 Wąsowicz Krzysztof Dunin zob. Dunin-Wąsowicz Krzysztof
 Wegner Jan 675, 676, 686, 706, 726, 750, 751, 763, 784, 793
 Weiss Wojciech 260
 Wernik Hanna 749

Wessem J.N. van 727
Węgrzykowa zob. Stankiewicz-Węgrzykowa
Wierzbicki Marek 218
Więcek Adam 472
Willman Michał 938
Wit Święcicki Bolesław 422
Witkowski Józef 526
Witkowski Michał 534
Witz Ignacy 38, 372
Włodarczyk Krystyna 289
Wojak Sławomir 153
Wojciechowski Aleksander 970
Wojniak Bronisław 14
Wojtulewicz Henryk 361
Woleńska Maria 323, 325
Woroniecki Andrzej 928
Wójciak Marian 922, 943, 958
Wroński Tadeusz 268
Wróblewska Danuta 12, 464, 465
Wróblewska Grażyna 525
Wróblewska Kamila 453
Wyczółkowski Leon 21, 216, 368, 523
Wyderko Teresa 814
Wyka Kazimierz 181
Wyspiański Stanisław 231, 237, 238, 936

Zaboklicki Wacław 589
Zagurowska Tereza 420
Zajac Józef gen. 49
Zajac Stefan 93
Zakrzewski Włodzimierz 317

Zalewska Antonina Sokolowska zob. Sokołowska-Zalewska Antonina
Zalęska Halina 606, 611, 612, 615
Zanoziński Jerzy 10, 349, 705, 752, 764
Zawanowski Kazimierz 759
Zawisza Alicja zob. Zawiszanka Alicja
Zawiszanka Alicja 919, 920, 930, 931, 945, 959
Zboińska-Daszyńska Bożena 221, 275
Zieliński Krystyn 898
Zielonka Bonifacy 614
Ziemba Ryszard 572
Ziembolewski Zbigniew 553
Ziomecka Anna 914, 932, 960
Ziomecki Juliusz 911
Ziółkowska Hanna 142, 527
Znamierowska-Prüfferowa Maria 2, 436, 635, 636, 637, 638, 639
Zrębowicz Roman 387, 391, 392
Zygler Tadeusz 322

Żabska Maria Jarosławiecka zob. Jarosławiecka-Żabska Maria
Żaczek Elżbieta 382
Żakowa Zofia 186
Żakowski Juliusz 664
Żelewska Maria 125
Żeromski Stefan 181, 370, 864
Żmudka Kazimierz 554
Żuławski Marek 654
Żurawski Władysław 809
Żurowska Klementyna 293, 294
Żurowski Tadeusz 332
Żygulski Zdzisław jun. 245, 253, 254

RESUMES

Maria Wojciechowska

DES COLLECTIONNEURS OUBLIES ET UNE EXPOSITION OUBLIEE

Il existait à Poznań, au XIXe siècle, deux collections d'oeuvres d'art, dispersées après la mort de leurs propriétaires et oubliées depuis. C'étaient de l'abbé Wincenty Kiliński, doyen du chapitre et official de l'archevêché de Poznań, le neveu du célèbre cordonnier Jan Kiliński, colonel de l'insurrection de Kościuszko, et celle du beau — frère de l'official, Jan Rejewski, greffier et interprète du Tribunal d'appel de la ville de Poznań et propriétaire de la terre de Sobiesiernie.

Peu de détails nous sont parvenus sur la collection de Rejewski, nous ne connaissons que sa valeur, fixée par les experts à 11740 thalers, et nous savons qu'elle a fait partie, en 1862 d'une importante exposition de peinture. Dans les „Promenades dans la ville” M. Motty écrit qu'elle a été vendue aux enchères par les créanciers. (I. 271). Il est possible aussi que les tableaux des écoles française, espagnole et anglaise, exposés en 1862, provenaient de cette collection.

La collection de l'abbé Kiliński est mieux connue. Les tableaux de sa galerie valaient à l'époque 11409 thalers. Des actes de vente, des notes et des articles dans les journaux permettent d'établir quel était le nombre et le caractère de cette collection. A la vente après la mort de l'abbé et à celle qui eut lieu deux ans plus tard, la collection comprenait une bibliothèque avec des manuscrits, un ensemble précieux de dessins et d'estampes, vendu pour 4000 thalers, des meubles anciens, des pendules de bronze, des montres en or et en argent, des statues de marbre, d'albâtre, de bronze et d'ivoire, plus de 200 peintures à l'huile et d'autres tableaux. Les mentions sur la galerie de peinture attestent que la part

la plus importante de la galerie c'étaient des oeuvres des anciennes écoles d'Italie. Dans les annonces des ventes et dans les articles de presse figurent surtout des noms italiens à côté de noms hollandais et allemands. Il est probable que les attributions peuvent être discutées.

L'abbé Kiliński avait sans doute, en ressemblant de si riches collections, l'intention de fonder à Poznań un musée comprenant différentes sections, et, si elle ne fut pas réalisée, c'est parce que le propriétaire est mort subitement, sans testament. Pour remettre sa part de l'héritage à la filleule de l'abbé, mineure, le juge a ordonné la vente de la galerie de tableaux qui avait été exceptée de la vente après la mort de Kiliński, et par suite elle a été dispersée.

Les habitants de Poznań et des environs, ainsi que les amateurs, venus de toutes parts, ont pu admirer les oeuvres des deux galeries à la grande „Exposition provinciale de peinture” qui a eu lieu à Poznań, à l'hôtel de Saxe, rue Wrocławska du 23 juin au 27 juillet 1862. Elle a été un événement dans la vie culturelle de Poznań. Le président du comité d'organisation était le conseiller de la régence Farber, représentant général à Poznań de la Berliner Kunstverein. Le choix des tableaux était l'oeuvre du peintre Simon, l'un des peintres polonais de Poznań à cette époque. L'archevêque de Gniezno et Poznań a prêté pour l'exposition 21 tableaux. Le catalogue, malheureusement disparu, comptait 530 numéros, auxquels il faut ajouter d'autres oeuvres qu'on ajoutait à l'exposition au fur et à mesure. D'après le „Tygodnik Ilustrowany” de Varsovie, 100 personnes par jour la visitaient.

Pavel Preiss

DEUX EXPOSITIONS DE LA GALERIE NATIONALE DE PRAGUE

La Galerie Nationale de Prague souffre d'une maladie chronique des musées, l'exiguïté des locaux ne lui permet d'exposer qu'une partie de ses collections. C'est pourquoi elle présente hors de Prague des expositions, consacrées à des ensembles caractéristiques pour une période, un territoire, ou illustrant l'évolution historique. Une des étapes de la reconstitution des collections dispersées est l'exposition de la riche collection, assemblée dans la deuxième moitié du XVIIIe

siècle, dans la résidence d'une branche de la famille des comtes de Waldstein, à Duchcov. Ce vaste et magnifique château est dorénavant réservé à des fins culturelles et a été aménagé dans ce but.

L'histoire de la remarquable collection Waldstein comprend deux phases distinctes, la première à partir du XVIIe siècle, lorsque l'archevêque de Prague, Jan Bedřich Waldstein qui avait longtemps séjourné à Rome, en posa les fon-

dements—jusqu'en 1741, et la deuxième, comprenant la seconde moitié du XVIIIe siècle. En réalité le fondateur de la galerie fut Jan Josef comte de Waldstein qui a acheté un ensemble considérable de tableaux, à la vente de la célèbre collection du comte Felix Vršovec, en 1733. L'état de sa collection de 350 tableaux est noté dans un index de 1737. En 1841, 268 tableaux de Duchcov ont été vendus pour Dresde, parmi eux des oeuvres de renommée mondiale (Jan Vermeer, A. Canaletto, G. B. Piazzetta, A. Magnasco, J. H. Schönfeld et d'autres).

Un petit nombre seulement de tableaux de l'ancienne collection s'est trouvé dans la nouvelle, organisée alors. Un catalogue de la première moitié du XIXe siècle nous rend de grands services pour la reconstitution de la galerie. Et quoique l'ensemble que nous possédons aujourd'hui ne peut se mesurer avec la précieuse collection du XVIIIe siècle, elle présente un grand intérêt, puis qu'elle compte des oeuvres comme le Portrait de garçon de L. Cranach (1525), le Triomphe de l'amour de K. van Mander, oeuvre maniériste, des Hollandais du XVIIe siècle (Q. G. Brekelenkam, un imitateur G. Metsu- D. Rijkaert II, J. Toorenvliet, A. Verbuys, H. Janssens), des Italiens (G. Ghisolfi, S. Rosa, Marieschi et M. Pagano), des Allemands et des Autrichiens (Bauer-nouvelle attribution de E. A. Šafařík, C. W. E. Dietrich, A. Faistenberger, F. C. Janeck, P. Troger, F. T. Dallinger, parmi les peintres baroques tchèques J. K. Liska avec ses esquisses, les oeuvres de jeunesse de N. Grund et d'autres).

L'ensemble de Duchcov (plus tard au château de Doksy) a été en grande partie transféré à la Galerie Nationale de Prague. Celle-ci a déposé les tableaux à Duchcov et, les ajoutant au petit nombre que possédait la ville, a rendu possible

le ressemblant de la collection. Espérons que le reste, dispersé dans différents châteaux, l'y rejoindra.

Outre la galerie, Duchcov présente une exposition de l'artisanat artistique des XVIIe et XVIIIe siècles, provenant du fonds de la Galerie Nationale, du Musée de l'Artisanat Artistique, une exposition historique, concernant la ville, avec les mémoires de G. Casanova qui a séjourné à Duchcov comme bibliothécaire et qui y est mort. Des pourparlers sont en cours pour récupérer pour Duchcov la bibliothèque qu'il dirigeait et qui se trouve actuellement au château Mnichovo Hradiště.

Une autre événement c'est l'exposition d'une cinquantaine de tableaux et de sculptures d'artistes autrichiens du XVIIIe siècle au château Jemniště. Les oeuvres choisies ont été puisées dans le fonds de la Galerie Nationale dont les origines remontent au don du D. J. Hoser en 1843. Les paysagistes sont représentés par un choix de tableaux de C. H. Brandt et de son fils J. C. Brandt, puis de l'oeuvre de J. Orlent et de M. J. Schinagel. Des pièces excellentes et uniques ce sont La mort de Sénèque de J. M. Rottmayr (avant 1700), et une esquisse pour la résidence de Salzbourg, 1709, de M. Altomonte. Les portraitistes du rococo au classicisme sont représentés par M. Meytens, F. A. Falconet, H. Füger, les peintres de genre par J. G. Platzer et F. C. Janeck. Un ensemble important de dessins pour tableaux comprend les oeuvres de P. Troger, J. W. Bergl, F. A. Maulbertsch, M. J. Schmidt et celui des dessins pour sculptures G. Giuliani, 1716, G. R. Donner, 1721, J. B. Hagenauer, vers 1759, J. J. Rössler, 1761. L'exposition, placée au premier étage du château, entre la salle d'apparat et la chapelle de style baroque harmonise avec le cadre que forment les intérieurs ornés richement de fresques.

M. Wilkowa

LA SCULPTURE ET LA TAPISSERIE POLONAISE CONTEMPORAINES

L'exposition embrassait les oeuvres amassées au cours des 20 années de l'existence de la Pologne Populaire. Les réalisateurs se proposaient de signaler ce qui s'était passé, dans le domaine de la sculpture en Pologne, au cours des 20 dernières années, quelles étaient les tendances, quel caractère avaient les milieux artistiques les plus importants comme Poznań, Varsovie, Sopot, Cracovie et Zakopane.

Deux tendances se sont manifestées dans la sculpture polonaise après 1945. L'une se tournait vers les formes organiques, l'autre se rattachait à un expressionnisme particulier et au surréalisme. Un certain nombre d'artistes s'engagea dans le réalisme social (socrealizm) et freina le développement des autres tendances. La conséquence logique de l'art figuratif du réalisme social fut l'abstraction biologique et un expressionnisme surréalisant (l'oeuvre de Alina Slesińska). Alina Szapocznikow est allée dans la direction de l'expressionnisme romantique de Germaine Richier et Lynn Chawick. Malgré son attachement à l'expressionnisme, Julian Boss-Gosławski s'intéresse à l'abstraction et au constructivisme de Wladimir Tatlin et Katarzyna Kobro. Dans la plupart des premiers travaux de Jan Berdyszak se font jour des tendances de constructivisme. C'est l'espace et ses problèmes qui préoccupent Jerzy Jarnuszkiewicz dans ses sculptures très modernes. Les partisans de l'abstraction organique veulent maîtriser le volume par des formes copiées de la nature (Stanisław Horno-Poplowski). D'autres, comme Tadeusz Sieklucki,

tendent à la concrétisation synthétique de leurs travaux. Le milieu de Cracovie et Zakopane a fourni la plupart des représentants du surréalisme et du métaphorisme qui puisent leurs sujets dans les richesses de l'ancien art populaire et dans la beauté du paysage de montagne. Le folklore de ces régions et ses montagnes inspirent Grzegorz Pecuch et Antoni Rzaśa. Le climat spécifique est indispensable à Władysław Hasiór qui épouvante et choque avec ses sculptures frisant le surréalisme et le pop-art, avec ses fers à repasser, ses photographies, ses cheveux. Il faut en chercher la genèse dans le cauchemar de la guerre et la vision angoissante du péril atomique.

Bronisław Chromy est à l'autre pôle de l'imagination, ses créations métaphoriques expriment l'admiration pour l'homme, chantent la beauté, l'harmonie des formes, la joie et le bonheur de vivre. S'il peint les victimes d'Oświęcim (Auschwitz), c'est pour rendre honneur aux héros.

Les artistes qui s'intéressaient à la figure humaine à l'époque du réalisme socialiste ont continué par suite à la présenter dans différents aspects (Etude du mouvement de la Fille au disque de Bazyli Woytowicz, l'équilibre et la statique dans les sculptures de Anna Krzymańska et Olgierd Truszyński). L'exemple le plus frappant de la séduction qu'exerce la figure humaine est l'évolution de Alfred Wiśniewski qui a commencé par des compositions de style cl... pour passer à l'expres

ssionnisme et à des formes synthétiques ou la figure humaine s'identifie aux éléments de l'architecture.

Les artistes et les différents milieux présentés à l'exposition ont permis de s'orienter dans les tendances variées qu'ils suivent. Le milieu de Poznań, par exemple, s'intéresse aux problèmes de l'espace dans la sculpture et préfère les sujets figuratifs; Sopot de même s'adonne à l'art figuratif. Le milieu de Varsovie a choisi la voie de l'expression coloristique et de l'abstraction, tandis que le milieu de Cracovie — Zakopane a opté pour le surréalisme et le métaphorisme.

Ewa Kamińska

EXPOSITION DE LE GRAVURE POLONAISE CONTEMPORAINE AU LOCLE

Une exposition de la gravure polonaise contemporaine est organisée au Musée des Beaux-Arts du Locle par le Musée National de Poznań de concert avec l'Ambassade de Pologne à Berne, à l'occasion des „Quinzaines Culturelles” qui ont lieu dans le canton de Neuchâtel. Chaque année ces Quinzaines sont consacrées à un autre pays, cette année c'était le tour de la Pologne. Du 6 mai au 4 juin se déroulaient des manifestations culturelles dans les villes voisines, Le Locle et La Chaux-de-Fonds, sites pittoresques du Jura neuchâtelois, depuis les temps les plus anciens centres importants de l'industrie horlogère suisse.

L'exposition d'art polonais contemporain au Musée des Beaux-Arts de La Chaux-de-Fonds comprenait la peinture, la sculpture, la tapisserie et l'affiche. Simultanément on a présenté dans la bibliothèque de la ville, des oeuvres de la littérature polonaise traduites en français, des documents concernant la Pologne et une exposition de dessins satiriques. La gravure polonaise contemporaine était exposée au Musée des Beaux-Arts du Locle. Dans les deux localités on a fait des conférences sur l'art, l'histoire, l'architecture et la reconstruction en Pologne. Des concerts de musique polonaise, ancienne et moderne, ont permis au public suisse d'entendre les oeuvres de Gomółka, Jarzębski, Karłowicz, Szymanowski, Chopin, Bacewicz, Górecki. Parmi les films présentés citons „La dernière Etape” de Jakubowska, l'„Heroica” et „La Passagère” de Munk, „La Barrière” de Skolimowski, „La Mère Jeanne” de Kawalerowicz, „Le Manuscrit trouvé à Saragosse” de Has. Les théâtres ont ouvert leurs portes à l'ensemble folklorique „Beskid” et on a joué de pièces de Sławomir Mrożek. Dans les vitrines des magasins on pouvait voir des objets d'art populaire polonais et dans les librairies des traductions de la littérature polonaise.

L'inauguration de la Quinzaine Culturelle a eu lieu le 6 mai au Locle, avec l'ouverture de la première exposition intitulée „Les Graveurs Polonais Actuels”, dont les oeuvres provenaient en majorité du Cabinet des Gravures du Musée National de Poznań et quelques unes du Musée National de Varsovie. 86 gravures des meilleurs artistes ont été soigneusement choisies parmi les travaux des représentants des principaux centres artistiques de notre pays, professeurs, lauréats des prix de l'Etat ou des prix internationaux, élèves les plus doués des écoles artistiques. Afin de montrer au public suisse les progrès de l'art graphique en Pologne, les oeuvres exposées représentaient des techniques et des conceptions variées.

Dans le souci de présenter avantageusement chaque oeuvre, nous avons eu recours aux tapisseries de nos artistes d'aujourd'hui qui ont mérité le nom d'école polonaise à la Première et Deuxième Biennale du Gobelins à Lausanne: Magdalena Abakanowicz, Jolanta Owidzka, Zofia Butrynowicz, Maria Łaszkiwicz et Wojciech Sadley. Les tapisseries, pendant du plafond du grand hall, nivelaient la hauteur de la salle et lui prêtaient de meilleures proportions, tout en constituant un élément coloratif non négligeable.

Les gravures sur bois de Kulisiewicz faisaient le trait d'union entre l'art graphique d'avant-guerre (son cycle Szlembark) et l'art contemporain (ses dessins d'après-guerre du même cycle). Hiszpańska-Neumann était représentée par les illustrations pour l'édition allemande de Tristan et Yseult, Suberlak par ses travaux rustiques, les mythes non-classiques et Homo atomiensis; Chrostowska-Piotrowska par ses Compositions, Panek par ses Autoportraits et La Fuite en Egypte, Wojtowicz par son cycle Epitaphes et Italia, Wejmann par le cycle Le Coureur, et Mianowski par cycle connu de la Cathédrale. On remarquait encore Lutomski avec ses fantaisies végétales, Kunz avec les Compositions industrielles, Jackowski avec les Voyages et Paysages; il faut aussi mentionner les Actrices de Pietsch, les scènes des camps d'extermination et les travaux de Kraupe-Świdarska, d'Asadzy et de Gielniak.

On voit, d'après les noms et les titres cités, que les sujets et les techniques étaient très variés; ils reflètent notre vie, témoignent des recherches des artistes graveurs dans le domaine de la forme et du contenu de l'expression artistique, ainsi que de leur attitude envers le monde environnant: la campagne et la ville, le travail et les loisirs, le sport, la reconstruction des monuments, les fabriques et l'homme, parfois perdu dans un monde-machine. Le thème de la dernière guerre revient toujours, puisque notre génération en a été si fortement marquée, et, ce qui en découle, la lutte pour la paix.

Les gravures ont été exposées dans deux salles, parfaitement éclairées d'en haut. Les écrans en verre faisaient ressortir les oeuvres, au-dessous un rayon supportait des fleurs et des plantes grimpantes. Des vitrines étaient placées au milieu de la salle qui contenaient les gravures de plus petites dimensions en groupes, et entre elles des poteries d'ou semblaient pousser des fleurs et des plantes vertes. Ces compositions faisaient penser à l'art japonais, mais les bouquets étaient plus riches, composés de lis, de roses, de tulipes, de campanules, de menues fleurs alpines et d'autres. La gamme des couleurs rehaussait les oeuvres exposées et prêtait un charme particulier aux gravures de dimensions plus importantes (blanches et noires et de couleur).

L'ambassadeur de la Pologne Populaire M. Tadeusz Kropczyński et le directeur du comité d'organisation M. Pierre Rognon ont présidé à l'ouverture de l'exposition à laquelle ont assisté de nombreux invités, ainsi que les représentants de la presse, de la radio et de la tv.

Cena zł 30,--